

Ipse sui victor, devicit Tillius hostes:
Cui, qui se vicit, non metuendus erat?

VIVIT POST FVNERA VIRTVS
MAGNI TILLII PARENTALIA
A. Wolf. d.
Melchior Küsell f.
FORVM EVROPÆVM

MAGNVS TILLIVS REDIVIVVS

Sive

M. TILLIJ PARENTALIA.

MONACHIJ,
Typis SEBASTIANI RAUCH. Anno M. DC. LXXVIII.

a. Boiariæ *lugubris accessus ad Parentalia Tilliana.*
b. Martis *fletus.*
c. Austriæ *compassio.*
d. Galliæ *officium humanitatis, Lilia spargentis.*
e. Roma *mœsta.*
f. Alemanniæ *Planctus.*
g. Belgij *Luctus.*
h. Hungaria *afflicta.*
i. Tillius *redivivus.*

Fundamenta Belli struxit

k. Tillius *in Bello Belgico & Batavico primò meruit, magno generosi animi præsagio.*
l. *Sub* Lotharingo Duce Carolo *Arcuense ad* Sequanæ *ostia prœlium.*
m. Juriacum *in* Neustria *Prœlium.*
n. *Sub* Duce Guisio *ad* Alnetum *& citeriorem* Ligeris *ripam, Hugoneti ingenti Clade à Regijs deleti & ad Montis* Belicardi *agrum usque fugati.*
o. *Ducis* Bavariæ Ernesti *Archiepiscopi & Electoris Coloniensis contra* Gebhardum *Acatholicum, & exauctoratum, defensio.*
p. Antuerpiæ *Expugnatio.*

Victorias exstruxit

q. *Religione &*
r. *Armis,*
s. *Clades & fuga Turcarum ad* Albam regalem.
t. Victoria Pragensis, *celebranda. Anno 1620.*
u. Mansfeldij *Exitium prope Weingarten.*
x. *Victoria illa de Marchione* Durlacensi, *ad* Wimpham. *Anno 1622. celeberrima.*
y. Halberstadiensis *insperata edomatio.*
z. Aschenburgense *Castrum occupatum.*
aa. *Victoria à* Brunsvvicensibus *prope* Höchst *constanter relata. Anno 1622.*
bb. *Victoria* Statlonensis *contra Ducem Christianum Brunsvvicensem in Monasteriensi Episcopatu. Anno 1623. erepta.*
cc. Hassiæ *Landgraviatûs recuperatio.*
dd. Kalenbergensis *Prœlij contra Danos victoria*
ee. *Victoria prope* Luther *in Westphalia, memoranda.*
ff *Ducatûs* Holsatiæ *occupatio.*
gg. *Epis.* Bremensis *recuperatio.*
hh. Stadensis Epis. *submissio.*
ii. Halensis *Diœcesis in Saxonia restitutio.*
kk. Osnabrugensis Epis. *deditio.*
ll. Göttingensis *Civitatis supplicium.*
mm. Haidelbergensem *Palatinatum ad Rhenum Anno 1622. denotat.*
nn. Monhaimensis *celebris obsidio.*
oo. Wolffenbüttliana *obsidio memorabilis.*
pp. Mündensis Epis.
qq. Nienburgensis.
rr. Magdeburgensis, & Verdensis *justa punitio.*

Cursum Triumphorum consummavit

ss. *Prope* Rain *ad Lycum* Tillius *vulneratus.*
tt. *Sub obsidione* Ingolstadiensi, *devictis hostibus, exspiravit.*

Statuæ præcipuorum Commilitonum.

1. Alexander Farnesius *Parmæ & Placentiæ Dux, Belgij Gubernator; hujus Tyro belli* Tillius laudatur.
2. Mauritius Nassovius *Orangij Princeps, Batavorum Gen. cujus belli Tiro* Gustavus Adolphus *Rex Sueciæ.*
3. *Comes* Buquojus, *Generalis.*
4. Gustavus Adolphus, *Rex Sueciæ.*
5. *Comes* Tampier, *Generalis.*
6. Corduba *Hisp. Generalis.*
7. *Comes de* Pappenhaim, *Generalis.*

DE-

DEDICATIO
Ad
Illuſtriſsimos ac fortiſsimos Belli DUCES & HEROES.

HEROIBUS Chriſtianis Heroëm Chriſtianum damus, in quo non profanum Herculem, ſed Joſuen aliquem, aut ævi Chriſtiani Simonem Montfortium contemplentur: Magnum TILLIUM, inquam, omni Marte potiorem, hoſti æquè formidabilem, ac vitiis, quæ ceu hoſtes in ſe profligavit, orbe ac ſæculo noſtro celeberrimus Victor tot hoſtium: quos inter & ſemet habuit, & quidquid deprehendit virtuti inimicum. Tales Semideos pauca ſæcula ferunt: plures arma quàm virtutem peritiùs tractant. At Magnus Chriſtiana bellicáque virtute TILLIUS, neque intus hoſtem tulit, neque foris, quem non amore religionis, divinæ gloriæ ac ſalutis alienæ ſtudio, tantáque contentione perſequeretur, quanta felicitate ſuperavit. Cælebs, cum Epaminonda, pro filiis victorias numeravit, quos illi, annis obſtetricantibus, virtus & pietas peperit. Cúmque in hoſtes omnes animoſus, nulli tergum verteret, ſolam voluptatem fugit, Parthorum more, qui fugiendo vincunt.

In acie pius, in templis victor, in deditos mitis, sibi uni durus, Imperatoris juxtà & militis Christiani partes omnes implevit. Magnum igitur virtutum & armorum gloriâ TILLIUM vobis, HEROIBUS ac DUCIBUS ILLUSTRISSIMIS, dedicatum volo, DUCEM DUCIBUS; ut, si quid vobis, HEROES FORTISSIMI, in eo videtur imitatione ac manibus vestris non indignum, M. TILLIUS, pridem gloriosa morte defunctus, dici possit, in vestris exemplis ac maximis facinoribus vivere ac superesse.

PRÆ-

PRÆFATIO.

PARENTALIA M. TILLII, cujus gloriosa memoria etiamnum vivit, apud bonos nunquam emoritura, ante annos plùs quàm quadraginta erudito calamo exarata, tandem typo etiam vulgantur, serò quidem: sed solidæ laudes, ut generosa vina, ab ætate & senio commendantur. Adulta tot annis gloria M. TILLII, in recentis etiamnum famæ senectute floret: de quo feliciùs, quàm de Homeri patria, non jam urbes & regna, sed virtutes contendunt, in cujus ditionem præcipuè M. TILLIUS pertineat. Hæ quidem conantur Militiæ decora obscurare, & totum sibi TILLIUM vindicare: sed bellica gloria virtutes ipsas in ista causa triumpharet, nisi auxiliaribus virtutum copiis adjutus M. TILLIUS, toties pugnâsset ac vicisset. Quis verò quantúsque TILLIUS fuerit, & Orbis & hæc PARENTALIA loquuntur, ad quæ M. TILLII admirator ablegatur; Cujus antiquam ac nobilissimam prosapiam, clarissimósq; Majores, jam pridem editus liber vulgavit, qui inscribitur: TUMULUS deliciarum Mundi, Auctore de la Serre Historiographo Galliæ, editus Bruxellis anno 1630. cujus Dedicatio, ad Illustrissimum D.D. Ioannem Comitem de TILLY de Hesewick & Marbays facta, post alia sic habet:

Illustrissime Domine. Cùm omnes honorum rivi à gloriosa scaturigine promanent, ex eodem fonte suum decus trahunt, unde originem hausere. Omnia, inquam, merita, quæ tibi tanto jure tribuuntur, partem sui splendoris amittunt in necessaria admiratione generis tui tam excellentis, utpote multis cum coronis visendi. MAJORES tui ARTUS & THEODORUS Tserclaës è regio Gothorum sanguine orti, robur animi tanta cum admiratione adversùs Attilam exeruere, ut, etsi infausto armorum successu eos habuerit captivos, tunc etiam victorem Regem

in hac sua servitute in triumphum ducerent. Quæ non officia Carolo Magno posteri præstitere? quorum opera tam præstans æquè semper fuit ac memorabilis, quàm præclarum nomen, quod præmij loco sunt consecuti, per plures ditiones, quas idem Magnus Monarcha eis in Frisia Orientali donavit: ut est Marienhoven, ubi Majores vestri sepulti sunt, aut, ut rectiùs loquar, ubi denuo se fecere immortales; dum eandem Toparchiam S. Norberto dono dederunt. Quid non dein fecit præclarus ille *Daniel* I. Eq. Rhodius S. Ludovici Regis castra secutus? quæ strategemata militaria contra Infideles non molitus est in obsidione Carthaginis à Saracenis Anno 1215. occisus? Historia sanè est admiratione dignissima: nec possem percensere fortissimas expeditiones *Desiderij* Equitis Teutonici, qui in medio conflictu cum Stadianis & Prassensibus in prima fronte Belgici equitatûs cum *Gerardo* fratre suo vitam posuit, ubi uterque pro feretro lauri truncum habuit, occisus 1292. Quid dicam de magnanimitate *Evardi* tam celebrati? nemo enim ejus nomẽ ac gesta ignorat, ut qui Ducem Brabantiæ primo suo Imperio restituit, postquam Belgarũ vexillo in oppugnatione potitus est. Et quamvis fuerit tunc à civibus Bruxellensibus adjutus; hæc tamen gloria ejus nomini subtrahi non potest, quòd ejus solius invictum robur hostes exarmârit, & eos ipsos præ horrore ac metu fugientes adegerit, famam gloriosam partæ victoriæ, suæ cladis nuntios, remotis etiam regionibus inferre. Hinc post tam eximium triumphum, Ducis Brabantini conjux nomen ei superaddens, suum *Clypeum* vocitabat. Ejusdem filiolus Joannes IV. Exercitui Brabantino dein Dux præfuit, paternæ fortitudinis heres. Nihil jam dicam de *Conrado*, qui cum Carolo Audace Burgundiæ Duce ad Nanceium urbem cæsus est. Sufficiat mihi, Heluetos etiamnum ad solum ejus nomen contremiscere. Minùs dicam aliquid de *Thoma*, etsi ad S. Quentinum in fronte quingentorum equitum occiso, postquam *Fortissimi* cognomen obtinuit. Quid dicam de tuo Parente, felicis memoriæ, cujus etiam minora gesta erant laude digna? Quis nescit, quòd quingentis lancearijs in Lotharingia præfectus in Poloniam se contulerit, ubi sub Stephano II. Rege cum summa potestate exercitui præfuit; ac postea in Hungaria pro Rudolpho Imperatore vigiliarum præfectus summus prœlio vicit.

Genealogia Tilliana.

Sed omnia hæc sidera, etsi multo gloriæ fulgore illustria, semet occultant coram magno sole illo, Magno Comite de Tilly, patruo tuo, quando è solis palmæ, quas meruit, & lauri coronis, quas

quas reportavit, posset Colossus Rhodio major effingi, ad orbem universum illustrandum. Nemo mihi posthac Alexandros, aut Scipiones aut Pompejos jactet: hi enim tres Duces non nisi Pygmæos vicere; at hic noster Fortissimus Comes, non nisi Gigantes subjugavit: & hoc septemdecim justis prœlijs, plùs quàm centenis velitationibus, præter infinitos assultus, omnes ceu victoriarum præcursores. Demum velle publicare miros ac prodigio similes eventus, qui fratri vestro in Europæ theatro, in quo personam fortissimi, sapientissimi ac omnibus numeris absoluti ætate sua Herois egit, accidere, inutile foret; cùm & ipsi æmuli coacti sint, ejusæquè gloriam passim vulgare & admirari. *Hæc de la serre.*

Quantus denique Tillius *etiam apud Superos fuerit, multis exemplis cælum docuit, cùm illi quandoque suppetias tulit; cùm aciem absentis instruxit* *: *cùm Dei Mater, cui unicè fuit devotus, emissum in pectus ejus globum plumbeum non passa est ultra Carmelitani amuleti, ceu scuti, superficiem penetrare. Postremò satis & abunde laudum est,* Tillium *pro æquitate, pro religione, pro meliori semper causâ pugnâsse, ac eosdem cum Deo hostes habuisse, dum alij in hoste Deum invadunt. Præclara* Maximi Herois *facinora semper secunda fama, & nunc Liber hic totus loquetur, qui in ipsa fronte victorias in imagine ostendit, & in syllabo expenit.*

* Vide Drexelij Horol.

** FA-

FACULTAS.

QUidquid de Virgine, Duce, Heroë, ſtratego hujus ſæculi, Divinâ providentiâ planè admirabili, &c. Domino Comite Joanne Tillio, &c. præclarum dici aut ſcribi poteſt, jure meritiſſimo typis publicari poſſe cenſeo: fuit enim (ut alia omnia in ipſo perfectiſſima taceam) columen veritatis, umbraculum fidei Romano-Catholicæ, & tegimen ſolis meridiani, Germaniam ferè univerſam miſerè adurentis: quæ omnia & plura præſens proſo-poëticum Encomiaſticon ſalva ſanctæ fidei & bonorum morum integritate, ſine vitioſo palpo, oratoriè & luculenter oſtendit.

Monachij 31. Martij Anno 1678.

Ita teſtor ego

CASPARUS KIRMAIR
S. T. & J. C. D. Libr. Cenſor.

L. S.

ARGVMENTVM
Et
Methodus ſcribendi.

MAGNI TILLII, cujus bellicoſis Manibus parentatum imus, incomparabilis & animoſa virtus, non unum excitabit, opinor, Oratorem ad dicendum: neque unius Hiſtorici diſertam veritatem, aut Poëtæ ſacram ſolicitabit facundiam. Erunt, qui per illius laudes ſonantibus periodis, vividóque eloquentiæ ſpiritu nutriti decurrent: qui facta narrabunt poſteris, fidem vix habituris poſt aliquot ſæcula; niſi unanimi voto conſpirantis hujus ævi canitiem venerarentur. Erunt denique, quorum præcordia ætherius ille afflabit calor & vis, quæ numeris religioſis verendum M. TILLII illigabit encomium. Providerint utique Superi huic Achilli ſuum Home-

rum, & Aeneæ Maronem ſuum. Nos ſubmiſsiùs in iſta Parentalia ingredimur, neque ea tentaturi; niſi indignationem totius orbis timuiſſemus. Ingolſtadij Heros iſte gladium recondidit, cingulum militare depoſuit, caſtris vitæ mortalis exutus, fatis conceſsit. Ne nos ingrati ſimus omnes, quotquot Ingolſtadij degimus; ſi pro ſalute Patriæ totiúsque Imperij Romani occumbentem, nullo pietatis officio, officiiq; dignitate proſequamur. Quanquam non ignorem, quid hìc obijci poſsit; nempe, ut magnificè de TILLIO ſentiam, indigebo lenociniis tropiſque Rhetorum? Quis ergo reprehendit TILLIUM? res ejus geſtæ quem fugiunt? qualis quantúsque TILLIUS ſit, facta loquuntur, loquitur orbis, loquuntur bella, teſtantur victoriæ, virtus denique diſertè ſatis perorat: meruit M. TILLIUS, ut ſuimet ipſius M. Tillius, in laudando non ſit alter

ter

ter, quàm Honor ipſe. Alii ita dicent: Vulgare jam nimis eſt, tritúmque, laudari, maximè pollinctum: inſignia merita, & in Rempublicam collata beneficia, integríſque impenſa regnis, digniùs æſtimantur; ſi ob magnitudinem ex grati animi reverentia taceantur. habet aliquid ſupplex, ſuámq; indignitatem profeſſum ſilentium, quod in oratione ſuperba, aut tinniente poëſi deſideres. Quis autem M. TILLII facta pro dignitate efferat? vituperantur Heroës, ſi à tepido vate celebrantur: eloquentiæ flumen amant milites, qui ſæpe torrentes transnatârunt; armata virtus ipſa ſibi pretium eſt; verúmque decus, non ad cotem humilium ingeniorum, ſed ad mucrones gladiorum exacuit. Utriſque reſpondeo. Primò M. TILLIUM non futurum celebriorem, ſi laudemus: nos verò ingratiores, ſi taceamus, neque ſolùm laudes ab orato-

ribus emanare, quibus sufficiunt; verùm etiam illas, quæ omni facundia majores, capacitatem quantivis excedunt ingenij. Deinde, esto: M. TILLII gloria, quò propiùs ad eam accesseris, semper major instar montis appareat: habet tamen & Poësis suas rupes montésque, & canora saxa; à quibus encomium Ducis, exili licèt versu impactum, suscitat echo. Sic cum fœnore reciprocat sonum, séque latiùs diffundit; ut non semel etiam festivos clafsici fremitus referre audiatur. Qua ratione inducti non pertimuimus gloriosos M. TILLII manes honorare: ad quorum PARENTALIA more solenni peragenda evocavimus Provincias ac Regna, quorum vel bella feliciter gefsit, vel hostes fortiter domuit. Erant autem PARENTALIA apud veteres nihil aliud, quàm Convivia in honorem præcipuorum funerum instructa. Usurpatum postea nomen

pro

pro officio debito, mortuis Heroibus exhibendo: ut idem ſit PARENTARE, quod defunctis PARENTIBUS, vel Patriæ patribus juſta perſolvere, ſic dicimus: PARENTATUM EST ILLI: PARENTALIA FABIO MAXIMO SUNT HABITA. P. ÆMILIJ, CORVINI, CAMILLI PIIS MANIBUS PARENTAVIT S. P. Q. R. ubi & ludi atque ſpectacula ſunt edita. Hîc M. TILLIJ PARENTALIA, ut dixi, ipſa Regna celebrant: quæ veluti Perſonæ os, humeros, habitúmque Divis ſimiles, adeóque majorem mortali ſpeciem referentes, in noſtri luctûs funebri ſpectaculo, ſevera gemendi voluptate fruuntur: doloris enim amoríſque conflictu, ac variorum affectuū tempeſtate regios inundant animos vultúsque, & magnificè plangunt: demum ſingularibus modis atque Cæremoniis Magno Funeri omnem honorem habent. Scribentem, verſu Jambico decebat uti. Sed Heroi maluimus Heroicum offerre: niſi ubi in quinque choros, flagitan-

tibus illis peculiare genus, fluctuans varietate metrum transfudimus; & in medium ſcenæ produximus pedes, magis minúsve amne Pegaſeo lotos, memores luctûs, atque dignitatis in luctu. Ad munus iſtud ab Honore promiſſum editúmque invitati unus aut alter: qui certis temporibus interloquuntur, ſumptáq; occaſione ex Divarum affectibus, atque colloquio, orant M. Tillij laudes, deductas ex pietate, prudentia, religione, caſtitate, ſobria vita, aliísque virtutibus, bellorum Duci neceſſariis, etſi raris. Subinde contrariorum argumentis permoti, nonnihil de vanitate fluxarum rerum, miróque mortis apparatu, ac vera bene vivendi ratione diſſeruimus, quo canendi ſcribendíque modo ac genio, pleraſque huius Semidei virtutes, quæ quidem orbi innotuêre, commodiùs atque illuſtriùs à nobis exornandas eſſe, arbitrati ſumus, opportunè ſuo loco, vel aſtrictas numeris, vel oratione diffuſas.

PARENTALIA
MAGNI TILLII.

ADhuc dolebam ex vulnere Magni Joannis de Tilly, & Imperij Romani miserebar; quod illius Ducis casu, cum ingenti terræ motu, cecidisse mihi videbatur. Ferrea, dixi, tibiæ pars comminuta est: fictilis quomodo subsistet? firmitate hujus vestigij turbata, an immotus constánsq; in campo durabit exercitus? omnino formidabilis ex tam arduo vulnere speranda Reipublicæ concussio. Cur autem isto tempore, quo maximè tortuosum argutúmque implicati belli ingenium, fortissimum militem & sapientissimum Ducem, denique Tillium requirebat? Confugiant licèt alii ad involucra fatorum, & in adamante scriptas æternæ necessitatis leges; dicántque, inevitabile tormenti fuisse plumbum; ita nimirum fata statuisse: quorum impetus in hæc tempora illabens prohiberi non potuerit, timeri non debeat. è contrario alii contendant, temerè ac fortè fortunâ, nulliúsque destinato imperio in istum pedem, qui totos portabat exercitus, missilem globum in-

M. Tillij vulnus acceptum, ad Lycum.

incubuisse: bello omnia promiscuè agi, casúque ferri. Ego, ut utrisque aliquid concedo: ita ab utrisque non parùm dissentio. non diffiteor, bellorum turbine plurima súrsque déque ferri, ut vis rabiésque hostilis agitaverit. quin tamen omnia Numinis decreta, etiam nostros tumultus sapientissimè moderantis, immota fixáque permaneant, nullus ambigo. Nego igitur absque provida æternæ mentis cura MAGNUM TILLIUM sui vulneris gloriam consecutum esse. Nego aliud fatum, quod Antiquitas sibi persuaserat, efficax perurgénsque difficiles vias, & ipsius necessitatis umbones ferreos rumpens; quàm justissimam juxtà atque potentissimam voluntatem placitúmque summi rerum omnium Moderatoris. Agnosco, venerórque supplex vindicem tuam manum, Sancte Exercituum DEUS. TILLIJ vulnere, non TILLIUM, sed nos sauciâsti. TILLIJ lapsu, non labentem, sed nocentes affligis, & felicem tibique Charum, Bojariæ etiam CHARISSIMUM illum esse commonstras, cujus defectu reos punire voluisti. Ecce, hoc CHARISSIMO Machabæo læso, trepidant castra, subsidunt animi, deseritur statio, transitur Lycus, hostis exultant furiæ! Meruisti, MAGNE TILLY, etiam sic inclarescere: ut, quid in pugnante spei salutisque habuerimus, in non pugnante primùm cognosceremus.

Providentiâ divinâ bella reguntur, & casus adversi

TALIA mecum volvebam cubito incubans, & oculo incuriosè vago subjectum nemus hortúmque

pro-

prospiciens. cùm ad me venit ALPHONSUS Juvenis lectissimus & amœni ingenij, Musísque mansuetioribus tam bene notus, quàm quivis alius in Cyrrha. Is festinatione anhelus, & in limine adhuc consistens, TILLIUS exclamat, MAGNUS TILLIUS exspiravit! vergebat tunc dies ad occasum. itáne verò? dixi: satin' compertum est? cave, me famæ incertis rumoribus oneres. oculatus jam vix credo. Atqui his oculis crede, inquit: his vidi animam trahentem: interfui fortissimi bellatoris ultimæ luctæ. simul his, candentem cereum ostendit ab ACADEMICA MAJORE VIRGINIS ANNUNCIATÆ CONGREGATIONE petitum, transmissúmque eo fine, ut pro Romana Fide extremùm pugnaturus Heros, illum in manus æternitatis viæ prælucentem sumeret, tactúque animosissimi luctatoris memorabilis factus, restitueretur, in reverentiæ singularis opinionem, pretiúmque sacrum asservandus. Ego felicem me existimavi, qui viderem religiosissimum hoc pignus: malimque, adjeci, hunc Cereum; quàm Cereris raptam filiam quærentis cupressinam tedam, miris fomentis arcanísque roribus insigniter luculentam. Vix memini videre me, pergit Alphonsus, piæ magis ac solatiis dignioribus imbutæ, inter acerbissimos dolores, genus mortis. Jacebat Heros, unico secundùm DEUM præsidio VIRGINIS MATRIS fretus, illam illam identidem ingeminans, sibi dilectam CASTRORUM MATREM & AUXILIUM

Magni Tillij mors.

Pia.

LIUM CHRISTIANORUM. Jacebat mente in Cælestium veneratione rerum defixâ, & Christi patientis Vulnera mortémque, non sine commiserationis sensu aspiciebat. pœnitentia sacróque oleo expiatus, & rebus omnibus cum illo, qui à confessionibus fuit, communicatis, cupiebat dissolvi militari cingulo, & æternitatis præmio frui. insonantibus aliis pietatis voces, excitatus circùm oculos tulit, & solatium hausit. pòst paullò defecit sermo debilior, & venæ micantis celeriùs temperamentum turbari cœpit ab injuria mortis. sic inter astantium singultus precésque, sub horam septimam vespertinam, DEO animam victricem reddidit. Dux, haud dubium, insignis, cui similem multa sæcula non viderunt, futura superiorem vix videbunt.

Heroica & gloriosa mors Tilii censenda.

Scribatur ergo iste dies trigesimus Aprilis Anni M.DC.XXXII. referatur in acta: legatur à posteris: colatur à Principibus: observetur ab exercitu. Cùm bellandum est, cùm perrumpendæ difficultates; hunc enimverò diem supplicibus votis milites venerentur. Optâsset quidem hostis, uno ictu è medio gloriosum HEROEM tollere: Superis aliter visum: ille aliter meritus. Par erat, ut semideûm more celebri leto occumberet. Atqui cum amplissimo vulnere mortuus; & in honore erit, apud posteritatis curiosa ingenia, ille plumbeus globus XII. unciarum, qui vulnus inflixit. non minùs decebat, tam pium Ducem, piam tran-

tranquillámque mortem oppetere : oppetiit, belli lauream pacis olivâ condecorans, & militarem gloriam ſecura pace ſolatus. Sive igitur conſideramus vulnus; donativum fuit, & virtutis congiarium: ſive mortem ex vulnere; præmium fuit tam exercitatæ ſenectutis: ſive utriuſque commercium; mixtura fuit beatæ immortalitatis. Ipſemet certè, erepto viſóque ex fatali vulnere globo illo, oculos in cælum, cum dicto hoc ejaculatus eſt, audiente Exercitu: BENEDICTUS DEUS, & MATER EJUS! tum Primipilos conſpicatus, Filii mei! ſic ſic agendum, ſi honeſtam mortis gloriam quærimus. Vive DEO, MAGNE TILLY! miſerere hoſtium tuorum: ſuccurre amicis: & in pectoribus Cæſaris, Principum, totiúſque militiæ periculoſum bellum adminiſtra.

Hæc Alphonſus. At non ego in encomia ſtatim ſpargebam mœrentem animum: ſed humanarum rerum viciſſitudines menti præſentiùs objiciens, gemitus & ſuſpiria, dolore plenus, contorſi. Quàm lubrica vita eſt mortalium! quàm certa mors! incerta mortis hora! omnino nihil ſtabile ex elementis compactum: nihil duraturum in multa ſæcula, noſter hic orbis calamitoſus habet. cuncta diffluunt, nivis inſtar manibus excuſſæ. divitiæ, honores, opes, quælibet res ſub Luna volubili fluxæ, ſine formidine non poſſidentur: quemadmodum immanſuetæ belluæ in aëre peregrino, vel vitrea cavea, ſine metu perrumpendi

Vanitas mortalis vitæ.

non ſervantur incluſæ. ut qui maximè ſtudeas ambiáſque felix eſſe; à fortunâ ad ſatietatem cæderis. parcat hæc; tamen leti ſpolium eris. quid deinde proderunt poſſeſſa, quæ acquirenda fatigârunt, & acquiſita nocuerunt? an barbari ululatus, & VAH! & IO! & EUGE! an inciſa metallis oppida? captivi fluminum tractus in fluentibus vexillis? an denique triumphales arcus, excitabunt jacentem in arca ſepulchrali? Virtus profectò una ſolatium eſt duraturæ nobilitatis, & poſſidentis eam hominis bonum ſyncerum, neque periturum. Fuerit ſanè M. TILLIUS glorioſus, victor, felix: ſi non & vera virtute præditus, animi demiſſione Chriſtiana, pietate religioſa, fortitudine adversùs vitia ſingulari, continentia inaudita, ſi non moderatione ſuæ poteſtatis incredibili officij dignitatem obſignâſſet: ut quid profuiſſent alia laudatæ vanitatis emblemata nugæque? Felicitas verúmque bonum in virtute poſitum eſt; non in levibus bracteis honorum aut voluptatum. AT ENIM & ISTE MORTUUS, qui immortali vita dignus erat; ſi immortalem in duobus locis degere potuiſſet. Veruntamen caſus, fortuna, triſtiſque calamitas in peius fluentium rerum, hoc in exulum loco, ubi Parcæ nobiſcum vivunt, facilè ſuccidit tenue ſtamen vitæ, ita contextum, ut nullo labore rumpatur.

Vivere, ſeria res eſt.

Ah! fateri vera ſi volumus, plerumque præſtat maturè occumbere, quàm ſerò diſcere mori. Ament

ment illi longam vitam, qui non intelligunt, quàm ſevera res ſit vivere; quàm arduum negotium, ad falſa gaudia expalleſcere, & in medijs doloribus conſtanter ridere. Non ideo felicior M. Tullius, quòd diu vixerit; ſed quòd deſiderijs Imperij Rom. & votis populi parùm. Is infelicior, qui plurium annorum luſtris oppreſſus, nullum aliud epitaphium meretur, quàm illud Reguli: Bene fecit, quod mortuus est. Quid multos annos optamus & ſeram mortem, morbum ſcilicet diuturnum, & nullam medicinam? ſunt ignobiles hæ vulgi curæ; velle tantùm eſſe, bene vivere nolle. quippe non intelligunt, quid fuisse & vixisse differat: fuiſſe timidum; vixiſſe fortem: fuiſſe ignavum; vixiſſe ſtrenuum: fuiſſe impurum; vixiſſe caſtum. Sed ut maximè reluctentur hæc vitæ voluptatísque mancipia: rapiuntur nihilominus, inſtar victimarum, ad Libitinæ macellum: trahuntur funibus ſuarum cupiditatum: & ut fallaces laquei deſint, ſua quemque hora ſtrangulat. hîc ne eximij quidem eximuntur: omnium æqualis conditio eſt. Et verò parùm refert, urnam bellicus, nitratus, an Olympicus pulvis impleat: ex quo buſto reſolvatur cinis, regalis palatij, an humilis tugurij: modò ſit pulvis ciniſque, ludibrium ventorum. Nempe ſi arator, dum campos proſcindit, oſſa calvámque inveniat, credat hanc ſtatim alicujus Regis eſſe, & veneretur? unde autem pelle piliſque demptis cognoſcet? atque ut

credat: quanta consurgit hinc gloria, dimidiatum ab indignante agricola inveniri, & proiici cum detrimento vomeris? Revolvisti sæpenumero hæc, M. Tilly! & ad decretorium momentum compositus, quid honores, quid gloria, quid opes, quid spolia, quid titulorum laudúmque inanes valerent bullæ, sagaci mente prævidisti, certus, non nisi tibi Deóque incumbere: non sanguine, non caducis rebus, non mortalitatis cadentibus niti truncis: sed prœliari prœlia Domini; & baltheo, Sacramento, corporéque solutus, sideribus bellatorem animum inferre. O! si & nos, Alphonse, si hujus exemplo Ducis, alij quoque removerent paulisper corymbos & velamenta, quibus Mundi gloria fulgere creditur! quàm longè pulchrioribus auspiciis & gererentur bella, & certioribus triumphi in tentoria ac castra pleno agmine provolarent.

Belli Dux quid observare debeat.

Quid juvat expugnare urbes; si expugnantis animus à vitiis oppugnatur, jam deditionem facturus? quid tormenta dirigere posse; si conscientiam malè munitam plùs quàm curule tormentum quatit? nitidior quidem crusta, obtegit jam fallacias neglectæ mentis: modò fores splendeant, & in hominum oculos incurrat amabilis superficies; factum cupidini satis. quæ vera virtus, verus honor, & unde, quóque comitatu veniat; scire hoc in postremis ducitur. hinc neque dedecori est, à metallo saxisque

xísque extundere adorandas & rubiginosas effigies: quasi istæ post funera perennare possint; & non potiùs in Pario marmore, quod virtus expolivit, perpetuò victuri fama nominis certiùs atque securiùs conquiescat. Ridendi sunt illi, qui dum parùm vel nihil publicæ rei prosunt, nullóque facto posteritatem sibi devinxerunt; conductis tamen præconibus, buccísque ab eloquentia vana turgentibus, cadaveris sui fœtorem commendant: ut ignobili scilicet tumbæ, nulláque re, nisi mole funeris visendæ, jacentis intus massæ gravi, peculiaris honos habeatur. habeatur sanè: convocent tales pictorum sculptorúmque ab arte & ore variam gentem, mendicabulis hisce aliquam æternitatis (heu! quàm brevis) stipem elargiantur. an verò non ipsa tandem etiam sepulcra moriuntur, & saxa affabrè excisa, cælaturæque nobiles tabescunt?

M. Tillium nulla manus fingat, nulla tumba compositum ostendat: an ideo censebitur perijsse? quot bella gessit, tot statuas habet: quot victorias retulit, tot in tabulis, vivis coloribus depictus est: útq; ne ars deesse videatur, umbram fulgentibus à victoriæ vultu picturis, ipsi hostes occisi addent. Conservanti civitates, provincias, regna, Imperium Rom: deerit nempe magnificum sepulchrum? etiamsi nesciremus, qua funus jaceret in Libya, aut quibus in fluctibus, ut olim Pompeij truncus, volutaretur: nam

M. Tillius sepulchro non indiget.

nam & iſte Magnus, ex tanto cumulo victoriarum, ex acervo nummûm, ex tot celeberrimis templis Romanæ fortunæ, in Pharſalica acie collapſis diffractiſque, quod colligeret, vix habuit. fragmenta omnia ſtudioſè conquirens, cophinum forſan unum non implêſſet.

Optima ratio pugnandi Tilliana

Sapientiùs frena ſuæ fortunæ moderatus eſt M. Tillius, & ne gaudium mœror aliquis jugulare poſſet, cæleſte ſolùm quæſivit. ſua bella continuatáſque excubias D. Virgini Mariæ obtulit conſecravitque. ex hac eburnea Turri ſuſpendit ille clypeos ſuos & armaturam fortium. ſpolia, manubias, anathemata in aurea Domo concluſit. conſilia pacis ex Arca foederis deprompſit. Non pudeat nos, Alphonſe, ab iſto Duce præcepta vivendi accipere, à quo totus orbis exempla vivendi accepit. Hæc & alia quædam, prout acuente ſemetipſam ſolicitudine, triſtitiæ evolutus impetus doloríſque facundi copia ſuggeſſit, ſi non eo ordine aut verbis, in illum certè ſenſum, plurima tunc dixi, ſtimulavique eum magis ac magis, ut adeundi funeris copiâ factâ, gliſcentem animum hac honeſtiſſima cupiditate non deſtitueret. Ille ut humanus atque affabilis naturali bono fuit, ita preces meas votúmque tantùm non prævenit; & ſuſpiriis commotus, protruſiſque de mundi vanitate ſententiis, identidem in meam faciem imminens, an reipſa hæc ſentirem, quæ dixiſſem; agitabat aliquid animo, vulgi opinione majus. Viderat M. Tillium

mo-

morientem : viderat ex hac vita abeuntem ad originem omnis vitæ : ıítque poſtea mihi affirmatè confeſſus eſt, ſe tum non mediocri faſtidio cachinnóque cœpiſſe mortalium fragiles teſtas, viliáque ſulphurata deſpicere; ut quæ meritò flocci fierent : poſtquam tot triumphis inclytus Dux, defunctus, non à triumphis, ſed à ſolis virtutibus laudari juſtiùs mereretur. Morti omnia concedunt, ſola virtus eximitur.

Jam in via eramus : & ipſe ultrò mecum : ah! ſi vidiſſes adhuc halantem! ille, qui in equo tam terribilis, pedes tam cordatus, apud omnes dilectus, ſolius gloriæ ſtipendia meruit : in humilitam en lectica prognoſtica venturæ mortis ſuſtinere debuit, & velut fractus Pugil ictum recipere; & mox Tillius eſſe deſinere! Adſtabant ab honoribus, & officiis, & gladiis & clypeis multi. lacrimabantur veriſſimas lacrimas ij, quos marmoreos crediſſes. Quidam ephebus nobiliſſimi ſanguinis, non ſine gemitu mihi recenſuit, ſe ne guttam quidem mœroris indicem, dum viveret, ex ferreis oculis unquam emiſiſſe : propè tamen propiùs fuiſſe, ut in conſpectu tam dilecti Ducis, poſt tot bella in ultimo bello cum morte militantis, non tantùm lacrimas extillaret, ſed infrenatas pleno alveo effunderet. quærebam ego cauſſas : ah! dum quærerem, removi obicem : profudit ſe impetus ex oculis, evolvítque ſe eò rapaciùs cohibita aquarum vis; & in verba ſuſpirans : moriatur ergo iſte Dux? Suecus inſultet? & nunc? Superi! & nunc? quo dignus

odio Tillius? cui infestus fuit, præterquam hosti? quin & hosti amicóque tractabilis. non sustinebo deinceps hoc relicto Domino, aliûs servitium augere. ea comitas sermonis suavitásq; pietatis, & virtutum omnium spiravit ex illo mixtura, ut suorum amores debitáque officia non potuerit non etiam longè minore pretio emereri. Consolabar ego juvenem, ut se verba dabant: magnam quidem ex hac morte secuturam concussionem, truncatámque Rempublicam sæpe sæpius aliquem Ducem à consiliis frustrà requisituram esse. veruntamen aliter nunc æternæ menti visum: quæ statuerit nobis eripere solatium & Charissimum nostrum: ut intelligeremus post ejus obitum, quantùm vivus profuisset. Crede mihi: hic felix Superisque dignus esse debuit, cujus morte punimur: quam quidquid tandem subsecuturum est, id in gloriam sacri Funeris nutrietur. non una urbs, non unum regnum; sed orbis illi Romanus, quaquaversum patet & dominatur, tanquam verò Parenti parentabit. Documento nobis sit, ô nobilis anime! nihil sub nubibus adamantinum æternúmque volvi. Cadunt Duces: ubi stabunt milites? moriuntur semidei: vilissima plebs gravabitur sequi? ante laureatos postes, & victricia bellorum signa figitur cupressus: fatalem ramum non admittet lateritia domus, aut otio marcens specus? quidquid crescit, falci proximum est. videmus, in ipsa honorum fastigia taxum serpere. Felix ille,

Magnis æquè ac Minoribus moriendum

ille, qui non nimiùm ſe ingurgitat humanæ fortunæ funerali poculo, dicam, an blando philtro? cavendum, ut ne temulenta mens in oblivia Dei ſuámque perniciem ruat.

Atque hæc Alphonſus in via mihi memorabat comes, ſimul gloriabundus: qualiter hac dicendi ratione Ephebum ad manſuetiſſimum fletum compuliſſet, erexiſsétque iterum ad ſolatij ſperatam dulcedinem. Non minùs ego gaudebam, Alphonſum, profanis aliàs ſtudiis immerſum, nunc tantum pietati concedere, ut etiam mundi futiles illecebras contemnere videretur. Jam plateam contigeramus, in qua Funus aſſervabatur: militum ſtatio ibi vigiles etiamnum obibat vices, & ordine redigebatur in obſequium ſpeculandi. Nos introimus: admittimur in ipſum cubile: procumbimus, & animæ defuncti bene precamur. Quid autem dicam de primo cadaveris conſpectu? primò nullus horror formidoloſus, nulla terriculamenta videntes mutavêre. deinde omnes, qui aderant (aderant autem plurimi, etiam bellis inclyti duces) ſuaviſſimæ potiùs pietatis, quamquam inſolens mœſtúmque gaudium ac affectibus fluens, perculit. Sic dum lacrimabantur, triſtiſſima voluptate perfuſi, indulgebant querelis propemodum amatis: & averſis vultibus abnutantes in cervicem, ceu Funeris aſpectum præ dolore ferre non poſſent, iterum avidis luminibus redire ad dolendi cauſſam, totóque

Comploratur iterum ab Exercitu Tillius.

totósque vultus jam frigentes obiêre. Cernere erat, fortiſſimos milites galeas implere lacrimis, ſingultibus pulſare clypeos, & in umbones obvoluta capita declinare: his PATREM ſuum inclamantibus, illis ſuum DUCEM, his ſuum NUTRITOREM, illis optimum BENEFACTOREM: cunctis præ magnitudine mali, luctúque torpentibus.

Dum nos autem oraremus, in piaculares divinæ juſtitiæ flammas intenti; acceſſit unus, quem diſertum luctus fecerat: & ô! inquit, amici, quantum amiſimus in uno! eodem enim tempore, quo M. TILLIUS noſter deceſſit, caſtra amiſerunt ſuum Ducem, milites Patrem, Bojaria & Imperium Romanum defenſorem. Non hîc cæleſtibus arcanis curioſam infero mentem: non ſecreta fatorum contemero, non exquiro concitata mentium præſagia: ingeſtam in oculos videmus calamitatem, & irati Numinis palpamus atrocem vindictam: timor amore plenus augurum vicem eſt. MORTUUS EST NOSTER TILLIUS: noſter dico; quia noſtrûm omnium ſalus in Germania fuit. FULMEN BELLI EXTINCTUM EST: quo ſcilicet utramque manum implere ſolebat ipſe Mars. OCCUBUIT AMOR CIVIUM: cui deinceps ſua vota, ſpéſque miſeras dicabunt? DELICIUM PACIS EMARCUIT: à quo amœni otij ſecuritatem ſperabimus? TERROR HOSTIUM SUBSEDIT: quem poſthac Rebellium factio pertimeſcet? Exiſtimare nemini fas eſt, parem ſucceſſorem habiturum illum, qui nec æquales habuit anteceſſores. JA-

Jactura M. Tillij ingens.

Jacebat M. Tillius in toro, ac ſi vivus adhuc preſſum anhelitum colligeret in ſpiramen, vultu nihil confuſo, nihil remiſſo, nihil à TILLIO mutato: ſed prorſus eo, quem conſumata gloria habere ſolet. manus ad pectus obnoxiæ, conſertisque digitis Chriſti ſuffixi crucem tenentes: ardua frons: latum ſupercilium: naſus demiſſior, & adhuc bellicoſus: oris dignitas ſingularis: barba inſpicata & caneſcens, ac numeroſa radice per genas mentúmque viriliter ſerpens: erecta densáque cæſaries ſine artificio. Ad dextrum funebris lecticæ latus, praſini coloris faſciâ ſuſpenſus Herois gladius viſebatur: quem qui attigerat, jam ſe ſtrenuum, jam ſe fortem felicémque exiſtimabat. quod etiam de Georgij Caſtrioti Scanderbegi Epirotarum Principis prodigioſo acinace memoratur, tot Turcarum uno ictu dehiſcentium mortibus imbuto, contactúque ſuo Chriſtiana pectora cotis inſtar acuente. Ceterùm quocunque oculos in illo funerali ſacrario tulimus, ſpiràvit inſolita pietas, ſacérque virtutis & glorioſæ magnitudinis horror. præterquam enim, quòd tribus continuò diebus ac noctibus, ad lecticam arderent lumina, & cum ambitu quærentibus acceſſum, copia fieret: petebantur jam mixtis gaudio votis Reliquiæ, ſi quæ concederentur, in memoriam tanti Ducis, & forſan auxilij ſpem ex merito rogantis derivandi. hi de rebus utenſilibus, illi de comminuto oſſe optabant fruſtillum, honore pio dignan-

Funus M. Tillij qual adeuntibus e viſum.

Certatim res Tillij ad inſtar Reliquiarum ambiuntur.

Cor Tillianum cujusmodi?

dum. Mihi etiam Cor ostensum, vividorum spirituum nobilis olim sedes bellíque pondus: Atque istud est, inquiebat ille, qui medendi fidelissimam artem Tilliano obsequio addixerat; istud Cor est, nullo unquam facile commoveri metu: quod constanti temperatum calore, nullum hostem formidavit: quod plures cum ingenti fortitudinis laude exspectavit pugnaturos in campo, vicit in pugna.

Plura dicturus erat: sed ab urgentibus aliis, qui magno numero veniebant, submovebatur: egóque rectà ad Alphonsum, ut domuitionem pararem: jactavi, me Cor vidisse M. Tillij. quid enim fortius, quid generosius, quid isto die nobilius videre potuissem? at ille vicissim gloriabatur, sibi libellum à manibus precatorium oblatum esse, quotidiana Ducis pietate fervoréque & assidua versatione usque ad labem attritæ paginæ notabilem. se enimverò credere, ab isto fonte tam defæcatos cælestésque Spiritus ex animosissimo sanguine confectos, in Cor Tillij dimanâsse. Orando vicit: experta res est. & en tibi preces scriptas: has singulis diebus, & ante exordium pugnæ recitâsse fertur. Exin mortali major visus, obequitans, aciémque disponens, fiducia plenus, placidissimo interim vultu ad DEUM Exercituum converso, se suósque Victoriæ devovisse. Subintuli ego: Alphonse, si me amas, dabis & mihi describendas. ille, ut petis. reddes, cùm ad te rediero, concessas. ita manibus datis ultrò citróque dividimur.

Po-

ORATIO
hæc fuit,

Oratio M. Tillij, quam ſingulis diebus, & ante ſingulas pugnas recitavit.

POtentiſsime Exercituum Deus, Rex cæli & terræ, Regúmque omnium, ac Dominus Dominantium, ſine cujus nutu nulla victoria obtinetur, ſine cujus ſingulari auxilio & gratia, nihil cum vera virtute & laude conjunctum geri perficiq; poteſt; cui facile eſt, concludere multos in manu paucorum; & in cujus conſpectu non eſt differentia, liberare in multis, & in paucis; qui innumeris Principibus ac Ducibus ſub veteri & ſub novo Teſtamento bellum pro gloria nominis tui gerentibus ſapientiam & prudentiam, vires, animum, gratiam & ſubſidium, ut vincere ſcirent & poſſent, réque ipsâ vincerent & victorias de hoſtibus reportarent, largitus es: Te ſuppliciter oro, ac deprecor, ut mihi

hi

hi quoque indigno famulo tuo, bellum gerenti pro nominis tui gloriâ, pro tuæ Religionis Ecclesiæque sanctæ propugnatione atque amplificatione, pro infinitarum propè animarum, ne æternùm pereant, conservatione, digneris adesse, luménque largiri, quo optimè meo Ducis munere fungi, hostium insidias sapienter devitare, cum eisdem, quando, & ubi consultum est, congredi aut non congredi, & denique meum exercitum ad hostilem superandum victoriámque consequendam convenienter dirigere & gubernare sciam. Digneris quoque etiam mihi gratiam dare & auxilium, quo, quod optimum factu cognovero aut judicavero, id reipsâ felici semper eventu præstem, victoriámque nunquam non ad sempiternam Nominis tui gloriam de hostibus referam. Neque enim mihi, sed tibi Regi sæculo-

culorum immortali & invisibili Deo ac Domino meo benignissimo, à quo cuncta bona procedunt, soli honorem & gloriā ex victoriis, quas dederis, apud cunctos mortales existere desidero: petóque humiliter, ut animum meum ab omni semper elatione liberum serves; ne mihi ullius præclari operis, heroicíq; facti, aut prosperi, aut cum laude conjuncti eventûs gloriam arrogare prę-sumam; sed tibi soli omnem semper attribuam. Propitiare Domine supplicationibus meis, eásque clementer exaudi. Ne reminiscaris delicta nostra, neque parentum meorum, neque hoc tempore, quo de tuo honore, tuíque Nominis gloria, de Ecclesiæ tuæ sanctæ defensione, & de tot animabus ab æterno interitu servandis agitur, vindictam sumas de nostris Catholicorum peccatis: sed pro infinita bonitate tua, eam, si o-

mnino remittere nolis, in aliud differas tempus: ne inimici Ecclesiæ nominísque Catholici, si de nobis, te nos ob delicta nostra puniente, victoriam retulerint, & nos & te irridentes dicant: ubi est Deus eorum? sanctúmque Nomen tuum blasphement, sancta tua prophanent, & amplissimam illam vineæ tuæ, Ecclesiæ, inquam, tuæ partem, quæ Germaniâ continetur, invadant, occupent, pessumdent, atque sic innumerus penè animarum numerus extra veram æternæ salutis semitam, ad errorem de via pertrahatur & pereat. Averte, benignissime & salutis hominũ amantissime Deus! averte tanta támq; horrenda mala: ne despicias nos in necessitatibus nostris. Miserere Ecclesiæ tuæ Germanicæ, miserere! quia venit tempus miserendi ejus. Tu es refugium nostrum & protector noster: respi-

ce in nos, & ab inimicorum periculis cælesti nos protege auxilio. Adjutor & liberator noster es, Domine, ne moreris, sed ad adjuvandum nos festina. Exurge Deus, & dissipentur inimici, non magis mei & Catholicorum ceterorum, qui mihi fœdere juncti sunt, quàm tui & dilectissimæ Sponsæ Christi Servatoris nostri, vineæque, quam plantavit dextera tua, Ecclesiæ, inquam, Religionisque Catholicæ. Consilia eorum atque conatus omnes, in nostrum, Catholicorum & Ecclesiæ tuæ sanctæ exitium tendentes, inanes redde, atque in nihilum redige. Exurge potentissime Deus, apprehende arma & scutum, exurge in adjutorium nostrum! Esto nobis, Domine, turris fortitudinis à facie inimicorum, ut nihil proficere possint in nos, & ut non apponant nocere nobis. Disperde illos in virtute tua, fiant tan-

quam pulvis, quem proijcit ventus à facie terræ. Irruat ſuper eos formido & pavor. Angeli tui ſancti, mei, & aliorum Catholicorum cuſtodes eos perſequantur, eorũmque elidant ſuperbiam, atque contumaciam potenti virtute proſternant conterántque; ut nos tui veri cultores, Orthodoxæque fidei & Religionis profeſſores, glorioſa de eiſdem tuo beneficio potiti victoria, Tibi in Eccleſia tua im̃ortales gratiarum actiones referamus, & omnes, qui iſta magnalia cognoverint, omnipotentiam providentiámque & clementiam tuam in ſervos tuos, liquidò cernant, prædicent, glorificéntque ſemper. Sic fiat, Domine, ſic fiat! Et vos Sancti omnes, qui in Eccleſiæ Catholicæ gremio aliquando vixiſtis, atque adverſùs hoſtes ejus glorioſè fortitérque depugnâſtis, eiſdem ſuperatis, immortalitatis coro-

 nam

nam & gloriam adepti eſtis; ut, quod petimus, aſſequamur, Veſtras apud Divinam Majeſtatem atq; clementiam interponite preces, eidem gratiſsimas. O beatiſsimi Cælites! noſtrum eſtote, poſt Deum, in iſtis neceſsitatibus & periculis refugium, Miſeremini noſtri, miſeremini noſtri, ſaltem vos amici noſtri! In veſtrę interceſsionis præſidio plurimam habemus fiduciam. Oramus ergo, ut pro nobis benigniſsimũ Deum noſtrum, cujus nunc clara beatáque viſione fruimini, orare dignemini: nominatim verò ſanctiſsima DEI GENITRIX, Conſolatrix afflictorũ, Refugium peccatorum, Advocata, Patrona & Adjutrix Chriſtianorum: Ora pro nobis S. Michaël, cæleſtis militiæ princeps, qui in prœlio adverſùs Draconem victoriam reportâſti: Ora pro nobis S. Archangele, qui Germaniæ Præſes & Cuſtos es

conſtitutus à Deo: Ora pro nobis. Omnes SS. Angeli, quibus mei & aliorum Catholicorum pro defenſione honoris divini, & Religionis Catholicæ cunctorum cura & cuſtodia à Deo eſt demandata: Orate pro nobis

S. Joſue,
S. Gedeon,
S. David,
S. Alexander,
S. Theodore,
S. Georgi,
S. Floriane,
S. Mercuri, } Ora pro nobis,
S. Victor,
S. Quirine,
S. Exuperi,
S. Marcelle,
S. Vitalis,
S. Gallicane,
S. Arſaci,
S. Juliane,

S. Ro-

S. Romane,
S. Ferreole,
S. Adjutor,
S. Longine,
S. Nicoſtrate,
S. Urſe,
S. Anaſtaſi,
S. Modeſte,
} Ora pro nobis.

S. Achati cum ſociis,
S. Caſtule cum ſociis,
S. Gereon cum ſociis,
S. Eudoxi cum ſociis,
S. Calliſtrate cum ſociis,
S. Theodoſi cum ſociis.
SS. Cyron & Candide cum ſociis,
S. Gregori & omnes Mauri milites,
S. Mauriti & omnes Thebæi milites,
} Orate pro nobis,

B. Ignati ora pro nobis. Omnes Sancti milites orate pro nobis. Omnes Sancti & Sanctæ DEI, qui unquam in Germania vixiſtis, quorum ſan-

ſanctiſsimæ Reliquiæ in eadem exiſtunt, quorum glorioſa memoria & cultus apud Germanos Catholicos viget, & ab Hæreticis, hoſtibus noſtris indigniſsimè deſpicitur, atque ut penitùs aboleatur, ſummo ſtudio contenditur: orate pro nobis, Orate, inquam, cum ceteris omnibus Cælitibus, æterna beatitudine fruentibus; ut victoriam ex hoſtibus noſtris, veſtríſque conſequamur, ad majorem gloriam & honorem Dei noſtri, ad Eccleſiæ ſanctæ decus & incrementum, ad animarum quàm plurimarum æternum bonum. Propitius eſto Domine, & nos Sanctóſque tuos pro nobis intercedentes & deprecantes exaudi, ut ſingulari iſto tuo beneficio provocati, atque incitati tibi ferventiùs ad finem uſque vitæ conſtantiſsimè ſerviamus, & unà cum Sanctis tuis inceſſabili Te gratiarum actione laudemus. Amen.

Ut

UT vidi, ut legi, ut ſtupui! neſcio, an liquidius gaudium ſenſerim, volutando tanti Herois armatas preces; an triſtiori affectu percuſſus ingemuerim: quòd viderem, abeſſe illum, qui fortaſſe ſolus ea cum dignitate ac fiducia, qua par eſt, offerre Numini potuerit. Sive igitur ipſe Dux etiam compoſuit, ac verba in ordinem redegit: ſive alius, Duce ſolùm pietatis exquiſitiſſimæ ſenſum ſubminiſtrante: habet profectò poſteritas, quod admiretur in caſtris, veneretur in curia, in templis imitetur: Hanc precationẽ poſtquam pervolutavi, de TILLIJ laudibus commemorandis interea multa meditabar. oberrabat menti ſemper imago pij Ducis ingeniculantis, ſuáſque preces conceptiſſimis verbis ad Deum fundentis. mirari magis ac magis arcana ſenſa cœpi, & facundiſſimæ orationis militare Sacramentum. cogitabámque, in inciſis, vel abſoluta periodo ſubſiſtens, omnia verba tanquam præſenti TILLIO ingeri poſſe, per hunc veriſſimum Commentarium. Commentarius in orationem Tillij quotidianam.

POTENTISSIME EXERCITUUM DEUS, &c. Ita eſt, ô ingens anime! potentiſſimus hic te potentem fecit, & terribilem hoſtibus tuis. Sanctè exorſus es preces iſtas: more Majorum noſtrorum, qui precaturi ad Orientem ſe converterunt, Divinitatis illuſtre jubar. I.

SINE CUJUS NUTU NULLA VICTORIA OBTINETUR, &c. gloriosa conteſtatio. Non igitur illorum more ducum militâſti, qui Superûm contemptores, ſuis duntaxat II.

clypeis lacertísque confidunt: qui suis in vaginis jaspide berillóque muliebriter distinctis, ubi plumbeus gladius cum aureo capulo habitat, victoriam sitam esse, impiè fabulantur. Potest quidem, & verò debet animosus miles, cùm ad arma venitur, ferrum stringere non imbelli manu: non titubare, non cedere, non fugam circumspicere; sed obnixo pectore impulsúque armorum inimica signa invadere. at verò victoriam sibi polliceri non debet certò venturam, nisi Numine destinante. Dicit Julius Cæsar, VENI, VIDI, VICI. modestior Catholicus Imperator Carolus V. VENI, VIDI, DEUS VICIT. pulchrior est ista confessio tuæque consona M. TILLY. Quantùm igitur distant Antiquitatis superbæ sæcula à nostris? quàm fastuosas spargunt voces inflati tumentésque animi, ventóque vanitatis, quo turgent, maximas classes impulsuri? quidquid prospero Marte gestum est, suis adscribunt titulis. EGO CANNAS IMPLEVI: ROMANA MOENIA, SEPTEMQUE MONTES CONTERRUI. EGO NUMANTIAM EVERTI: CARTHAGINEM SOLO ÆQUAVI: MIHI ALPES ACETO RUPTI PATUERUNT. FRUSTRA FINGUNTUR DIJ: FEFELLI FIDEM, FOEDAVI ARAS; ET TAMEN VICI. CREDAMNE SUPEROS ESSE, QUI MIHI OBSISTERE VALEANT? PERRUMPAM INVITO JOVE. FLAGELLABO SOLEM, NISI CONTUMAX ASTRUM MITIORI CALORE DILUAT: COMPEDITE NEPTUNUM VINCULIS: CÆDITE DORSUM REBELLIS OCEANI. EGO, EGO SUM FILIUS HAMMONIS NIGRI. EGO ILLE, QUI, &c. Nempe his

Prudentes bonísque Duces, victorias Deo referunt in acceptis. secus olim Romani fecêre.

his verborum monſtris, majora monſtra ferociunt, & grandi paſſu Coloſſeæ ſtatuæ ad ſublimem nebulam aſſurgunt, caput alliſuræ. Quanquam quis fatuis hisce ſuccenſeat? quando non minùs apud Chriſtianos rariſſimum eſt, ſupplice animo & datâ operâ agnoſcere, Deóque in acceptis ferre conceſſas victorias; & concedendas non niſi ab ipſo præſtolari. M. Tillij in paucis iſta laus eſt, erecti excelsíque animi certiſſimum argumentum.

Cui facile est, multos in manu paucorum, &c. præſenſiſtine hoc, animoſe Dux? an cæleſtis tibi Genius dictavit, Deum tibi obſecuturum? Inimici plures erant Pragæ; cum paucioribus viciſti. plures erant Wimpſenæ: viciſti. plures in Lorichienſi agro: viciſti. plures Cimbricis paludibus erepſerant: viciſti tamen. ſic te bellante, te orante, hoſtes ubique tuos vel ignis extinxit, vel aër defecit, vel aqua ſubmerſit, vel tellus conſepultos incluſit. omnia elementa viſa ſunt famulari auſpiciis tuis, & adjuvare belli cauſſam, propter belli Ducem. III.

M. Tillij hoſtes à Deo obtriti.

Qui innumeris Principibus ac Ducibus. Non vis eximius videri, nec tanta laude dignum putas ſemper vincere, cùm pluribus ſolenne ſit. Ego autem pauciores in comparationem admitto: præfero neminem; poſtpono multos: à te ſecundi ſunt & ipſi primi. IV.

Sub veteri et sub novo Testamento. O te veriſſimum Joſue! ô inclytum Gedeonem! ita te D.

Mauritius amet: quem Thebæa Legio non dedecuisset.

VI. PRO GLORIA NOMINIS TUI BELLUM GERENTIBUS. Non pro puncto honoris; quia puncta licèt conferta atque millies multiplicata, nullam molem factis addunt, neque famam extendunt: non propter plaustra spoliis oneranda: non ob vagam dissolutæ vitæ licentiam. Pro gloria Divini Nominis M. TILLIUS arma, vulnera, sanguinem impendit. arma quinquaginta quinque annis gestata, octo vulnera, sanguinem quacunque hora effundendum. Auditis hæc milites? & nihilominus vestras manus iràsque venditis?

VII. LARGITUS ES SAPIENTIAM. Cæleste hoc donum est, nec animum cum dispendio salutis, mortalibus sinit implicari rebus.

VIII. ET PRUDENTIAM. Quâ bella pacisque negotia temperantur. quis autem hostium vel tua consilia evertere potuit, ut perirent; vel sua occultare, ne scires? quà non videtur Deus, humanis rebus interest; qua minimè parte exspectabaris, superveniebas rebus lapsis, & hostium retundebas minas. noveras omnia, ubique præsens: prudentia tua pervestigavit abstrusissimas, & cuniculis quibusdam erutas perduellium fraudes. monueras Ratisbonæ: prædixeras cladem; consilium dederas: sed nos in adversis rebus puniri merebamur; tu iisdem inclarescere.

IX. VIRES. Militis, Ducis, Semidei. qui alias durasset

ſet tot tantisque laboribus exantlatis, niſi ut Antæus terram Matrem contingens reſpiravit validior; ita tu cælis caput inſerens, novum vigorem hauſiſſes ab aſtris? Quantæ autem hæ vires, quæ nec frangebantur vigiliis, nec inedia, nec frigore, nec æſtu? Parabili victu contentus, conſidebas in campis, ſub tentorio tam magnus, quàm Camillus in Capitolio: dormiturus, in proximo ceſpite proſternebas defeſſa membra: brevi ſomno peracto, Arcturo currum ſuum obvertente, vertiſti animum excitatum ad preces: inde ad bellum, pulverem, ſudorem, ululatus & claſſica.

X. ANIMUM. Animoſum, ſingulari Dei auxilio animatum, animantémque integros exercitus: Spiritum illum, quem tota Germania ab ore tuo traxit. cùm progrediebaris ad pugnam: vix à militibus viſus, vires fatigatis ingerebas. AD ARMA clamabatur: PATER OBEQUITAT. NOSTER ANIMOSUS SENEX ADVENTAT. AT VIGORE PLACIDO AFFLAMUR: UT IN ANIMUM PECTÚSQUE NOVA VIS DESCENDIT! UT NERVI ROBORANTUR! EXULTANT STRINGENDI GLADII, ET HASTÆ ABSQUE MORTALI MANU LIBRANT PONDUS SUUM. Tu, vel rogare, quî ſe haberent, vel ſolari afflictos, vel promittere bellum (nam ſub te belli promiſſio cadebat in debitum; & exigebatur rigidiori jure, quàm ſi neſcio qualẽ Perſicam Gazam promiſiſſes.) redeunti ad tentorium. Io! VIVAT PATER! inclamatum eſt, VIVAT M. TILLIUS! ſimúlque incuſſis clypeis feſti fremitus per caſtra ſonuêre.

M. Tillius Patris populare nomen à militibus commeruit.

XI. GRATIAM. Num Dei? opinor primùm. num Principum? deinde hanc. utrâque pollens, utriusque meruisti præmium. Deo charus, Superis dilectus (& quantùm illi Virgini, quæ Oettingæ colitur?) Cæsari gratissimus, aliis Principibus amicus: totus quantus Tui, cui te impendisti, SERENISSIMI ELECTORIS MAXIMILIANI: qui ut insigniore nominis existimatione nullum Ducem magis honoravit, quàm te invitum; ita sapientiùs se nihil egisse putat, quàm cùm ad bella elegit invictum.

XII. ET SUBSIDIUM. quale autem hoc? peculiare? an quo divina providentia consuevit cujusque in se sperantis fiduciam dignari? quale, dicis, illi optimum & necessarium videbitur. O mentem cælestibus conciliis insertam! Sic, sic devinctum tibi Numen habuisti. cùm necessum fuit, submisit pugnaturo incussi ætheris supplementum, & Terribilem Castrorum Aciem ordinatam. cùm in arcto eras, dilatavit animos magnitudo Domini; hostiúmque contumaciam vi, ferro, flamma, metu, fuga perdomuit: dicuntur ipsi homines, ut equi, pavefacti, nullo verbere potuisse ampliùs ad officij dignitatem bellique memoriam compelli. ergo averso vultu tergora ostensa. TILLIANI insecuti, agros cadaveribus latè impleverunt. in Turlacia pugna, stipatas funeribus vias, & multa circùm stadia expulsis animis concisa membra cùm horrore distenderunt: finem pugnandi vespera fecit, animus

Subsidium M. Tillij pugnantis, è cælo.

Pugna Turlacensis.

nun-

nunquam defuit. certatum ab hora tertia, usque ad absentiam hostis vivi, & vacuos bellatore campos. non priùs gladios vagina texit, quàm diem nox abscondit: sic una eadémque caligine mortis & noctis cadavera involuta jacuêre. Sed aperuit postmodum exoriens dies: atque operæ pretium fuit, videre immania corpora, & adhuc post fata truces minas vultuum. quidam occursu pectorum obtriti: alii concisi vulneribus: nonnulli medij dissecti: omnes interfecti, calvarum aggerem compleverant; nisi qui clementiâ tuâ capti, servile basium victori gladio meruerunt figere, & vestigia pedis osculo demisso venerari. Christiano Halberstadio ad Mœni ripam alteram belli tubam inflante, vix sonitum acceperas; ilicet infesto agmine adproperâsti tantis itineribus; ut priùs interitum suum sentiret, quàm adventum tuum cognosceret; edoctus nullum hostem provocare: aut si ullum hostem, M. TILLIUM saltem non proritare. Prolixiùs ego hæc memoro, quàm pugnaveris. Te in confertam aciem penetrante, fit latè fuga, & profundior cædes. ruebant hostes confracto ponte in flumen; & qui seminece imperfectam mortem in vada tulerunt, submersi ad infeliciorem paludem appulere. Visa est præter morem unda fremere; ut, quod victorem evaserat, tumens procella oppri meret. Ergo alij cum equis & curribus præcipites induebantur in frena, atque in profundum tracti vortices pedibus complosere: alij

Cæsus Christianus Halberstadius.

cum

cum impedimentis provoluti, cruda vulnera eluerunt, ſolatio vitæ, aut honeſto tumulo cafituri. ſtridebat gurges, & cadaverum diſperſas rates ac naufraga membra, uſque Moguntiam in ſpectaculum propellebat. effundere dein ſe populus, & victoriæ ſigna mirari, timidis adhuc animis, & cunctantibus credere oculis, votóque ad ſatietatem impleto. Equites & Aurigæ Chriſtiani Pharaonis, fluctibus involuti, ſacrilegio contaminatam prædam, aurum, æs, gemmas, veſtes, arma, & quod proximum erat, utres plenos aquarum ad ripam effudêre. Hîc ſi quis ex me quærat, quis vicerit? dicam: Tillius. ſi roget, quis equites demerſerit? reſpondebo: Tillius. ſi interroget, quibus viribus? quanto tempore? quot horis? quo loco? inferam ego: ſuis viribus, brevi tempore, vix tribus horis: locum ſcit Moguntia, præparavit Aſcheburgum, ſignavit Mœnus, elegit hoſtis, cruentavit victus, memorabilem fecit victor, viator pertranſiens adhuc horret; Tillius ultioni Cæſaris Aquilíſque victricibus conſecravit. Quid dicam hîc, fortiſſime Dux? niſi quòd incertum feceris, meruerísne tale ſubſidium virtute pietatis, an fiduciâ Numinis.

XIII. Ut vincere scirent et possent. Sciviſti: ac ſi tu quidem ipſe neges, fidem hac in re non mereberis invenire. potuiſti: támque certò cum paucis, quàm dubiè alij cum multis. non Danus in alga ſecurus, non Turlacius in falcatis curribus tutus, non Mans-

feldius

ſeldius latibulis ſatis ſeptus. Solertia exerti judicij ſapiénsque calliditas, perveſtigavit omnes victimas, in ara campeſtri Cæſaris regio dolori immolandas. Antehac Germania forti milite & bono Duce contenta fuit: tuis provecta auſpicijs, deinceps non niſi optimum Ducem, & fortiſſimum militem ferre poterit. Atque ipſi Romani Scipiones, ſi tua bella viderent, culparent ignaviam ſuam: diceréntque Cæſar: VAH! QUÀM PUERILITER JOCATI SUMUS.

XIV. M. Tillij frequentiſſimæ in bellis preces, vincunt hoſtes.

TE SUPPLICITER ORO. Ut ſolebas, ut pietati tuæ conſentaneum fuit, concubia nocte, vel ſub auroræ crepuſculum, levatis ad aſtra manibus, diu, ſæpe, ardenter, pluribus horis ſpiritu virtutis inter ſe continuatis atque connexis, ingeniculans non oculum movebas, ſed intentus & tanquam in ara conſiſtens, bella tua militémque triumphanti Eccleſiæ commendabas. Quando hoſtile claſſicum inſonuerat, cunctis ad prætoriam cohortem curſantibus, tu immotus imperâſti moram; donec Sacerdos feciſſet. peractis precibus conſurgens, tunc primùm capulo tacto excuſſiſti victorias. Neque enim, dum rebus ſacris vacares, interea temporis populari potuit hoſtis. tenebatur arcanis vinculis, frenóque coërcitus, damnabat torporis ſui ſupplicium: atque unde irrueret ille fatalis languor, attonitus mirabatur & frendebat. Quòd ſi temeritate incredibili ſolvente metum, primus auderet concurrere; abſentiæ quoque tuæ dedit pœnas. factum non-

F nun-

nunquam, ut bigeminus, unúsque duo fueris: oraveris pedes, pugnaveris eques, unus & idem & uterque viceris multos.

XV. Ut mihi indigno famulo tuo. Prudenter, demissè, Christianè.

Gloria Dei finis M. Tillij pugnantis.

XVI. Bellum gerenti pro Nominis tui gloria. Quod amamus, sæpe revolvimus. ille finis tuus, tenaci proposito cohærens, identidem occursavit animo. Novum bellandi genus! pro gloria Dei amplificanda Tillius prœliatur. Credunt homines passim, ferro armísque hunc orbem dividi: ideo gestari sagum, ut potentia togata crescat: ut maria terræque occupentur: ut immortale nomen resplendeat in memoria civium. quanquam tales præpostera sæpe falluntur opinione. dum enim neglecto Deo, suo cineri arduum decus præstruunt, titulos emunt, phalerísque graves & torquati, omnium gentium linguis cupiunt deprædicari, tacentur æternùm: inglorij sub pyramidum molibus jacent, terra gravi; quando levis optanda potiùs foret; aut, si in celebrem buccam incidunt, quæ dignetur refricare memoriam, tria verba lucrantur. plerumque autem ab ignobili calamo mactati, pueris solummodo placent, & declamatio fiunt. M. Tillius in Dei gloriam incubuit propagandam: quæ ejus naturæ est, ut amatorem suum aspergat celebri luce, & redundet.

Pro

Pro tuæ Religionis Ecclesiæque sanctæ propugnatione. Multum, ô Roma, debes illustrissimo Heroi: qui, ne apud Alemannos deficeret Fides tua, strenuè allaboravit. Hæresis virulentum animal, totiésque resectis capitibus in novum malum renascens, beatorum Cælitum cineres & ossa maligno pede proterebat: Tillius funestam rabiem gliscénsque nefas celeritate repressit. Scelerati Apostatæ, exterorum piratarum potentia remisque adjuti, insurgebant in naviculam Petri: Tillius quâ Moldavia fumat, quà fluit Albis, quà ruit Mœnus, quà Visurgis restagnat, impiorum vota spésque temerè fluctuantes, sanguineis procellis submersit. Lutheri popæ, Calvini rabulæ mixtis furijs meditabantur evertere vicariam Christi, & ad vicem Numinis venerandam in terris summorum Pontificum sedem: Tillius contra Islebicum stigmaticúmque agmen defensor acerrimus venit: cæsis rebellibus, docuit superstites justitiam, & Divos non temnere, nedum sacrilego ausu violare. Agnoverunt id ipsum Beatissimi Pontifices: Gregorius XV. qui Pragâ subactâ vehementer exultans, singulari dignóque munere ad M. Tillium transmisso, egregij bellatoris fidem virtutémque honoravit. Urbanus VIII. cujus electionis diem ad Statloniam Halberstadij ad internecionem cæsi clade nobilitaverat, grates egit bono auspici Tillio, & luculentis litteris clarissimo victori bene precatus applausit.

XVII. M. Tillius Rom. fidei propugnator acerrimus.

Summi Pontifices gratulantur M. Tillio victorias.

XVIII. PRO INFINITARUM PROPE ANIMARUM, NE ÆTERNÙM PEREANT, CONSERVATIONE. Quas verò iterum hîc pugnandi caussas adfers? num quis loricam induit nostro ævo, insurrexit in hastam? sub galea sudavit, ut errantem animam cælo transcriberet? Virorum istud opus est, quos peculiaris Dei gratia submovit à castris & turbis. milites in arma ruant: duces consilijs bellicísque eventibus glorientur. non deerunt, qui sanctiores curas invadent, mentésque prostitutas suo Conditori restituent. Sed hoc mihi non satis est, inquis: videam tot millia cum oppidis in Tartarum ruere, & ruinam non fulciam? spectem flammatum ab hæretica Lerna grassari incendium, & aquam sanguinémque non effundam? Quin & mihi proximi mei cura mandata est. O excelsa mens! O supra mortalium conditionem provecta! laudo propositum, miror inventum, gratulor effectum. mirabuntur & alij; sed alij fors non imitabuntur.

XIX. DIGNERIS ADESSE. Utique: tam castæ preces, tam fortis animus, quid non impetrent? Julius olim de fortuna conquestus fuit, vota subsequente: tua vota Deus quandoque antevertit, aliquoties periculis implicari nexibúsque dolosis permisit, ut efficaciùs deinde eluceret auxilium. plerumque tamen valida celeríque manu adesse dignatus est: tibi venti, nubésque militârunt: tibi conjuratus æther exhibuit stellarum

rum deprœliantes exercitus, & in nubibus ardentes lanceas, crinita ſidera minitatus eſt hoſti.

Lumenque largiri. Ut ne te malignæ conſiliorum tenebræ obfuſcarent; ut dolos hoſtium occultos eruere poſſes: ut technis fraudibúſque diſpulſis, ſecuriùs certaturam aciem gubernares. lumen enim mentis illuſtrat victorias, & oculus perſpicax Ducis, ſol eſt exercitûs. XX.

Quo optimè meo Ducis munere fungi queam. quodnam igitur eſt optimum munus Ducis? fidelitatis jura colere? quis te hîc unquam vel inimicus reprehendit? peritiam armorum nôſſe? quis à Tillio non didicit, felicitati conjungere prudentiam? quis alius ab heroum memoria tam valido nexu copulavit? juſtitiam moderari clementiâ? diſciplinam militarem, nec amicus contempſit; mititatem ipſe laudavit hoſtis. Sciviſti etiam, ſi ullus, vincendi laudem cum militibus ex æquo dividi, parcendi gloriam Ducibus integram reſervari. Adeſte igitur, qui deſideratis nomina magnorum Ducum. Licet vobis eſſe, quod tanto conatu quæritis, nullius ambitûs rei. M. Tillium cogitate. Si poteſtis eo vivendi pugnandíque modo veſtros proferre dies, arripite habenas belli, & imperate, poteſtis Martem ſcire, neſcire conjugem Martis? pauca de vobis dicere, multa cum laude dicenda facere? poteſtis togam honeſta pace, ſagum inclytis virtutibus nobilitare? poteſtis denique in conviviis ſobrii, in hilari XXI.

M. Tillius belli Dux omnibus numeris abſolutus.

lari licentia casti, in tectis periculis cauti, in atrocibus bellis pii, in mediis victoriis supplices, ita generosum animum assuefacere, ut, cùm in terris militet, in cælo triumphum quærat? neminem irritet, omnes coërceat? nullum provocet, omnes vincat? hæc si potestis, iterum invito, arripite belli habenas, & imperate. Sed nimirum paucis datum est, ita regnare, ut pœniteat, seriùs regnâsse. vix ulli consummatæ virtutis laudem consequuntur. Invenias fortasse aliquem, qui vaginâ liberat gladium; sed onerat animum metu. ille felix est in prœliis; sed obsolescit in pace. hic Reipub. studiis utiliter occupatur; sed bellicis minùs valet. ille litibus invidiæ superbiæque occludit animum; sed vagis cupiditatibus aperit pectus. Nullus ex integro beatus: singuli deficiunt in optima parte. & quando felicissimi sunt, fortunam accusare suam non verentur. Tuam, O M. Tilly! capacissimam mentem implevit collecta virtus, & diffusior in pluribus animis, in unius sinum se redegit. fortis eras, & cautus: felix, & pius: laudamus justitiam, integritatem suspicimus: benignitas liberalis in pauperes, amor in patriam, fidelitas in Cæsarem, Orbem implevit. Eant alij, & dubitent, te implevisse officium Ducis:

XXII. Digneris quoque etiam mihi gratiam dare. jam bis petivisti, scilicet ad majoris Jani limina postésque tamdiu pulsas, donec obviam longo ordine exeant victoriæ:

Et

ET AUXILIUM. Tibi promissum, nobis optatum: Romano Imperio salutare. XXIII.

QUO, QUOD OPTIMUM FACTU, COGNOVERO ET JUDICAVERO. Pulchrius hoc, ô TILLY! quàm si Principum aures turpi adulatione distringeres. quippe laudabilius est, ad æterni Numinis decreta se conformare, quàm mortalibus Dynastis in scelere tractabile obsequium offerre. XXIV.

ID REIPSA FELICI SEMPER EVENTU PRÆSTEM. Nullius spem fefellisti: nulla spes te fallet. conservâsti omnes: ab omnibus tui memoria conservabitur. nemo pro Victoria votum fecit, quin alterum pro Victore adderet. Jam quod gaudium, quæ spes, quàm dulcis solicitudo levavit animos Catholicorum, tuo præsidio se devoventium? instar salutaris astri ab omnibus invocabaris: quibus videbantur bella gesta, si promittebas gerenda: & credebaris vicisse, si certi erant, te pugnâsse. Vehantur ergo licèt alij quadrigis; & liburno, lecticáque, aut pulvinaribus, super capita suspicientis Romæ portentur: te gesta bella, te pulcherrimum agmen triumphorum, te vota Christianorum, te salus urbium, te pax alma Germaniæ, te os populi super sidera vehet. XXV.

VICTORIAMQUE NUNQUAM NON AD SEMPITERNAM NOMINIS TUI GLORIAM DE HOSTIBUS REFERAM. In tam propinquo tibi scopo, qui ipse Deus est, tam certo pondere libratam sagittam destinans, quî aberrare posses? XXVI.

NE-

XXVII. Neque enim mihi, sed tibi Regi sæculorum immortali. A regio Davide hoc didicisti? an à bellicoso Gedeone? ab utroque, opinor, utriusque virtutem æmulatus.

XXVIII. A quo cuncta bona procedunt. Bona naturæ, quibus effloruisti: bona gratiæ, quæ data cumulâsti: bona gloriæ, quibus te frui optant singuli, speramus universi.

XXIX. Soli honorem et gloriam. Quia solus dispensat victrices tesseras, solus inclinat vel erigit acies. solus extollit vel deprimit Aquilas: solus Leonum iras vel ostenso speculo exacuit, vel fumosâ tedâ reddit imbelles. Deinde soli. non tuis viribus lacertisque, non fortunæ, non casui, non fato. Soli Deo. abeste dedecora Romanorum capitum! abeste impij, qui clamatis, ad Rubiconem: Jacta est alea: in mari: Securus esto nauta, Deum vehis. Quæ voces illæ? Dij mei in parietibus pendent. Et iste capulus adorabitur. Nisi reddat, sentiet hujus vaginæ numen strictissimo jure puniens. Hæ manus aliquid habent, quod Superi formidant. Quanta igitur res est, rotare cælos in orbem? circumagat Jupiter sua sidera: et ego in vultu mea; uter gravius, judicent hostes. Si tonare Jovis est: pridem in hereditatem successi, et fulminare scio. Ab hoc ense pendulus

ORBIS TREPIDAT, NUTÚMQUE NOSTRUM VERETUR. QUOD VINCO, MIHI HOC DEBEO. CREDITOREM, QUI A ME DISTINCTUS SIT, NON ADMITTO. Vah portenta monstrifica prodigiorum! abeste funerales Latij larvæ! Christianos Duces voco, & obtestor, ut immortalitatis suæ segetem non negligant: ut sapientissimi Heroïs exemplo, excubias laborésque suos in compendium mittant, Regique Regum consecrent.

Ex VICTORIIS. quas TILLIUS de TILLIO reportavit: quas sui victor, de victis hostibus. XXX.

QUAS DEDERIS: Benigna manu, copioso proventu, amore paterno. Ceterùm habet hoc omnis gratia, sublimiori Numinis favore, ut, cùm illabitur humanæ menti, eam comitantibus auxiliis, ad ardua quæque peragenda confirmet atque promoveat. XXXI.

HUC DEVENERAM, voluptate semetipsam consolantis eloquentiæ abreptus. & maluissem per totam orationem eodem tractu decurrere: sed reluctantem etiam insolita soporis vis, sudo die oppressit: sive medicatâ virgâ percusserit oculos; sive florido papavere permulserit Somnus: violentiam certè sensi vulgari suavitate majorem, cui resistere irruenti, nec si quis velit, possit; nec si quis possit, debeat. Vix obdormij; cœpi etiam speculationes poëticas pati, eruditis interesse choris, assuetæ voluptatis illecebras facundo miscentibus numero. Neque memini, tam copiosum Numen in nostris unquam spiravisse præcordiis. videbar

Occasio Parentalia Tilliana videndi, & scribendi.

debar mihi Cumas delatus ad religiosam rupem, inhorrescere sacris oraculis, & animosos versus lugubri cum majestate evolvere. Spectabam Deas aliquot clari nominis, assuetudine gemendi non ingratas, ipsóque squalore formosas, Funus complecti. ipse admirandi doloris atrocitatem obstupescebam: neque intelligere poteram, quale funus iis lamentis, tam illustres Deæ dignarentur. cùm subitò mihi vox allapsa non aliter insonuit, quàm vocale solet aurum, percussum à plectro inter canoras rupes resonare.

M. Tillij laus excedit mortalium facundiam.

Mortaline putas numerosam posse referri
TILLIADEM lingua: cùm vix speràrit Homerus
Iliadem finire suam? diffide caducis
Viribus, & nostro caput oráque mergere fonte.
Tunc ego possessum celer & graviore tumultu
Descendam in pectus, doctísque caloribus acrem
Exagitabo animum, totos in murmura montes
Concutiens & aquas. Nostrum, quæ gloria prima est,
TILLIVS armipotens Numen vultúmque meretur.
Ergo Ducis tanti clara in præconia flumen
Derivabo sacrum: sublimiùs hinniet ales
Pegasus, & totis spumabunt carmina ripis.
Tu succinge animum, magnámque admitte Dei vim:
Nunquam aliàs tantus venio. præconia nostra
Digere, & ingenti torque cava nubila versu.

Allevavi me: & quoniam nondum digesseram conceptum Numen, ut in versus irruerem; fluentibus de plano verbis, ac soluta periodo gratias egi, tactáque cithara reverentem obedientiam promisi: daturum

me

me operam, ut neutrum pœniteret concessi acceptique doni. Si me non humili spiritu dignaretur, id M. Tillio in acceptis laturum. si admitterer ad illud nobile doloris arcanum, & plùs quàm Eleusinum sacrum; magno animo eos questus auditurum, numerísque & metris cùm heroicis tum elegiacis, si imperet, vincturum esse. Sic effatus decutio soporem, & mentem aspectabili poësi exuo. Pòst Phœbo ad amœnitatem invitante, descendo in hortum, ibíque inter arbores levi zephyro perstrictas obambulo, variis cogitationibus animum distendens. Quænam illæ sunt ergo tam divinæ præficæ? an Tillium lugebunt & Superi? an & illis lessus placet? num tristes odæ delectant Choragos ætheris? sed ubi, & quando videbo, somnio novo præcinctus? an oculo vigilante? solus admittar ad hæc secreta Numinum meorum? an alij mecum? Sed qui? equidem ut video, ambitio est, mortuo Tillio adgemiscere posse. quàm delicatæ sint querelæ oportet, quas Dearum miscebunt suspiria? At enim quis iste vir erit, quem vidi summo in dolore formidabilem, ipsúmque Jovem & Parcas increpantem, quòd Tillium sibi unicè charum sustulissent?

Dum in his sum, redit Alphonsus ad me, comitatus milite, vultu frontéque non ignobile decus præferente. Salutatione perfunctus, an evigilâsse, quæsivit. Nisi tu verò credas, Alphonse, respondi, dormientem

adhuc, à ratione nihil alienum tecum loqui posse. Arrisit ille, & strictissimis oculis oberrans vultum: nempe Poëtæ, ait, dum somniant, non loquuntur? imò canunt etiam, eóque argutiùs, quò plus soporiferæ thymbræ comederint. fatere: implevit te Numinis facundi sacer impetus. strictura insolentior faciei, genæ mutatæ, rubor igneus, indicant habitantē Deum: gratulor tibi. Sensi me deprehensum: & in ipsius quoque vultum proijciens curiosum lumen: fortasse, dixi, & tibi aliquid Apollinis ingestum est: videris enim, æquè colorem mutâsse. fortasse, inquit. Fare age: quando fruemur tragicæ voluptatis spectaculo? (obstupui) potésne Divas, quas videbimus, suo quamq; nomine compellare? O te meum! subjeci: habuisti, Alphonse, benignæ noctis eruditum cum facillimo Deo commercium: Macte! in communionem magnifici luctûs vocamur ambo. Sis felix, sis noster, sis Tillianus, & junge manum. ibimus, quo sacer impetus abripiet. Ille: actutum.

Sed tu quæso priùs gratificare meo cognato Symphoriano. Belga est, quemadmodum vultus dat. sub M. Tillio diu meruit, & primum pilum duxit. elapso anno postquam exusta Parthenopolis in cinerem subsedit, spolijs opulentus, concessit in Belgium, inde Gallias petiturus. Sed præpeditis vijs, variisque tumultibus regno concusso, molitus in Bojariam iter, heri ad me Ingolstadium sub cœnam venit.

Cúm-

Cúmque illi M. Tillij funus narrarem, vehementer ingemuit. petit autem à me obſidionem Ingolſtadienſem Romano ſtylo deſcriptam, tranſmiſſurus in Belgium, ad avunculum Lucemburgi commorantem. Si non abnuas, næ tu novo beneficio, neque vulgari vetera cumulaveris. & ſcito, quanquam miles ſit, politioris litteraturæ non expertem eſſe: verbis adhibe fidem: antequam bello animum accommodavit, non indocilem dedicaverat Muſis. Parentum generoſo ſanguine ſatus, celeriùs cogebatur applicare ſe Marti: jámque tria luſtra Italis Germanísque bellis impendit. Ego brevi reſpondi: annotâſſe me quidem aliqua ſcitu digniora omiſſis offucijs, quas vulgus & libido credendi in teneris mentibus plauſibili rumore facit: qui ceteroqui non ſoleam imprimentibus ſtilis ac tabellis obfirmare memoriam. multò minùs in grandi palimpſeſto Livianas decades arare, poſteritati in litterarum ſulcis neſcio quam meſſem oblaturus: in hanc, falcem mittere ſeverioris judicij homines, & quos tetrica diſtringit ſcribendorum annalium cura. me certò certiùs à Phœbo plectendum, ſi ſtudio famæ tumultuoſa prœlia conſignaturus, nobiliorem canendi gloriam poſtponerem. verùm quidquid congeſſerim, jure ſuo amicum ab amico petere poſſe: ſentire me primum laboris mei fructum, cùm alteri hac opella feciſſe dicar bene. id tantùm videri cavendum: ut ne propterea obſidionem hanc, cum arctiſſimis maxi-

Obſidio Ingolſtadienſis.

méque diuturnis imperitè comparemus : quales sustinuerint Breda Silváque Ducis in Belgio, Rupella in Galliis, Javarinum & Alba regalis in Hungaria, Vienna in Austria. eum tamen à veritate non abludere, qui dicat, Ingolstadij Suecum pessimè habitum esse. Deinde ad Symphorianum conversus, interrogavi, qua laude dignum putaret illum Ducem : QUI JAM ANIMAM TRAHENS, NON DESINERET CONSULERE MILITIBUS SUIS, SED SPIRITU IN VOCEM COLLECTO, POSTQUAM HOSTEM AUDIVISSET PROPUGNACULUM OBTINERE, CLAMARET: DEPELLITE, PROTURBATE, EXTRUDITE: NOCET, PRIMIS INSULTIBUS CESSISSE. Symphorianus arguto risu quæstionem commendans, Tillianum aliquid memoras, respondit: nosco ex ungue. dignum igitur hoc seu facinus seu dictum ea laude censeo, qua cetera TILLIJ facinora & facta, hoc est, immortali. Potuit ille læsus dicere, quod olim Septimius Severus: cui cùm ad gubernacula admoto exprobraretur vulnus læsi pedis, damnatis identidem ingessit: Intelligite nunc fatui, caput, non pedes imperare. placuit scita mihi responsio. Sed quæ TILLIJ fama est in Belgio? ille, maxima subjecit: quæ tamen nec Ambrosio Spinolæ nec Comiti Mauritio ambitiosa videri possit. neque enim talium Ducum delectum esse judico. in castris, ubi Superi voluerint, labentibus sæculis apparebit quandoque unus. Ita te Marspiter suis donet annis, Symphoriane! digniore compendio non poteras laudare M. TILLIUM

M. Tillij moribundi dictum de Sueco repellendo.

Tillium. Quid verò dicet Belgium, ubi audiverit extinctum? Nullus, inquit, dubito, quin summum honorem habitura sit funeri popularis natio, mortuique virtutem magnificentiùs adhuc, ut amat fieri, post fata laudatura. Tunc ego: Alphonse, veritas te amat. etenim Symphorianus tuus, nisi castra sequi mallet, poterat eruditorum consortio frui. simul his Commentarios meos pervolante calamo conscriptos tradidi, qui ita se habuêre.

Tertio Kal. Maij, cùm suborto die Suecicorum equitum aliquot turmæ Ingolstadiensem agrum oberrarent, prælusuræ nocturnæ oppugnationi; Serenissimus Elector Maximilianus muralibus tormentis palabundos submoveri mandavit. Ipse auspicium felix daturus, in aggere ad Danubium porrecto constitit: &, quod Superi bene vertant, Ego primus salutabo Suecum, dixit, & metallum exoneravit. exin aliis explosis hostes in infamem Carnificis domum salicetis suburbanis tectam compulsi sunt, passim equis sine sessore vagantibus. A prandio peractis levi Marte velitationibus, Sueci patibulum occupant, ex terreo suggestu muróque incincto eminens: ad tumuli margines curulia tormenta (minorum gentium) sola tamen manu attracta disponunt, ijs operas in vallo laborantes petituri. Interea Nostri prorumpentes infesto cursu Suecos ex aggere Carolino (fuit is Caroli V. temporibus excitatus non

Obsidio Ingolstad: in ephemerides digesta.

procùl

procùl à ponte, quem brachium Danubij ſubterluit:) in dumetis rubiſque abſconditos, ab opere foſſæ curſoriæ remorantur, aut carpunt. Provecta nocte hoſtis duobus locis urbem invadit: quem adeſſe exploſa Ficus (tormenti genus) in turri D. Virginis ſignum dedit. portam Danubij ſtrenuè tum defendit Cæſariana legio, ducente Böckio, Legato Comitis à Sulz ad Bambergam occiſi. Pontem navalem curârunt Maximilianus Rodulphus Saxo-Lauenburgicus, mille equitum Ductor, & pedeſtris Legio Comitis à Rittperg. tantâ autem furiâ uterque locus pulſatus eſt, ut magni Duces teſtati ſint, contumaciorem hoſtium incurſum ſe in nulla obſidione ſuſtinuiſſe. deficiebat jam pulvis nitratus, glandéſque: & majora tormenta, præſertim ex propugnáculo arcis aſſiduò diſploſa, nunquam ad nativum frigus redierant. Krazio, Heroi Tilliano, laudi datum eſt, quòd ſclopum proximo militi ereptum in ſubeuntes Suecos exoneraverit; ſic non tantùm boni imperatoris, ſed etiam militis officium executus. quatuor ex noſtris deſiderati, trecenti ex hoſtibus; capti aliquot: quorum unus nobilis à Lebenſtein: SI PROXIMUM MIHI, dixit, EQUITEM CEPISSETIS, REGEM HABERETIS IN VINCULIS. Certè fama eſt, eum, ut animos adderet, ingentibus promiſſis lectiſſimorum militum aures imbuiſſe, atque ad ipſum vallum effuſa habena penetrantem, enſe immerſo dixiſſe: HUCUSQUE CONNITENDUM EST. quo viſo

hoſtes

hostes (ut proni erant, omnia in bonum omen rapere) cuncta sibi in expedito fore rati, tam feroces impetus, quanquam frustra, consumpsêre.

Pridie Kal. Maij visi sunt hostes ad nova molimina animum manúsque adijcere: munimentum ad furcas exaggerare: è silvula proxima trabes convehere: rusticos fossores magnis laboribus invitos sudantésque distinere. Neque etiam nostri feriati, interim frequenti verberatione machinas exercuere. is, qui Ficum curat, à peritia factisque stragibus non illaudatus. Alius extemporale congiarium navatæ operæ accepit, quod Suecum aliquem minaciter campos obequitantem, variáque semper & negotiosa imperia mutantem, ita dextrè peremisset, ut trunco in terram dejecto, equus jam rectore liber, non sine multorum risu in castra profugerit.

Hoc eodem die, supremum obijt M. Tillius in domo Nobilis & Clarissimi D. Arnoldi Rath V. J. D. Vixit annos tres & septuaginta: militavit quinquaginta quinque. Cadaver pollinctum, balsamóque & optimis liquoribus repletum, in stanneo cippo asservatur sub crypta Templi S. Crucis, apud RR. PP. Societatis JESU.

Altera die obsidionis Ingolstadij obiit M. Tillius.

Calendis Maij Serenissimus Elector, ubi intellexit, Gustavū Horn cum magna exercitûs parte properare Ratisbonam: ne auxiliis Cæsareis intercluderetur, hostiq; via pateret in Austriam; prior illuc pervenire

contendit: atque actutum iter in pomeridianum tempus pronunciavit. Urbi firmum præsidium relictum, Illustrissimus Comes Wernerus de Tilly, Gubernator. quinque deinde Legiones, Ill. Ducum à Wall, à Wizleben, Contreras, Tribunorum Trabres & Parr: addita legio equestris Illustiss. D. München; cujus quinque turmas duxit Magister equitum Dominus ab Haslang. duæ præterea Croatarum turmæ sub Illustriss. D. Jacobo Fuggero. Eodem die jam vergente, altera oppugnatio coorta est. de improviso ex lustro carnificis erupere sex turmæ Hippocentaurorum (liceat ita nuncupare pedites in equo sclopetarios: Sueci Tragones vocant) quindecim equitum cohortes auxiliares in insidiis opperiebantur eventum. tanto autem furore turmalique ululatu nostri invasi sunt, ut ij, qui in fossis scrobibúsque abditi speculabantur, hostilem impetum non ferentes, tametsi quindecim dejecerint, in vallum recipere se sint coacti. machinatio & tota vis armorum ibat in navalem pontem: quo non reperto (is enim paullò antè solutus subductúsq; provido Gubernatoris Tillij consilio fuerat) turpiter illusi recessêre. Ubi multò maximè memoranda virtus Croatarum: quorum tres turmæ ea ipsa primùm vespera advenæ, quando Ingolstadium à tam infesto agmine oppugnari audiverunt; quanquam ex itinere defatigati, classico audito, plenis habenis, & stricto acinace minaces, apertâ portâ in campos effusi, Suecos

cos insecuti sunt. sed ij nimirum suos Tonsores (ita nominant) non sustinuêre, ac si etiam hîc locum habeat illud Poëtarum figmentum, indicans morituros omnes, quibus destinatum certúmque crinem, ut olim Niso Regi, fata dempserint.

Temeritatem suam Gustavus duobus præcipuè funeribus luisse dicitur. nam Marchionis Turlacij Senioris majori natu filio tormenti globus frontem cum summo vertice eripuit. alius quispiam Regem sanguine contingens fœdè habitus, jámque vestibus exemptis tumulatus. Num Saxo Winmarius fuerit, ambigitur. id certum est, Regem funeris hujus famam dolenter accepisse, confessum, SIBI HOC DIE COR TACTUM ESSE. Utriusque cadaver æneator, admissus velatis oculis in urbem, petijt impetravítque. Pro Turlacio numeratum est argentum. altero Ductor unius turmæ à Neuhausen redemptus. Neque verò tantùm more vespillonum venerunt isti buccinatores, exacturi cadavera: sed etiam ipsam urbem conclamârunt extrema passuram, nisi se quàm primùm dederet. At enim multis verbis non implentur fossæ, nec altis cogitationibus superantur valla: manu, ferro, viris utendum erat: quibus proinde etiam fortiter, ac Tillianè respondit TILLIUS.

Cladem hinc colligas: quòd Sueci Boijs ficubus comedendis saturi, strictis Ducum gladijs ad stationem vigiliarum conservandam adigi debuerint, toto

corpore palpitantes. Accepimus, læſis militibus ſeptemdecim admodum, Neoburgi uno die à chirurgis pedes abſciſſos eſſe. Ingolſtadij quadringentis majoribus globis fulminatum eſt : qui plerique per arenoſam terram violentâ ſtricturâ graſſati, excuſſis quaquaverſum lapillis multam ſtragem edidêre. Obſervatum eſt, aliquot pilis tentoria diſpulſa dirutáque: uno quinquaginta milites miſerrimè ſimul afflictos exhalâſſe, fama tulit.

Sexto Nonas Maij ex utraque parte intercapedo quiésque ſucceſſit.

Quintum Nonas Maij Rex Guſtavus memorabilem fecit: qui Neoburgo redux ad ſuos, mox in equitabili planicie locorum indolem exploravit. dum in his eſt, ex arcis vallo tormentum accenditur. globus emiſſus clunes equi ex latere radens, ventrémque ingreſſus per armos exivit, & fruſtum oris frenum mandentis abſtulit. Rex in terram effunditur : ſed in alium mox equum impoſitus, evaſit. belluæ obtruncatæ detracta eſt pellis, quæ in modum viventis facta in rei memoriam aſſervatur.

Hac ipſa nocte Gubernator Illustrissimus Wernerus de Tilly duo mala granata (globos pulvere nitrato, ſecretiſque mortibus graves) ejaculatus eſt. primum in aëre, rupto ventre, diſſilijt : alterum in munimentum patibulo proximum incidens, flammato tractu ingentem clamorem excivit.

Quarto Nonas Maij primo diluculo, urbs obſidione ſoluta eſt: ſeu terror ſeu ſtupor hoſtem invaſerit. ante lucem diſceſſit, ne vaſis quidē bene collectis: non ordine, non agminatim, ſed tumultuario curſu fugæ præbente ſpeciem. tympanorum denique inexſpectato ſonitu noſtri exciti, & incendio mapalium tectorúmque fumantium, exploſis tormentis fugientes proſecuti ſunt. Croatæ aliique in urbe milites, equo, qui cuique proximus fuit, curribus abjuncto raptim ablati, palantes Hippocentauros, quibus fugientis exercitûs Suecici tutela commiſſa fuit, vel carpſerunt, vel conſertis armis profligârunt, captos, occiſos. numerus cæſorum intra quingentos vix ſteterit. Qua ratione pugnandi adeò prævaluit Croatarum equitatus, ut vel eorum nomen auditum, vel adventus nunciatus, hoſtibus latè terrorem incuſſerit. prope propiùs ipſum Regem in Reichenhofen, pago Neoburgico, malè pranſum cepiſſent. qui ad epulum ſediſſe dicitur vultu mœſto oréque confuſo: ita ut mirarentur ab aula milites inſolitæ triſtitiæ cauſſam, contumáxque ſilentium: quod tandem in hæc verba rupit: SENTIET INGOLSTADIUM: fortaſſe ideo, quia ultra duo millia in obſidione ex ſuis deſiderârit, hiſcens & deluſus. nos quatuor aut quinque milites. Magna in caſtris præda reperta: vinum, hordeum, panis, opes armorum, ſtannum, equi, ollæ, patinæ, utenſilium ingens numerus.

Parentalium M. Tillij, à Divis celebrandorum, exordium.

Symphoriano in hac obsidione magna cum voluptate commorante, Alphonsus me commonere cœpit temporis promissæque Tragœdiæ. Adverto, inquit, animum paulatim ferocire ætheriis caloribus: intrantis Dei manifesta noto vestigia: quod agimus, agamus: Symphorianum dimittam, ne retardet. Atqui ego: miseret me cultissimæ indolis, & erecti ingenij. quàm cuperem illum tui caussâ, imò Tillij, exequiali Divarum Sacro interesse! Sed intempestiva nimirum hæc in te cupiditas ardet, subjecit Alphonsus. quid cruento militi cum tenerrimis Musis? quid acuto gladio cum innocentibus stilis? Cave ne Apollinem offendamus, si profanum hominem admiserimus in cæleste hoc concilium. Fac admissus sit bona Cynthij pace: num intelliget harmoniam doctissimarum mentium? num funebres numeros apprehendet, damnatus in humilitatem vulgi sermonemque popularem? miles est, Martem colit. cur deseruit placidissimæ frontis Deas? equidem propinquo sanguine afficimur: sed quî juvare possim in hujus spectaculi dignitate consequenda, non video. Quid si autem arma deponeret, suggessi: & cultu amœniore pacis ornatus, mititatem indueret vatum? omnino Alphonse: quando iste honor Tillio bellatori habebitur, videndum potiùs, ut militiâ honoretur. Non nescio, meliùs quidem nobis convenire cum quietis hominibus, diúque in Phocide & sacra Delo nutritis.

atqui nec iſte turbulenti eſt animi, moribus comis, gratus, placidus, oculis non vulgare ſidus ſpirantibus, micante vultu, nec ſine umbra jam ſua. adde, ut tute faſſus es, Caſtaliâ Lymphâ quoque tinctum eſſe. quid? quòd gloria militaris non abludat à gloria vatum? utrique lauro coronantur: utrisque extemporalis furor in pretio, & arcanæ ſapientiæ vis in conſilio eſt. Sed Mars arma gerit: & Apollo, niſi fallor: cui quid unquam calidiùs fortiúsve gratulamur, quàm Pythona confixum arundine divina? Bellona vibrat haſtam: & Pallas. ut taceam formidabilem clypeum, Meduſæque faciem, & galeæ criſtatæ implacatum jubar. Denique quorum facta crebriùs canunt Poëtæ, quàm militum? Dixeram hæc in gratiam Symphoriani. Alphonſus: quando igitur tu hodie Caligatorum cauſſam militariter agis, inquit, periculo tuo fac, quod lubet. Non detrecto, reſpondi. & in Symphorianum intuens, an cuperet intereſſe: annuenti, quæ cavenda, quæque ſervanda eſſent, expoſui.

Leges obſervandæ ijs, qui parentalibus ſpectandis interſunt.

I. Ut in ſacrarium admiſſus, nullo tumultu concuteret religioſi luctûs decurſum ac modeſtiam.

II. Ut Divis loquentibus non interſereret profanum collquium, ſed tantiſper linguâ faveret.

III. Ut, ſi ſermocinari vellet, quæ in rem viderentur, exſpectaret noſtrum exordium, eóque ſigno colligeret, poſſe verba miſceri.

IV.

IV. Ut, si dignandus esset fors spirantibus præsagijs, nullam in rem, præterquam in funebres M. Tillij laudes, heroicum spiritum prodigeret.

Ille omnia sanctè promisit: & mox deposito gladio, si quæ alia vellemus imperare, promptum se esse, ostendit. Ecce! dum in sidera rotat sublimes oculos, divinitate poëtica imbuitur, turbatur, pallet, canit.

Fortis Alexander, Cæsar celer, Hannibal acer,
Augustus felix: Omnia Tillius est.
Armipotens Tampier, stricto arduus ense Serinus,
Bucquoyus prudens. Omnia Tillius est.

Ego ad Alphonsum: I nunc & remove Symphorianum: enimverò nos præcessit. sequamur: cordatis nunc opus est animis. Sic imus, & dum animi patens facundia se explicat, rapimur ad locum, quem sive palatium, sive fanum nominem, nihil erravero. In parietibus exquisitè summóque studio depicti videbantur triumphi coloribus ijs, quos non nisi cælestis concha temperare potuerit: Mons Albanus, ut adhuc Pragæ tabo rorabat hostili: Ut Moldavia densatos inanésque evolvit anhelis gurgitibus truncos. horti lugubris Stella, amissa luce, non tam nitebat facta strage, quàm horridè vibrans fulgurabat. Turlacij Badensis alia in parte promovebantur à furijs currus, opulenti maximis malis, quos inter confertissimum agmen, contusis capitibus suam ferociam re-

Ingressus ad locum Parentaliū

sor-

ſorbens, terræ affligebatur. Hinc Halberſtadij videre erat caliginoſas acies, humóque apploſas. Inde Cimbros conſpectu certorum ſiderum pavefactos, omniúmque tergis imminentes gladios. Parthenopolis in extremo angulo fumare viſa eſt. elucebant tamen grandes lacrimæ per flammam, ſed heu! tale buſtum non extincturæ. Alibi etiam Colonia, Antverpia, Mons Belicardus, Alba-regalis ad vivum exprimebantur. M. Tillius nunc pedes, nunc eques, jam extenta manu, jam ad capulum vergente, aſpectabilis ſuper cadavera ferebatur. Cetera locorum pulla veſte inſtructa, Majeſtatem inſolentis luctûs undique ingerebant. In medio pegma excitatum, atrato holoſerico inſigne, in vaſtum ſpatium decurrebat. accenſa funalia magno numero exarsêre; nobis in poëtica caligine nihil, niſi lumen, oculis eorum capacitati quodammodo dimenſum, cernentibus. In incinctu ſurrexêre volubiles ſcenæ, in quas contemplationem curioſam inijcientes fallebantur ſtato obtutu. Fallebant etiam ipſi ſolerter poſiti receſſus, decreſcentibus radijs. nobiliore pegmatis loco torus ingens ſub caſtrenſi tentorio exſtructus Cataphractum exhibuit M. Tillij Funus, eo apparatu, qui Heroëm decet. Enſis ad manum: Leo ad pedes: Aquila ad caput: Decemvirorum ſemidei manes chalybe ahenóque ſquamei, ſuis quique ſedibus, venerabili corona ſtipaverant tumbam. Interea nos invadebat hor-

ror aliquis religiosissimus: ac perquam insolitæ voluptatis formidolosa imagine delectabamur. Sed neque faciem, neque nomina cognôsse poteramus: iisque semper immoti, funebre elogium insertum orichalco hujusmodi prætulerunt.

I. Agamemnones transiêre.
II. Nemo huc usque.
III. Octavi gloria.
IV. M. T. G. P. I. I. R.
V. Venerabitur istum.
VI. Tubam exspectat.
VII. At non ut quondam.
VIII. Nunquam alter erit.
IX. Huic galeas substernite.
X. Gladius invidendus.

Bojariæ, seu primæ in doloris arcanum ingressæ Deæ, affectus, habitúsque & incessus.

Legimus hæc, diu multúmque dubitantes, quo sensu se quodlibet elogium evolveret. Quæsierat ex me Symphorianus de singulis. At ecce! dum responsiones paro, insonuit scenæ limen, & cortinâ retractâ, theatro pedem imposuit Matrona supra mortalem statum ex incessu visa. vultu illo, quem regia calamitas habet, innocentem & torvum: honestissima quidem specie à natura præditum; sed dolore luctúque repentino admodum confusum: genæ pallentes: oculi ab affectibus varijs obsessi, stellisque in uva lucentibus necquicquam consentientes. quanquam ipsa

ipſa aſperitas commendabat dolentem. Excelluit in toto vultu, & in celerrimo crebróque dejectu palpebrarum ſignum concitati animi, & ab amore ſingulari trepidantis divina quædam vis. quàm potui argutiſſimè juxtà ac velociſſimè ſevocavi in mentem conſpectas unquam ſpecies: & quæ & qualis, & quanto cum affectu? inquiebam. Sciſcitabatur etiam ex me cauſam Symphorianus hujus tam atrocis ex tot perturbationibus mixturæ. quippe nunc vaticinanti ſimilis ſtetit, nunc in ira pallenti, mox in torpore languenti & otioſæ. brevì reſpondi: videri mihi hunc affectuum torrentem fluere ex amoris alveo: qui ſi nimius ſit, obice tamen quodam præpeditus, latè, ubi poteſt, reſtagnat, & ex pectore ſanguinem convaſante emergit, vultúmque mirè intertrahit atque variat: inde rubore igneſcere faciem & quaſi purpurâ convolvi non duraturâ. Nam ex ejuſdem amoris vi, quando poſſeſſum bonum vel timemus amittere, vel amiſimus, tremor conſurgit, ſanguinémque exhaurit: unde pallor. ſæpe uterque affectus alternat momenta, mutátque frontem, prout memoriam mentémque phantaſmata pulſaverint. Aliud Alphonſus mirabatur. id etiam, quod Dea calcat, pulli coloris eſt: & tamen hos gemitus edens, militarem ferociam adhuc ore, armis, veſtibus ſpirat. caſſis exornata flaventibus jubis fulgurat, & in apice criſtatum ſidus reſplendet: cerno renidentia ſimulacra in umbone: vi-

dentur in ære fluvij compreſſi mentito fluctu ſtridere: jam ipſa chlamys quantâ licentiâ undulat? in fimbrijs turgent ſpicæ: in ſinu leo textilis fictum rugit, nativæ hilaritatis, quæcunque tandem ſit, ac veterum triumphorum ſigna gerit. ſi tanta gemendi vel neceſſitas eſt, vel libido; atrata ingrederetur. Thraces lugent canditati; & Scytharum eſt, exultare in luctu. Dixerat. ac Dea ubi in animum ſevocavit apprehenſam cogitationem funeris, muſico ſuas querelas reſolvit gemitu, non aliam niſi ſe compellans: Eheu Bojaria! quid amiſiſti? ſtetit deinde fixis ad tumbam oculis immota, ſed obliqua tantùm, manibus in crucis figuram conſertis. nimbus ferocior ex oculis, & iræ ſuſpiriis mixtæ ab ore trudebantur. Hîc ego: agnoſcis, Alphonſe, errorem? habitum dolor parvus cur mutet? magnus quî poſſit? habet ille, mihi crede, triſte privilegium facilis excuſationis. quippe eo affectus animus, exercitata voluptate gemendi, tanquam attonitus occupatur; aliud cogitat nihil, nihil intendit. cæruleis inumbretur velleribus, an nebula candidiore, quid refert? modò fortiter doleat, jam ſatis habet. ſubinde nec verba invenit indiſertus dolor, mutúsque cum facundia confligit, neque ſinit eluctari natantem. potuit igitur Bojariam tam grande malum, támque ſubitum inundare, ut ejus memoria reliquarum rerum oblivia ſubvexerit. adde hac tempeſtate bellorum, eam militari modo lugere, & quo innocentia

Qualis Dea ſit, agnoſcitur primùm.

exa-

exacerbata solet, hoc est, viriliter & vehementer. pacem cærimoniæ funebres decent: ingens dolor etiam inter tubas & tympana accenditur. Ita me differente, Diva jam ad usque tumbæ marmor processerat. ibi intra tertium vestigium consistens, quibus lamentis misera fruebatur? quàm miro dolendi, ut ita dicam, artificio usa est? primò terna geniculatione submissa, siderum choragos & humanarum rerum Moderatorem magnificè adoravit, sublatis manibus, invidendis precibus. deinde surgens ter circumivit, constante tamen vultu animosa, & ingens aliquid ausuro. susurrabat mihi Symphorianus in aurem: me hercule! nihil ista quidem timet, neque luget ampliùs. videtur à Numine possessa, fatisque turgida futuris, & magnarum rerum præsagiis laborare. divinitatis illam stimuli urgent, non mœroris. falleris, inquiebam, Symphoriane: aspice in illam. nonne frons, quæ paullò antè porrectior comparebat, rursum nubila, sensimque severior retundit aspicientes? madidorum luminum contristatur vibrantiâ, grandioribus vestigiis obambulat: incipit toto corpore major esse. Ubi vidit TILLIUM suum pollinctum & situm: quandam, iterum in semetipsam conversa, dolori iracundiam miscuit: nunc ferrum aspectans; nunc magna vulnera lacrimabatur. terror aliquis inerat lacrimis; & quanquam mollior sexus, propior tamen timeri, non aliter quàm leæna, mox infremuit. Nos taciti, gaudentes

an trepidi, grata certè formidine percussi, opperiebamur exitum hujus rei. Ecce mitissimis iterum concessit gemitibus, nube frontis in pluviam resoluta: dat aquas funeri; dat planctum auribus: dat tumbæ oscula: manibúsque ad conflictum articulorum protrusis, fari cunctatur & vult. quo ipso eloquentior nobis visa est. Tandem tristitiæ superantis inchoatura concentum, illum oculis manibúsque & toto gubernans corporis situ, sic ingemuit.

Bojaria exorditur M. TILLIJ Parentalia lugubri voce: narrátque tristem casum & mortem: omnémque Funeri honorem habet.

AT non sperabam jam nunc, fortissime TILLY,
Te talem spectare Ducem. quæ vulnera cerno?
Quæ priùs admirer? quantùm se nostra revolvit
Cum casu fortuna tuo? mihi lapsus es uni.
(Et simul in lacrimas ibat) mihi mortuus uni.
Sentio supplicij pondus. sunt omnia vera
Quæ per terrificas monstrârunt somnia noctes.
Ingemui, & caussas gemitûs vix denique novi.
Vidi quadrupedem excusso sessore per arva
Currere, & attonitam replere hinnitibus urbem.
Vidi inclinatis navem descendere proris
In medios fluctus, noto sine Præside puppis.
Annosam quercum, quâ præterlabitur agros
Vnda Lyci, glebásque fluens & prata maritat,
Fulgentem vidi exuviis spoliisque gravatam
Bellorum, intorto cæsam procumbere plumbo.

O TILLY!

O TILLY! ô noctem! mæsta ô præsagia noctis!
His quoque credidimus, tanquam fatalis imago
Iret in aspectus, prostratáque silva jaceret.
At qui ego te video. verùm quàm dispare vultu!
Illa ubi mens, Martísque color, frontísque profunda
Consilia, & magnæ curæ, faciésque severâ
Lætitiâ splendens? ubi classica nobilis oris?
Cùm tu præ lituis resonans, ad bella catervas
Hortabare truces: ubi nunc est TILLIUS ille,
Gallia quem coluit; Belgæ genuere feroces,
Hungarus obstupuit, miles laudavit Iberus;
Commendant Itali, Cimber miratur & horret?
Agnosco veneróрque Ducem. Sic filius Afri
Hammonis jacuit Iuvenis Pellæus ad aram.
Sic & Pelides: juxtà Nereïa mater
Vda procellosis undavit fletibus ora.
Apparet, quid amor, quid possit in omine somnus.
Augur eram funesta mihi: sine remige navim
Iam video. Sonipes errat Rectore solutus:
Et Dodonæa præstantius arbore robur,
Ramorum nervos, & canitiem foliorum
Acclinavit humo, convulso stipite lapsum.
Terra ingrata mihi! cur non majora cadenti
Auxilia & vires iterum instaurare dedisti?
TILLIVS Antæo melior, tamen Hercule contrà
Obluctante, solum quoties calcavit & herbam
Matris, in obstantem surrexit fortior hostem.
Amphitryoniades inventi ignarus & artis
Risit, & in media cœpit sudare palæstra.
Sed quid in antiquæ devolvor secula pugnæ?
Seriùs ista gemo, frustráque accuso negatam
Terræ immitis opem: cur non subvenimus ipsæ?
In me omnes questus, in me lamenta redundant.

Cognati

Lycus fluvius, propter quem M. Tillius vulneratus

Cognati generosa Lyci Dux flumina noster
Cùm bello petijt: fortè is seductus in antro
Iura dabat Nymphis. hæ glauco cærula musco
Stemmata texebant hilares. O cæca futuri
Pectora Nereidum, nec curis apta severis!
Quin & certatim Genitorem rore marino
Ornabant: hac ergo comas & tempus utrumque
Implevit violis, & arundine celsius ostrum
Composuit rorante manu. connexuit illa
Vimineam chlamydem nodo, quem plurima miti
Contudit electro. dedit altera & altera nullo
Ordine jam sertum, jam non ignobile cornu:
Tum patulam vitreis cinxerunt floribus urnam,
Vndarum tanto sonitu; ut de turribus altis
Prospiceret lepidas mirata Augusta choreas.
Et nisi cavissent matres, traxisset ad ista
Gaudia Vindelicas Festum geniale puellas.
Cùm subitò nascente die, dum nubilus aër
Fumat, & obsessum stipat contagia cælum:
Exoritur raucum murmur: Lycus omnis ab imo
Turbatis horrescit aquis; liquidæq; Sorores
Diffugiunt: resonant litui: furiosiùs instat
Suecus, & in trepidis reboat grave buccina castris.
Arma, viri! ferte arma, viri! *Dux protinus ante*
Primos ingeminat: nunc ô fortissima quondam
Pectora, nunc istis tandem decet hostibus uti.

Bojaria solicita Tillij causâ.

Ah! quoties monui. TILLY! thoraca sagúmq;
Indue: tam subitis quid apertum casibus offers
Pectus? inaccessum tormenta accedere possunt.
Loricas alij tamen (atque hi quantula turba?)
Arripiunt, galeæq; jubis rutilantibus ardent.
Ille nihil. Nunquam phaleris sum talibus, *inquit*,
Usus, & his non est primùm violanda senectus.

Sic

Sic effatus, equum calcaribus urſit anhelum,
Vt pontem luſtret. Tremulo victoria nictu
Invitare Ducem viſa eſt, voluitque libenter
Opportuna capi, quando ſe TILLIVS illi
Oſtendit. verùm heu! cœptis ingentibus obſtat
Invidiæ labes, & vix Heroibus æqua
Fortuna. immugit paſſim tonitrale metallum
Glandibus excuſſis: & machina fulminat æris
Ipſosmet, (prô tela!) Ioves. dum ferrea ſævit
Tempeſtas: validè contorto tibia flagrat **Læditur M. Tillius & mox acies languet.**
Conteritúrque globo. læſo pede, currere bella
Quî poſſent? cecidêre animi, fugêre triumphi.

Qualiter in campis ſi quando ad prælia tauri
Conveniunt; bellator ubi deceſſerit unus
Aut lacera fronte, aut pede, quo protrivit arenam
Sæpius; abſcedunt ex una parte juvenci;
Nec jam bella petunt, ſtrato ſeniore, ſed illum
Servantes abeunt cum terribili mugitu.
Haud aliter noſtro Ductore ex vulnere lapſo,
Saucia caſtra labant, & ſpes perit omnis in uno.
Illum omnes acies, ſilva, vada, flumina clamant.
Ille omnes acies, ſilvas, vada, flumina clamat,
Imperat, hortatur, rogat; ut navalia pontis
Invadant, vetitáſque vetent accedere ripas.
Omnia caſſa tamen: tellus dedit icta fragorem,
Guſtavóque vadum fluvius præbere coactus,
Debuit hoc luctu luxum penſare priorem.
Et nunc ſervitio manantia ſubdere colla,
Quæ viridi ſerpens nexu veſtivit arundo.

O Lyce, ſi quà fides ſupereſt tibi, curáque noſtri
Sanguinis, & nondum venêre oblivia: ſi te
Bojorum primævus amor, mixturáque fati
Tangit: in hac olim triſti turgentia fletu

K *Luminà*

Lumina, ploratis ubertim illabere lymphis.
Quid primò, quid deinde querar? mœrore cruento
Cingor & attonitam confundunt vulnera mentem.
Post aliquot soles alieno ex orbe reversos
Exactis sexdecim diebus moritur, ultima die Aprilis, media septima, vespere. annis vincens 55. vivens 73.
Extinctum decus est, extinctáque gloria belli.
Túque, ô, quæ nostros armas in bella leones,
Vrbs Ingolstadium, *meruisti cernere funus:*
Cernere? quin potiùs venerari poplite flexo.
Cælum laxatum est. quà se nitidissima Libra
Dividit, & radiis æquales ponderat horas:
Inter Virgineæ flaventia sidera spicæ,
Rugitúmque feræ multo lucentis ab auro,
TILLIVS ad Superos tandem invitatus abivit,
Tempore quo gelidas Phœbus descendit in undas.
Antè tamen, quàm se bellator spiritus armis
Solvit, & egregij castrum mortale reliquit
Corporis; ad stantes dedit hæc oracula circùm:
Voces ejus, paullò antequam decessit.
O Numen, rerúmque salus divina mearum!
Sic me destituis? sic Cæsaris arma, piáque
Squalorem Sponsæ, Romámque in rupe verendam?
At non destitues. *dixit, calúmque petivit.*
Signa dedit gladius: muri tremuêre supini:
Pallida lugubres stimulârunt lumina tedæ.
Atque inter septem versat dum plaustra Triones,
Perdidit Arcturus jubar ex melioribus unum.
Non satis est. alios precor explorate meatus
Cælorum; ut tanti patefiat caussa doloris.
Nulláne cursuras tardârunt sidera nubes,
Sanguineis suffusa notis? non classica nimbi
Pulsârunt? atque ausa soror concurrere fratri,
Prætulit ignivomo Pyroënti vecta juvencum?
Non hastæ arserunt celeres? nullúsne Cometa
Terribili fulgore minax, dirisque capillis

Por-

Porrectus, Martis vicinum polluit astrum?
Heu vereor! tamen ille jacet: quid mœsta vereris
Amplius? occubuit: non est revocandus ab axe.
Lamentis fruere; & laudem in solatia verte.
Inveniéntne manus dignas tua militis arma, Arma M. Tillij
Ensis hic & thorax, squamaque & ahenea cassis?
Et quisquam audebit chalybémque hastâmque vetusta
Relligione sacram, dextrâ crispare profanâ?
Quàm multum famæ talis mors attulit orbi,
Quæ docuit potuisse mori; patriaq; saluti
Impendisse globum: qui nunc mirandus ad Aulas Locus, ubi M. Tillius læsus, & globus, qui læsit, memorabilis.
Ivit, & in sacris olim servabitur aris.
Illa tuo casu tellus signata propinquas
Provocat & titulis cupit ambitiosa videri,
Alcidis superans montem, vallémque Gradivi.
Hic ubi larga data est tantæ tibi copia mortis:
Olim posteritas dicet mirata, fuisse
Ingentem terræ motum: quo flumen inerme
Torpuit, & pressis siluerunt vocibus undæ:
Quáque repercussis nutârunt turribus urbes.
Vive, vale, TILLY! seu nunc super æthere lustras M. Tillius mortuus adhuc pugnat.
Desertam contemptor humum, ridésque severas
Bellorum nugas, & picta crepundia tabo:
Seu super Herculei vellus regale laboris
Magnanimaque jubam stellæ vestigia profers;
Sive super sanctam volucrem demitteris orbi
Imperio Divûm, fortíque in pectore magni
Cæsaris, aut nostri (precor) in Ducis, ore manúque
Bella gerente, sedes: assuesce favere vocatus,
Nutricisque tuæ pius, & miserere tuorum:
Inque feros fulmen, fulmen (potes) excute Suecos.
Non equidem refert, qua vi mortale cadaver Virtus optimum cadaveris balsamum.
Diffluat, aut quando: multos servetur in annos

Funus adornatum, pretiosáque sacula tumbæ
Includant Arabes, immortalésque Sabæi:
An, sicut natura petit, livore peresum
Terrestri, primos iterum vertatur in ortus,
In cinerem cinis, ex elemento elementa recedant.
Digna tamen precio, meruit sua balsama virtus.
Vnde tuus permulcet odor: venerabile funus
Cinnama diffundit, demessáque fragrat in illo
India, flaventem Cilicum bibit urna pruinam.
Huc, qui Tænariis Vates insculpere saxis
Funebre carmen amas, ades ô, tristique cupressu
Merge coronantem, madidus præcordia, laurum.
Scribe: sed & gemitus veros imitare Poëta.
Epitaphiũ M. Tillij. Bojariæ florentis opes, vincentis honores,
Mœrentis lacrimas hæc contegit urna, Viator.
Ah! prolixa nimis, nec nobis apta videtur
Nænia, nec tanto satis exæquata dolori.
Non opus est, tumulo multis incidere longa
Nomina marmoreo, pompámque horrere superbam.
Scribatur solùm paucis: HIC TILLIVS ILLE EST.

Finierat: & videbatur solatij plena, egesto per verba dolore, redijsse in vultum sereniorem. postquam igitur se exporrexit animosiùs, ter obivit iterum exequialem torum; & folia de cupresso insternens, gladiúmque ad manus appensum fortissimo osculo premens, propter Leonis sui structuram in hemicyclo consedit. Symphorianus jam olim avebat aliquid dicere: sed datarum legum memor non audebat. Alphonsus prior interfatus, cùm vidisset Deam luctui suo fecisse satis; nunc opinor, non prohibebimur

inur colloqui. Dij Boni! quanta affectuum mixtura! quàm mirabili cum doloris amorisque lucta suo TILLIO parentat Bojaria! quàm efflictim ursit gemitus! quàm nihil humile vocibus divinis miscuit! nescio an simile quid vel fabulæ fingant, vel historiæ memorent. potuítne calidiùs Antonium luxisse Cleopatra? Pompeium Cornelia? Lucia Augustum? Brutum Portia? sed an non etiam Antonio melior fuit TILLIUS? Pompeio major? Augusto felicior? fortior Bruto? Tot támque fidelibus obsequijs utique devincire debuit sibi humanissimam aliàs naturâ suâ Deam. Dolet extinctum, quem vivum desiderat: qui pugnavit pro omnibus, amari dignus est ab omnibus. Certè si perpetuum aliquid mortalitati indulgeretur, TILLIUS in paucis eam gloriam meruisset. Nunc cùm succiso filo repetiverint illum Superi; næ ipsa ferrea sit, si non ingemiscat: & plùs quàm ferrea, addidit Symphorianus. quæ enim major militi exspectanda laus est, quàm ut pro patria mortem oppetens, à Civibus honoretur? Alexander Macedo Lysimachi vulnus suo diademate ligavit. Romani cæsorum Ducum lugentes funera, sordidati, scissóque capillamenti decore, exemptis aureis, ferreos gestârunt annulos. an non Alani etiam, in hostem moturi, si iniquior casus oppresserat Ducem, ad tuguria priùs sua non reviserunt, quàm glorioso funeri, in campis super exstructum clypeis aggerem posito, debitum honorem

Funus istud verissimi luctûs honorem meretur.

habuissent? ipsius autem Ducis gladium humi defixum, auxiliaris instar Numinis supplicibus votis sunt devenerati. atqui hæc barbari exempla præbuerunt: quid ad omnem humanitatem natis faciendum est? facta sunt hæc barbaris: in TILLIO quæ exempla statuemus? Illud memorabile, quod de Boldrino Panicacia produnt annales Anni octuagesimi secundi supra millesimum trecentesimum. Is enim ad invidiam usque Bellonæ felix, Pontificij exercitûs Imperator, post mortem quoque suorum victoriis interfuit. Cadaver namque exsiccatum & annosis liquoribus imbutum in feretro circumferebant. huic metabantur castra: huic figebant vexilla: huic tendebatur: ab illo tribuni exposcebant tesseram, & prosperis defuncti successibus utebantur. Caperent Bojarij, caperent alij nunc TILLIJ sui gladium in manus: peterent ab hac tumba consilium; fortasse nec illi cum his malis conflictarentur; nec Balthicus furor diutius nostris calamitatibus insultaret. Quid autem exigis gladium, Symphoriano objeci: jam illum Augustissimus Imperator FERDINANDUS II. expetivit & habet.

Gladium M. Tillij expetivit Cæsar Ferdinandus. & opulentè manibus piis parentavit.

Erit, erit illud tempus, quo noster iste Dux, qui nunc quidem inter exempla ponitur, succedentibus lustris inter miracula referetur. quando inquirent posteri, ubi pugnatum sit, quibúsque armis: dicentque Majores minoribus: *Hunc ensem strinxit M. TILLIUS. hoc galero texit caput. hic thorax vulnerum memor, sanguine inunda-*

undavit. hic hastam fertur fixisse. hic exclamavit: Bonus Deus nos juvit. hic hosti in faciem hæc verba torsit: Pro FERDINANDO & MAXIMILIANO. sub hac arbore tabo sudoréque madidus, hostem, fortunam, famem, sitimque provocavit. isto in loco frigora, nives, pluviásque contempsit. illam angustissimam casam maximus hospes implevit, & ad Capitolij celebrem famam erexit. Iterum de victoriis altera tuba insonabit: *Hoc flumen Christiani pessimi equos equitésque hausit. Iste campus Marathonios atque Æmathios superat, strage Georgij Badensis sacer factus. Ad istam arcem Danorum elisa est superbia. His in ruderibus contumax stetit Parthenopolis. Hic demum TILLIUS cecidit.* Apud posteros in honore erunt omnia Tillij facta, bella, arma

Subit memoriam, quod heri primùm intellexi, Illustrissimum Fridlandiæ Ducem, auditâ morte TILLIJ ingenti stupore defixum, tandem exclamâsse: *At hic quidem parem non habet.* magno deinde mœrore afflictum manifesta indicia ostendisse sincerissimi luctûs. Alphonsus peculiari me obiens visu, túne credis, inquit, tam charum Austriæ fuisse TILLIUM, quàm fuerit Bojariæ? quippe ni? respondi. reposuit ille: at hæc etiam CHARISSIMUM vocavit: dulcissimum amicitiæ signum, illi consuetum nomen dedit, à militari canitie venerandum, SENIS IOANNIS: ut cùm dixit: *quî vivit noster Senex? Senem Ioannem ex me saluta. hodie accepi litteras à Sene Ioanne: Seni Ioanni hæc mittuntor.* putásne Austriæ ad tantam familiaritatem initiatum fuisse TILLIUM? nescio inquiebam. illud non ignoro, Augustissimum FERDINANDUM ponderâsse consilia hujus Ducis, altáque mente revolvisse exantlatos pro Im-

Illustrissimi Fridlandiæ Ducis dictum audita morte Tillij.

M. Tillius Senex Ioannes dictus.

Imperio Romano labores. Nunc tu solùm præsentis Deæ lacrimas aspicis, questúsque exaudis. Si lugentem quoque videris Austriam, fors dices: vincit dolendo Bojariam. quòd enim ista princeps huc venerit, non arguit majoris luctûs dignitatem. debebatur illi hæc prærogativa pluribus titulis: quia Nutrici, quia Dominæ: quia suo ambitu funus complectitur: quia nunquam illud dimissura est. Oetingæ vet. in Tilliano sacello sepultus est. O si legisses epistolas, quas altera alteri Diva conscripsit: utriusque reciprocum amorem, mutuam benevolentiam, in TILLIUM solicitudinem & commiserationis ingenuæ honestissima solatia mirareris. ij affectus elucent corde veritatis expressi: eæ familiarium querelarum deliciæ, quas non nisi Dearum affectare possit blanda argutia. Vix harum mentionem feci, cùm Alphonsus, & tu has tamdiu reconditas? imò heri, inquiebam, primùm transmissas. sed communicabis? Hac quidem conditione; ut, quando proscenia se moverint, iterum arrigamur intenti. Quid imperas aut cogis? inquit Symphorianus: rapimur ultrò, nec valemus excutere tristis spectaculi voluptatem. Tunc ego: primam Epistolam scripsit Bojaria ad Austriam pridie Kal. Maij, ubi diligenter & facundè cavet, ne offensam suæ Sororis incurrat; tanquam si ægrum TILLIUM neglexisset: gnara, quanto cum dolore sensura esset obitum tanti Ducis. hunc autem in modum se habet.

Cur Bojaria princeps exorsa sit Parentalia?

Epistola Bojariæ ad Austriam.

En

ENse vides scriptam, quæ venit epistola ferro
Cincta: suis nimiùm charta referta malis.
Ne rubras mirare notas: liquor abfuit ater;
Præbuit illius, sanguinis unda, vicem.
Vasculum id, unde latex calamis hauritur aduncis,
Cassis erat: querno ex stipite mensa bipes.
Qualiacunque tamen tibi missa hæc littera portat,
Perlege: nam refert, te quoque scire, Soror.
TILLIVS in campo cecidit, grassatur & instat
Suecus. habes summam: TILLIVS occubuit.
Me miseram! cui non credis tam vera loquenti:
Et forsan dicis: fabula scripta mihi est.
Flebilis historia est: narrantibus, Austria, crede.
Mortuus ille tuus TILLIVS, ille meus.
Clausi oculos Ingolstadij, scissósque capillos
Sparsa, super tumbam funeream jacui.
Ah! quod narro malum, mihimet vix credere possum:
Túne igitur, TILLY Dux animose, jaces?
Sic certè: ereptus nobis CHARISSIMVS. eheu!
Verus erat vates maxima Roma tuus.
Esse aliquid monitus & sacra oracula, sensi;
Illa superfuso Numine plena natant.
Occidit ille igitur, qui fortunatus utrique
Sæpe triumphorum maxima caussa fuit.
An mihi succenses, quòd te isto vulnere lædam?
Sum tamen hoc ipso vulnere læsa priùs.
Fors etiam accusas, ceu sit neglectus, & ægrum
Foverit in terra nulla medela Ducem.
Sidera, vestra fides! quidquam intermisimus artis,
Sive Machaoniæ dissimulanter opis?
Vt super ille foret, pretium regale dedissem,
Hos clypei rhombos, turrigerásque comas.
Est Domus in plateam vergens, limésque plateæ:
Legibus & Musis est bene nota Domus.

Ipſum CONSILIVM, *docti meruêre penates,*
Nobile pro Domino nomen habere ſuo.
Propter eam ſacra Crucis eſt venerabile templum:
Indigenas novi, Cantabricáſque togas.
Imâ in parte domûs, quâ ſe formoſior hortus
Porrigit, & virides explicat arbor opes:
Infusúmque diem nitido bibit ore feneſtra,
Et plumbum intortum vitreus orbis habet.
Illâ in parte, duo conſtructa cubilia pandit
Liminis unius janua nexa trabe.
Non ibi lis ſævit, vulgíque inamabile murmur,
Non merx diſtrahitur, non Cereale merum.
Tympana nulla ſonant, nec adacta umbonibus arma,
Nulláque ſtridenti perſonat axe rota.
Sed tranquilla quies, & quâ ſapientia gaudet:
Sanáque purgatum ventilat aura locum.
TILLIVS *iſtorum jacuit curandus in uno:*
Crede mihi, in paucis mite Cubile fuit.
Credis & hoc? ſtetit ad dextram ſpectabilis Ara:
Non igitur potuit diſplicuiſſe Duci.
Atque ideo ſummam non aſſignavimus Arcem,
Vt ſopor hunc placidâ poſſet adire viâ.
Síque videretur fatis: neu noxius humor
Serperet, aut læſi flamma maligna pedis.
Teſtor ego Superos: ſed erit quoque teſtis & ipſe
TILLIVS, *imperio jam meliore potens:*
Grande (velim quæras) vulnus pedis ipſa ligavi;
Mitibus id ſuccis imbuit iſta manus.
O animum! quando ferro detraximus oſſa,
Nec ſignum gemitûs indiciúmve dedit.
Impavido vultu magni inſtrumenta doloris
Pertulit, & prima fronte remanſit honor.
Interea precibus votíſque moleſtior urſi:
Dic TILLY: *quibus hoc tempore rebus eges?*

Poſce:

Posce : nihil potero, tua tota, negare petenti :
Sive manum medicam, pharmaca sive petis.
Tu modò relliquias noli contemnere vitæ :
Pendet ab his Populi vita salúsque mei.
Sic ego : sic ille : Æterno confido Parenti :
Non timeo, quidquid vesper & urna vehit.
Debuerim cùm sæpe mori & decedere ; non est
Improvisa mihi funeris hora mei.
Tot vici bellis, tot denique viximus annis :
Pars hujus poterat temporis esse satis.
Ergo vale, mæstúmque Ducem solare : juvabo
Militiam pugnax ossibus umbra meis.
Te quoque jam tenui moriturus voce vocavit,
Austria : & ô Cæsar, dixit, & Aula vale!
Mox animam efflavit. pudet, ah! pudet, edere questus;
Sed tamen hîc tristes, fundere cogor aquas.
Et manant oculi, lacrimísque minacibus urunt
Invidiam, & dici gaudeo mæsta Parens.
Spectares utinam faciem scribentis & ora!
Turbaret visum mæsta figura tuum.
Scribimus : & chari video dum funeris urnam,
Atroci fletu charta cruenta madet.
Scribimus : & stricto, quo tristes utimur, ense
Non tam litterulas, quàm grave vulnus aro.
Scribimus : & cædes inter funestáque bella,
Cogimur hostilis classica ferre tubæ.
Suecus adest ; date tela viri : procurrite vallo:
Danubij radit littora. Suecus adest.
O qualis luctus, quem flebilis asperat ira!
Nescio quid magni mens animosa parat.
Arma, viri! clamo : rapiuntur, & urbis ad arcem
Curritur, & primo pellitur hostis agro.
Stella bovis, Cornu, Lethum, Gustavus, Adolphus,
Nomina sunt Scythico barbara nónne sono?

Bovis stella, Cornu, Lethũ, sunt Duces Suecici.

Hi ſimul irruerant : & Rex violentior ipſo,
Cujus ſulcavit ſtagna profunda, mari.
Ille meas urbes, atque hac; qua vertice porto,
Oppida convellit, dilacerátque comas.
In me multa nimis mala juravêre : dolori
Magno ſufficeret pars numerúsque minor.
Olim credidimus tardum ſegnémque tyrannum:
Heu! nimiùm velox in mea damna fuit.
Danubius, dixi, priùs alto à fonte recurret,
Iſaráque & retrò verſum iter Oenus aget:
Illa ego quàm tali ſim deformanda ruinâ;
Aut tu, quam cunctis præferò, chara ſoror.
Iſara curre retrò, multúmque volubilis Oene,
Et jam Danubium neſciat Vlma ſuum.
Sentio turritos flammia populante capillos
Vri : formoſo defluit ore decor.
Iam nigra ſum : jam tu, ſi me videáſque notéſque
Ambuſtam, dices : ſiccine turpis anus?
At ſcieras, pulchram paullò tamen antè puellam:
Nil jacto, & nitidam fronte fuiſſe bonâ.
Luna ſemel vacuos implevit lumine vultus:
Ex quo tam diris ſum violata modis.
Scit Deus, ut merui : neque enim meruiſſe negabo.
Invidiæ timui ſæpius antè malum.
Vici igitur profugum Fridericum, ut vincerer? útque
Corruerem, tanti Dux Fridericus erat?
Ille mea rurſus tamen eſt epulatus in aula:
Cúmque aliis habuit gaudia feſta Getis.
Antè tamen noſter Leo collabetur in armis:
Quàm ſtatuam tumido nubere capta proco.
Auſtria fida, cave : ſolet hic quoque multa minari
Cæſaris Imperio; nec minus arte valet.
Vt pateat cupidis antiqua Tiberia votis,
Suecus agit remis, atque laborat equis.

Exſpe-

Exſpecta, Guſtave, viámque infeſte remorde:
Quò cupis, huc remis non venies, nec equis.
Ipſa priùs patiar crudelem ſqualida mortem:
Et rapiet cinerem nobilis umbra ſuum.
Sic equidem. propera conjunctis Auſtria telis:
In lucro eſt, quidquid deſinit eſſe mora.

Secundùm hanc epiſtolam à me lectam, ab utriſque ſumma cum attentione atque lubentia auditam, Symphorianus Alphonſum arguere non dubitavit: ut qui priùs de amicitiæ Sacramento inter Auſtriam & Bojariam ambiguè pronunciâſſet. Alphonſus, non hîc hallucinabar, ait; ſed perſuadebam mihi, Bojariam ob ingentia merita devinctiorem Tillio eſſe, quàm quodvis aliud Regnum: quin tamen ab omnibus eximio amore coleretur, ambigere non habui: vin' tu autem nôſſe, quid me jucundiùs affecerit, audientem triſtes elegiæ numeros? dicam equidem ſincerè. niſi fallor, etiam in divinis rebus id obtinet, quod in humanis ſolet: nimirum feminas ut plurimùm eloquentiores eſſe viris, & Deas Dijs: quippe elegantior comisque natura illarum linguas & calamos (imò hîc & gladios) ſolertiùs ſine labore acuere videatur. Agite, quàm facili metro Bojaria incluſit doloris ſui diſertiſſimas querelas? quàm aptè partem non omninò nullam cum Auſtria communicavit? primò hilariùs atque animoſiùs promovit ligatum pedem, ac ſi liber eſſet, ut ne Auſtria inopino eventu caſúve terreretur. deinde ſenſim influxit, idque ſignifi-

 cando

cando ſtrenuè egit, quod minimè agere putabatur: ut malo patefacto ſolatium inſpergeret, petitura ſolatium. Non ita magni Dij loquuntur, aut ſcribunt. Jupiter tonat: Neptunus exundat: Mars excandeſcit in luctu. Si quando hos Apollo invadit, & fatidico pallore ſpirantes imbuit vultus; vix ſunt apud ſe, & medium tenere neſciunt. Verſus tunc perciti jaciunt; ut credas ad Evandri rupem priùs alliſos fuiſſe: non niſi turbidorum Carminum procellas ex temulenti ingenij euripo deſpumant. Dearum generoſa lucénsque vena, terſa argutáque indoles, facunda ſine criſpo eſt facundia, ut audivimus. cedò, an id ipſum de Auſtria mihi pollicear? De Auſtria? inquiebam. ut te Muſæ oderint, ſi ambigere pergas. enimverò hæc novem ſororibus aſſociari poſſit, & decima videri. In Auſtriacis Aulis humanitas, benevolentia, ſuavitas, familiares dicendi copiæ, manſuetior eloquentia habitat, & ſedem fixit. Reſcripſit autem Bojariæ Auſtria, ejúsque dolorem & vulnera, mitiſſimis adeóque accommodatis verborum fomentis leniit; ut penè tanti ſit, affligi velle, quò tam benigno merearis ſolatio mulceri. Ambo igitur perurgere me cœperunt, exhiberem etiam illius Scriptionis copiam; donec alius in Scenam veniret: interea ſibi gratius accidere nihil poſſe. neque difficilis eram. At enim vix depromo; obſecuturus curioſæ illorum cupidini: cùm jam tuba maligno ſonitu efferata, (ut rebamur, aëre cumu-

latiùs

atiùs intra æra compresso) jam ferrei incussorum ensium concentus ponè proscenia audiuntur. Ereximus totis conchyliis audientiam. ecce, ingentis staturæ vir, lacertis viriliter nodatis conspicuus, in medium procurrit. magna vagina, magnus capulus. is statim in horrenda verba: nos, ut pisces, muti.

Mars exacerbatus vulnere funeréque sibi charissimi, Jovi, Parcísque suum dolorem exprobrat, tam nobilem Ducem occumbere finentibus: narrat, ubi primùm hanc famam audiverit: Tilliíque virtutes & mortem encomiis, magníque luctus ferociâ honorat.

Reddo tubas, reddo arma Iovi, currúsque cruentos,
Aurigámque & equos, clypeúmque, enséma,pharetrásq,
Arcúsque, frameásque & tela & fulgura & hastam,
Ferratásque acies, chalybémque, Aquilámque, facésque
Et jubar & galeam, cristásque & calcar & iras
Reddo Iovi. Simul hic Mavors, quia fessus anhelo
Gurgite verborum, quem despumaverat, ingens
Substitit: ac tandem plùs quàm suspiria torsit
Ferrea, & à tonitru non expugnabile murmur:
An verò gratis bellique precarius auctor
Fungus ero? vultúmque iterum contorsit in axem,
Tam nimis horrendum plangens, quàm flebile ridens.
Qualiter Hannibali captæ Carthaginis ignis
Spectanti ridere dedit. mala gaudia vulgus
Damnabat: quamvis illo ferale cachinno
Nil fuerit magis aut miserum, visúque molestum.
Pulcher ego Mars sum. video, mea jura coluntur,
Scilicet, & nostris submittitur ensibus orbis.

Sic fatus, capulum tetigit galeámque minaci
Verbere. crispati nutârunt culmina coni
Fortiùs, & mota moverunt fulgura cristæ.
Depictique truces juvenes, & ab arte minores
Ingenti graviter tremuêre in casside Martes.
Pergit deinde ferox: quid enim? mihi plectra deinceps
Femineámque colum, vel sistra bicornia poscam:
Quando tubæ lituíque nihil, nil classica prosunt.
Quid ni cum Phrygio celebrem trieterida sexu
Insanus, Bacchóque madens? (an & iste Gradivo
Præstat?) & incensa (dimittam spicula) pinu
Per thyasos fugiam temulentáque sanguine prata?
Si modò venarum furiâ flagrante superbus
Quisque mihi addictos, cupiat qui sternere, possit:
Dilectósque Duces armis violare profanis
Audeat, & mæstis confundere cædibus omen.
Quid me opus in bello est? qui dispensare furores
Officium Martis. *Debeo, ne peccent: & quæ truncanda vel ense*
Corpora, vel plumbo, nostris signare lacertis.
Nam mihi sorte datum, gentes turbare quietas,
Ne luxu pereant, & in otia diffluat Orbis.
Atque ubi concurrunt, ac belli cornua miscent,
Cui mihi cunque placet, largiri posse triumphum,
Est mihi sorte datum. mea sunt hæc jura, nec alter
Esse potest consors, quamvis se poplite natum,
Vel cerebro magni Patris, veterúmve Deorum
Progeniem jactet, discóque arcúque minacem.
Et tamen (indignans magno pallebat hiatu,
Et torvum ridens inter lamenta fremebat.)
Et tamen indecores, dicam, imbellésne? videmur.
Audent terrigenæ (Superis ignoscere possem,)
Audet vesanus miles, me absente, ferire:
Quo mihi non ullus fuerat devinctior armis.
Alter ego *fuerat. nobis communia signa,*

Com-

Communes clypei ardebant. penè unus & idem
Ensis, & ingentes, sed non sine Numine, curæ.
Ibam per Batavos, pridem mihi debita regna
Invisens, artésque novas virtutis & iræ
Monstrabam Hesperiis contra: sed.
Nescio quod fatum.
Heu furor! ut mentes violento concipis igne,
Et cerebrum vastas! Mars est oblitus id ipsum,
Quod voluit paullò antè loqui: luctatur in ira,
Dum latrat phantasma ferox, & pergere nescit:
Ni defæcato nova mens resplendeat ortu.
Tunc iterum primis repetit fastidia verbis.
Ibam per Batavos, & scitu digna, nec usu
Deteriora, meis referens miracula belli
Hesperiis, docui, quî possint protinus urbes
Expugnare: levi consternere subere fossas:
Atque ita munitum sicco pede tangere vallum:
Quî sorbere lacus, immensáque flumina saltu
Traijcere: ingenti stantes in turribus umbræ
Terrere excubias, immansuetóque sopore
Figere custodes, quî frangere mœnia, & usto
Murorum emotas radices vellere fundo,
Sulphureos torquere globos: hi pulvere fæti,
Postquam longinquo tractu per tecta volârunt,
Excussas vibrant mortes, ducibúsque minantur.
Quippe recens illos me compingente marito
Belli uterus peperit: quo non jactantius ullum
Inventum memini, dum sum tibi Belga Deus Mars.
Iámque Ducis silvam, Bredanáque rura relinquens
Ad Bojos molibar iter, mea castra meósque
Lustraturus equos, vexilláque fixa Leonis.
Ecce pererranti campos, ripásque vomentis
Prælia Danubij, quæ vasto proijcit alvêo,
TILLIUS à Sueco narratur milite vulnus.

M. Tillius Marti commendatus.

Accepiſſe ingens. Fremui, ingemuíque fremendo.
Ipſi etiam, Domini motus, ſubitúmque timorem,
Turbatáſque comas, trepidi ſensêre jugales.
Pronum erat, aſſenſum dictis dare. barbarus hoſtis
Succeſsúque tumens, alter mortalis, ego abſens.
Sed cur deſtitui? cur non comitatus euntem
Adjuvi? potui vincentem ſemper ad uſque
Wimpffenam Pragámque ſequi, rapidúmque Viſurgim.
Et jam. ſed luet ille nocens: qui vulneris auctor:
Occidet, inque mea Suecus mactabitur ara.
Dixit, & ad ſacram contorſit lumina tumbam.
Húncne tibi mortis titulum, hæc ego gaudia belli,
Hoc donativum Frater tibi magne paravi?
Hæc merces Ductoris erat? ſic prælia penſo?
Geſtatóſque diu cinctus, chlamydémque verendi
Imperij, & ſparſos magnis ſudoribus armos?
Non alium ſimilem mihi ſum miratus in ira.
Virtus bellica M. Tillium Marti commendavit.
Non alium caſſis magis & mea tela decebant.
Non alius noſtrum ſtrinxit violentiùs enſem.
Non alium noſter ſonipes portâſſet, & axis.
Non alius noſtram potuit vibrare ſariſſam.
Non alius valuit contundere fortiùs hoſtem.
Non alter citiùs perfringere noverat urbes.
Non alius quiſquam meliùs tormenta rotavit.
Non alius meruit nova nomina digniùs illo.
Sed, nunc Magne jaces TILLY, *ferrique nitore*
Contuſo, non hæc, quæ quondam, gloria fulget.
Fallimur: en! facies armati funeris iſta,
Ceu vivat ſublimis adhuc, ſpirétque, potenti
In lumen terrore ruit, gratéque ſevero
Fulgurat aſpectu, mentémque ferociter implet
Manibus. elucet ſancta virtutis imago
Nobilis, & pulcher ſpatioſi vulneris horror.
Dixit, & à ſacra detorſit lumina tumba,

 Voci-

Vociferans iterum. At non impunitus abibis,
Quisquis es, ô! qui me temerâsti hoc vulnere magno.
Vindicta in promptu (digito plaudente severum
Concrepuit, casúque nivem Scythicámque pruinam
Excussit:) nondum hæc, nondum mea dextera prorsus
Viluit, aut illâ contortum hastile resedit
Segne super terras; vel inanes ibit in auras
Vulneribus nullis, nulláque opulentius umbra.
Iuro equidem, nec longa mora est. Dedit oscula ferro
Nudato, & solis juravit nutibus, absque
Verborum strepitu, magnorum more Deorum.
Dixit, & ad sacram contorsit lumina tumbam.

Incredibile dictu est, quàm tragica voluptate reverenda Martis feritas nos percusserit. & Symphorianus: atqui hic non molles elegos gemit: unde unde tandem impleverit se. certè ex Hebro & Rhodopæis nivibus non suxit hos versus. Alphonsus, intelligo, inquit, Apollinis cum Marte commercium. non equidem ille Marti, sed Tillio gratificatur: cujus in laudes quemlibet disertum faciat. Quàm Superis dilectus hic est Heros, cujus obsequijs favent naturæ cælestes! deinde & ipse facundè profusus (erat enim strenuè excitatus vehementi genio carminis) cœpit extemporalis fieri Panegyrista M. Tillij. O Anime! qui nunc à tot bellicosis animis desideraris, tot triumphis inclyte, tantis virtutum miraculis insignite! quis tuum, etiam totis eloquentiæ fluminibus manans, prædicare satis possit encomium? colimus hunc aut illum fontem, secretúmque numen habere putamus;

Laudes M. Tillij ex arduis factis derivatæ congeruntur

quod tanta cum utilitate regionum, nobili meatu suas aquas derivet. Veneramur hanc silvam, si vetusta, si opaca, si arborum sæcularium longævo complexu umbram efficiat: metúmque cujusdam quasi divinitatis prætereuntes exercemus. Tillius, à quo tot sanguinolenti quidem, utiles tamen victoriarum amnes dimanârunt, irrigandis Germaniæ agris, pérque campos & urbium spatia non sine sonitu diffusi: talem, inquam, fontem non venerabimur? non colemus hanc silvam? quæ tribus & septuaginta annis incana stetit, & hostium exuviis, in ramis hinc inde pendentibus, gloriosa. omnino hæc silva brachia habuit, verósque pedes & verticem. eheu! radicem evertit plumbea securis, ceciditque Tillius, & ingens procubuit in terram. cecidit, dico? imò surrexit fortior. vixit? imò vivit: apud Superos, ut spes est; in hominum pectoribus, ut scimus; in posteritatis secuturæ memoria, ut meretur, vivet & delebitur nunquam.

Queruli nos sumus & imbelles, si tam sacram mortem non æstimamus. absit, ut, quod de Severo Cæsare dictum est, laudatissimo quidem, *illum aut nunquam debuisse mori, aut nunquam nasci*, ego de M. Tillio dicam. sic enim nasci debuit, ex pulcherrima fortissimorum virorum prosapia: sic mori, pulcherrima fortissimi viri morte. magnum videretur, si dicerem: bene mortuus est. at ego etiam dico, gloriosè. vulneris ingens decus ad tumulum, sed nunquam tumulan-

mulandum, ipſe ſecum tulit. *Nullius Ducis umbra longior fit poſt Victoriam*, inquit aliquis. eſto: umbra tamen Tillij nobilior facta eſt poſt mortem. *Triumphi ſub finem vitæ deſinunt.* eſto, mortales, & quibus cælum non eſt quæſitum: Tillij triumphus longè celebrior ſub finem vitæ inchoatus eſt. *Et fama ſepelitur* eſto, inertium: Tillij fama, dum bellum & arma erunt, cum ipſis armis increbreſcet. Huc huc illi, qui gloriam quærunt: & ex ejus contemptu diſcant adipiſci, quam aſpernari debent. M. Tillio nihil in orbe placuit, niſi quod cum æternitate conjunctum erat. hanc poſſidet: neque ideo fluentia cum tempore ornamenta perdidit, ſi rectè ratiocinamur: Tillius non amiſit vitam; ſed illum vita amiſit, quæſitura ſub marmore, ſi naturæ leges permitterent. Omnes perluſtrent hujus Ducis exactam conformatámque Dei nutibus vitam. Omnibus cum laude patere poteſt: velut illa domus Livij Druſi, quam ita exſtrui volebat ab architecto, ut à cunctis prætereuntibus Populóque Romano univerſo ſemper inſpici poſſet. Defuncti Tillij vitam ſpeculentur curioſæ mentes, oculíque hujus mundi: nihil occludimus, nihil tegimus, ne conſilia quidem; quæ tamen vivus frementi hoſti ſecretiſſimè velaverat. Eloquere fama: nihil interdicimus. Dic, M. Tillium quinquaginta quinque annis cum laude militâſſe. evulga iſtud: vitam eum ſemper duxiſſe caſtiſſimam: manè noctúq; diu multúmque,

totis sæpenumero diebus, ad Deum calidissimas fudisse preces. Iræ, timori, tristitiæ, vano gaudio, ceterísque cupiditatibus nunquam indulsisse: semper sobrium erectúmque vivido rationis usu appetitionem sensuum temperâsse: &, quod palmarium est, palmámque meretur, M. Tillium tot annorum labores, laborum varietatem, varietatis consilia, consiliorum bella, bellorum eventus, eventuum victorias, victoriarum fructus (ô torquem omnibus spoliis pretiosiorem!) soli Christo ejúsque Sponsæ, totis affectibus consecrâsse. I, fama, omnes pennas explica, & confitere, quod res est. Symphoriane: si talibus auspiciis tu militiam sequaris, non est, quod verearis ambiguæ famæ tumultus, aut caliginem secuturæ mortis. inclarescit armata virtus, & ferro non obtunditur, sed acuitur. Plurimi Duces interiêre his bellis. ah! quoties arbitraris adgemuisse Martem? quàm paucorum funera dolentiùs sensit! Occumbenti Tillio immugijt quodammodo, & severitatem tristis ferociæ donavit charo sibi funeri. Sed meruit ille nempe has exequias, suísque laudibus quasi vivus interest. Age! quem comparemus huic bellatori? ego arbitror aliquem laudari posse, si dicatur, Tillio saltem postponi posse. maturitatem spirant illius facta; & aliqua gessit, quæ si posteritas imitari velit, non possit: & aliqua, quæ si imitari possit, non velit: denique aliqua, quæ imitari velit & possit, tamen non nisi post

Tillium

Tillium velit, poſt Tillium poſſit: quia Tillius præceſſit, Tillius oſtendit. Inter claſſica modeſtiſſimæ voces: nuſquam furor, & tamen ſevera ad corrigendum prudentia: non ſuperba fiducia, tamen animoſa ſpes: non aſper injuriis animus, efficax tamen ad omnia perurgenda, cui Duci convenire poſſunt, niſi Tillio? adde pura conſilia, & ex ſideribus quodammodo deciſa, cum Superis ipſis communicata: adde conſiliis ſupernatans magnúmq; judicium, conijciendi futuri ſagacitatem. quis alter hæc conjuncta ſibi vendicabit? cùm magnus eſſet, ad omnia obſequia deſcendit: cùm fortis, imbecilles adjuvit: cùm victor, parcere non dubitavit. Armatus ille contumáxque debuit eſſe, contra quem venit. nullius omiſſæ pugnæ ipſum piguit: nullius commiſſæ pœnituit: nullius victoriæ reportatæ puduit. finito bello ad pacis conſilia animum adjecit: non enim bella propter bella geſſit. pace turbata invocatus quàm nullo negotio ſeditioſa ingenia compeſcuit, iterúmque in ordinem redegit contumaces inimicos? ad hoc tantùm natus, ut diffunderet indolem ſuam, Orbique exempla factis, non faciendis ſcriberet præcepta. Jam militares animos quàm ſcitè tractavit? captivos quàm ſanctè habuit? enſes fuſo hoſte quàm citò recondidit? quo ipſo meruiſſe mihi videtur hoc encomium, quo finiam. De Tillio omnibus eſt loquendum, ſi grati eſſe velint. omnibus tacendum, ſi pro dignitate loqui debeant.

Ego

Ego ad Alphonſum: ſi perorâſti jam, interpellabo te. nam Rhetorico ſpiritu tuas ſententias quadrantem, id non fuiſſem auſus. Age, aſpice nunc in Martem & obſerva: (quæ potiſſima mea cura fuit, Alphonſo cum Symphoriano loquente) advertis, quàm ægrè hujus Ducis ferat necem? Symphorianus: & veráne, inquit, æſtimanda eſt tumere facies irâ? Neque verò hoc, dixi. arbitror potiùs, concepti doloris ex amore atque reverentia, ſic expromere velle ſigna; ut intelligamus, quàm arduum amiſerimus Ducem. viden', ut ante funus inter cataphractos decemviros altiorem ſellam occupet vultu miſerabili, torvus & emicans? ut ſui Tillij faciem curioſo dolore perluſtret? ut ſubitò iterum manſueſcat, frontem ſolicitam dejectus, primæ feritatis oblitus? Adhuc in ore truncatum volvebam eloquium: ſurgebat ille ſtupentibus nobis, longè alius & truculentior quàm priùs, gloriâ magnæ commiſerationi malisque mixtâ. haud unquam illa in facie fuit antea conſpectus. ſæpe neglectim barbam in pectus procumbentem abſque neceſſitate pervolans cum horrore explicabat. Oculi ſplendore lucentes igneo, patulæ nares, & ad arma proflantes. ſubinde tanquam ad Strymona pugnaturus excuſſiſſimo lacerto conſtitit, Tygride, quæ ferrugineâ obibat chlamydem, in tergus repulſa: deinde defatigatus, miſerúm ſuſpirans, ſe tumbæ acclinavit. jam acrior in concitata veſtigia, medium è vagina eduxit

Martij affectus ad tumbam Tillianam.

ferrum

ferrum; (ingentem arcum brachiis confecerat) ſtatímque ſecum aliquid obmurmurans repoſuit. Species erat erupturi impetûs vi caloris in cædem: ſed mutato mox vultu (vidimus Martis lacrimas, nec pudet fateri) manibúsque ad oculos alliſis, iterum ſe in ſedem toto pondere projecit immovendus. ſimul his, triſti concentu theatrum perſonuit. Sex atrati bellatores prodeunt, inverſis haſtis formidabiles, panno temerè ſuper humeros & arma in diſſitum, ſumma cum negligentia, & datâ ad hunc mœrorem operâ, projecto. Apparebat ingens & exulceratus dolor in recluſa galea, de cujus faſtigio nigerrimæ criſtæ aureo fulgore collucentes pendebant. vix prodiverant; cùm capulis tactis, deinde omnes adoratum tumbæ marmor demiſſo oſculo libant: denique lituis, ad acerbitatem aurium uſque contuſis, inchoaverunt funereum chaos. Chorus.

N CHO-

CHORUS I.

Deflet tanti Herois mortem, mœstoque militarium rituum luxu prosequitur funus: ad extremum hominis qualiscunque tandem, brevem esse vitam, lugentibus ingerit.

TIbi TILLY, tibi nostri decus ævi,
Plangimus.
Tibi crines violatos, cinerémque
Spargimus.
Tibi mœstam Cyparissum super urnam
Figimus.
Tibi ritu peregrino clypeos ad-
sternimus.
Tibi peltas radiantes, galeásque
Tradimus.
Bellicóque jure,
Persicóque more.
In orbem euntes mortuo parentamus.
TILLIVM flemus.
Mortale genus miserum, Parcis
Paret iniquis: licet haud vacuam
Humilémque colum tibi victuro
Superi dederint; sed in excelsa
Pendeat hasta stamen honoris,
Et plena die nitido lana:
Ah ludibrium! nihil ista juvant.
Rapiêre tamen: rapiêre brevi.
Ipsos etiam crede rudentes,
Vitæque brevis fila adamantina,
Si non forfex, plumbum lacerat.

Non

Non trigesima trieteris abit,
Et jam tumulo propior marces.
Eheu! cecidit maximus Heros.
TILLIUM flemus.
Coma demissa est: sordida vestis
Gemitum sine clamore fatetur.
TILLIO quisquis moriente nunquam
Vult mori, vitæ nimis est avarus:
Et cupit Parcas sibi pejerare.
TILLIUM flemus.
Ponite fastus tumidásque minas,
Quos bella juvant, sanguis inebriat.
TILLIUS mortis violenta sensit
Tela: nec nobis macilenta parcet
Ossei Thracis manus & sagitta.
TILLIUM flemus.
Quanti casus humana rotant,
Nimis ambigua pondera lance!
Occidit belli decus & superbæ
Lumen Europæ, lacrimásque secum
Traxit in tumbam nimis affluentes.
TILLIUM flemus.
Frustra Hannibales, Carthago, canis:
Et Scipiadas vetus Alba duos.
Hunc & hos longè superavit armis
TILLIUS noster: tamen in sepulcrum
Debuit labi resoluta massa.
TILLIUM flemus.
Igitur mortis victima certa est,
Quicunque trahit vitale jubar.
Tu quidem pugnas hodie, tuósque
Sternis in campo metuendus hostes:
Forsitan cras in tumulo jacebis.
TILLIUM flemus.

Noli fidere fragili vitæ:
Sed nec honores præpone Deo.
Fulgeant quamvis, oculósque blandis
Fascinent gemmis: aliquando tandem
Desinit splendor titubantis aulæ:
TILLIVM flemus.

Vita mortalium volubilis.

Alphonsus altiùs in animum documenta lugubria demiserat. is veritatem modulatæ tristitiæ examinans: prorsus, ita, inquit, se res habet. dum vivimus, jactamur ut pilæ, sursum deorsum. datatim fortuna nobiscum ludit, sed nequiter. Quid splendidis nos maceramus miseriis, anxiéque conquirimus titulos, quibus celebrem larvam exornemus? unum momentum componit omnia: unum momentum elidit utres inflatos honoribus: mox languent pulmones, nullo ampliùs aëre vanitatis irrigandi. unum denique momentum ipsius etiam voluptatis jugulum metit, sternitque successus ubertate tumentes. Miseri! quid dissimulamus id, quod MORI vocatur? moriendum est. & ignavi tantùm dubitant, quique nullorum Ducum funera sunt contemplati. sequantur plebeij pedes talium vestigia virorum: discant in urnam minui, molémque extensam breviori spatio circumscribere. nempe TILLIO à morte prostrato, alius confidet armis à morte defensuris? ne pugnare quidem bona conditione licet, iniquiore loco constitutis. cogimur enim in cinerem descendere, in arenam non permittimur.

mur. ipſa verò mors Andabatarum more provolat ferítque ſecuriùs. Spectatores premant vertántque pollicem; haud curæ eſt. ſæpe & ipſis in faciem calvam impingit. perpetuò in hoc conflictu auditur illa vox: *Hoc habet. Iacet. Efferte in ſpoliarium.* Mundum ſic ſui manes exagitant: hæc conſtans inconſtantia eſt. aliud qui in eo quærit, exeat, & ſit, quod non eſt. Reptamus ad honorum gradus arduo paſſu, & multum auræ conſumimus ad uſque macram phtiſin profuſi, tuſsímque veterrimi ſæculi. ubi deinde ad apicem pervenimus, cum Siſyphi ſaxo iterum detrudimur. Oraculum dixit tuus, ô Roma! L. Septimius Severus: *Omnia fui, ſed nihil expedit*: bellator egregius, Imperator non infelix, potentiâ magnus, dignitate ſummus: *nihil expedivit.* habuit ille conviviorum volubiles menſas: bibit hilaritatis amœniſſima pocula: miniſtravit accumbenti Roma, infudítque optimæ notæ vina; vina fortaſſe Conſulum, quibus ad Trebiam pugnatum eſt: *ſed nihil expedivit.* ebrius hac fortuna, ebriorum more duas Romas, duos orbes vidit. ſenſit reſtare aliquid, quo capax repleri deberet animus cupiditatibus inæſtuans. Felicior TILLIUS noſter, qui arduam mentem ampliſſimo implevit Bono. de quo non immeritò dicere poſſimus: *Omnia ſua ſemper expedivit*: quia omnia, quæ fuit, expedivit ipſe in Numinis gloriam. Talibus indulgentem concionibus Alphonſum Symphorianus vellicans: Eja dic, Alphonſe, mihi

In orbe hoc nihil hominis animum explet.

hæc, an tibi? si tibi; tute bonus Orator es: quia nôsti audientiæ tuæ stomachum: quid in rem sit, confers. si mihi; vide, ut me auditore non abutaris. credebat enim Symphorianus, hæc eo tantùm fine ingeri, ut perspecta vanitate fluxarum rerum abdicaret se negotiis vulgi, animúmque ad melioris sapientiæ studia transferret. ídque ipsissimum volebat Alphonsus, non pœnitendo consilio usus: quali eundem antea in mea vota pertraxeram. Et Symphorianus quidem non abhorrebat à mansuetioris culturæ vita. sed vir jam & bello deditus, gloriæque imminens, majori stimulo debebat impelli, ut ad contemptum mortalium rerum exardesceret. quo fiebat, ut tardiùs explicaret se his nugis. Ego consiliis cum Alphonso communicatis, utriusque altercationes scitè alui. ut simularem, me nunc cum Symphoriano facere; nunc ab Alphonso stare. qua ratione id, quod intendimus, confectum est: & Symphorianus tandem manus dedit.

Austriæ ad parentalia venientis, facies, habitus, gestus, affectus.

Interea nobis in hos sermones devolutis, & necquicquam advertentibus Dearum gressus, Austria scenam subiverat. Austriam esse, stirpis indicia multa, præsertim Corona & Aquila arguebant. tota facies emendatissima: oris pulcherrimum decus, nutus expoliti, nasus aquilinus, labia rubra & magna, dentes albi, genæ, quas cerussa stibiúmque dedecorâsset: oculi naturâ suâ ad hilaritatem exacti, sed nunc delicatioris tristitiæ rore penè ad celebrem invidiam ma-

man-

nantes. Si obliquabat latus, ſcintillabant ut ſtellæ quædam, cryſtallino humore, omni cryſtallo pellucidiùs promicante. Si porrectiori fronte totum vultum indulſit; quidam parvi ſoles ſuo quodam modo videbantur Oceano ablui. reliquus membrorum modus ita conformatus, ut, ſive quis Junonem, ſive Dianam vellet nominare, abſque ludibrij metu poſſet. Dignam omnino Deam, quæ meruerit ſuo FERDINANDO II. in manus convenire. ubi depoſito diademate, quod vibrantibus ardebat gemmis, laxavit impeditam comam; tantò ampliùs decuit, in argumentum ſignificandi mœroris, coronâ caput honeſtiſſimum ſpoliâſſe. defluebat igitur in humeros, ſine nodo, ipſo neglectu cultiſſima cæſaries. Quò propiùs tumbam venit, triſtior inconſtantibus oculis viſa, pietatem commiſerationis in ſpectantium ſenſibus commovit. adhæc, locutura cùm ſubitò deſiſteret, ſpiſſis ſingultibus intercepta verba reſorbens; augebat illa cunctatio dignitatem luctûs mirum in modum. Soluta doloris vinculo lingua, ſic effata eſt.

Auſtria

Auſtria commemorat amorem ſuum erga M. Tillium, omnia ornamenta laudum ſuis virtutibus meritum; quas pro varietate enumerat. Deinde etiam præſagiis omnibus ſe admonitam fuiſſe grandis mali, útque eventus dedit, huius funeris, antequam ex luctuoſis Boiariæ Sororis ſuæ literis illud diſceret.

SIc Superi voluiſtis. & Auſtria mœſta tot annis,
Hoc unum ſolamen habet. penetralia teſtor
Cæſaris, & ſanctæ capita intemerata volucris,
Me talem tantúmque Ducem, dum vita manebat,
Præ multis etiam meritò coluiſſe Dynaſtis;
Et nunc defunctum præclaræ munere vitæ
Semper amaturam: teſtor quoque, ſemper amâſſe.
Ceſſet vulgus iners querulo mala verba ſuſurro
Spargere, nec lites obſcuras turbida nectat
Suſpicio. nimiùm veri mihi cauſſa doloris,
Tilly flende, jaces. heu caſum & lugubre fatum!
Ex oculis ignes quondam, nunc exprimis undas.
(Largiter undabant oculi) nihil Auſtria triſtis
Diſſimulat. pace egregius clarúsque triumphis,
Caſta merebaris noſtræ ſuſpiria flammæ.
Allexit tua me virtus, aſſuetáque bellis
Dextera & integritas, vitæ melioris origo.
Frons, oculi, vultus, mores, vox, omnia magnum
Spiravêre Ducem: propter quæ culmen adeptum
Cæſarea te ſummus honor devinxerat aula.
O! quoties dixit: MEVS INVICTISSIMVS: iſtum
Si modò fata virum nobis Superíque relinquant:
Imperio facili victos frenabimus hoſtes.
Sin rapiant: meriti Divûm lugebimus iram.
Contigit, ô Cæſar! tam triſtis ab omine fati

Præſagos

Præsagos valuisse metus. vix fama tremendum
Narravit casum, centum ora & guttura centum
Pandens, continuò oppressit nos copia luctûs.

Motus Viennæ, cùm fama de M. Tillij morte personuit.

Audivi gemitus, miserandáque verba Viennæ,
Mirantésque necem Proceres, & ad æthera versis
Vultibus, immites Parcas, immitia fata
Conquestos. vidi nocte observare serena,
Si quis ad interitum natus, per turbida passim
Astra vagaretur, barba pendente Cometes,
Heu! rarò magnis Ducibus sine funere visus.
Dein, quæ dictavit dolor, in præconia fusi
Facundo luctu lamentabantur in urbe

Enumeratio virtutum aliquarum M. Tillij.

Ille quidem divinum animum, nec rebus iniquis
Nec blandis unquam fractum laudavit: hic æquam
Temperiem morum, facilémque in mitia linguam
Responsa, & furias mulcentem militis ægri.
His pietas mansueta magis virtúsque placebat,
Quæ precibus lenit Numen, dotésque beatas
Impetrat, ínque hostes armorum depluit imbres.
Iste novas bellandi artes, magnúmque probavit
Ingenium Martísque capax; nec inutile regnis
Consilij pondus, libratáque verba bilance.
Hos contemptus honor summa ad fastigia ducti
Detinuit, titulis stipata modestia magnis.
Hos nimis insolitus casti rigor ille pudoris,
Expers conjugij, sine flamma, pectus in armis
Perculit attonitos, tanquam ad miracula stantes.
Denique sinceram mentem, studiúmque togatæ
Pacis in armato Duce mirabantur, & annos
Sudantes sub tot galeis, attritáque ferro
Brachia. at extremum, bellorum gloria, vulnus
Omnibus incussit stimulos mœroris acerbi,
Et mixtos in amore metus, lacrimásque feroces.
Illa tua ô quondam felix, ingloria nunquam

Canities, ſacraque memor virtutis imago
Mentibus occurrens, ſic ibat TILLIVS, *inquit.*
Nulla igitur mortem hanc monſtrârunt prævia ſigna?
Prævia ſigna magnorum funerum. *Nulla Hyperionios nubes conterruit ignes,*
Deſœdans ſpuriis fraterna vaporibus aſtra?
Nil queſtæ volucres? an nuſquam grandine nimbus
Sanguineo, tortiſque madens haſtilibus æther
Creſcentem pulſavit humum? non Æolus antro
Excidit, & Patrem venti ſprevêre rebelles?
Nuſquam Danubij mutata cruore procella
Præmonuit? Rhenóve ſuos vertente meatus,
Triſtes ſederunt ad inania littora Nymphæ?
Sunt aliquid motus animi: quos ſentio, mœſti
Ominis omen habent. credo hæc præludia mortis
Eveniſſe quidem, ſed nos non illa notâſſe:
Vt magis in præſens rapitur mens cæca futuri.
Hoc vel ego memini. Cùm primo Cynthia vere
Exereret medium cornu, nondum obvia fratri:
Tunc quoque dona ferens ſolennia Cæſaris, ibam
Ad magni STEPHANI *ſupplex, certámque ſalutem*
Oratura ſacri venerabar Martyris oſſa.
Ecce revertentem ſubitus nivis occupat imber,
Velleréque involvit: quod nec tu dicere poſſis
Purpureum, nec ego niveum. ſucceſſit apricus
Fulgor, ab aſpectu Phœbi mœrentis anhelo
Lumine: ceu ſparſas acies & caſtra viderem
Nubibus in mediis, diráque ardentia flammâ,
Motáque contremeret tellus. ego turbine longo
Vadebam ventos inter turrita frementes.
Auſtria quid trepidas? *me percontabar. & ipſa,*
Neſcio, *reſpondi mihi. Rex & Cæſar, & omnes*
Auſtriaci, mea cura, mei, bene Numine dextro
Dante valent. & jam Stephani *Victoris ad aram*
Viſimus, obtulimúſque preces, & thuris acerram,

Primi-

Primitiásque novi veris: cum Daphnide palmam,
Et casiæ mitis generosa, rosásque & amellos,
Et violas calycésque Hyacinthi & pulchra ligustra,
Thymbrámq; & Cyanen, serpilláque, cúmq; amaranthis
Fulgentes stephanos, ductas à nomine gemmas:
Has equidem mente, ut mœsta sine nube malorum
Curreret Augustis Titan, Saturnia volvens
Sacula, & antiquos flavis cum mensibus annos.
Bojariæ *metuo. Vix dixi, & Epistola venit* AustriaBojariæ litteras, mortem Tillij nunciantes, accepit & anxia legit.
Horrida, fatalis, lacrimosis mista lituris.
Accipio: tremuêre manus, & vena resedit.
Aspicio: ah! Superi nôrunt, quo lumine visam.
Destruo berillum, religatáque signa resolvo:
Heu! cadit in terras. bis sublevo, bisque relapsa est:
Penè & ego: quàm dira mihi præsagia portat
Littera! dicebam. vereor, ne lapsus in illa
Hæreat, ah! fato longè peiore legendus.
Id quod erat, dixi. constricta ubi vincula laxo,
Flebilium video temerè congesta notarum
Fragmina, & abruptos apices à cuspide pictos.
Charta rubet multo tabo. tunc talia legi.
Ense vides scriptam, quæ venit Epistola ferro
Cincta. *steti vultu paullum cunctantior alto,*
Læta an mœsta mihi perscriberet, inscia. pergo.
Ne rubras mirare notas: liquor abfuit ater.
Vasculum id, unde latex calamis hauritur aduncis,
Cassis erat. *ludos, jam tandem adverto, jocosos*
Læta soror celebrat ludos: quia scilicet ensis
Est calamus, meritò galeis intinxit & ostro.
Fors ijt in silvas, & jam venabula torquet,
Diana laudante manum, mirante Lycaste.
Vnde cruentato, quod tinxit bellua, telo,
Vt pharetratarum mos est scribendo Sororum,
Invitare meos ad se quoque gestit amores.

Sed cur festivos tam tristi tempore soles.
Circumagat, calidisque feras sudoribus urat?
Nec solet hoc. & jam tempestas ferrea Martis
Longè aliud suadet. vel blandis ludimur ipsæ
Versibus, aut aliquid, quod nec divino, latebit.
Qualiacunque tamen tibi missa hæc littera portat,
Perlege: *sic ergo? lecturam nónne putâsti,*
Si non ut legerem, monuisses antè? legenda
Qualiacnuque mihi. *nempe ut mala nostra legamus,*
Cogi debemus. bona, quæ scribuntur amicis,
Lecta placent, non est opus, ut moneantur; & ultro
Arripiunt: sua nemo sibi, puto, gaudia durus
Invidet. Incipio: (Dij me!) quod nolo vereri.
TILLIVS in campo cecidit: *Sint omnia vana, &*
Falsa, precor: vel si cecidit: succurrite lapso
O! Superi, belliqueque Duces! grassatur & instat
Suecus. *& hæc opto tristis mendacia famæ*
In fumos abeant: aut si superaverit amnem,
Vindelicis mergatur aquis, torrente profundo
Raptus. habes summam. *satis est. quid deniq; restat?*
TILLIVS occubuit. *lecto hoc plorare volebam,*
Non potui; lacrimas inclusit magna doloris
Vis subiti: hoc tandem protrusi: ad Cæsaris ibo.

Vehemens luctus sensuum officium impedit.

Bojaria nequedum adverterat, Austriam advenisse; sed discorde animi tumultu, varioriímque affectuum occupata duello, in funere sui TILLIJ hærebat. donec allevavit se, & languidum oculi sidus in officium excitans, sororem Austriam conspexit. Superi! quæ turba in animo etiam Superûm! impedivit hæc, quò minùs agnosceret, quam videbat. adeóne placent lamenta, & dolor in voluptatem venit? ergo gemiti-

initibus mulcentur afflictæ mentes? & ſuſpiriis fatigare lubet calamitatis memoriam? dicebat etiam Alphonſus: Facio nunc cum Divo Auguſtino confitente: Animum mœſtum, ſi lacrimis abluatur, plurimum ſui mœroris cum illa unda per oculos egerere: gemitu ac ſuſpiriis evolvi id, quod dolet. Unde autem hæc cupiditas, ait Symphorianus, avidè dira ſpectacula intuendi? etenim delectamur, audire triſtiſſima quædam mala, ſi grandia ſint: & tragicam malorum majeſtatem non ſine mixtura voluptatis videmus exhiberi. Ebria tam ferocibus malis Roma, ingurgitavit ſe humani ſanguinis, in arena profuſi, torrente. ingens aliquid vidit, & riſit. riſit, & damnavit, & gaviſa eſt: gaviſa eſt, & flevit. cur igitur lubet videre, quod conciet dolorem? num quia aliena mala ſpectamus, atque ideo gaudemus, iis non affligi? num commiſerationis affectu pervadente animum, animus ſibi quodammodo præſentior dilatat pectus, & inde voluptatis exotica quædam vis promanat? ut ais, reſpondit Alphonſus: quin iſtud addis: ſi & hi luctus non omnino ſua dulcedine carent; pronum eſſe cogitare, lacrimas oculorum, ab imbre cæleſti turgentium, pro Deo fuſas, quas pœnitens animus ſolet ubertim exprimere, utique ſolatio non deſtitui. diſce, horrorem illius vitæ, quam multi mortales ut auſteram formidant, maturitatem reconditi gaudij ſpirare: diſce, non omnem lætitiam hilari vultu & levitate quadam delibutam

esse: quando ipsi lessi quoque delectant lugentium animos. Hîc Bojaria iterum consurgens, magnificè ingemuit.

QVàm semel incepto miseram desistere luctu
Difficile est, frenóve truces inhibere dolores,
Ne peccent! jam penè malis assuevimus istis.
Delectant gemitus, & vim mœroris amamus.
Omnia tentavi, si quid componere possit
Mentem incompositam, nimiisque à cladibus haustam.
Esto: oculos claudam, videámque afflicta soporem:
Se meus insinuans oculis, meus ille vagatur
TILLIVS, & nunquam frustra conspectus oberrat.
Iam nimiùm pallens: (& toto expalleo vultu)
Vulnera jam monstrans: (& ijsdem saucior ægra)
Iam morbo flagrans: (& tunc magis æstuo curis)
Iam tanquam moriturus: (& in suspiria ducor)
Iam me quærenti similis: (respondeo muta)
Mox etiam vitâ defectus: (& augeo fletum)
Nonnunquam armati ducis obversatur imago:
Protinus in venas intrat nova flamma, manúque
Arma minax rapio, simul in discrimen itura.
Ceu coràm videam, vel equestria frena tenentem,
Hortantémque Duces: peditum vel in agmine multa
Mutantem imperia, & PATRIS cognomine latum.
Vel terræ adstratum, vultúque ad sidera verso
Tendentem palmas, deposcentémque triumphos.
Sit fixum sempérque ratum: nec livor & audax
Ambitio evertat. quidquid laudavimus olim
Heroum: seu mente pios, seu corpore castos,
Seu blando sermone graves, seu moribus æquos,
Seu manibus promptos, seu magno pectore fortes:
TILLIVS in sese cum toto pondere rerum
Transtulit, & meruit multus, quanquam unus amari.

Dicebat

Dicebat hæc inambulans: & jam magis excitata, oculos non frustra movebat. Austria eunti ultrò se in conspectum dedit, etiam agnita. Non hîc facilè descripserim affectuum alternatas vices, gestuúmque singulare decus. inopinus Austriæ adventus, lugubris majestas, in idem dolor utriusque convocatus contubernium, amoris manifesti indicia loquebantur. Bojaria se demittens, Austriæ regaliter honorem habuit: ista Bojariam amicissima voce salutavit, ut Soror Sororem. Hæsêre deinde in mutua contemplatione defixæ, & altera alterius vultum oberravit: secutum colloquium est, sed tam secretum, ut exilem fractúmque sonum vix perciperemus. quanquam ex mutatis utriusque vultibus nonnihil colligere licuit. sive jam de periculoso bello contra Romanum Imperium oborto, Suecique Gustavi perniciosis molitionibus evertendis differuerint; sive de auxilio proximè ferendo: optavimus quædam signa magnarum rerum, de quibus sermo esset, facies permeare. Et Bojaria sæpe cunctanti similis, mentéque collecta quasi consilium datura: pòst illud explicans, prudentem solicitudinem ostendebat. Austria quoque suam interserens, quid faciendum esset, deliberare videbatur. cùm Soror aliquid reponeret, porrexit litteras: cujus manu jussúque scriptas, intelligere non potuimus. Inter legendum Bojaria subinde indignabatur, subinde gaudebat; & erecta in spem, annuentium more aliquid comprobabat.

Austria & Bojaria tandem noscitur: utrinque varii consurgunt affectus.

babat. jam oculos ad cælum ſuſtollens, mox ad tumbam, denique in ipſam Auſtriam plenos amore ac reverentia conijciens, oſculo ſignatas litteras reddidit. illa benevolentiâ ſingulari reddentem permulſit. Alphonſus, in Eleuſino ſacro ſumus, inquit, nec loqui licet, nec intelligere loquentes. quàm exotica conſiliorum communicatio? Ego: quando aut ubi ergo, Alphonſe, audiviſti ſecreta conſilia propalari? Si nos Divæ hæc ſcire vellent, canerent; & ſi deberent, ab Apolline adigerentur. Scis, quando hic Deus intrat animum, etiam ex invitis propulſas bacchari voces, atque in patenti campo exundantem fluctuare facundiam. ſint quædam abdita vulgi auribus, etiam noſtris. mira nonnunquam ſpargimus, ut multa ſcire credamur. verè an temerè, juxtà habemus. hinc prava manant judicia, ſuſurri, falſi rumores. Nimirum quod in aurem Junoni dicit Jupiter, nôſſe volumus: præpoſterâ humani ingenij curâ ducti, omnia ſcrutamur: & quod peſſimum eſt, ſenſa noſtra, vel alieni figmenti ludibria vendimus pretio honeſtæ auditionis: tanquam oracula forent, & quidem Delphis ex ipſo fonte hauſta. Quæ Bojaria Auſtriæ communicet, noverint ipſæ: non neceſſum eſt plebem ſcire, quid Numa ſtatuerit: aut Hannibalem, quid Fabius. An non hoc etiam in Poëſi noſtra obſervatur, ut minorum gentium fluvios non admittamus ad comitia magnorum fluminum? ſcilicet, cùm hæc habentur

con-

convocante Jove, & Danubius, Rhenus, Albis, Mœnus, Vistula conveniunt; patrij rivuli, vix una aut altera arundine insignes, nullius tridentis capaces, nullum ventum experti, coram ipsius Neptuni Palatinis comparebunt? simul accumbent? audient, quod decernitur? simul in sententias fluent? nihil minus. Hoc majorum fluminum jus est, ut minores aquas gubernent: harum parere est, & urnas senum, ubi direxerint, tenere. Odi Rempublicam, inquit nonnemo, in qua Julia novit, quod Julius statuit; & Pyrrha promulgat, quod Pyrrhus decrevit. Recte, inquit Alphonsus, à me stas: neque enim, quod antè dixi, pravè discuti velim. sed ecce! jam peracta est religio hujus plùs quàm Cerealis Sacri. ac si nulla consilia miscuissent, interrogatur una ab altera. sciscitabatur autem Bojaria ex Austria, qui morte M. Tillij se habuisset: quî audita Suecica rabie? illa ceu primùm advenisset, in hæc verba.

Non poteram fari; tantùm singultibus apta:
Verbáque mandebam truculento plena dolore.
Nunc sponda incubui, rursum me passa levari,
Mutatisque thronis sedi, tabulámque poposci:
In qua cùm luctus paullùm mansuesceret, astu
Libera, conceptis scripsi solatia verbis,
Si tamen has tetigêre manus. (sermone modesto
Asseruit, multúmque gementem expressit amorem.) Austria rē omnem gestam auditámque
Exin Cæsareos postes & limina pulso,
Sicut eram squalens, sparsisque inculta capillis:

Imperatori retulisse, multisque grassantes Sueci furias, apud eũ se perstrinxisse, perhibet.

Atra toga, informi chlamys oblita murice, sertum
Vilius, & solis curis diadema coruscum.
Postquam me affudi genibus, suspiria duxi,
Et cum voce manus, ita fata: Ideóne tot annis
Vicimus, ut nostris miles frueretur Opimis
Barbarus, & sese satiaret cladibus Orbis?
Vandalicus furor est: quid enim se misceat hostis
Exterus Imperio? nostris cur ensibus enses
Opponit Scythicos? gruibúsne ad Balthica natis
Æquora, & ingentem pennis facientibus umbram,
Romanas Aquilas parat infestare protervus?
Prô scelus! obnixos cursu perrupit aquarum
Torrentes, nostrámque ferox molitur in Vrbem
Suecus iter. jam tot fluviorum tergora calcat,
Quot reperit fecítque rates. Neptunus in alto
Oceano miratur, aquas sua in ostia volvi
Rubras, & pedibus trepidis: captiváque Rheni
Brachia cornigeri dudum stupet, udáque tabo
Ostendit glaucis (sed & hæ gemuêre) Puellis.
Danubius superest, cursúque citatior Oenus,
Mobile par fratrum: quos si trajecerit, actum est.
Collum obtorta trahar, spoliúmque immane tyranni,
Ducar in æterno damnatas frigore terras.
Scilicet ad Stephani turres ego signa videbo,
Gustavi defixa manu? vel capta Getarum
Vxores ancilla sequar? neu dedecus istud
Neu Superi manare sinant. prohibete: quis autem
In terris prohibet? tantis par TILLIVS *ausis*
Occubuit: casúque Ducis se erexit Adolphus
Dirior, & nimiis etiam successibus audax
Crudelésque neces, horrendáque fata minatur.
Vsque adeò? nempe hoc? potuitne? ô Numen! & iste?
Cur verò exarsit? quid tandem? igitúrne profundis
Nos mersurus aquis, vel calcaturus equis nos?

Atque

Atque utinam citiùs, si stragem debeo fatis!
Vrbes convellit flammis, vel tale tributum
Exigit, ut gemini lucretur damna doloris.
Ac nisi claudatur caveâ trux bellua, pœnam
Imponet lacrimis. aurum cogetur avaro
Pro gemitu præbere puer: certísque diebus
Lugubre vectigal nostri dabit halitus oris.
Vulnere nulla vacat regio: grassatus ubique
Proventu scelerum vixit. Nec tanta superbus
Bella catenavit factis, aut gessit in armis,
Quanta minax jactat. campis ignavior hæret:
Dum multâ face exundet, numeróque rebelli
Terreat obstantes. tunc primùm sævior instat,
Et spoliis accingit iter. Sic messe cadente
Autumnóque orto MAGDEN *lacrimabile* BVRGVM,
Aut potiùs bustum, timidus certare, reliquit.
Tandem stricturus gladios, sibi Saxona primùm
Immolat, & vincit victus: quia victor abusus
Mortibus, (ergo nefas!) & quod crudele, suorum est.
Hunc, nisi desistat, Cæsar, deposco feriri:
Regia TILLIACOS *ut placet victima manes.*
Sic fata in vultum moderantis lumina fixi.
Ingemuit Cæsar: placido mox lætior ore:
Vive mea, & flore sine luctibus, Austria: quanquam
Suecus nunc regnet, tandem tamen occidet ille:
Fide Deo. dixit, vultúmque ad sidera torsit.

Incredibile dictu est, quantum placuerit Bojariæ hæc Austriaca confessio. proinde omni humanitatis genere, quæ exequialibus cærimoniis convenire poterat, Austriam prosecuta, magno animo benevolam se obstrictámque infudit. Mars interea, velut è pro-

fundo somno vigil, cœpit commoveri, multum adhuc veteris iræ servans, & non parum doloris. sæpe capulum concussit, sæpe galeam, & atroci gemitu terribilia verba miscuit. videbatur ipsum M. Tillij gladium suo lateri accommodaturus (manum enim protenderat) servare velle: quod existimaret, nullum, excepto se, dignum esse, cui stringendi illius facultas daretur. Vidit hoc Austria & ingemuit. atque ad Bojariam: hunc, ô Soror, Gladium deposcit Ferdinandus meus. ne defraudes Imperatoris optimi Votum. habet Mars ferrum, & chalybem, & arma, & officinas: comparet sibi ensem unde unde, si non habet: (quis autem non habere credat?) si habet; ad Cæsarem iste spectat, qui transmissum sibi inter adorandæ vetustatis monumenta collocabit.

Austria Bojariam M. Tillij gladium nomine Cæsaris rogat.

Mars certior hujus rei factus votique Cæsarei, & adventûs Austriæ, exiliit festo cum fremitu, ad omne obsequium se offerens. gratulari sibi plurimùm, exoptatissimam Deam ad M. Tillij exequias convenisse: plurimùm Martem Austriacis devinctum obstrictúmque esse jam ab eo tempore, quo Rudolphi Habspurgici cælo nata virtus in bellorum curas incubuisset: memoriâ nondum excidisse Fridericos, Maximilianos, Ferdinandos, Carolos, quorum ingenti gloriæ sæpe sæpius in castris atque victoriis propagandis desudâsset: certissimum sibi esse, à Caroli M. ævo nullum Imperatorem bello, pace, pietate, justitia, mode-

Mars obsequia sua Austriæ defert.

moderatione, clementia celebrem cum FERDINANDO II. comparari posse. diceret illi, ut ne quid à Marte roget, aut impetret; sed imperet. in terris Jovem suum agnoscere non alium, quàm Cæsarem: hunc se defensurum à quibuscunque periculis atque perniciosis molitionibus, polliceri: gaudere se vehementer, quòd Imperij Romani moles, à Filio suo Romulo nomen vigorémque indepti, in Austriacos humeros consederit: securiùs hoc terrarum pondus nusquam quiescere potuisse: allaboraturum se omnibus modis & armis, ut inviolata potestas Imperij Romani conservetur: daturum illum pœnas, qui contrà faxit. & nunc se omnes iras, nervúmque necessarium parare, ut ignobilis Ponti fatigata rabies castigetur; dediscántque barbari, Romanorum Cæsarum pulsare velle majestatem. Cæterùm M. TILLIJ gladium, quanquam proprio ense pretiosiorem æstimet, virili osculo pressum, omnino se Cæsari traditurum; si priùs illo æternam inter Austriam & Bojariam fœdus sanxisset.

Eidem Gladium M. Tillij donat. quo priùs inter eam & Bojariam æternum fœdus sancit.

Mirum visu! sic effatus utramque Divam consertis manibus tenens, ipse medius: *hoc*, inquit, *Gladio, quod Superi bene vertant! ego Mars bellorum & Romuli Pater, Austriacorum Bojorúmque fautor optimus, te Austriam & te Bojariam* (jussit utrumq; capulum tangere: tetigerunt.) *non disrumpendâ conjungo amicitiâ: hoc, inquam, M. TILLII gladio* (capulum iterum osculo libârunt) *sancio fœdus inter vos, nullo impetu, nullis consiliis turbandum: simúlque polliceor, hoc servato, me semper in utriusque Divæ prœliis sti-*

pendia meriturum, & daturum esse: hostes utriusque, sive ex Turcia lunatico agmine incedant; sive ex Batavis paludibus restagnent; sive aliunde, non parsuro ferro concisurum: (aciem gladij Tilliani osculo libârunt) *quicunque minus invasuri sint Imperium Romanum, vel verbis inane crepantibus lacessituri utriusque Divæ potentiam, & Serenissimum Nomen, me statim illis obversurum mucronem:* (mucronem Tilliani Gladij osculo libârunt) *summóque cum contemptu & ignominia ad internecionem persecuturum.* (Gladium Tillianum in orbem rotârunt) Dixit: & illum ipsum gladium ad os in signum reverentiæ admotum Austriæ dedit. quæ brevi: intelligere se pronam animosissimi Deorum voluntatem, de qua nunquam dubitâsset. operam daturum FERDINANDUM (& ipse Mars quoque auditum nomen flexo poplite deveneratus est: quis illum his cærimoniis aulicis initiaverit, ignoro) ut Martis gloria nunquam in Imperio vilescat. Tum deinde Bojaria paucis: habere se grates, aut potiùs tantùm agere strenuo Divo, non dedignato hanc amicitiam etiam sanguine olim mixtam, nunc solenni quoque Sacramento communire. Suum MAXIMILIANUM ratam habiturum hanc operam: qui & ipse Marti in paucis addictus, Pragensis pugnæ gloriosam victoriam sæpe in memoriam revocet. Audivisse se ore tenus, cùm diceret: Marte propitio ea omnia bella gesta, quæ M. TILLIUS gessisset. Ita est, respondit Mars, & consedit.

Austriæ Marti grates agit: dein Bojariæ.

Divæ

Divæ prorſus ignorârunt, gaudendum ipſis, an lugendum eſſet. Lætabatur Auſtria, gladium ſe obtinuiſſe. ſed ubi manus, ubi robur, ubi nervus ille, obijciebat ſibi, qui tale ferrum decet? quo fiebat, ut TILLIJ defuncti memoria, nimiúmque jam abſentis ſolicitaret oculos, planctúmque exprimeret. Bojariam afficiebat monumento tam nobili ſancita fœderis dignitas: ſed non minùs conſpecto Herois enſe ſolvebatur in luctum, quem in augmenta profluentem tenerrimis queſtibus exacuebat. Non invidit Auſtriæ gladium; imò Martem, ut daret, exoravit. Nequijt tamen illius oblivisci, cujus manu ductus in tot hoſtium corpora deſcenderat. Tandem ambæ conſederunt, eo vultu funus contemplatæ, ut neſciverimus, an in eo ſpecioſiùs eluceret mœror aliquis, an ſeverius gaudium emicaret. Symphorianus utramque conſiderans: quàm cupio, inquit, audire epiſtolam ab Auſtria Bojariæ datam, reſponſis, ut dixiſti, mitibus dulcíque ſolatio plenam. amabò, ne durus ſis mihi: cumulas me & Alphonſum beneficio, niſi deſtituis: neſcio enim, an cum majore unquam voluptate jam audienda ſit, quàm hærentibus modò nobis in utriuſq; Divæ aſpectabili præſentia. Ego: iraſcerer tibi Symphoriane, ſi jam non petiviſſes. Audite.

Epi-

Epiſtola Auſtriæ, quâ reſpondet epiſtolæ Bojariæ ad ſe transmiſſæ, miratam ſe fuiſſe inſolentem ſcribendi modum: ſummo cum dolore Mortem Tillii, non minore gaudio, obſidionis Ingolſtadienſis felicem exitum audiviſſe: confidat modò; nunc ſe, quàm fieri poſſit celerrimè, ad ſuppetias ferendum properare.

Hanc tibi, quam mallet coràm præſtare ſalutem,
Auſtria Bojariæ mittit amata ſua.
Cùm ſimul afflictas caſus conjunxerit unus:
Differt ſcribendi cur utriuſque modus?
Sanguine tu ſcribis; lacrimis ego perpluo chartam.
Ferrea penna tibi eſt: penna Aquilina mihi.
Vt vidi gemmámque tuam, transmiſſáque legi:
Lapſa eſt ex manibus littera rubra meis.
Turbidus horror ijt per membra, gelúque cucurrit:
Et ſubitò crines diriguêre metu.
Me quoque tangit amor, vocat in conſortia funus:
Et cupio luctu non minùs ipſa frui.
Quas in tot bellis ſocias Victoria junxit,
Non debet victas diſſociare dolor.
Ille igitur cecidit? (vix poſſum ſcribere nomen)
TILLIVS ille tuus mortuus, ille meus?
Dent Superi, precor, hoc, ut non dicatur inultus
TILLIVS ille tuus mortuus, ille meus.
Nec puto dicetur. niſi me Rhamnuſia fallit:
Quondam etiam felix ardua bella gero.
Et noſtris vigor eſt Aquilis, & fulminis ira:
Exerit inſurgens & tuus arma Leo.
Auguror, an voveo? Forſan Guſtavus ad ipſum
Defuncti tumulum victima digna cadet.

O uti-

O utinam tunc, cùm primo se tradidit Euro,
Hæsisset mediis naufraga classis aquis!
Aut vaga per scopulos laceræ fragmenta carinæ
Sparsisses ventis, Æole magne, tuis.
Non tam crudelem vidisset Lipsia pugnam:
Nec pars imperij nobilis usta foret.
Extimui, fateor: quando vicinior hostis
Moverat in campos, Francia mœsta, tuos.
Et dixi: ah! properat: quis enim tardabit euntem?
Area regalis si modò capta patet?
Quàm vereor, ne, quæ tulit Vrbs sibi nomen ab Herba,
Herbam cum botris porrigat illa suis.
Vsque adeò semper crescit mihi caussa timoris;
Et videor nunquam posse timere satis.
Sive rotat Cornu *taurino robore Suecus:*
Arbitror hoc Siculo fortius esse bove.
Sive Bovis stellam *mediis accendit in armis:* Nomina Ducum Suecicorũ Horn Och. senstern Todt.
Stella Bovis *visa est esse cometa mihi.*
Sive suum Mortem *(prò formidabile nomen!)*
Misit: & hic Erebi dux mihi visus erat.
Nunc quoque Danubio si qua delabitur alnus,
Quæro ego: dic, bellè Boica Diva valet?
Cùm malè, respondet: Superi! meliora! repono:
Non his, non istis est Dea digna malis.
In te fingo trucem populum crudeliùs ire,
Et consanguineas depopulare genas.
Austria quid fingis? Nimis hæc sunt vera: Penates
Occupat, & sacrum jam quatit ense caput.
Missa tibi nuper narravit epistola, quid sit,
Finlandos uno sustinuisse die.
Tecta flagrant, urbes ardent, altaria fumant,
Iámque catenato clauditur amne Lycus.

Audio & Anglipolim tentatam, ipsúmque potentis
Flumen Danubij, cornigerúmque patrem.
Atque aliquis conviva mihi solatia testis
Laturus, pinxit Suecica castra mero.
Hic, ait, ad portas, quà se spumosior explet
Alveus, effossâ stat novus agger humo.
Non procùl hinc aliud succrevit in aëra vallum:
Quod sudibus sepes undique dura premit.
Hic erexerunt speculas & inutile vallum,
Furca ubi Prædones strangulat alta reos.
Inde ubi decursu fluvius spatiosior arci
Imminet, ex ratibus machina structa fuit.
Vix credas, quantis furiis, quo turbine pontem
Impulerit nostro Marte repulsa cohors.
Bis tentavit iter, bis non evicit: & iras
Consumpsit frustra, magnanimúmque nefas.
Talia monstravit digito, quæ scire juvabat:
Penè operi præsens tunc mihi visa fui.
Id quoque percepi, quòd torta glande peremptus
Lustrantis fuerit mœnia Regis equus:
Vellem, ut eques. *sed & hoc certo dabit ordine fatum:*
Vt mihi prædicunt Martyris ossa mei.
Tu modò fide soror. sic per communia tecum
Gaudia, per thalamis debita jura sacris:
Pérque tuum, quo non Princeps devinctior ullus
Est mihi, pérque tui Principis oro Patrem:
Fide, nec indubita nobis: veniemus ad arma.
Ipsa adero, & mecum, qui meus Alter, *erit.*
Interea pugna, Suecúmque elude tumentem:
Martis Amazonij tempus adesse puta.
Occurrat menti telis instructa Camilla,
Quæque manu peltam Penthesilea gerit.

Fac

Fac quoque, cùm pugnas, oculis ut ſemper oberret
Mortuus ille tuus TILLIVS, *ille meus.*
Ille ſuos cineres inimica effundet in ora:
Bellatrixque novas afferet Vmbra manus.
Sed quoties haſtam criſpas, atque agmina cædis;
Auſtria, dic, Geticas has tibi libo neces.
Scilicet exhorter tantùm, jaceámque Vienna?
Te jubeam validâ ſumere tela manu?
Me ſine pro muris, ſine me vigilabis in agris?
Nos ſomno interea deſide luxus alet?
Tu galeam portes; ego ſerta nitentia gemmis?
Tu rigeas chalybis, muricis inſtar ego?
Surge potens rerum Moderatrix Auſtria, ſurge:
Auſtria, quin pugnax protinus arma rapis?
Imperium nutat, jactat ſua Barbarus arma:
Auſtria quin pugnax protinus arma rapis?
Quæ jurata tuis famulari debuit haſtis
Illa datam fregit Norica terra fidem.
Obſequium toties Aquilis victricibus Vlma
Promittens, ſacras Vlma fefellit Aves.
Denique perjuræ quot ſunt cum civibus urbes?
Auſtria, quin pugnax protinus arma rapis?
Inſultat Saxo, nec te putat eſſe timendam,
Poſtquam vixiſti Carole Quinte mihi.
Qui te debebant alij defendere, fallunt.
Auſtria, quin pugnax protinus arma rapis?
Ora favos ſpargunt, fel pectus: Scipio labris,
Mentibus infidis Hannibal Afer ineſt.
Inſuper æquoreis terret Rex navita phocis:
Auſtria, quin pugnax protinus arma rapis?

Et hoc aliquid eſt, inquit Symphorianus: ſic Bellonam oportet ſcribere. Rapiat modò arma, & perduellium incredibilem perfidiam fortiter contundat. à Carolo Magno didicerit hoc Auſtria, ait Alphonſus, qui litteras ſuas nulla gemma, ſed capulo obſignabat, dictitans, eundem gladium mandatis addere debere auctoritatem, & eorum temeratores punire. forſan ipſius quoque M. Tillij Gladius in hos uſus ſervatur: ut eo Pax decreta muniat, quo bellum pacis turbatores interfecit. Si Ancile Romulo de cælo delapſum, virides in ramos ac folia, vernante ligno, ſubitò ſe explicuit, à poſteris deinde ſemper cultum: ſi Serrani, Quinti Fabricij ligones, vomeres, falces Roma Capitolio incluſit, eáque trabeatorum agricolarum inſtrumenta, Conſules ſecuti ſummo in honore habuerunt: poterit ergo meliori jure M. Tillij gladius venerationi apud poſteros eſſe: cujus conſpectu exardeant ad eadem facinora peragenda, quæ Tillius peregit. Novi ego locum, in quo diverſorum Heroum arma ſuſpenſa non ſine ſacro aſpicientium horrore pendent. Si gladius iſte in auctarium impetretur; næ ille locus nobiliore ferocia implebitur, ſtimulabítque curioſos oculos, ut fruſtum hoc ferri à cuſpide uſque ad capulum religioſè contemplentur. Plura dicere parantem interpellat Symphorianus: auditis? Achillis cithara ſonat: canuntur militum laudes. convertimus oculos:

Gladius M. Tillij in honore & amoribus poſteritatis erit.

los: prodeunt iidem, qui paullò antè lessum infremuerant, nunc ornatu exquisitissimo culti: datâ tamen operâ, ut formidolosum aliquid, bellíque facie dignum elegantia diffunderet. Hi cum tubis musicóque apparatu ad tumbam progressi, militare præconium cecinêre. Chorus.

CHO-

CHORUS II.

Militum proborum canit laudes, eorúmque vitam & honores atque virtutes aliis præfert: propterea quòd M. TILLIVS ex militia ad tantam dignitatem atque ſplendorem pervenerit.

Voto ſi liceat frui,
Optem militiam magis,
Quàm lites humilis fori,
Et pacem trepidam ſequi.
Agat hic cauſſas, mæſtóſque reos
Empta lingua tueatur ope.
Ille diſerto mollior ore
Liquidos trudat gutture fluvios,
Moveátque levem, quò vult, populum.
Mihi bellum, mihi Mavors
Placet, & quæ truculento
Ardet gloria vultu.
Hic conſiliis impleat Vrbem
Atque Senatum, decorétque togam:
Ille ſuperbi vertice capitis
Quatiat nubes, ſtellásque trahat,
Septémque viros ſciat errantes
Axe Planetas, arte Atracia
Siſtere pavidos. faciem triplicis
Videat Lunæ; cur in nemore
Alio greſſu vadat & habitu:
Cur ſanguineos maculet radios,

Quan-

Quando fratrem gemit abſentem,
Inter cornua ſubeunte globo,
Diſcere ſtudeat.
Alius magno vagus ingenio
Scrutetur aquas, gremiúmque maris:
Quidquid genitrix Natura dedit,
Tellúsque ferax. quidquid volucrum
Natat in cælo, pennísque levem
Remigat aëra, docilis mentis
Premat aucupio. nôrit quatuor
Elementa ſuis quadrare locis.
Alter potiùs citharis trepidet,
Ludátque chely, ſiſtráque tinnula
Errante manu feriat doctè.
Aut cui ſterilis ſapit ambitio,
Intret in aulas, laqueata terat
Verna palatia, quærat Dominum,
Diſcátque duplex curvare genu,
Et ſervili pallere metu.
Ego bellum tamen inter numeroſos
Sequar hoſtes. mihi ferri ſeges alta
Placet, & qui rubet enſis: pharetrarum
Rude textum, jaculorum leve fulgur.
Galearum placet horror, capulorum
Placet aurum. pede quidquid generoſo
Quatit agros, quatit vrbes, quatit hoſtes:
Ego ſemper venerabor, cupiámque
Aliquo ſub duce belli nova caſtra
Meditari, pretioſas ubi prædas
Spoliorum vehit amplo rota curru:
Vbi captus gemit hoſtis ſine telo:
Vbi campos rubicundus lavat imber:
Vbi ſtridor lituorum replet aures:
Tuba clangit, ſonat Echo, tonat æther,

Pedi-

Peditúmque ac equitantum velat ala,
Et victoria nobilis.
Virtute nixus miles, & vitâ probus
Laudes meretur, atque congiarium.
Ille dum vivit, nihil æstimare
Debet argentum, vel inelegantes
Laminas auri, nitidum vaporem.
Quærat æterna pretiosa vitæ
Sæcula, & laudem, spoliúmque famæ
Auferat hosti.
Illi cita mors optata venit:
Nec dolet humanis aliquando excedere castris:
Qualibet hora est ultima vigili:
Vulnera magna sibi contusis vultibus optat:
Exultátque sub ictu.
Ex fago bibat, ánne consulari
Poculo, haud curat. stupidas paludes
Exhaurit galea. sitímque tali
Nectare tollit.
Mucidum panem, Cererísque frustum
Vile semesa rapit esuritor,
Et Iovis spernit cerebrum, suáque
Cæsar in olla est.
Sic sic beamur, & novi sumus Dij.
Quid Duci bellum potuit nocere
TILLIO? vitæque rigor; labórque
Longus, & somnus brevis, & cicatrix
Denique octava? Emeritus triumphum
Morte conclusit sibi destinatum.
Interim nostrum tibi magne planctum
Consecrat TILLY miserandus Orbis:
Quem reliquisti, meliore lætus.
Heu nos miseros! quem deflemus,
Fors è mediis rideat astris.
Promite lacrimas, condite lacrimas.

Nec ſignum quidem doloris adverteramus. Cur igitur lacrimarum meminiſſent, liquere nobis non potuit: niſi fortaſſe, inquiebat Alphonſus, prætulerint in geſtibus vultúque tantùm hilaritatem; in animo mœrorem incluſum ſenſerint. Neque verò hoc, ait Symphorianus. TILLIUM veriſſimo gemitu planxerunt extinctum: quia verò militia ejus laúsque bellicis laboribus parata non exſpiravit, non neceſſe habuit lugeri, ſed celebrari: homo enim mortuus, non miles: homo extinctus, non Dux: homo defletur, non TILLIUS. Fama militis, Ducis, TILLII, cineri non incumbit, nec vulnus ſentit. Stabit illa, dum hæc machina. Dicebat autem hæc igneſcente propè vultu; ut notâſſes cum ſolicitudine quadam conquiſita encomia, gavisúmque, quòd opportunè in militum laudes ire poſſet. Apparebat feſtinatio quædam, & eloquentiæ cuiusdam ſingularis ſplendor, quo ſe præparaverat, data occaſione erupturæ. Ego ad Alphonſum: tantùm permitteret alveo curſum: futurum enim, ut exhauſtus, faciliùs noſtro rore impleri poſſit. Symphorianus itaque effuſis habenis in hoc ſtadium, quàm exangue, inquit, decus eſt, quod nullius hoſtis cruor aſperſit! quàm vilis vita, quæ reipublicæ non impenditur! Milites ego laudo: milites adhortabor, ut pergant in hoc funus intueri, & mentium ſublimitate confiſi, pericula mortémque deſpicere. Bellicis cogitationibus imbuta juventus cui non placeat? Quam

Vita militaris cumulatis exornatur encomiis, & quare.

ſi quæras, quid pertimeſcat, reſpondebit: neſcire ſe, quid ſit pertimeſcere: rogare proinde, ut vocabulum explicetur. Hæc decora ſua pretiosè emit: hæc tanti unum vulnus facit, quanti alter totius corporis talento emptam ſanitatem: hæc præalto affectu inſertam virtutem ſuo tempore exerit: neque naturam interrogat, eccur duas manus conceſſerit. hæc indoles probat multò optimè, quid quæque poſſideat, factis teſtaturas: hæc animos ſupra plebem magnificè effert, facitque, ut non hederarum more, niti cogantur fulcris, ſed heroum more haſtis. Vlmi, pampiníque humile conſortium ex egeſtate provenit. *Milites non habent opus ſerpere; gladio ſe fulciunt, & ſæpe ipſa pericula pro vallo habent.* Bello quid antiquius? Bellator David, Joſue, Gedeon, Judas Machabæus. Bellatores plerique Romani Conſules Cæſaréſque, qui in hoc faſtigium conſurrexêre. Ipſe Deus exercituum, nominis hujus fulgorem amat. Bellis Carthago, Roma, Numantia crevit: luxurioſa pace Carthago, Roma, Numantia everſa eſt. emarcuerunt nobiles animi in otio, qui horrore diſcriminum erecti, viriles impetus ad diſciplinam virtutis attulerunt. Quàm miſerum eſt, pavere, & vitam in ſummo ducere, nullius gloriæ cupiditate duci! ubi timor, crudeliſſima perturbatio, homini inteſtinum convitium facit, nihil vita pejus æſtimari debet, morte nihil optatius. Et tamen videas, timidos amare calamitatis ſuæ naturale tormentum,

le-

letúmque leto pejùs refugere. Fortium est, contumaci vultu excipere hoc telum, & dicere: *Tandem aliquando. miror, ut non citiùs! si! ut jam statim omnia praeparavi ante annum. testamentum militare jam nuncupavi: ejusdem privilegiis frui opto, modo quo potest fieri meliore. nihil moror. ecquid ais? Superi beârunt me hoc nuncio. I. refer ad Senatum, me pro patria libenter oppetere mortem. Actutum adero, modò non inultus moriar. Victor utique honestè occumbere possum. septem horas dormituro vestes exuendae sunt; aliquot saecula, etiam corpus.* Quin & animus, subjecit Alphonsus, exuendus est iis omnibus rebus, quae in quietem concessurum impediunt. Tecum facio: (atque ita Symphoriani sermonem importunè satis abruperat) Militia vita hominis super terram, alterâ longè nobilior: cujus officium pauci explent, TILLIUS cumulatè persolvit. Miles in isto bello cautus quisquis non est, triumphum non meretur. imò si victus, si reus aliquid patraverit, quod capitali per portam Decumanam ducetur mactandus. Ego autem dico, necessariò hominem huic militiae nomen dedisse, quamprimùm accepit: velit nolit, pugnandum est. Nam illa arma, quae manus stringit, levis causa rapit & deponit. *Vivere non vult, pugnare qui detractat.* Animus, Symphoriane, animus majora bella sibi indixit, quàm quae chalybem consumunt. ille sibi hostis & amicus est: quod bellum proditioni magis obnoxium? ille se odit & amat: quod bellum fraudi dolisque nequioribus expositum? ille contra se aciem educit: quid si dux frangat fidem? hosti colludat? ille

Varia militia: quae nobilior & magis ardua sit, ostenditur.

ſibi inſidias ſtruit: quàm facilè evitabit aut ſternet eadem ſtrategemata, ſi velit? Periculoſum, me hercule, bellum eſt, vitia oppugnantis; cùm hoſtis ex hac parte furioſus placeat, ex altera invitus vel languidus pugnet. Age tu, quas mihi acies inſtructiores aut magis periculoſas memorabis? Cadmi? Juro tibi: milites, qui in animo tumultuantur, non quidem ex dente Cadmi progeniti, ſed ex Adami dente, primáque à condito homine gula rebelles, fortiùs inſurgunt in ſemetipſos. Polynices, Etheocles, fraternas acies, intra animi mœnia continemus, imò integras Thebas. immanes affectus ſeditionem movent, & in mutua vulnera converſis haſtis rixantur. iraſceris? amor occubuit. omnia amas? nihil ergo odiſti; & quod deterrimu m eſt, ne vitia quidem. Metuis? ſperas? audes? inquire numerum, i, viſe campum: nam certum eſt, aliquot ex hoſtibus cecidiſſe. Nominabis bella Romanorum? non ſuaſerim. quippe in iis exercitum ducebat Imperator: Imperatorem verò duxit libido, ira, audacia. Sic qui Romam triumphantes ingreſſi ſunt, capti animi ſervitutem falſa libertatis ſpecie occultârunt. quos eni m ſcelera in terram deducunt, hos ego dixero victores? hos venerer? horum facta ſuſpiciam? noſtin' illud ex L. Annæo: *Rara fides pietásque &c.* quotus eſt, qui, ut M. Tillius, hos militares animi motus infra ſe deſpectos habet, vitia pedibus calcat, *ſe ſibi ſubijcit?*

Ego,

Ego, quia videbam Symphorianum obrui his argumentis, in partem veni, & ſimulans ferendas ſuppetias: non eſt Symphoriane, dixi, quod ab Alphonſo commoveare. quis negavit, affectus animi rebelles edomandos eſſe? Ducis intereſt cujusvis, ut à nullo obliquetur; & duobus in campis, uno eodémq; tempore bigeminam reportet victoriam. Quantum intelligo, bella in ſenſum cadentia, veróque ferro dividenda diſputantur: quibus ego nihil utilius ſublatâ pace, nihil magis neceſſarium pro recuperanda eſſe judico.

Si vitam militum, Alphonſe, arguis; vide, ne piaculo te hoc in loco obſtringas, M. TILLIO ſacer. otia vitiis ſcatent: bella tubæ ſupremi Judicij admonent, docéntque, impenſis non diuturnæ vitæ æternitatem ſibi comparare. Dicas: *continuò in acie ſtare coguntur.* Atqui hoc ipſum eſt, quod exacuit illorum decus. *Diſtinentur perpetuis imperiis:* placitis dicas. nam veris militibus Ducum imperia, placita ſunt. *Rariùs divina cogitant:* id quorundam militum, non militiæ vitium eſt. Reperias etiam, quorum galeæ ſancta capita premant: quorum criſtæ virtutum ornamenta ſunt, cingulum caſtitatis ſignum, turbati ſparsíque crines non tam faſtuoſæ ferociæ, quàm ſeduli laboris indicia. *Perpetuò in campis degunt.* beati, quòd non in urbibus: has enim, non campos, effeminat luxus. *Moriuntur in campis:* ergo efferri non debent. deinde multùm

Aliis ex capitibus accerſita bellicæ vitæ laus.

ſcilicet intereſt, in campo an in urbe cadas aut putiſcas. Sol omnes mundi plagas percurrit: cælum omnes tegit. poterit miles hoc ſarcophago, quo tegatur, contentus eſſe. Jam verò quàm miſerum eſt, expertem vulnerum, domi conſeneſcentem mori in ſponda! adſtant medici & de arte ſua conqueruntur. quare naturæ ſuum privilegium ſerò reſtituunt: hanc jubent operari. quam debilitaverant triſtibus poculis, cymbiis exequialibus, inamœno rore: ſubitò inclamant, ut ſe erigat, ut officium faciat, ut humores malignos conſumat. hoc ſi non præſtet, conclamant. Flet uxor & liberi gemunt, inſcij ſæpe cauſſarum. pyxides ollæque fartæ pretioſis liquoribus fruſtra mutantur: ſequitur membrorum tremor: convulſa corporis compages fatiſcit, & ruinam denuntiat: nubila mortis toto ægri in vultu ſedent, minantur oculis noctem, qui infeſta albugine obſtantes verberant. mox tota clades: & jacet. ergo ad arcam. Milites horum omnium malorum penè immunes ſunt: quibus pulcher vitæ neglectus ſecuram libertatem parit; & honeſta mortis cupiditas non ignobilem donat mortem, tubis tympaniſque ac militari plauſu ſtipatam. Placuit defenſio mea Symphoriano, qui inſtituti ſui rationes proſecutus: non hoc, Alphonſe, tecum contendo, inquit, ſolos milites gloriâ dignos eſſe: verùm id non video negari poſſe, quòd bellica laus, quemadmodum pluribus obſidetur periculis, ita ſublimiùs ef-

ferat

ſcrat, alata volantibus in galea criſtis. Eſt aliquid, fortunam vitámque contemnere: non alligari Parcarum nigris albíſve ſtaminibus, non formidare illarum aniles manus; & ad vacuam colum tremere, aut plenam amare: velut ſtolatus Alcides in longo ſyrmate colum Joles inſaniens baſiavit. pudor! Terminos naturæ præſcriptos non odiſſe, id demum ſapientis animi eſt. tam ſeveræ cogitationes, hominéque dignæ, in omnia exempla virtutis generoſos animos laxant. attolluntur hi taléſque virilibus præceptis ſupra mortalium ceterorum conditionem: qui, ubi audiverint horum virorum facta, ſtupent, & dictitare ſolent: *Non crediderам: Itáne hoc ille? & mortales id audeant? ut quid ita vitam prodigunt?* ſed nempe ignavia ſic balba de nare loquitur, quando improba lance fortium virorum trutinat famam. Gloria laudat, inſtigat, non ſolùm timidè miratur: proponit exempla: jubet Caij Julij Cæſaris milites ſpectari; quos ſi tu, Alphonſe, excutias, videbis Acilium in Maſſilienſi pugna inſilire in navim hoſtium; truncata dextera manu, ſcutum in ſiniſtram transferre: hac amiſsâ, ore dentibúſque (ô arma!) proram admorſam retinere, & vincere. miraberis Scævam ad Dyrrachium oculum, ex teli vulnere defluentem, calcare, clypeúmque centum & triginta ictibus perforatum prœlio efferre. Laudabis illum militem, qui per medium agmen hoſtium in Britannia penetrans, fluvium armato corpore ſcidit at-

Milites C. Julii Cæſaris.

que

que enatavit; illud tantùm apud Cæſarem conqueſtus, quòd ignaviter ſe geſſiſſet: quippe ſcuti apud hoſtes relicti oblitus. Numerabis alios plures in annalibus Urbis, qui vel effoſſo pectore violentáque manu occumbere maluerunt, vel flammis taureísque excruciari, quàm datam fidem fallere. Diſce & alios. Luſitani. Luſitanus dentibus excuſſis, explodenda oneravit metalla. Germani. Theuton duellum hoſtile differt, dum urbem obſeſſam liberaverit, quâ in tuto poſitâ redit ad privatum certamen, & Luſitanum in defendenda urbe tantiſper ſocium, finitis induciis, velut dilatum tantummodo hoſtem obtruncat. Hiſpani. Hiſpanus ſicco vultu ex arce, quam dedere nolebat, vidit à Mauris unicum filiolum ſuum membratim lacerari. Galli. Gallus, cùm etiam falsò illi fuga obijceretur, præ mœrore contabuit.

Noſtro hoc Martio ſæculo quot pugnas vidimus, tot exempla penè numeravimus memorandorum in omni ævo facinorum: Facies honeſtis cicatricibus ſuperbas, diſculpta vulneribus pectora, callis extritas manus, capita tonitru fulminéque tormentorum contacta, quis, ſi videat, non ilicet agnoſcat & veneretur habitantes in iſtis corporibus animos? intelligat, eos arduum aliquid moliri, quod in plebem non cadit? Hebetes mentes obtundit iſte fulgor armorum; & verum gloriæ ſtimulum non ſentiunt obtuſa pectora. Nam quod aliqui ſpiſſa ſolum ingenia & ad litteras inepta,

inepta, bellis damnare velint, nimis putidum eſt, & ſeipſum confutat ſatis ignominioſum probrum. Noſtri ævi bella ingenioſos Duces requirunt. Quos ſequior genius ſtudiis abarcet, aut maligna natura prægravatos caliginoſis nebulis ſtipat, plerumque in Duces non evadunt. invidia inundabunt ſe, & dedecorum pluribus rixis, qui abſque exerto ingenio, judiciique maturitate emergentes, jam ab infimis rebus, ad has trabeas atque imperia aſpiraverint. Ubi conſilia? ubi ſtrategematum felix ſucceſſus? ubi alii doli aſtúsque bellorum in hebeti Duce aut milite, quorum ſcilicet caput ſtupore torpens & corneum eſt? Argutus ergo ſit oportet, cui armati honores placent. ſit fortis: palpitantes enim animos non intrat robuſtior voluptas, pulverulentæ virtutis comes. Sit cautus: neque enim ſolo ferro, nec ſolis conſiliis evincet. inflecti debent hæc armis, ut conſurgat ſperata victoria. melius tamen ſemper eſt, ferrum potiùs quàm conſilium deeſſe. Sit felix: fortunam enim Ducis facilè accuſant milites. nil turbatè exigat: in partem curarum non nimis multos vocet, neque etiam ſolus ſibi uni indulgeat. Vides igitur opinor, Alphonſe, quanto labore, induſtria ſolertiáque bella conſtent. Si jam pro Reipub: ſalute ſuſcipiantur, ſi opportuno tempore, ſi cauſſis juſtiſſimis, ſi opulenta in terra; geminatur & felix militum vita, & belli ſtrenuus honeſtúsque uſus.

Noſtri ævi bella.

S Habe-

Habemus gratias tibi, Symphoriane, medius fidius fortissime, ait Alphonsus. equidem tu, cùm litteris operam dabas, vel solus in conquirendas militum laudes defensor egregius incubuisti, vel nunc te omnes bonæ Musæ ex tempore juverunt. Ingrata sit Bellona, si non Oratorem hunc suum amplissimis ornet muneribus. Advertit hæc Symphorianus, non sine sarcasmo adjungi, & parabat retorquere; nisi inopinus trium Dearum adventus amicam litem composuisset.

Tres aliæ Deæ ad Parentalia adveniunt. Gallia.

I. Princeps Gallia ibat: Diva, ut verbo dicam, formosissima: facies decora & mira majestate amabilis: ex æquo animosa & venusta: scriptura genarum elegans: capilli inter nigrum flavúmque medij, sed radicitus boni: qui partim decurrebant, partim serico nodo cohibebantur. quà in orbem turbinatus apex involucrum crinale facit, hæsit acus comatoria: quà ab aure reliqua coma neglectim labens descendit in humeros, prominebat spina argentea, cum peregrino unione contra quamvis gemmam æstimato. palla coloris optimi, summáque opulentia tumens, adusque suras defluxit, liliis affatim distincta candidissimis, in limbo vacillare videbantur procellosa auri ramenta, ita ab arte infusa, ut æstum maris referrent, incumbentia in attritas flavissimi sideris spumas. Præteriens Gallia tumbam, exquisitissimo gestu manuum, totiúsque corporis obsequio officium humanitatis cumu-

cumulavit: & lilio ſuper funus jacto, media Dearum conſedit.

II. Roma ſancto decore venerabilis, & elegantia quadam ſeveriore conſpicua, utique principem locum tenuiſſet. verùm diu immota in cæleſtium, ut rebamur, contemplatione rerum ſtetit, tumuliſque fixo conſpectu. Geſtavit illa chlamydem, cui illuſus Tybris è textili argento derivare aquas viſus, impingebat adumbrato littori jocoſos fluctus, & extenta manu iterum revocabat in nativum gurgitem. juráſſes vivere ab imo fontem. littora ex oſtro aſſurgentia, aquæ vitreæ, urna argentea: ipſe cæruleus emergebat conchæ incubans: glauci oculi, frons lentiginoſa, naſus exundans, barba in ſcaturigines floccis rorantibus depexa, toga candida defluxit, operoſo motu ad ipſos Deæ pedes ſymbolum nutritæ Urbis oſtentans. namque in ejuſdem togæ rugis, ceu ſeptem vallibus, reptabant Romulus ac Remus belluæ lactanti imminentes: filis quidem adeò vitalibus picti, ut ea non niſi ipſas compoſuiſſe Parcas crederes. imò puſionum unus facie benigniore, ut videbatur, ſolerter expreſſus, vincebat alterum formâ. plauſit ille teneras fraterculi ſui plantas ludente manu, tanquam ominosè. cetera in habitu vultúq; hujus Deæ omnibus ſanctiora, multam amœnitatem dignitatémque novæ Romæ ſpirantia. fuſcus color gratiis plenus, tanquam à fumo ſacri thuris proveniret. honeſtiſſimus oculorum ful- Roma.

 gor:

gor: vice caſſidis vittarum nexu crinis incinctus. dextera manu ferebat faſtigiatam ex gemmis mitram, claviúmque aurum, ut ita dicam, cælorum patulcium. Ante pectus, ubi ſanctior veſtis celebri nodo irrugata vinciebatur, colluxit carbunculus miro candore vehemens, & emblemate ſculpto peculiaris: nam aliorum ſeu lapidum ſeu colorum patiens mixtura temperatas effigies oſtentavit: quas inter genios obſervavimus ingenui mellis ſtillas lambere, depulſo lacte altricis Romuli lupæ, ab hoſtili globo apium obſeſſæ abactæque à ſanctis jam mœnibus, & meliorum cultorum copiâ frequentatis. Atque in hanc ſpeciem Roma inceſſit, omnium in ſe oculos convertens. quare etſi tardior, ut dixi, venerat: nihilominus venienti aſſurgentes Deæ reliquæ ceſſerunt.

Alemaña. III. Alemannia ſedere, cauſsâ aliarum politior detrectavit: gaviſa, hoſpites Deas commodo in loco exequiis intereſſe. Hæc exercitato vultu rigidior, nequicquam tamen odioſa, priſci cultûs candoríſque multum oſtendit. Eminebat ex illa integritas morum, pulchritudo naturalis, ſine fuco & ſtalagmate; negligentia tamen vel incuria quadam corrupta, ac ſqualore notabili deformata. Lata frons ſinceréque ſibi conſtans, maturæ prudentiæ exculta ſedes. oculi grandiores, illíque lacrimoſis pluviis, ut apparebat, nonnihil deſtructi: denſa ſupercilia, crinis turritus, in occipitio theatrali quodammodo gradu ſuggeſtus ac

con-

consurgens: quem infixus decenter pugio divisit. Alemannia sic funus affata est:

M. Tillius ab Alemannia laudatur.

TV belli sublimis honor: sic judicat hostis.
Optata tu pacis amor: sic æstimat orbis.
Te vivente, nihil, multis licet obruta curis,
Extimui: nam cæde rubens & squalida luctu,
Solabar me Marte tuo. capitisque severo
Erexi crines madidos Alemania Rheno.
Te moriente, dies obscuro condita peplo
Solis iter fugit, rursúmque ululanda sub undas
Descendi prono supplex Alemannia vultu.
Te pugnante, tubas inflavit vividus aër:
Et (scis ipse) Deus, Deus in tua prælia venit.
Te vincente, nihil sævi clementia vidit,
Nil crudele minis, nihil illatabile factis,
Sed miti sermone pium per consona castra
Absque supervacuo captos mulcere tumultu.
Quem pugnans timuit, miles devictus amavit.
Cùm furor incaluit, primus tu stringere ferrum:
Quo victor sopire tubam fremitúmque solebas.
Quémque coruscabas pugna durante cruentum,
Post pugnam siccum gladium vagina recepit.
O! verè tutela Ducum, generosáque magni
Militis effigies, & nostri gloria belli!
(Dixit, & ad sacram contorsit lumina tumbam.)

Fabatur hæc, magnifico gestu adgubernans voces, prorsum eo, quo cum Hecuba ante Priami tumulum stetit. sermo grandis, vultúsque conspirans, & ambitioso dolore femineum plangendi modum egressus.

Gallia M. Tillij prœlia memorat.

Gallia dudum gestiens exornare defuncti TILLIJ manes, ubi Alemannia destitit; prosecuta est funerale præconium. Consurrexit igitur, & Deabus in sella compositis, perquam politam reverens cærimoniam exhibuit, capite, nutu, oculis, manu, pede eloquens, antequam loqueretur. Dum iret, gravida divitiis palla, crispata ipso motu, allisis identidem fimbriis resonabat: atque ipsum aurum liliorum margini attextum singultire audiebatur. Multa, priusquam ad TILLIUM perveniret, prælusit de Henricis suis. Quorum acre judicium, M. JOANNEM DE TILLY commendans, omnium aliorum opinionibus meritò sit anteferendum: præsertim Henrici Quarti, bellorum gloria, fama, virtute, prudentia in miraculi modum clari. Dein audientiâ factâ, liquida magnáque voce, ac si tubam Famæ ori admovisset, ita personuit.

SI licet in tanto luctu, mea Numina Reges
Henricos memorare meos, manésque beatos:
Et tua laus, TILLY, nunquam magis ore diserto
Nobilitata trahet pondus uenerabile famæ:
Túque meis umbris similem debebis amorem.
Tot fortes inter Gallos ea prælia dextrò
Marte secundâsti: quæ si uel sola micarent
Inter tot titulos, tibi quos Alemannia fixit,
Auderet nullus tantis certare triumphis.
An referam insolito pacatos more tumultus,
Quos Argentinæ mixtos Lotharingia sensit?
Illáne bella, quibus felix inclaruit olim
Guisius, & nostræ celebrem se reddidit aulæ?

Vos

Vos rapidi Ligeris ripa, multóque cruenta
Sanguine, & Alveti loca mortibus horrida testor:
Dicite Germani (caput hîc Germania movit,
Arrexitque aures) quos urunt pessima tetri
Stigmata Calvini: quanta cum strage fugatum
Theutoniæ nimbum contortâ TILLIVS hastâ
Reppulerit, rubróque vias fœdaverit imbre.
Dicite vibrato decorati tergora flore,
Quàm valido nervo formidandísque lacertis
Contuderit frontes perfrictas, qualibus armis
Agmina constratis latè fumantia campis.
Ardebant galeæ flammis, sed corda rigebant
Frigoribus timidis: plena ergo per ostia manes
Corpore detrusi stygias adière paludes.
Auditi fremitus animarum, inimica jacentûm
Sibila: calcati pedibus populariter artus
Lernam exspirârunt! sic, sic post fulmen inanis
Miles, & exanimis, cineríque admotus hiavit.
Dira sub effossis, & adhuc lugentibus arvis,
Ossa sonant, quando glebas proscindit arator:
Messorisque hebetant inventa cadavera falces.
Quà summos apices fert mons Belicardus in auras,
Ensibus & clypeis exstructus inhorruit agger.
Vltor Tilliacæ debet tot funera dextræ.
(Dicere plura parans nequijt: sive arduus haustam
Abstulerit vocem dolor & luctantia verba:
Sive repentinus lacrimarum affluxerit imber:
Sive aliquid, quod non scimus, mœstissima solùm
Aspexit tumbam, multúmque est muta locuta.)

Nimirum ipsa Heroum adolescentia, aliorum etiam veternosam senectutem erudire potest. hæc, si factis credimus, Alphonse, dixi, M. TILLIUS rudibus annis

annis jam clarus confecerat, testante serenissima Regina. Agitabatur annus nati Christi octuagesimus quintus supra millesimum quingentesimum: quo universa penè Gallia intestinis tumultibus belloque exitiabili, & sæpe plùs quàm civili, fœdum in modum exarserat. Rebus inter Henricum III. & Henricum Guisium compositis, cujus auspicia secutus TILLIUS, sub Adolphi Swarzenbergij equestri legione alam duxerat; ingenti furiosóque exercitu Germani Galliam inundaverant. Erant hi ipsi, quos Protestantes vocant, homines ex Calvini fæce fermentóque stigmatici, Orbi Deóque rebelles, in Cæsarem, Reges Principésque injurij. Sentimus heu! nimiùm, intulit Alphonsus, impurissimæ Sectæ nunc, si aliàs unquam, nefarios conatus, hostili rabie omníque scelere imbutos: cujus unica molitio spectat ad arma & vastitatem Imperij Romani. siquidem clandestina consilia tubis efflantibus, palàm fecerunt, quid multorum annorum in Catholicos odium furórque superbiâ flagrans coxisset. Ausi sunt (quid enim est, quod non audeant?) verendas Aquilas, tótque sæculis religiosissimè cultas aggredi: útque possent convellere, arcana moliti, pectoris tumultum solerter celaverunt; & armatæ pacis titulo colorati, interea suum Equum Germanico-Trojanum phaleris politissimis exornârunt, in ipsis foribus Cæsarei Palatij constituentes. Paucis multa dixisti, Alphonse: more nimirum Laconico, subjecit

Hæresin Calvini, fœdum Galliæ & Alemaniæ malum, oppugnavit M. Tillius.

Sym-

Symphorianus. Ego:his quàm simillimos illius ęvi perduelles cogitate, qui instar nimbi, præcipuè ex Palatinatu, effusi, cùm celeritate, tum violentia grassantes, Hugonotis (quippe nomen tantùm in scelerata colluvie mutaverant) trans Ligerim bellum gerentibus se jungerent. Quid ageret hîc Tillius? Hugonotarum copiis ad Alnetum & citeriorem Ligeris ripam à Regiis ingenti clade deletis, ipse reliquias Duce Guisio ad limitem Germaniæ & montis Belicardi agrum insecutus, ne catulum quidem ex pessimo genere reliquit. Exinde sub Lotharingo Carolo meruit, Jametiana expeditione clarus; illóque bello, quod Argentinenses diversa factione collisit: dum ij, quos penes Episcopum eligendi jus est, in varia scissi studia non convenirent. Catholicis Cardinalem Lotharingum, Acatholicis Brandenburgici Septemviri filium designantibus. Quæ bella magna cum laude atque prudentia gesta, quatuor equestrium turmarum præfecturam contulêre, etiam ad Regiæ familiaritatis Sacramentum admisso: quando eundem Henricus IV. licèt hostis, acerrimis prœliis, Arcuensi ad Sequanæ ostia, & mox Juriaco in Neustria ob fortitudinem inclytum, pace facta in suas partes trahere non dubitavit. Quid? quòd Tillium, quanquam hominem exterum, Dux Lotharingus ob res præclarè gestas, præfecturis insignibus Dunensi & Villafrancana donaverit, ea maximè ratione permotus, ut in sua ditione

 for-

fortiſſimum feliciſſimúmque defenſorem retineret. His itaque calidior tanti Ducis ætas inſudavit prœliis. Imitatus eſt Hannibalem, ait Symphorianus: quem tactis aris ferunt à puero ſe imbuiſſe crudis bellorum rudimentis: inſuper ea juvenem meditatum molimina, quæ virili dein ætate robuſtior, majore cum nervo torqueret. fuerint hæc Gallica prœlia virtutis atque fortitudinis qualiacunque ſigna tandem, præclara atque manifeſta: ego tamen illa ſemper inter præludia numerabo. Alemannia, antequam Gallia loqueretur, quid dictura eſſet M. Tillio dignum, videbatur ſolicitè & diligentiùs attendere, penſabátque ſecreta cogitatione verba. Ubi dignitatem rerum percepit, modúmque canendi: quaſi ſemetipſam incuſans, quòd ingrata minus præſtitiſſet, quàm aliæ; calore novo in vultum convocato, Tillij laudes bellorúmque apud ſe geſtorum varietatem, multipléxque ingenium ita explicuit.

Contendit Alemannia, M. Tillium fortiorem Romanis Ducibus eſſe, uti ſua quoque bella graviora Romanis: paucos proinde reperiri, qui ſecundùm Tillium à Marte fratres nominari mereantur.

Non Veterum pugnas, & mundi funera planctu
Elevo: nec Trebiam contemno, nec Allia, nec qui
Implevit ſtagnante Lacus Capitolia tabo.
Id contendo tamen (dictus reverentia veri,
Aſtrææque manus momentum ponderis addant)

A no-

A nostris bellis tantùm distare vetusta;
Temporibus nostris quantùm quoque tempora distant.
Iactet Roma suos, (Roma hoc non audijt, ante Veteres Duces.
Funeris aspectum perstans, fixisque verendum
Contemplata oculis. Verùm esto: audiverit, esto
Invita: in faciem dici hæc præconia possunt.)
Iactet eos igitur: tam quos nutriverat Acca,
Et lupa lactavit: quam quos in templa reversos
Regibus expulsis, & ovantes hoste subacto
Sextum Consulibus duxit comitantibus agmen.
Ponte natans secto Cocles spectacula fecit:
Construxit subitò pontem non TILLIVS *unum.*
Mutius in flamma, per flammam liberat urbem:
Ignibus à stygiis incensum TILLIVS *orbem.*
Non potuit Brutus Regi parere superbo:
TILLIVS *excussit sceptrum brumale tyranno.*
Fabricius pace oblatum contempserat aurum:
TILLIVS *ex præda collectum respuit aurum.*
Stat defensa suo rupes Tarpeia Camillo:
Nunc quoque morte tua, TILLY, *casúque tuo stat.*
Corvinus victis semper post bella pepercit:
Nullius meruit post prœlia TILLIVS *iram.*
Cunctando Fabius lentatum macerat hostem:
Consiliis scivit vafris quoque TILLIVS *uti.*
Scipio Pœnorum fallaces contudit astus:
Sæpius occultas elusit TILLIVS *artes.*
Lustrales animas Decij effudêre duello:
TILLIVS *impendit veris sua vulnera bellis.*
Ille gubernavit securè Martis habenas:
Quas modò laxabat, modò constringebat, ut ipse
Solus in his docilis poterat. nam muneris hujus
Consortes nullos habuit sociósque triumphi.
Nec tantùm teneros Persas, quibus omnis ab auro M. Tillius gravissima bella sustinuit.
Venit honos capuli, vagináque cincta smaragdis,

Congressus fudit, seu quam de mollibus arvis
Bosphorus imbellem deducit in agmina Lunam.
Arma virósque Vir armatus, metuendáque fudit
Dux metuendus, & ingentes ingentior hostes.
Bellum Pragense. *Vt mihi gaudenti sese jam Praga rebellis*
Obijcit, & stellam, quæ lubrica sanguine fulsit
Diriùs, inclusáque feras conterruit horti:
Turlacense *Vt stolido terrore ferox Turlacius arma*
Concrepat, & rigidos, silvam velut histricis, axes
Bellatrix Wimpsena quatit. formidine grata
Cor tremit & veteres perplexa revolvo timores.
Contemplor rigidas acies: uligine putre
Calco solum, & fragiles cannas, Cannásque rubentes.
Halberstadianum. *Vt se Halberstadius celeratis passibus infert,*
Non nisi mactato positurus Cæsare ferrum.
Sacrilegæ dant jura manus, merguntur in ora
Crudeles gladij, collisque impacta securis
Crebra rubet: densi strident ad funera manes.
Ipse autem Regale tumens, cum Numine Divos
Infestat Proceres, ipsisque assibilat astris.
Sed Mœno testante cadit, viditque cruenta
Strage inarata suos crevisse Echsfeldia campos.
Te quoque Danorum bustum fatale, Lutherum
Cimbricũ. *Efflantem cineres, congestáque conspicor ossa.*
Moverat immanes tempestas Cimbrica fluctus
Regali Tritone ferox, cùm penè quiêssent
Prælia, & in Martis dormirent fessa grabato,
Ingenti Saxo) stagnum, infamésque paludes
Deseruit, nostris ausus concurrere telis
Cimber, & audaci flatu irritare leonem.
Et jam porrectis per campos cornibus ibat
Immodicus, latéque minas spargebat in Vrbes.
Cùm meus opponit demum se TILLIVS, & stat.
Stant utrinque acies. (ac si isthoc lumine cernam

Præsentes acies, & adhuc à strage feroces.
Præsertim Vulpem, quæ pellem exuta dolósque
Desiit Imperij geminas gannire per aulas.)
Pugnatur. Vincit, qui sic consuevit. in algam,
Quos fuga servavit, patriam fugêre, suúmque
Nunc etiam Marium didicerunt vivere Cimbri.
Scilicet hos Virtus domuit robustior hostes.
Hos, inquam, quibus arma furor rabiésque nocendi
Sæva ministravit: Cadmæi semina dentis,
Ætnæos fratres, & monstra immania terræ
Subdidit Imperio. facile est, hoc credere famæ
Narranti: audacem porrexit cautus, inertem
Strenuus, argutus stolidum; robustus & acer
Infirmum ac segnem, trepidum formidine fortis,
Denique multi unum. facile est, hoc credere famæ.
At non hoc ævo nostro. sors altera belli
Exijt in campum. majora pericula præsens
Bistonio Gradivus equo, deterrima vexit
Prælia, & impulsas fatis pejoribus hastas.
(Audijt & mæsto protrusit ab ore cachinnum:
Mallem ego plorâsset: tantus fuit horror in illo)
Vincere vel tardè, vel non constanter, & hostem
Vincere cum damno, vinci fuit. immò subinde
Vinci, vincere erat: mutatas ordine miro,
Alternante vices, & nunquam ad limina Iano
Stante eadem. quare plùs quàm mortalibus armis
In me certatum est. sed in hæc & in illa paratus
TITLIVS audaces ferro, temeréque vagantes
Adventu subito, furiosos debuit irâ
Opprimere, & celeres veloci prendere cursu.
Consilio astutos subvertere, nocte latentes
Eruere in solem, fingentes fallere, furta
Ingeniosa novis, textásque retexere fraudes
Fraudibus oppositis. scire & fugientibus uti

Et timidis, ſolúmque metum ſimulare paratis,
Non eſt in quovis, non eſt in pectore factus
Ex virtute adamas. ſimilem ſi multa vel unum
Oſtendêre Ducem conſtantia ſæcula ferro:
Conviva Martis pauci.
Hoc ſatis eſt. ſiquidem pauci prandere merentur
Cum Marte ad Rhodopen Hebrúmque, & dicere: Frater!
Hanc glaciem ex galea libo tibi ſanguine mixtam.
Reſponde, & bibeſis: magna cratera ſupina
Caſſidis, & totum fuſo te prolue tabo.
Dein ſimul in Dacos, Cimbrósque movebimus arma.
Frater! mutemus clypeos. (jam latior ore.
Riſus difflabat Martem, ſed ſemper amari
Iratique aliquid ſervat, nimiúmque virilis)
Frater! & umbo tuus mihi convenit: aſpice, quantùm
Hic deceat gladius. viden', an mea lancea major.
An tua ſit? noſter non eſt tam frigidus enſis:
Stragibus incaluit: quin tu quoque mortibus uris,
Expellisque gelu? ſimul irrumpamus in hoſtes.
Nempe quis hæc dicat Marti, niſi TILLIVS? & quem
Talia jactantem de ſe ferat ille, niſi illum?
Cedite Marcelli Curiique, & dura Catonis
Majeſtas: & qui Romanis cædibus olim
Cannarum memores, patria poſcente, vacâſtis.
Vt vos non ſperno; ſic nec præponere poſſum.
Si tamen in noſtrum transferri nomina bellum
Veſtra placet, prædico: opus eſt patientibus Vmbris:
Quas nullo ſtimulet non debita gloria faſtu.
Agmine nam longo præcedet TILLIVS omnes.
Ac poſt hunc primum, Roma & Carthago ſequetur:
Vos quoque.

Obſervavimus ſtudioſè, dum hæc canerentur, totis vultibus in Romam imminentes, probaret iſta, an abnutans ſignum daret ægritudinis aut diſplicitæ jactan-

jactantiæ. Nihil notatum eſt. quin ubi potiſſimùm ſperavimus ægriùs laturam, ſereniſſimè annuit & gaudebat vinci, Chriſtianæ Reipublicæ bono. Et verò negare non poſſumus, bella hujus ævi præcedentia multùm ſuperare. ſive hoſtium perfidiam ſpectes, quæ ſumma eſt: ſive tortuoſa ingenia, quæ tam abſtruſo receſſu ſunt abdita, ut vix, vel ne vix quidem poſſint ſuffodi: ſive magnitudinem molis, quæ toti Europæ incumbit: ſive numeroſum exercitum, qui cæſus, ut hydra, ſemper pejora capita ex fœcundiſſimo trunco ſurrexit: ſive denique diuturnitatem temporis; ætate Trojanum excedunt, Punicum fraude ſuperant. non urbs tam ſecura, non arx tam munita, non regnum tam potens jam reperitur, quod vel proditione capi, vel viribus expugnari, vel hoſtilitate frangi non poſſit. quanta varietas in fraudibus? quàm multiplex temeritas audacium? infeſtorum hoſtium quis furor eſt? vidimus tamen ipſi Suecicos conatus, quos efferatus miles, & tanquam cogente inſania raptus, in obſidione Ingolſtadienſi conſumpſit. Unde hic furor, niſi ex Erebo? Percrebuerat antiquitus, & ante luſtra ſex aut ſeptem nondum deſierat fama, Martis ingenium penitùs deprehenſum exhauſtúmq; eſſe. Vah! ut quid puerilia noſtris bellis commiſcentur prœlia? perpendenti mihi transacta, & præſentia cum præteritis comparanti, noſtrorum temporum bella aliquid peculiare habere videntur, quod de alio-

Bellum hujus ævi multiplex, verſutúmque ingenium vetera ſuperat.

rum

rum sæculorum velitationibus dici non poteſt: in quibus vel cauſſa diſpar, vel non idem prœliandi modus, vel alij Duces, vel minùs atroces eventus, vel tam arguta atque perniciosa conſilia in rerum natura non extiterunt. Plerumque Veteres aut ſolo ingenio pugnârunt, aut ſolo robore; rariùs in utroque efficaces. hoc ævo certat, ut dixi, vis argutiâ pollens: miſcetur calliditas fortitudini: in unum conſpirant dolus & virtus: faciliùs ineuntur prœlia, hoſtes difficiliùs ſubiguntur: his ſubactis, petulantiùs exercentur victoriæ. ita ſenſerat Symphorianus, ut M. Tillij erigeret glorioſos in hisce bellis labores, ac fortaſſis ipſe etiam nonnihil ſincerioris famæ in ſe derivaret; ut qui pluribus prœliis ſtrenuè interfuiſſet.

Ego viciſſim Symphoriano: extolle ſis, quantum velis & audeas, me non refragante, horum temporum bella. Mihi æterna Sapientia, providè atque ſigillatim pericula diſtribuens, admiranda magis videtur. Penè jam decimum quintum annum Marti impendimus: ex quo Praga novi Jani portas, feneſtras, inquam aperuit, de quibus Cæſareos Gubernatores in ſaxa præcipites dedit. cum illis bella ſurrexerunt: ſed proceſſere pedetentim, curſum, gradus, veſtigia, Numine ſignante: non totis viribus irruere permiſſa, molem lentiùs traxêre. Primùm Juvenis ſubſultans venit, regalem hyemem exorſus. quo quidem tempore, ſi fortuna faviſſet, aut celeriora conſilia, majo-

Providentia Dei admiranda in his Alemannicis bellis.

rique potentia hostium nequitiam corroboràsset; non habeтemus fortassis hodie, *Symphoriane*, quod de Romani Imperij speranda incolumitate, vel loqui possemus, vel consulere deberemus. deinde alij atque alij venerunt defrenati eo tempore, quo nocere volebant, vinci poterant. Sequebatur alter alterum, & in campum descenderunt, ut in tragicam olim scenam saginatæ victimæ, ibidem mactandæ: aut in arenam Gladiatores à Munerario spectaculum populo dare jussi. adfuit audacia, defuit belli nervus: adfuit iste, consilia deerant: simul hæc data sunt, fortuna delusit: hac favente, non convenêre Duces: principum implorata potestas, confusáque rabies seipsam vix sustinuit: perduelles autem Imperij civitates, neque tanta cum impudentia, neque tam aperta insania furere audebant. Ubi hæc omnia conspiravâre: mirum dictu! defenderunt Cæsarem illi, qui oppugnaturi sperabantur: & defenderunt tamdiu; quousque, sed minore jam cum periculo, etiam ipsi oppugnarent. Tandem & barbarus hostis, cùm videretur domesticus deficere, ex mari eluctatus, in nostram terram transportavit exercitum numero magnum, celeritate promptum, ferocem successibus. cedò: si moles ista simul in Romanum Imperium incubuisset; nónne ad internecionem parvo tempore deleri poterat? Veruntamen, quod antè commemoravi, bellum istud ab ore gladij divini pependit, punientis reos, liberaturi afflictos. hoc tam

ſtrenuo remedio ægra Germania reſtitui Romanæ fidei, atque in veterem dominandi uſum, ſpémque ſalutis revocari debebat. Bellum hoc, ut fluvius aliquis rapax & ſanguineus, non conferto gurgite per regna ſtagnavit; ſed ſcidit undas, ſparsíſque & diffuſis quaquaverſum brachiis in purgandas provincias fluxit.

Duces perduellium à Catholicis multùm diſcrepant.

Jam ſi Duces hoſtium cum noſtris comparemus; nemo non advertit, benigniùs Catholicis proviſum fuiſſe. plerique illorum priùs dilapidaverant opes ſuas, & evoluto per furioſum luxum patrimonio, cogebantur in rapinas ire. Noſtros Virtus excitavit ad prœlium, & jus honeſtiſſimæ defenſionis. illi ſola audacia faſtúque freti, conflatos ex transfugis trahebant exercitus. Noſtri bona cauſſa animante fortiores, auſpicibus Aquilis & Leonibus, ferrum ſtrinxêre. fulſerunt in Catholicis vexillis Chriſtianæ pietatis ornamenta, Spes unica Crux, & ſecundùm hanc altera ſpes MARIA DE VICTORIA. Denique cùm illis ſuperbè imperitarent Erneſti, Obertrautij, ſimiléſque his Sparticis non pauci: noſtrorum agmina ductabant Tampierij, Bucquoij, TILLIJ. M. TILLIUM cùm nomino, abſolviſſe mihi videor bellorum curſus. Quàm providè deſtinatus eſt ingens Heros his prœliis? ad quæ ipſum priùs imbuit Belgium, erudierunt Galliæ, Hungaria exercuit: ut inſtructiſſimus nimirum arte & manu veniret, in Rempublicam natus factúſque, omnium Saluti devotus. Non eſt, Symphoriane, ut æqualem

illi

illi Ducem amplius exſpectemus. idque pronius mihi perſuadet abſoluta omnibus numeris virtus, quam ad juſtitiæ libram gladiique ſuſpenſum pondus examinavit. Æqualiter ſe habere in diſcriminibus; affectibus, qui diripiunt animos, ratione compoſitis dominari; bonam fortunam ferre poſſe, & iratam non timere; animi ſolius eſt, quem rara ſublimitas, naturæque vividæ privilegium communibus exemit malis.

Parabam adhuc plura fari. Sed intervenerat divino paſſu gradiens Heroina. ex inceſſu patuit traluceens regaliter animus. Alphonſus ſtatim in aurem mihi: Sacer tibi ſim, niſi hæc Dea Belgium ſit. Agnoſco vultum, mores, inceſſus: erat certè egregia. Si haſtam Meduſámq; in clypeo protendiſſet, Pallada credidiſſem: ſi arcum & ſagittas, Dianam: vel ſic tamen ab utraque Dea multum torui decoris traxiſſe viſa eſt. Corpus magnificum, procerum, elegans, animæ ſcilicet militaris regium caſtrum. Vultus, qui luctum decet, ſeverus & tamen bonus. Luminum vigor inſignis, ſed recedentes ſub frontem paullò truciùs vibrabant, quàm quis in femina ſperaret. Nubila frons, nec ſine rugis: quas quidem lubentiùs aſpeximus, quàm frontes planè æquoreas: ita enim illæ rugæ inſederant, ut à natura, etiam in horrore voluptatem quærente, juràſſes inſitas: & prodebant conſiliorum ad bella ſpectantium perpetuas minas, nullum niſi hoſtem læſuras, & ſemper habituras. Cæ-

Advenit Belgium ad Parentalia.

fariem magna galea oppreſſit, temerè, ut apparebat, quaſi inter feſtinandum injecta, ejúsque anteriore parte ad ſiniſtrum tempus obliquata. criſpatus ardenti metallo conus in auras exibat: cui inflexa ſublimis criſtæ acies inclinato iterum faſtigio in humeros delabebatur. Siniſtra manu geſtavit clypeum, in quo Mars cælatus currum urgebat ad Rhodopen, haſtâ equos increpans. Quadrijuges adamante conformati; haſta ex ferro & chalybe. Ipſe Deus è pyropo fabrefactus, iratum numen vel in parva ſpecie exhibuit. Rhodope electro, ejúsq; nives cryſtallo conſurrexêre. legebantur etiam unciales litteræ. S. P. M. B. D. D. Placuit Alphonſo patria Dea, illique medullitus hunc nativum fulgorem gratulatus eſt. & ad me: ne exſpectes, inquit, molles gemitus, aut femineos ſingultus. dolet equidem; ſed aſſueta funeribus, contemnit lacrimas. Cur igitur, ſubjeci, tantâ diſcordiâ mutat vultum oculorúmque notabilem inconſtantiam? quid excuſſiſsimæ identidem manus, flagellatæque in crucem? veſtigia, & acriter, & ſæpius, & celeriùs mutata, quàm par eſt, ſignificant non parvi doloris copiam. Crederem fatidicos ſtimulos ſentire, ſi decuſsâ galeâ, vitta laurúsque capillos necteret. Tum ille: an tu exiſtimas ab Apolline non amari? vel qui maximè. non uni tantùm Deo ambitionem & amorem movit: placuit pluribus. prœliatur & ſcribit: duplici canit tuba: ſcit utraque manu facere. Vix hæc: cùm Belgium, pro-

projectâ hastâ, ingenti suspirio diduxit os, & flevit, ita ut Alphonsus miraretur. Mox secum obloquens, raptum animum in diversa prodebat. deinde in protrusa dolor verba vehemens ivit, aëre in sibilum contortis manibus eliso.

Belgium variis animi diripitur perturbationibus ob M. Tillij mortem: quæ tamen ejus virtutes, quibus post fata carere debuit orbis, clariùs ostenderit. ad extremum cùm tam Gustavum, quàm Tillium exercuerit armis, utriusque ingenium & modum pugnandi pandit.

Hunc igitur potui post tot mea fata dolorem,
Et tantum sperare nefas à milite Sueco?
Ille ingens animus mortales exuit artus?
Condite jam ferrum, qui sic meruistis ab hoste
Prosterni, ut Ducis unius jactura subiret
Cæsorum numerum: memorabitur hoc quoque bellum,
Quo cecidit tantus, fatis urgentibus, Heros.
Tu quoque non nimis infelix: qui dignus aheno
Ex serpente globum torquere & fundere glandes,
Successum jactare potes; tantóque superbus
Vulnere, Vandalicis cum laude excedere castris.
Plus spolij fortuna dedit, quàm poscere vota
Debebant. quisquis tamen hoc te crimine lætum
Fecisti, nocuisse puta tibi gaudia culpæ:
Et Martem Nemesínque time, propriósque lacertos.
Heu! quæ sævities luctûs, quis luctus amoris, Varii affectus Belgii
Quisque doloris amor mœstam occupat inter eundum!
Tristis in affectus feror: atque ut flantibus Euris
Cymba natans premitur, curritque hinc inde repulsa.

Sic animus nutans vario torrente rotatur.
Exultem? doleámne? an amem? an deteſter? & odi
Et cupio. ſimilis quæ mens mihi? plurima ſenſus
Irritant, mutántque vices, mirámque fatigant
Naturam. gaviſa fleo; flens gaudeo: læta
Iraſcor: deteſtor amans, & amata relinquo
Triſtis, & indignans hilares exerceo curas.
Quod Belga in noſtris natus ſit TILLIVS oris,
Gaudeo: ſed gemo, quòd fatis conceſſerit. odi
Funeſtum, quiſquis contorſit miſſile plumbum.
Et vulnus tamen iſtud amo: cui gloria tantum
Conciliat ſpatium, penitúsque infringit hiatum
Oſſibus. indignor, quia tali tempore Cæſar
Hunc Belgam amiſit, qui ſi potuiſſet in horam
Servari, mediúmve diem, Ducis halitus unus,
Et quæ ſufficeret vox ſola repellere Suecum,
Reſtitui linguæ; à Parcis debebat avaris
Vita hæc ſexcentis redimi generoſa talentis.
TILLIVS ipſe igitur pretium quàm immane meretur!
Eſt, ubi contemptus major videare, vel abſens.
Eſt, ubi difficilis certarum copia rerum
Auget, & extollit pretium. quo ſemper ubique
Vtimur, & cujus teſtes conſuevimus eſſe;
Denique deſinimus mirari: gloria tanquam
Iam vetus, & languens ipſo ſorbetur ab uſu.
Haud aliter notæ virtutis opinio ſenſim
Deteritur, minuítque ſuam præſentia famam.
Sic igitur Lunæ fratrem, Soliſque ſororem
Non ita ſuſpicimus: quoniam moderante chorago
Perpetuò redeunt: licèt in maris ima ferantur,
Quando ad Neptuni thalamos inviſere currunt.
Ille diem, hæc noctem ſublimi temperat igne:
Ille ſuo, hæc qualem cognato lumine Phœbi
Menſtrua corradit: ſpectandi dira libido

Abſente Tillio viſum eſt, quid præſens Tillius potuerit & fecerit.

Tunc

Tunc urget, centúmque oculos violentiùs Argi
Suscitat, armatis quando concurritur astris,
Et miseros patitur manes obscurus Apollo;
Bigáque Thessalicis vexata laboribus errat.
Sæpe adeò diras facies, & bella cruenta
Noctis, & ingentes terris expavimus umbras.
Ver pulchrum est, totóque micat formosiùs anno.
Sed cùm præteriit labens, & stella canina
Ringitur, ac calidis urit latratibus auras:
Veris honor crescit, majoráque vota meretur.
TILLIVS ut semper magnus, sic maximus absens,
Iudiciis etiam censeri debet iniquis.
Magnificam invidiam vivus toleravit, ab hoste
Mortuus expressit laudem: liventia corda
Contudit, invitisque oculis ingessit amorem.
Namque ubi cœperunt tali Duce castra carere;
Tunc sua nimirum justâ discrimina lance
Librârunt, ingens & totum pondus in una
TILLIVS unus erat: jámque exoriente tumultu
Iam tardante morâ, mœstisque eventibus ægro
Milite, & interea claro successibus hoste,
Torpuit attonitus positis Exercitus armis.
Vnica vox resonat: TILLY! fortissime TILLY!
Sic nos deserimur? nec jam te absente valemus
Stringere, quæ quondam robustis arma lacertis?
Sunt tamen hæc eadem, sumus &, nisi fallor, iidem:
Dux tamen haud idem est. quo decedente, relictis
Pessima successit miseranda tessera Sortis.
Ergo tuum vulnus nos detruncavit, & omnes
Prostravit casus tuus, afflixitque ruina.
Tu noster numerus, paucis bellantibus olim,
Millia solus eras, & plus quàm millia centum.
Vt si qui æquoream cupiant torquere carinam, Declaratur exemplo Navarchi.
(Ceu facilè) & remis alios damnare movendis.

Obti-

Obtinet imperium navale peritior unus
A puero tentare vadum, fluctúsque minaces
Scindere. quanquam illo puppim clavúmque regente,
Cetera turba silet, nec tanti Præsidis artem
Æstimat. in terra Triton & Nereus undas
Commovet. accurrunt montes, Aquilóque remugit.
Et sustollit arenam, æstúmque accendit in imo.
Excutitur pronus vento stridente Magister:
(Id casu.) ergo ingens clamor, fremitúsque dolore
Mistus in attonitis, & jam pallentibus errat,
Exercétque metus miseros, fastúmque flagellat
Præteritum: ad remos, & transtra immanibus omnes
Sudant verberibus: subit hic, subit ille: laborant
Necquicquam. abripitur navis compage soluta,
(Et posset tamen arte regi) geminique Lacones
Frustra clamantur. sed desperantibus æstus
Subvenit Oceani fortunáque prospera: magno
Nam fluctu ad littus simul eijciuntur. id unum
Præstitit incolumes. at non jam vilius æquo
Navarchum pendunt, sed adorant Numinis instar
Cærulei, geminóque Deum præ Castore laudant.
Tu, neque diffiteor TILLY, *tu turbine in isto*
Bellorum, quæ sanguineas trusêre procellas,
Noster eras Tiphys, noster Palinurus in undis.
Jam verò clavum quis, te moriente, relictum
Attrectare ausus? potuítque evincere fluctus,
Quos despumavit mare Balthicum, & incola vasti
Gurgitis evolvit grandi Balæna natatu?
Quæ tot jam fontes, & stagna, & flumina sorbens
Siccavit: (quid enim parvus Lycus?) ista tremendi
Matribus & natis, vixdum satur æquore Rheni,
Danubio, Germane, tuo Tyberíque minatur:
Suecus & Tillius ambo Tiro- *Pando aliquid, plausúmque peto. Gustavus, & ipse*
TILLIUS, *ex nostro didicerunt bella theatro.*

Nempe

Nempe utrumque Ducem docui, tentare triumphos,
Et clangore frui. Lustris antiquior octo
TILLIVS ordiri quando sua prælia cœpit:
Vah! Gustavus adhuc nondum: & si natus, in alga
Reptabat; tam parvus adhuc: fortasse natando
(Si multum) poterat pisces æquare minores.
Pòst tamen accepi docilem satis. atque pharetrâ
Instructum in terra, quà sum mihi sæpe rebellis.
Quà verò pacata pio sub Numine dego,
Ardua Tilliaca spectavi exorsa palæstra.
Huic belli præcepta dedit Mauritius, illi
Magnus Alexander Princeps Farnesius: ambo
Heroës. hic adhuc Iuvenis traducere primum
Cœpit equum, non est minimis exorsus ab armis.
Ille etiam à nitro, primóque à pulvere miles
Promovit per facta gradum: quot passibus ivit,
Tot meruit titulos; & quæ vestigia bellis
Signavit, virtutis erant. Recto ordine crudis
Clarus ab auspiciis, tandem luctatus ad hastam
Sustulit ingenuas vires, & nomina jussus
Cum Duce mutavit. Gustavus furta, dolósue
Maluit, & miras bellorum noscere fraudes,
Quàm vero Mars esse sago. Scit callidus artes,
Exercétque simul Batavas: remoratur, & instat,
Et premit, & cedit, rursúmque abeuntibus astum
Intorquet, falsósque metus. Si instruxeris agmen
In campo, fugiet: si fugeris, ipse sequetur,
Vtetúrque fugâ. Gaudet mendacia vulgo
Spargere, & imbellem portentis tundere plebem,
Ceu major, meliórque foret: ceu maxima secum
Agmina ductaret, bellatricésque catervas.
Cùm tamen excussus, lixas plerumque caducos,
Invalidúmque trahat numerum, facilémqui fugari.
Exploratores speculis hostilibus aptos

nes in Belgio: & Tillius quidem iam ante 55. annos

Immani pretio solers emit, & quasi totum
Nervum his impendit. Quòd si lucretur & hostem
Pollicitis, vanóque linat speciosiùs ostro;
Tunc audax, tunc fortis erit, tunc magna secabit
Flumina, & Æolios spirabit turgidus utres.
Non facilè armatam validámque obsederit urbem,
Constanti virtute potens timet ille feroces:
In timidos ferus est, & inertes fortiùs urget.
Si tamen expugnet fortunâ adiutus & astu,
Vel missâ clavi portas patefecerit ultrò
Territus, ac sola contentus pace senator:
Mutabit Suecus vultum, clementior aurum
Exiget, & finget casuris parcere tectis.
Quos sibi subjecit vel vi, vel amore, metúque,
Principio facili, nec strictô jure gubernat,
Iustitiæ rectique tenax, moderamine visus
Prudenti removere malum, legúmque vigorem
Propositis nutrire bonis; nec velle, tyranni
More, flagellatos in vincula mittere cives.
Sed simulat. Sic emulget; laudatur & odit;
Laudat & excruciat damnis, fraus tecta sub istis
Mæandris latet, ac truculenti larva furoris.
Esto, hilari vultu meditetur mitia verba,
Nec violet fœdus; dum suadent commoda pacis:
Hannibal ingenio fallax indulget, amátque
Texere fucatam telam. Nam si omnia victor
Sterneret: & semper captas sæviret in urbes:
Quis timidus civis talis se dederet hosti?
Quis molliret iter? venienti pabula gratis
Offerret, patriósque lares? tormenta paventes
Et pretium veniæ nullum, nisi morte luendum,
Quâ saltem possint furiâ obluctentur, & iras
Exacuant, & tela, & saxa; priusquam occumbant.
Sues adeò vitæ simulanti plurima plures

Sub-

Subijciet, matura satis succedet, & atrox
Sævities, quando crabrones moverit ardor,
Aut animi stimulus cerebrum percusserit æstro.
Tunc spumis & bile fluens, promissa priora
Destruet, ac vero pensabit gaudia luctu.
Templa ruent, pretióque suo spoliabitur ara.
Flagrabunt urbes, deformatique penates
Ædibus è laceris fugient, & in antra ferarum
Abdentur: sic ergo solet bellare Suecus.
Sed celer est, ac quod ponendum in laude, triumphis
Vtitur, & nunquam solo contentus honore:
Promovet id, quod habet: quod non habet, arte modisque
Omnibus attentat, caussásque exquirit, & urget
Cœpta, voluptatem docilis postponere lucro.
TILLIVS & melior factis, & major ab annis,
Dignior & titulis. & longo doctior usu,
Longè altus: nisi quòd laudes vel in hoste canendas Ingenium profectusque bellicus M. Tillii.
Ipse quoque emeritus, belli possederit artem.
Sed sine virtutes vitijs, sine crimine famam.
Magnanimus, prudens etiam, cautúsque: fidelis,
Et fortis: celer & solers: asperrimus hosti,
Et clemens victo: metuendis inclytus armis.
Vtilis & paci: felix, & castus, & acer,
Et pius: omne decus pectus confluxit in unum:
Conjunctas numerat dotes, quas sparsio multis
Dividit: ille ausus justo concurrere bello,
Eminuit: cæcas idem latebrásque dolósque
Hostiles facilè effodit, nullique vicissim
Arguto patuit. Vim tempestate fremente
Sedavit: vel cùm secreto gliseeret igne
Civilis rabies, prævertit tempore flammam.
Quàm fuerit felix, potuit mihi dicere Praga:
Quàm fortis, Wimpfena docet. Quàm nobilis ultor,
Cimber, & Odrysiæ calnæ testantur, & orbis

 Iudicat,

Iudicat, & signis cælestibus annuit Æther.
Huius consilium si prævaluisset in aulis,
Iam non Germanas temerâsset Suecia terras.
Ah! frustra gemimus: frustra transacta revolvo:
Sum tamen his assueta malis. quasi Belgica possint
Abscondi. Thalamo Mavortis nupta cruenti,
Iam sexaginta donavi stragibus annos
(Audijt, & capulo firmat connubia tacto)
Semper in hoc circo, populique immitis arena
Cernere cognato perfusa cadavera tabo
Cogimur invita: magna inter funera, TILLY
Tu quoque MAGNE jaces: sed non & fama jacebit.
(Dixit, & ad sacram contorsit lumina tumbam)

Vehementer gavisus est Alphonsus, Belgium officio suo non defuisse; ut quam Diuam maximè decuerit TILLIO honorem habere, & magno funeri sacrum nomen addere. In hujus enim, aiebat, tellurem ille natus cecidit: hæc cadentem sustulit, aluitque, & parvo militare nutrimentum, amorémque belli ingessit. Tillius Gallobelga invidiam terris aliis excitavit, cuilibet ambitiosè cupienti, tanto militi ac Duci corpus atque domicilium præparâsse. Sed enim BRABANTIA GALLICA meruit antecellere ceteras provincias: quippe hoc partu donata, reliquarum gentium terrarúmque bellicosam sobolem, secura contemplatur & ridet. Origo illi à Gente TSERCLASIA TILLIA, illustri & annosissima, iamque Rom. Imperij finibus per affinitates ac successiones inserta familia. Hanc Eburones civitásque Leodiensis jam olim nobilissimis

M. Tillius Gallobelga.

Eius origo

Insignia gentilitia.

lissimis accensuerunt virtute, bellisque florentem; à GEDEONE TSERCLAES EQVITE, DOMINO IN OSTBEL, BEHVN, & MARIENHOVEN propagatam. Qui quidem Anno Christi millesimo sexagesimo quarto inclytum factis nomen habuit, deditque nobilissimæ prosapiæ: non quòd eam ipse condiderit primus, quippe longè in antiquiora primordia resolvendam, sed certioris famæ celebritate posteris venerabilem fecerit. Gentilitia Tserclasianæ familiæ Insignia à Ducibus Brabantiæ, Regibus Bohemiæ, Imperatoribus Africæ originem suam traxisse, non desunt qui judicent. E campo rubro emergit Leo surrectus, albi coloris, coronâ, caudâ stellante, exertâ linguâ spectabilis. Scutum tegit galea, & galeam candens Aquila alis vibrantibus complectitur, medio corpore coronata: astantibus hincinde duobus labaris, altero arma gentilitia, altero caput Turcicum præferente. Præsagium spiraverunt jam à centum annis hæc insignia; his radiatos aliquando TILLIOS Aquilam Leonémque inuictis armis protecturos esse. Certè cùm TILLIOS hoc ævo audimus nominari, ipso usu famáque solicitante memoriam, statim vel milites vel Duces cogitamus. MAGNVS TILLIVS Genitore MARTINO satus Equite, qui obijt anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo nonagesimo septimo. Fuit autem unus tantùm frater IACOBI nomine: ex quo progenitos nepotes numeravit duos IOANNEM & WERNERVM

Genitor eiusdémque frater.

M Tillii Illustrissimus Nepos Wernerus de Tilly.

Ambo bellatores, ſingulari virtute noſtri æui bella ſuſtinuerunt: & Illuſtriſſimus Wernerus S.R.I. Comes de Tilly & Braittenegg, Baro de Marbais, Dominus in Balaſt, Montigni, Weiſſenberg, Tillysburg, Stain, Dominus in Freiſtatt, Hollenſtain, Hochenfels & Helffenberg S. C. M. & Sereniſſimi Elect. Bavari Camerarius, Conſiliarius bellicus legionis peditum, & Vrbis Ingolſtadianæ præfectus etiamnum ſuſtinet. Is ipſe; cui legionem equeſtrem ducenti: invectóque acerrimè in hoſtem, ad Statloniam memorabilis gloria adverſum vulnus donavit. Ceterùm plurima, natura ſincerior benignáque fortuna, in iſtum Ducem virtutis atque felicitatis ornamenta congeſſit: quæ neque iam fas neque tempus eſt, diſertiùs explicare. Non latent. Et comitas, prudentia, induſtria, fortitudo naturâ ducente, ex arcano erumpunt, manantque diffuſiùs in claritudinem. Illud tantùm commemorabo, quo omnes olim Muſas devinxit, capaciſſimum magnarum artium ingenium; atque ita litteratura cùm politiore pacis, tum ſeveriore excultum ſcientia belli; ut quid in ipſo priùs, militaris diſciplinæ notitiam & ad inventa ſingularia pronam, an pulcherrimarum rerum, quas aſſiduâ lectione conquiſivit mentique impreſſit, apparatum mireris, planè neſcias. Accedit ſuavitas incredibilis;

lis morum, solérsque facundia; quæ honorem naturæ cumulatiùs exaugent. Symphorianus hîc commodè interfatus; novi & istum, inquit: expeditionum & laborum M. PATRVI continuus comes, specimen sæpe sæpius dedit se TILLIVM esse.

Sed amabo vos, ut quid IOANNEM de TILLY, semper MAGNUM TILLIUM nominatis? equidem à vobis hoc didici, cùm crebriùs illam vocem usurparetis: tantulo epitheto putatis Herois encomium absolvi? aliàs hunc titulum ipsius imagines præferunt.

Ioannes de Tilly quare magnus Tillius vocetur.

Ioannes Tserclaes S. R. I. Comes de Tilly, Baro de Marbais & Braittenegg &c. tam Cæsareus, quàm Ligæ Catholicæ contra Imperij perduelles Locum-tenens Generalis, Heros invictissimus.

EGo Symphoriano: arbitrare tu, omnes titulos eâ ratione exprimi? compendium nobis dixisti. Nos MAGNI nomine usi, brevius quidem nihil, nihil etiam prolixius dicere potuimus, & velut quidam nuce totam Iliadem, sic voce hac Tilliadem clausimus. Iactat Macedonia MAGNOS Alexandros, Epirus Castriotos, Italia Pompeios, Carolos Gallia, Consalvos Alphonsósque Hispania. Habeat & Braban-

bantia Belgiúmque MAGNVM ſuum IOANNEM de TILLY: qui magnus bello, pace, virtute, conſilijs, factis, periculis, victorijs, utique hoc nomen implevit. Evertit, mihi crede, Heros iſte omnia præcepta Rhetorum; quæ laudaturos docent, à familia ordiri. Hanc M. TILLIVS inter laudes non reputat. Belga nominari vult, non Belga laudari. Quòd enim Belga ſit, ipſe non fecit; quòd talis Belga ſit, geſtarum rerum famâ conſecutus eſt. Itaque nec proavorum indiget fumoſis imaginibus ceríſque, vel ſtatuis adoratâ rubigine horrentibus. Potuit genus nobiliſſimum, ſi non inveniſſet, inchoare. Et ſic quidem Illuſtriſſimo fulgore conſperſit. An non audienti IOANNIS TILLY nomen, occurrat ſtatim, debere illam ſtirpem longè pulcherrimam eſſe, ex qua tanti miraculi ramus pullulavit? verùm ille ad ſtirpem animos non vult converti; præſentiùs oculos ſplendor dignitáſque gloriæ ferit, quàm ut ad veterum tabulas, ínque majorum veſtigia revolvi debeamus. Præterea oratoribus mos eſt, ut nonnunquam officioſas affricent laudes: hîc ne veras quidem abſolvere poſſumus. Quocirca ita, Symphoriane, cogitare debes, TILLIO MAGNI nomen inditum, non ingenij, ſed neceſſitatis inventum eſſe. Alioqui aggredere tu ipſe opus immenſi laboris; & ſi piaculum putas, aliquid omittere, voca TILLIUM PRAGENSEM, voca HALBERSTADIANVM, voca TVRLACIVM, voca denique Cimbricum; & ne vaſti nomi-

M. Tillio varia ex virtute & honore nomina dari poſſunt

nominis desit pompa, voca ALEMANNICVM & PARTHENOPOLITANVM. Omnia hæc nomina meretur, qui nominum horum vel hostes, vel hostium horum nomina delevit: quasi verò novum & insolens sit, à victis hostibus cognominari. Drusus à debellata Germania Germanicus, Scipio ab Africa Africanus, alij ab alijs victorijs nomen immortale sunt indepti. Si M. TILLIVS Pragam subjecit, si Halberstadium vicit, si Turlacium domuit, si Cimbrum prostravit, si Parthenopolim expugnavit: quis succenseat oratori, multitudinem horum titulorum, in exaggeratæ dignitatis pondus famámque convolventi? Marcellus populi Romani Gladius dictus est: M. TILLIJ GLADIVS toto Marcello nobilior fuit. Lucius Cassius, scopulus Reorum: in M. TILLIUM omnes perduellium hæreses impactæ, flatum amiserunt. Otho IV. mundi miraculum: bellorum certè M. TILLIVS. Edmundus, ferreum latus. Quid dicam de M. TILLIO? ferreus, mehercule, pes Romani Imperij fuit. Quod ut omnia, sicut ferrum conteret, attestantibus Oraculis Sacris: ita, quæ hucusque obstare visa sunt, Tilliano pede fortiter proculcavit & contrivit.

ALPHONSVS, ut memoras, ait: Belgium nihil vile profert, consanguinea Bellonæ Dea fœcundo utero Heroas parit: quanquam fortiorem TILLIO ne ipsa quidem se genuisse novit. Priùs quàm Gallias & Hungariam tentaret, patriæ subvenit, HERMANNI à

Belgium militiæ animosa mater.

Prima bella atque auspicia Ducum, quæ secut' est M. Tillius.

LYNDEN BARONI de REYKEM auspicia secutus: cuius virtute dexteróque Marte ita imbuit ingenium, ut non dedignaretur illa rudimenta agnoscere, atque apud amicos profectûs tunc sui commoda recensere. Bello, quo Gebhardus Trucsessius Archiepiscopatu Coloniensi ob mutationem Religionis expulsus est, interfuit, primario legionis signo ornatus; & jam tum Bojariæ sua obsequia præstruxit, Ernesto Septemviro militarem operam navans. Postea spontaneus miles, Alexandri Farnesij Parmæ & Placentiæ Ducis castra secutus, Antuerpiensi obsidione inclaruit: quæ tunc celeberrima, maximéque difficilis toti Belgio, ingentem exspectationem fecerat. Certatum acerrimis prœlijs, & excursionibus infestis. Ipsis elementis barbarùm sævientibus, vis illata, fatigavit humanum ingenium; frenatisque tandem per insanas substructiones molésque turritas via patefacta, memorabile belli specimen posteritati commendavit.

Chorus.

Interea Belgium, dum loquebatur Alphonsus, multa consilia Alemanniæ communicare visa est; nutus, gestus, oculi, sæpe ipsum silentium, aliquid grande spirabant. Ex eventu patuit, Alemanniam quæsitam fuisse de pluribus rebus gestis M. TILLII, quas Belgium ignoravit. Commodùm itaque tres armati staturæ maximæ viri exibant: primus Macedonicam sarissam, alter strictum gladium, tertius ingentis clypei molimen, & ipse squameus, gestavit. Singuli

Leonis

Leonis exuvijs, unguibus ante pectus colligatis, vice paludamenti, insignes. Secundus cudone caput defensus, cetera ferreus. Sulci frontis rudes & inamœni, præsertim in primo. Sic gradiebantur horrido adhuc atrocique silentio, vel dolorem vel iram professi, magis tamen dolorem; tumbámque vergentibus in imum gladijs, & inclinata casside proni salutârunt. Hos Alemannia conspicata, & in Næniam triste murmur diverberantes, non humiliter rogavit, quæ Belgio explicari voluit. Chorus ita inceperat.

CHORUS III.

ALEMANNIA.

Nihil in mundo durat, & omnia
Fragili titubant subnixa pede.
Patitur miseras natura vices :
Et in alternas trahitur mortes
Vita renascens.
Leviora volant, graviora cadunt,
Omnia pereunt, nihil est stabile.
Et quod miserum est, sæpe celeriùs
Majora ruunt, tumulúsque brevis
Bella coërcet.
Fortior aliquis fuerit TILLIO ?
Dignior ullus vivere TILLIO ?
Cecidit, cecidit TILLIVS *ingens.*
Alemanna Parens, lacrimosa Parens
Funus adorat.

M. Tillius qualis ante pugnam.

ALEM. *Effare, quis, quantúsque, vel qualis fuit ?*
Primò ante bellum.
CHOR : *Getula qualis bellua Rex Leo,*
Quando otiatur, torvus & adspici,
Immanis, in suo cubili
Subsidet, & meditatur arma,
Optátque bellum : iámque adeò suas
Reservat iras, vimque recolligit
Venæ flagrantis, & futuro
Exacuit grave robur hosti.
Nondum est in armis, nondum agitat jubas,
Caudáque terram verberat, aut micat :
Sed ore pando rugit altum :

In-

Inque globos salit, & iocando
Vngues minaces temperat arduus.
Collude Sodes. I. Nasamon manu
Mulce superbum vellus auro :
Tange jubas : at enim feroci
Insurget ille & proteret impetu
Venabulorum obstantia robora.
Expergefecit iram, & agros
Gaudet ovans iterum cruento
Implere tabo.
Talis erat.
ALEM. *Cùm signa bellorum dedit : campo data*
Hostísne timuit signa ? Quale signum pugnandi dederit.
CHO. *Vt si Gradivus ferratam torserit hastam*
Implêritque nemus :
Dat sonitum tellus, & magnis fluctibus aër
Exundans quatitur.
Subsidunt silva & strident, plorántq; coloni
Arboream stragem.
Ingeminant summi montes vallésque fragorem,
Ossáque cum Pindo
Mugit : & ut talem iaculetur rariùs hastam,
Pánque Palésque rogant.
ALEM. *Si riguit agmen hostis, & densum stetit,* Quali impetu pugnaverit.
Tantónepotuit impetu perrumpere ?
CHO. *Qualiter brumâ temulentus Ister,*
Montium postquam bibit explicato
Alueo lapsus, niviúmque turmas :
Et putris tandem satur est pruina.
Turgidus vadit petulante fluctu,
Et super ripas, super arva & urbes
Stagnat : inde ingens ruit, & ruendo
Crescit, erectos superátque pontes :
Vel coharentes lacerat. quid ille

 Curat

Curat has nugas puerulis artus,
Pessulum, aut postes, obicésque (silua
Integra truncos) rapit ille cursu,
Quidquid occurrit, trabibúsque fractis
Nereum pulsat. spoliisque Thetyn
Donat, & natas fluvijs Sorores.
Sic enim, sic ad mare tendit Ister,
Et Patris fratrúmque animosus intrat
Vitrea tecta.
Talis erat.

Qua constantia.

ALEM. Nulline fugiens tergus hosti prabuit?
CHO. Qualis in ponto scopulus Malea
Audet armatas Iovis igne nubes
Spernere, & spumas maris astuosi.
Si tonat, ferróque pluit caduco;
Perstat immotum caput inter astra,
Nec timet fulmen, rapidósque nimbos.
Si tument unda domitore mota:
Frangit illisa rabiem procella, &
Cedere nescit.
Talis erat.

Qua celeritate.

ALEM. Celer ine cursu potuit hostes assequi?
CHO. Vt fulminis ala
Per nubila fertur:
Vt Parthica canna
Post terga relicta:
Vt funda per auras
Balearis ahenum
Et marmora torquet.
Talis erat.

Qua fortitudine ac robore.

ALEM. Numerosa quid si dente Dircao sata
Acies levârit capita, nolens cedere?
Non timuit iras & furorem militum?
CHO. Qualiter Aquilo Sarmata tubicen

Implens

Implens aëre gelido buccas,
Equidem semper fera bella mov et
Orithya scit esse potentem)
lle nivosi montis decutit
Calua cacumina, nemorúmque moras,
Dryadum pulchros sternit amores.
Sed si in patuli vacuíque ruat
Æquora campi : perit ille furor,
Et tuba clangit breviore sono.
Quia non adsunt, quos petat hostes.
At si densis Platanus brachijs
Albáque populus, altáque fraxinus,
Et Chaoniam bellica roboret
Dodona manum; juxtáque freta
Multis navibus onerata fluant;
Campum habet *Aquilo: tunc valide incubat*
Viribus aëris, atque sonoro
Flamine turbo belliger intonat.
Clamant flumina, nubila, nemora,
Mersásque rates versásque domos
Misero gemitu queruli plorant
Mercatores, nautæ, Agricolæ.
Talis erat.
ALEM. *Pugnâ peractâ, qualis in pacem fuit?*
CHOR. *Qualis Marmaricus Leo* — M. Tillius qualiter post pugnam se gesserit.
Heros à proavis suis,
Et multis spolijs tumens:
Sed jam luxurie satur,
Ac tot mortibus ebrius,
Dentes lassus, & impigros
Annos plurimus, in specu
Consumit reliquos dies:
Hic grandes oculos rotat

In sese, & fruitur suo
Ævo: iam catuli vicem
Fessi patris eunt, & in
Sparsas se penetrans casas,
Maurorúmque mapalia.
Sic gaudent fieri viri.
Rex verò senior domi,
Exspectans genitos, jacet.
Sed quamvis jaceat; tamen
Terrori ac reverentiæ est.
Visu hic exanimet viros:
Ne dum, si nitida face,
Aut ferri rigido gelu,
Commotus, senij pigrum
Pondus proijciat, levi
Diffusus Zephyro jubas:
Vnguésque horridus asperos
Casus M. Tillii. *Formidabile rugiat.*
Talis erat.
ALEM. *Ah: cecidit idem: qualis hic casus fuit?*
CHO. *Qualis in silva bene celsa quercus,*
Cujus ætatem memorare Faunis
Vnicis notum est, nimis gravata
Molibus belli, exuviásque ramis
Pendulas gestans satis obsoletis
Hanc colunt omnes Dryades, diéque
Cingit æstivo chorus orgiorum.
Creditur Numen: nec in ejus umbra
Audeat vanum latitare vulgus.
Solvitur tandem laqueata radix,
Et sacrum terræ propiùs remittit
Pondus, inclinátque caput superbum.
Esto, jam nullam, velut antè, denso
Frondium amplexu locuplet et umbram:

Nec

Nec ſolum lapſis folijs coronet.
Ipſe, qui truncus jacet, eſt honori.
Et ſuam famam moriens meretur,
Tale poſt fatum ſenio ſoluta
Nobilis arbor.
Haud aliter.
ALEM. Vbi bellicoſam efflavit animam TILLIVS, M. Tillius
Magis timori, vel magis amori fuit? poſt mor-
CHO. Sicut Leonem, quando in antro Caſpio tem qualis.
Porrexit haſta, digna bibere ſanguinem
Regalis ira, quâ tumebat bellua,
Garamante Patre (& hic ab antiquiſſima
Si fors Leonis venerit proſapia)
Satum: illum adhuc calente vivum Spiritu
Nemo auſus eſt adire, nemo tangere,
Frontémque latam, oculósque torvo ſidere
Effulgurantes, oſſeámque dentium
Concutere ſepem: nemo barbam vellere.
Occubuit. ergo iam licet: concurritur.
Numidaque, Getulique, & omnis Africa
Eſt curioſa in innocentis funere.
Hic frontis admiratur, & trepidans manu
Oſtendit ingens ſpatium; hic aureas iubas,
Ille explicatum corpus: omnes regium
Animal coronant, & pauere geſtiunt.
TILLY! Leoni comparamus te tibi.
Enſem tuum vix vidimus, qui mortui
Lectum ſuper pependerat; iam Martio
Horrore plenos, & ſacrâ formidine,
Mulcebat oculos ille ferreus nitor.

Belgium, hoc audito Choro, non parùm ſemetipſam ſolata eſt; quòd tantam apud exteros de TIL-

M. Tillii præclara laus ab ipsa natura perorante.

LIO suo existimationem ubique florere conspiceret. Alphonsus quoque disertus in elogia, O TILLY! O ingens anime! dixit, in quo præclarissimas dotes, & æternæ laudis monumenta, nobilis natura virtúsque signavit. Gloria major explicari non potest, quàm si dicatur, naturam de te conqueri non posse. Illa tamen in complorationes, & obiurgandi licentiam iure suo profusa, ad ceteros mortales sæpenumero dicit: quid hoc est? dedi me nobis optimam: cur in pessimam mutavit prava cupiditas? genui sine vitijs: & cooperti sceleribus hinc deceditis? alimenta fortia suggessi crescentibus membris; ut quid tam citò abrumpitur vita; instruxi nervos & ossa ad prœlium; nihilominus ignavâ pace marcetis; viridi iuventâ vos indui, afflavi corpora magnis spiritibus, denique generoso calore animavi præcordia, suffecturo in pulcherrimorum facinorum ausa; sed frustrata sum: inglorii fugistis è statione; nulla spolia reportâstis: nullum vulnus accepistis; nullum domuistis hostem, ne vos ipsos quidem. Quid simile Heroi nostro objiciat aut exprobret natura omnium Parens? si dicat: tibi me cum optima dote bonísque insignibus infudi. Respondebit ille: naturam, quà decuit, cumulatiùs ornavi; quà non decuit, vici. Si opponat: indolem erectam dedi, arduam, spirantem sublimia, corpus habile atque idoneum maximis rebus, mentem utriusque fortunæ capacem: reddet TILLIVS: In annos iuveni-

veniles eductus, statim arma tractavi: nunquam otiatus sum: hostes plurimos cecidi; utiles triumphos inimicis abstuli: Reipub. semper profui; quinquaginta quinque annos bellis impendi. Potes aliquid, ô natura, conqueri? potes accusare? laudabis, scio, talia de se verè memorantem. Atqui nondum tibi dixisset, túque nondum scires, quas curas, quæ pericula solus & unicus sustinuisset. Octo vulnera ipsi inflicta nondum vidisses. Symphorianus interpellans; quinque ipse scio, ait; & si vulnus Suecicum computo, sex: de alteris duobus nihil audivi. Imò verò ad septimam cicatricem pervenit. & si lubet audire, inquit Alphonsus, numerabo. Octo vulnera gloriosa M. Tillii.

Bis sinistro pede adversum vulnus accepit: semel, quà tibia ab imo paullùm recedit, Tartarico telo trajectus est in Hungaria, sub Duce Mercuriano meritus. iterum ejusdem pedis genu glande è maiori tormento emissa, ad Binnebergam, Danico præsidio munitum oppidum. Anno M. DC. VII. mense Septembri sinistrum brachium tria vulnera sustinuit. Primum transmissa glande patefactum, nonnihil à cubiti iuncturis descendit, creditur belli Hungarici nota. Alterum super humerum anteriorem; quà ferè brachium desinit, penetrans, sub media axilla iterum exitum invenit; ex Hungarico, an Coloniensi prœlio, reportaverit, incertum: brachium illo ictu inutile, plerumque robur amisit, & ad solum habenarum regi-

men ſuffecit. Tertium vibratus acinacis inflixit; qui, dum Heros irruenti militi brachium obijcit, in ſcapulam incidens, eam cruentavit. Ex pugna Lipſienſi, ſextum vulnus in eadem glans equitis impulit dorſo, quà inferiores vertebræ paulatim ab imo aſcendunt; hoc enimverò acerbius magíſque periculoſum prioribus fuit. Sed & tertium in Lipſienſi prœlio, adeóque iam ſeptimum accepit, tactus aliâ glânde, quæ ſecundùm ephippium ingreſſa, partes ſedentarias raſit. Anno M. DC. XXXI. quintodecimo Kalendas Octobres, octavo ex fatali vulnere, non tam Tillivs, quàm Romanum Imperium afflictum eſt, propter ripam Lyci, non procùl à Boiariæ oppido, Rhain dicto: emiſſus enim è Suecico tormento, cui à falconibus nomen dant, plumbeus duodecim unciarum globus ſuperiori genu parti adeò fortiter incubuit, ut per obſtantia oſſa totúmque pedem ex latere penetrans, ſibi viam fecerit; donec tandem laſſatus in ocream decidit: oſſa ab ictu horrendo comminuta, quòd ſuis acuminibus ſauciæ carni inhærerent, ingentes ſecum dolores traxere: quos tamen ille absque gemitu, & ut Magnvm Tillivm decebat, ſtante vultu toleravit. Symphorianus: hæc in acta referri debent; & olim, ait, poſteritas nihil cupidiùs ſpectaverit, quàm Lycum memorabilem eo caſu Ducis. Chares, qui Cyri Regis poplitem gregario vulnere perſtrinxit, ſuperbiâ inflatus, inſanijt. Si tu, O Suece, quisquis es

es (fortuna enim te hoc honore dignata eſt) ſceleris tui celebrem infamiam nôſſes, (& forſan nôſti) à Marte ulteriùs nihil peteres, (quanquam Mars, ſe tibi annuiſſe, negat) ut ut tamen ſit, cum glorioſo crimine morieris, qui infauſtâ felicitate uſus, pedem ferreum Imperij Romani proſtraviſti.

Alphonſus commendavit Symphorianum, ſuóque more prolapſus in veſtigia militaris gloriæ: quando, inquiebat, libido tanta eſt, hiſtorijs paſci. ede, quis tibi fortior, TILLIVS an Fabricius videtur? Tum ille: non ſuaſero, ut me in ijs provoces, quæ cum Marte faciunt: quippe ea non perfunctoriè legi: in pacem minùs ingenij curas expedivi. Et nunc quidem aio, TILLIUM fortiorem Fabricio, etiam conſtantiorem. Tametſi enim de hoc Pyrrhus dixerit, eum difficiliùs à virtute removeri, quàm ſolem à curſu: non intellexit tamen regiam virtutis viam, ſed vulgaris vitæ placidam rationem. TILLIVS Heroibus quoque invidiam movit, & inter ſummos meretur primus cenſeri. Agnovit Alphonſus, eum non abludere, & pluribus urgere ſtatuit: Sed quis conſtantior, Maſiniſſa an TILLIVS? certè prodigioſa quadam firmitate pedis omnes antecelluiſſe fertur. Symphorianus: intelligo hercule, inquit, quid velis: num tibi tam ſincerus & albæ mentis videor, ut putes captioſis quæſtionibus me obnoxium? ſi de robore corporis loquerer; tu ad fortitudinem animi quæſtionem transferres. Hanc

Laudantur uberiùs adductis hiſtoriis atq; exemplis. I.

II.

explicanti, lacertoſam obijceres. Aio igitur, Maſiniſſam TILLIO in utroque cedere. Non neſcio, Regem illum tribus integris horis immotum in eodem veſtigio conſiſtere potuiſſe: atqui TILLIVS ſeptuaginta tribus annis; ut nullæ vires, minæ aut illecebræ à firmitate dimoverint. Sed ad Lycum cecidit: quid tum poſtea? ille ruinam non ſenſit: fulcro ſubtracto, nos corruimus. Alphonſus: nunc mihi demum ſanguinis noſtri, ait, vitæque & amicitiæ nexus placet; quando ipſa ſtudia non diſcrepant. Neſcieram antea Martem tuum tam eruditum eſſe. Nunc comperi, illum pugioni & libro incumbere. Ad TILLIUM quod attinet, verè, verè is amans patriæ fuit, tam magni vulneris ſumptu impenſus. Neque, ſi Auguſtus iam viveret, hoc encomio togatos ſolùm Se-
III. natores ornâſſet. Erat TILLIVS haſta illa Romanorum, quæ ſimul atque terræ infixa fuit, diripiebantur urbes, & in ludibrium prædæ capta oppida cedebant. Iſte vix terræ illatus, naturæ debitum perſolvit: mox
IV. hoſtis audacior totam Boiariam deuaſtavit. ERAT Hunniades noſter, quem tanto terrori memorant Turcis fuiſſe, ut adhuc hodie Thraciæ, Bulgariæque matres parvulis aſſuetudine plorandi faſtidium moventibus, niſi ſiſtere velint fletum, Corvinum Hunniadem minentur. Quid exiſtimas, Symphoriane? ſi repentina vox in caſtris Suecorum perſonaret: TILLIVS haud

haudquaquam extinctus: TILLIVS venit: TILLIVS adest redivivus: quanto pavore consternati animi in fugam, torrentis instar, abrepti, alteri ab alteris protruderentur? non aliter quàm Ingolstadij factum: cùm insolito metu impulsi, commeatu magnam partem relicto, solâ nocte securi, profugerunt, Ah! unico amisso viro, fateor, incomparabili quidem, sed qualicunque, unico tamen solùm amisso viro, universa castra nostrorum militum, quàm citò decedentibus animis mœroréque corruptis, in formidinem fluxere? MARCVS Licinius Crassus quærenti de castrorum profectione, respondit: vereris, credo, ne tubam audias: si noster sciscitetur miles; quo responso se solabitur? dicet ille: tubam consuetam non audimus: Patrem nostrum non videmus: gloriosum senem non ampliùs salutamus, quî fit? quando pugnabimus? quando vincemus? Inflantur quidem tubæ: sonant classica; verùm hæc non animant. TILLIVM desideramus: TILLIJ conspectu exhilarati, in arma & victorias grassari valemus. Ille nostra tuba, nervus & triumphus est. Hoc ergo tantùm responderi potest sciscitanti, quod Milo jam senex & inutilis, sibi quærenti ipsi, cur taurum non portare posset; suos lacertos aspiciens, atque illacrimans, respondit: AT HI QVIDEM MORTVI SVNT. Mortui sunt lacerti vestri, ô milites: subsederunt pedes: contabuit corpus: vigor

V.

VI.

gor

gor absumptus. TILLIVS mortalium castris excessit. Desinite mirari defectas vires: caussam tumulus tegit, manibus mortuis nemo pugnat. Duce TILLIO defuncto, tam citò non vincetis. Sed confidite: fortasse ipsius manes bellicosi in pectore principum vestrorum sedent, excitaturi milites ad bella, vimque & robur afflantes. Dicentem hæc Alphonsum monui, ut ad tumbam oculos converteret: ibi Mars novis funeribus atque manibus videbatur excruciari, qui utcunque priùs luctu defatigatum se saturaverat. Subitò turbatam aciem excussit oculis: recruduit dolor, & ululatu inter non intellecta verba stridente, pulsavit os hians, & ridens, mœstus & ferox. Sæpe aliquid quasi exprobraturus, iterum conticuit: sæpe ad tumbam conversus, aversúsque, sursum deorsúmque oculos torsit. Opinabamur, hos motus, ut inceperant, intra doloris silentium hæsuros: cùm ille altissima voce intonuit.

Expostulat Mars coram Jove: quòd

se quidem præfecerit bellis, multa pollicitus, maximè viros bellicis muneribus aptos, illos autem vel nullos vel paucos dederit, citóque abstulerit datos: inter quos omnes affirmat, se vix ullum M. TILLIO similem habuisse. Lycum, ad cujus ripam vulnus accepit, inter celeberrima flumina recenset,

SEd jam tu (neque enim credam) promittere cessa,
Iupiter O! meminisse potes, quòd, quando Gradivo

Clan-

Clangentésque tubas, mortésque & bella dedisti,
Dixeris: I. Mavors, nostrisque favoribus usus
Armorum tibi iura tene. regat ille disertum
Florentémque Chorum, Musis addictus & hortis:
Ille refrenet aquas: hic gymnada Castoris intret:
Alter agat cervos; pacem sibi vendicet alter.
Tu Mars bella rege, & satis adverte secundis
Implacidos vultus; ut casus ferre sinistros
Assuescant homines; & ne corruptior Orbis
Per Cyprios æstus, Thyrsóque subactus in umbram
Diffluat; atque adeò segni formidine marcens
Totus mollescat paulatim, ut femina, Mundus.
Nec diffide: viros dabimus tibi, semideósque,
Heroásque, Ducésque ex sanguine Semideorum.
Dixit, & ad sacram contorsit lumina tumbam.
Non nego; promissos in nostris vidimus armis
Stare aliquos: sed quàm paucos, quàm tempore nullo:
Quàm citò sunt iterum revocati ad sidera, & unde
Venerunt, rediere statim, plerumque cruentis
Exagitati odijs, fortunæ & iniqua ferentes
Præmia bellorum, memori vix funere noti.
Non numero: neque enim fastis assuevimus istis,
Otia, facundísque dies comburere nugis.
Vera tamen memoro, dixisti aliquando: quid ægrè
Angeris, accusásque tuæ dispendia sortis?
Cerne aciem Cadmi: vel ab uno dentis adunci
Semine, quàm densus miles nascatur in herba
Bellipotente tibi, virides in corpore sulci
Germen agunt, atque erectas seges ingerit hastas.
Vidi equidem, & placuere mihi, mox sæva colonum
Spica retrò voluet; Dyrcæáque messis in arma
Mutua porrigitur, strages sine falce fit, & se
Ipsum, quod natum est, metit: occiduntur aristæ

Maximi Duces plerumque tumultuario funere elati. Comes Serin' Tampier. Bucquoius

Acies admic.

Armisona, funúsque crepant: pérque horrida fratres
Vulnera Cadmæi, te fors ridente duellum,
Exspirant: ita nos, ita nos armamur in arma
Sic sumus instructi: (visúsque hic pluribus ipsum
Contempsisse Iovem) talis me exercitus ambit,
Milites ex quercu nati. *Pòst iterum dicis, quid Cadmi jugera curas*
Seminibus funesta suis? cunabula quercus
Militia generosa dabit: trudetur ab orno
Bellatrix soboles, ut sint durata labore
Corpora, nec vultus retrahant aut solis ab æstu,
Aut hyemis glacie: pueros invenésque frementes
Non cum vagitu tenero Lucina levabit;
Sed Dodona potens ex nostro munere, rupto
Fagus hians utero, scissoque ex cortice natos
Effundet, mox arma manu, mox cornua cristæ
Quærentes; totísque palàm resonabit in agris
Grande puerperium silvarum, atque horridus infans.
Et vix audebunt venti nemus hoc afflare.
Tunc tibi delectus moveat fastidia forsan.
Vah! mihi quæ delectus adhuc fastidia movit.
Iste modus generandi acies quot, quæso, per annos
Duravit? tribus exactis sine pignoris usu,
Cœperunt passim tota sterilescere silua.
Atque hæc damna quidem, te concedente, vel ipsi
Debuimus pensare, patris cùm nomina sumpsi,
Et mea progenies aspexit Romulus auras.
Romani Duces consules. *Tunc plures mea bella duces coluere, segésque*
Amplior enata est, validisque instructior armis.
Scipiadæ, Pyrrhi, Serranus, Galba, Camillus,
Mutius, Æmilius, Cocles, gens Claudia, Brutus,
Marcellique truces, formidandíque Metelli,
Fabricij, Curij, Fabiíque, & Horatius unus
Ac triplex, Deciíque patres, tua numina, Roma.
Quin & sexus iners aliàs, ac mollior annis

Cæpit Amazonijs Latium defendere peltis.
Vlta pudicitiam pectus Lucretia casto
Sanguine conspersit moriens ; meliórque Sabinis
Clœlia, per medium Tyberim captiva natavit.
Verùm etiam sensim (quid enim non segnior ætas
Imminuit?) sacer ex oculis euanuit ardor,
Spiritus ille ferox bellorum, & nostra voluptas.
Cæsar erat : Pompeius erat, non sprevero: novi,
Novi illos : utriusque mihi bene cognita laus est.
Et virtus, vitiúmque simul, maculatáque tabo
Ambitio, & mediam tumulans Pharsalia Romam.
Adfueram stragi, licèt invitúsque, volénsque
Sanguineum prohibere nefas. Sed Roma sub hasta
Tunc stetit, & totum venalis facta per orbem,
Cui Domino pareret, erat. Quæ monstra secuta
Cæsaris Augusti manes ? fœdissima rerum
Luxuries scelerum cumulo perfuderat urnas,
Et siccum cinerem infecit truculenta libido.
Nerva potens, melior Traianus : at omnibus istis Romani Duces post Cæsarem Augustum Nerva Traianus Constantinus.
Fortior incubuit mihi Constantinus, eburno
Vt solio dignus, sic longè dignior astris.
E ducibus tamen egregijs, quos sæcula nobis
Ostendere, novum, quotus est, qui ostendere vulnus
Audeat, atque emptas magno jactare triumphos
Me coram ! facile est, si Mars non audiat, ensem &
Tela coruscare, & spumantem ducere rictum
In proprias laudes ; ceu mille cadavera flatu
Vno difflâsset. Facile est, hoc dicere, Vici.
Sed pugnâsse, pedem nunquam vertisse, decorum est,
Hoc decet æthereos animos. Belisarius audax, Belisarius Stilico.
Immodicus sceptri Stilico regalis, uterque
Fœdârunt vitijs palmas, trabeásque cruore
Innocuo : Marij sicâ Syllaque parati,

Oppressa morbis venas incidere Roma,
Et magnum Patriæ jugulum. (facundia Marti,
Vnde hæc, & sapiens magnis de rebus acumen ?
Duces Christiani Bragadinus, Venerius Ioannes *Au*striacus Columna Tampier *Quin potiùs laudem Bragadinum, & Echinadas inter*
Venerium Venetum ? maris, undarúmque potentem
Austriacum Quinti ? quóque est innixa Columna
In bellis Europa suis ? hos æstimo : verùm
Quot sunt ? quàm rari nantes ? hoc forsitan ævo
Plures invenias. In spes, & facta, minásque
Excrevit iustas Tampier, metuendus & Austro,
Et Boreæ, nostris non indignissimus armis.
Ille manu pollens, nobísque inflatus anhelis,
Obvia fulmineo prostraverat agmina cursu.
Heu! miser Hungaricis tandem truncatur in agris.
(Ad capulum rediere manus, vagináque fulgur
Sponte suâ atrocis gladij promovit in auras
Bucquoyus *Dimidium, visúsque aliquem voluisse ferire)*
Major, & ingenio melior Bucquoyus, in ira
Consilij tenuit placidum moderamen, & usum
Cautior: ac poterat clari sublime mereri
Nominis auspicium: si non concisus ab hoste,
Seriùs æternos se coniecisset in orbes,
Magnarum sedes animarum. Cætera belli
Fulmina (nam nosco) summis quæ ex nubibus orbi
Demissa, atque Aquilas sunt defensura: coruscent,
Et vivant, utinámque diu! canet illa sacratis
Posteritas venerata locis: nam quæ altera flagrant
Fulmina in Oetæo quercus sternentia luco,
Nemo colit: nisi quando coquunt inventa novercæ.
M. Tillius *Num tamen ex istis quisquam mihi* TILLIVS *alter ?*
(Dixit & ad sacram contorsit lumina tumbam)
Qui per lustra decem tantis exercita bellis,
In campo plaustrum licèt obvertente Boote,
Quinquaginta hyemes alsit, totidémque sitivit

Æstates

Æstates, quando calidum latraverat astrum?
Impatiens non magna pati, virtutibus altam
Infodit mentem, terras sulcare nivosas,
Scindere torrentes, incumbentémque Planetam
Ferre die medio, vel sicci sideris Arcton,
Ludus erant. Quoties sum contemplatus ab alto,
Et dixi, æqualem sibi non habet iste: triumphet!
Vsque adeo! ut taceam castæ miracula vitæ,
Ipse quibus careo. Sunt hæc nimis ardua nobis,
Nec nova tam ducibus, quàm prodigiosa videntur:
Ex quo me lepido constrinxit Lemnius auro.
TILLIVS excessit veterum laudata tubarum
Facta, secuturis fors non imitabilis annis:
TILLIVS immensum bellique volubile pondus
Sustinuit portante manu: neque mitia iura
Sævior evertit, neque nulla coërcuit arma.
Civibus imposuit leges, & legibus enses
Subdidit, ut famulos, ferróque inflexit olivam.
(Sic ait & lacrimis rigat exultantibus ora:
Quippe furor primus per verba atrocia dudum
Desijt egestus, iuvat indulgere cadenti
Per faciem nimbo: nec scit, cur gaudeat istâ
Tempestate frui: iuvat illum ignota voluptas
Flendi: nam nunquam dum Mars est, fleverat antè.
Vix hæc: cùm rursum rapiente animosus in æstu:)
Hic tamen ausa lues, quisquis: nisi
Nunquam equidem gelidas terras, glaciatáque crustis
Marmora, perque nives Hunnum aspernabar euntem.
Et mihi dilecta est Rhodope; quia frigida: & horrens
Caucasus, & summi, nimbosa cubilia, montes:
Sed quia peccâsti temeraria; crimine pœnam
Insueto dignam meruisti: noveris ergo,
Quòd sis infelix, invisáque Suecia Marti.
(Hastam crispavit, signum indubitabile mentis

Firmata, ac certa nota conceptissima pœna)

Lycus nobilitatur & fit novus fluvius

Tu verò, Lyce, Lympha tepens, non masculus amnis
Nec fluvijs Ponti de nobilioribus unus:
Propter cuius aquas & littora maximus Heros
Procubuit, jam nunc à me donabere fama
Maiori, titulóque novo, licèt Albis, & Ister,
Et Rhenus, similésque Dij spumosiùs intrent
Oceanum, certéntque ingenti cornua gyro
Circumferre alacres, Neptunóque addere nomen:
Ac bellatrices mihi non semel antè carinas
Obtulerint, glaucos equites, & cærula terga:
Tu tantùm molli iaceas declivis in ulva,
Imbellique choro strepitum moduleris aquarum,
Colludendo tuis vada per nitidissima bullis:
Aut si qua est Galatea tibi, quæ ludere nôrit,
Colludas: vel plectra movens resonantia cantu,
Allisum carmen vexes in margine ripæ.
Inde per occultos plumbi serpendo meatus
Missilium undarum argentum jaculeris in auras:
Vt sic festivi saliant ad murmura fontes,
Labendóque micent. nunc ut tibi gloria prosit
Alterius, faciátque Augustam TILLIVS *urbem:*
Posthac fluminibus semper celebrabere nostris,
Styrmonáque ac Hebrum Frater securus adibis.
I modò.

Mars ita fatus actutum è conspectu se proripuit. sive quòd dolorem ex præsentia Funeris crescere adverteret: sive ut mortem hanc ulturus, in Suecum illum pœnas moliretur. Varia super hoc abitu colloquia miscuerunt Deæ. Boiaria haud ægrè habuit. Belgium tristabatur: volebat enim ab ipso percunctari quædam, septemdecim Provincijs suis perquam necessaria

necessaria. Austria contenta munere Gladij Tilliani, non putavit esse sibi lugendum propterea, quòd Mars abscesserat. Ergo in munus suum defixa, illud osculis pressit, gremióque iterum reposuit, itérúmque in manus sumpsit: & mutavit vota pro lubitu, séque ipsa compotem fecit. Nonnunquam alloquens numeros trepidantes, lætiore sono adiunxit.

M. Tillii gladium, quē Mars donaverat. Austria in amoribus habet.

Ensis chare mihi, nullum frustrate lacertum,
Præsidium belli, Deliciúmque meum.
Non equidem à veteri Domino stringeris in hostem,
Promissique bibens morte fruère viri:
Non in vaginam te sparsum sanguine condet
Belgica, quæ quondam, nobilis illa manus.
Ac fors jam sentis, quòd solùm femina gestet.
ô! utinam, quæ sim, quantáque Diva, scias.
Ne pudeat: non sum communi è plebe Dearum:
Femina sum; mens est córque virile mihi.
Per me, quod nunquam forsan rebare futurum,
In magni poteris Cæsaris ire manus.
Cuncta tibi cedunt multis è millibus arma,
In quibus insignes emicuere Duces.
Actoris Aurunci spolium, ingens lancea Turni:
Et patris Æneæ, fulmineique Phrygis.
Nec tua se poterunt conferre Ancilia, Romæ
Conditor, è cælo sint ea lapsa licèt,
Nec tuus Æacida clypeus: quanquam ejus honori
Fixit adorandum Græcia tota jubar.
Ipse negat Mavors, ferri tam nobilis usu,
Terra ferox, natos se domuisse tuos.

Ensis

Ensis chare mihi, nullum frustrate lacertum
Præsidium belli, Deliciúmque meum.

Sed jam Belgium sæpius in illum Gladium imminens, ignara tamen, TILLIANVM esse; ubi totam rem Martísque donativum intellexit, varijs primùm cogitationibus distraxit animum, impedita, séque ipsam quærens: quæ verò tu ex M. TILLIJ armis consecuta es? cuius rei memoriâ iacturam Alumni solaberis tui? quid posteris in basium vel oculos dabis? quid ostendes? non Galeam, non Clypeum, non vexillum tibi concessit: & tamen iura naturæ, honórque maternus potiora debuissent ornamenta impetrare. Cur non petis, uterisque iure tuo? cur non solicitas? Ecce Austria superbit isto spolio, audétque oblivisci luctûs, gaudij causam habere se arbitrata, quia ensem ejus habet, qui lugetur. Deinde Boiariam ea propter consulit; paucísque sermonibus mixtis, cùm audisset votum precésque Cæsaris, acquievit quidem deabus: sed moram adventûs sui, atque infortunium conquesta, in calamitosas gemitúque acerrimo iuterruptas voces se effudit. Miserandam me! quam talem Deam esse pœnitet, & Reginam dici pudet: ut quæ omnibus infortunijs obnoxia vivo. Ingrata patria, ne ossa quidem mea habes; objecit olim Scipio Africanus Romæ (etiam Roma ad hæc dicta ingemuit: mirum! post tot annos) Quid autem TILLIUS mihi exprobrabit? in aliena terra iaceo, tumulum

lum altera mihi construxit : altera Gladium habet. Pleraque supellex distributa diversorum Principum vel ornat aulas, vel honorat sacraria.

Fateor, ô M. Tilly, culpam: mihi imputo, quòd destituta solatijs, ne quidem Ensem tuum merita sum asservare. Nempe quis eo sæpius utatur, aut quem major impellat necessitas, quàm Belgium? Sexaginta iam annis bella gessi continua, horrida, ambigua: crudelia omnis generis. Solet tamen ipse Mars me theatrum suum nuncupare, in quo tragicis spectaculis implet oculos, nec antè desistit, quàm saturaverit vota. Semper in procinctu mihi standum est. Serimus & conserimus manus, quibus & sarculum & gladium gerimus, segetes & acies metimus; dúmque messor ex galea bibit, pastorales cantus confundunt classica. Sanguine imbuuntur spicæ, & pingui tabo terra nutritur: armati coloni terram proscindunt: sub vomeribus crepant ossa: & equis cataphractis in horrea pabulum devehitur: parvo tempore, quot obsidiones sustinui? quot hostes debellavi? quibus copijs obviam iui? tot incendijs deformata, vix me in primos vultus colligo, instauróque perditum decus: per Berecynthiam Matrem! (iurando concusserat caput) neque ego olim malè turrita fui. Vrbes, oppida, pagi, arces, silvæ flumina venustatem mihi metipsi ingerunt meam. Atque ut modestè sentiam de me, speciosa tamen

etiam alijs videor in paucis. Certè tam multos procos ego non emi. Spontanei ſunt in obſequia, & ambiunt: neque verò detrecto. Mars & Apollo ambitioſis à me pendent votis, rivalique cupiditate rixantur. Quoties ille dixit: Belgium! quid vilium litterarum marcebis otio? canenda fac; pulchriùs illud eſt. Obnoxia mihi, toti orbi inclareſces: & belli tuba flante, utique in auras ibit celebre nomen: ad arma nata es: decet te ſudor. An tu lauri aliquot folia, eáque paupertatis pretio plerumque emenda, Romanis præferes triumphis? hi te exſpectant, ſi mihi dura non es. Quos Poëtæ aridi ſterilisque famæ ſolùm concinunt, ego tibi novos orbes oſtendam: piſcaberis gemmas: vexilla ijs arenis infiges, quæ aurum oſtrúmque protrudunt: ignota æquora, divitésque inſulas patefaciam: ut reſiſtant aliqui, arma hæc mea perfringent. Viciſſim Apollo vibrans nuptialis facundiæ plectrum, alteris permulſit lenocinijs: Belgium! ſi neſcis, pax Deas ornat. Pace cumulantur opes, paci Charites gratulantur, Vt ſequaris caſtra, nunquid hæc propter pacis amœniſſimæ bonum? quod abſens quantis ſuſpirijs efflagitent Cives, experiris plùs ſatis. Me ama, & efficiam, ut non Pallas, ſed tu ex cerebro Iovis, nata videaris. Quidquid reconditum in canoris rupibus, abſtruſæque ſcientiæ in ſilvis latet, offe-

offero. Nemorum religioſos ſaltus, ſacros fontes, ſpirantéſque fluvios cape. Tu inter novem Muſas Domina conſidebis. Scis tamen ipſa, Marti crudum ingenium eſſe, neque ſublimium rerum capax. Pugnat: pugnet: tu ſuavitatibus flore tuis. Vincit: vincat: num ſine ſanguine, ſine mortibus, ſine flagitijs? Triumphat: triumphet: quantula gloria? quàm brevis, quàm vana? ſi diuturnam haberet, aut ipſe conſequi poſſet; non meorum vatum emeret tubas & verſus, contentus ſuâ famâ. Atqui, quod te maximè allicere debeat, immortalitas è noſtris manat præſagijs. Denique quanta res eſt, militem eſſe, muros erigere, foſſas deprimere, valla attollere, turres concutere, occidere, mactare, diripere, incendere? tamen & Scythæ, Geloni, Garamantes id ipſum poſſunt, fors meliùs. Quin ſacer, ô nobilis Dea, ô digna me ſolo! ſacer & doctus impleat furor Deas, non tam profanus ac nocens. Quid? nónne & ego arcum pharetrámque geſto? verùm non glorior. Citharam præfero, ebúrque, & chordas. Quòd ſi Mars ſe magnum putet, quia ſpectante Jove gigantes proſtraverit: & nos quoque interfuimus pugnæ: ingentem & ego Pythona. Quid facerem tam potentibus ſtipata procis? utrumque non reſpui, neutri illigata. Artes in edito ſunt, bella reſtabant ad ENSEM TILLIANVM exigenda: quo in alterius manum conveniente, quî conſequi valeam

votorum optabiles successus, non video. Ah! hæc ego? Superi! meruimus tamen, & fateor. Sed tu, qui ingenti gladio discriminas axem, tuum saltem, Orion, ne nega.

Præcepta militandi accipit Belgium

BOIARIA mœrenti Belgio amica verba transfudit: nimirum in laude hoc ponendum esse, quòd Cæsar præripuerit. Si verò optima militandi præcepta domum & in Belgicam, Bellantium Academiam referre velit; se, quæ à TILLIO audivisset, communicaturam: annuit. Tunc illa peculiaris & placidissimi genij versus, sinceráque Castalide delibutos æquabili tractu diffudit; ea documenta posteris commendans, quæ ne Theodosio quidem omnia, Honorio inculcanda, apud non ignobilem vatem, in mentem metrúmque venisse videantur.

TEmpus erat, quo se spicis flaventibus æstas
Induit, & campos maturis frugibus ornat,
Me quoque: Danorum domitâ regaliter irâ,
Cùm super umbrosa sedisset TILLIVS alno:
Juxtà ingens thorax, & sacri ponderis ensis:
Arridens dixi: nunc TILLY animose quiesce:
Pugnatum satis est: agitant sua ventus & arcus
Otia: tot curis pectus mortale fatiscit.
Ille minùs blando vultu me aspexit, & an me,
Diua, putas fractum bello, fessúmque labore,
Quòd victas aliquot gentes in fœdera Martis
Compulerim? (fateor toruo me terruit ore,
Et placuit tamen, & gaudebam iurgia ferre)
Non tam molle meos armorum exercuit annos
Auspicium, ut validas vires, & ab indole nostra

Majores

Majores dubitem reliquis offere triumphis.
Si Iuvenem exorsus, virtuti immania feci
Vota, nec in segni recubans (scis Callia) sponda,
Fortis anhelavi magnas protrudere curas
Ingenij, bellóque manus implere capaces:
Quæ restant patranda viro? primordia rerum
Me revoluta docent, urgéntque sequentia facta.
Atque ut certa scias belli documenta, tuisque
Commendes Ducibus, non hæc memorare gravabor. Documenta belli cunctis militibus atq; Ducibus ex M. Tillii mente observanda.
Prima Ducis virtus Pietas, & Numinis esto
Cultus adorandi: neque enim Victoria cælo
Descendet palmámque feret; nisi rite vocata
Armatis precibus, nostrum mittatur in orbem.
Si iurem, si deuoveam: me fugerit illa
Ocyus, ut levis est, & motis auolat alis.
Miror ego: si quæ venturi præscia nubes I.
Tentetur, dicántque Duces; præsagia ventus
Spirat, & asportant opulentum flumina bellum:
Cras me fulgenti feriet victoria penna;
Aëra per, volucrum gens rostro corruit unco:
Vidimus imbutas plumis stillantibus auras
Confluere, & cælo bis septem plaudere cygnos.
Sanguineo vapor igne tremens concussit Olympum:
Tres orti soles: turbavit Cynthia vultum:
Fulserunt rubræ summis de montibus hastæ.
Qui pius est, Numénque colit, nihil omnia curat:
Ipse sibi augur erit, discétque interprete vita
Certiùs, an faustis sit bellaturus in armis.
Altera militiæ Rectoris cura sit, insons II.
Splendor, & integritas castæ clarissima vitæ.
Quidquid agas, licèt ad finem perduxeris ingens
Et summæ virtutis opus, victórque voceris:
Si tamen illicitæ Veneri, si cesseris igni;
Victus es, evertítque decus damnosa libido.

Adde, quòd efficiat timidum, exarmétque voluptas:
Dum semper metuit, ne noxia gaudia perdat,
Quæ tam posse Deum novit, quàm perdere velle.
Denique debilitat vires, animúmque potentem
Enervat dignâ magnis Heroibus irâ:
Inque vicem, molles sensus tenebrásque relinquit
Illecebris fœdas, vel, cùm tuba nuntiat hostem,
Stertit, & astrictos capulis effeminat enses.

III. *Sint Phrygij sanè tales: tamen altera Belgam,*
Altera Germanum vivendi norma decebit.
Verùm ut flagitij stimulos flammámque retundas,
Magna mente opus est: quæ non circumdata luxu
Æstuat in prædis, vel in otia mergitur ima.
Ille Deo similis, quem belli roborat usus,
Cura labórque iuvat, morborum tædia mulcent:
Sub dio perferre nives, ex casside putrem,
Quando opus est, potare lacum, tolerare calentis
Solstitium cæli, rigidas admittere noctes
Flante noto, clypeis gelidam abstergere pruinam!
Hoc decus, hic honor est, tunc mens erectior inter
Adversos casus, velut intractabile marmor,
Stat, nec luxuriæ spumoso tunditur æstu.

IV. *Dura silex virtute riget: sed sæpe caducis*
In venam mollescit aquis, minuítque rigorem
Gutta cavans: ita cui pectus contra omnia fata,
Adversus vitium quodcunque adamantina frons est:
Cedet, ubi nimius pateris vergentibus humor
Illapsus, vino saturos molliverit artus.
Is, cui casta placent, studeat frugalibus uti
Ad mensas epulis, non fastidita vocare
Pocula, non vino temulantas urere noctes.
Mars certat campo, Bacchus flaccescit in uva
Desidis Autumni: nihil hic, si milite famâ
Certamus præter Gangem subiecit & Indos,

Insa-

Infamem populum, thyrso pugnante subactum.
Afra sitis, Rhodopaea fames, Alemannica bella,
Sunt magni fomenta Ducis, veréque virilis
Gloria : luxus iners, tardéque assurgit honori. IIIV
Ut taceam, quae damna creet: dum saepe per herbas
Distentis, castrisque mero marcentibus hostis
Improvisus adest, inopináque funera stipat.
Heu ! quoties fixit temulentos lancea somnos !
Iam si libertas animi, fructúsque triumphi
Quaeritur: affectus prius, intestináque bella
Dux subigat, motúsque truces avidósque nocendi. V.
Qui sibi non servit, meliori iure verendas
Dat populo leges, dignus, cui pareat alter:
Imperet, imperiúmque à se moderatiùs orsus,
Praeludat belli fastis. nam si quà coorta est
Seditio, iámque arma fremunt: tunc ille tumultum
Pacabit citiùs; qui se pacaverit antè.
Subiectos amet, & studeat non emptor amari,
Sed gratis. Plausus, qui conciliatur ab auro,
Cum vano fulgore perit; favor optimus, aequa VI.
Conditio, faciet mentem tibi militis aequam.
Castra Ducem cingant, & festo murmure laudent
Munificum, iustúmque simul fateantur, ut ornet
Altera laus primam; sine qua neque prima decora est.
Cùm PATER *appellor, méque omni voce reclusâ*
Cassis, & excelsi pendens de vertice coni
Per medias acies equitantem crista salutat:
Nomine delector, studeóque implere, Patrémque
Vultu, oculis, manibúsque fero. sic laetor amari.
Hostem non timeat, verùm timeatur ab hoste:
Si campus, fortuna, dies, momentáque rerum VII.
Non alias artes, & callidiora requirant,
Pro certis inventa locis. semel esse fugatum

Et

Et retrò cessisse nocet, nisi feceris astu.
Erigitur magis, & solitò iactantior hostis
Dat strages, augétque metus, & curribus instat.

VIII. *Nec tamen audaces laudo, quibus omne futurum*
In tuto est, nimiáque tument præcordia flammâ.
Namque hi caligant successibus, & vada cæci
Tentant, vel glaciem: quâ subsidente ruinam
Inveniunt, seróque gemunt: temeraria virtus
Amittit nomen, raróque in prœlia felix
Durat, & amisso stimulo mox languida torpet.

IX. *Qualiter, & forsan tractanda est cautiùs ira.*
Ne nimia cum bile fluat, directáque turbet
Consilia, & miseris captivum luctibus urat.
Qui furit, hoc ipso nequit argumenta mereri
Laudis: at ira decens compos rationis, habenas
Auditura, potest aliquid sublime tueri.
Ista super fluctus natat, æquoreásque procellas:
Quanquam astum retinens maris, his, quibus insidet, hostem
Fluctibus adversum, & toto superobruit æstu.

X. *Dum bellum fervet, caveat, ne incautas aberret*
In spolia & prædas. Quoties Victoria lapsa
E manibus, nunquam voluit dimissa reverti?
Divitias primùm post pugnam dividat ensis:
Parcat ijs, qui vel teneris lactantur in annis,
Vel sexu imbelles, vel proni supplice vultu,
Nunquam usi ferro, veniam sine voce precantur,
Quin debellatis multúmque nocentibus, istud
Ignovisse pium est, & sæpius utile victo
Victorique simul. Si captam intraveris urbem
Spondentem faciles aditus, à fraude tuere
Martis, ab insidijs. quòd si mandata recuset,
Si promissa neget, si frangat fœdera: vindex
Aggredere, & terre: vi capta urbs, militis esto.

Quan-

Quantùm flamma tamen, violentáque debeat ira
Grassari: quando sit suffocanda fauilla,
Arbitrio metire tuo. prudentia formet
Iudicium: strictos clementia dirigat enses.
Hæc mihi tunc præcepta dedit super arbore noster
TILLIVS, ô! noster, iam tantùm in parte relicta!
Dixit, & ad sacram contorsit lumina tumbam.

Gratulabatur Alphonsus sibi oblatam occasionem, bellíque ansam, quâ arreptâ commonere posset Symphorianum officij sui, arduíque statûs, in quo viveret. Bellè itaque in rem ingressus, promiscuè laudare cœpit omnia: sed destinata mente difficultatem, ab imbelli pectore vix superandam, ostendere. Ego intereà inDivas colloquentes, præsertim Austriam cum Boiaria intenderam; ita tamen, ut non omnino negligerem, quæ disceptabat Alphonsus. Quis, ô M. TILLI, dictavit hæc oracula tibi, inquiebat, quibus omniumDucum animos expertus erudires? An non ita est, Symphoriane, absque his documentis militem larvam tantùm gerere, & figmentis uti? videas subinde non milites ad bella, sed militares statuas ad orgia adornari. O! si & hæc præcepta vivendi bellandíque, gladio in adamantem incisa, capulo Martis obsignata, eodem honore, quo olim æui Romani Carbasus, asservarentur legerentúrque tironibus in lustrali campo! quanta seges victoriarum, triumphalibus quadrigis in urbes invehe-

M Tillii singularis laus à Christianis virtutibus.

retur? (Symphorianus ſtrictiſſima aure attendit::)

Caſtitas arduo bellatori neceſſaria M. Tillii ſummum ornamentum.

TILLIVS militem vult caſtum eſſe. Præivit exemplo: penè in miraculi modum fuit illi conceſſa hæc caſta dignitas, quemadmodum etiam fuit digna caſtitas, in miraculi modum dari. Ille averſum gerens animum ab humilibus contemptiſque rebus, in altiſſima ſcilicet voluptate ejus contemptum habuit: quo ipſo mihi etiam victorias ſuas, ſéque victorem viciſſe videtur. Quid enim illuſtrius illâ mente, quæ iſtis cupiditatibus ſuperior, in eminente fortunâ, guſtat longè eminentius bonum continentiæ; neque illud corrumpi ſuſtinet amœno deceptæ mortalitatis malo? quid autem dignius ea virtute, cuius propria vis animum caducis eximit rebus? ſi videro militem Ducémque ad uxorias blanditias durum, ad illicitas etiam intractabilem; an malè ominari poſſim de reb' gerendis, de ſtrenuis conſilijs, de ſucceſſibus belli? Enimverò ſequiori judicio obnoxius, & non optimè ſẽtiens, tali me Heroi iniuriam facturum arbitrarer. Sin mollioris animi virum, Perſam aliquem aut Medum intuear; malè coniecero, non eſſe de priſca gẽte aut ſemideis? Profectò ut glorioſum, eſt horrere in armis, ſudare ſub clypeo, aſſurgere in haſtas, tranare fluvios, nimbis nihil cedere, nõdum curatis corporib' opperiri hoſtem, provocare fortunam: ita accedente cæleſtis

rigore

rigore virtutis, & quaſi ignorantiâ quadam illecebrarum creſcit Martium decus, ac magnâ conſtantiæ laude, ſeveráque dignitate roboratur. TILLIVS mehercule fuit ille, cui ad ardua tendenti nulla unquam femina occurrit. Symphorianus periodum Alphonſi detruncans, & ipſe repoſuit: ſive argutabatur iocosè, ſive ita ſentiebat. Quid, inquit, Alphonſe, prædicas miracula? cuiusvis animi non eſt, hos impetus omni belluâ ferociores vincere; deinde non eſt neceſſum, ut Martem acceſſurus, conjugem refugias. ſi neque ille propterea nomen & arma perdere cenſetur; cur nobis obſit neceſſaria voluptas, non inter Lemnia vincula deprehenſis, ſed legitimo fœdere obſtrictis? ſub platano pacis enutriti homines facili nimis animo tranſcurrunt caſtra: privatóque judicio militares rixas in abſentia componunt: ut taceam, moderato voluptatis uſu animos non diſſolvi: neque, ut imperiti conijciunt, enervari. Quis autem mihi probaturus eſt, caſtitatem in bello ſervari etiam à cautiſſimo poſſe? omnia in caſtris adverſus eam coniurant: animi libertas, ratio vitæ, occaſio, profligati mores, nulla conſcientia: ut unus velit, quot obluctabuntur? ut multi cupiant, evertuntur tamen à pluribus proba pectora. Pace tua dixerim: obſtrictúsne ſum religione aliquâ, ut credam in TILLIO cetera maximo, tam conſummatam continentiam fuiſſe?

ALPHONSVS è contrario: velim hic mihi vacivas aures præbeas; docebere. Cùm proximis Comitiis Ratisbonenſibus, ut amat fieri in convivio, varios

Omni ævo memorabilis atteſtatio M. Tillii de

seipso, iam quinquaginta quinque annis militante. in diversissimis castris Anno M DC.XXX.

sermones misceret epulantium hilaritas; explicata bellorum indole, quidam effutire ausus est; credere se, nullum militem vitijs intactum castra sequi posse: nimirum absque Veneris usu, abusu vini, & sacrorum nominum, quæ armata impietas temerare consuevit. M. TILLIVS, qui & ipse accubuit, ut sarcasmum procacem flagranti veritate obrueret: *Atqui ego*, retorsit, *quinquaginta quinque iam annis bellagero, varijs periculis atque eventibus exercitatus; affirmo tamen tibi, quæ gratia boni Numinis est; me feminam nunquam attigisse, sacra verba nunquam profanâsse, sobrium fuisse semper.* Quid ais, Symphoriane? tanto Duci abnuemus fidem? an, quæ facta cernimus, fieri posse negabimus? nempe præfidenti suis viribus, spoliísque gentium ac prædis ad flagitium oneranti corpus, concesserim & ego, castitatem desperandam esse: non itidem illi, qui rerum fluxarum contemptor arduum virtutis opus molitur; creditque ea omnia, quæ cum scelere delectant, infra magnitudinem herois poni. Errant, mihi crede, turpissimè errant, quicunque pugnaturi, voluptatibus indulgent: digni, quos Epaminondas aliquis, ea cum ignominia, quâ obesos aqualiculos, expellat è castris. Num enim, quod paci vitio vertitur, bello in laudem cedet? quod in urbibus coërcet pœna, in castris excusabit protervia? Cur igitur ejecit hos ganeones iste absque liberis gloriosus Thebanorum pater? qua tandem in re viri fortes à timidis, utiles à proletarijs, strenui ab ignavis different: si

ſi vitâ quidem diverſis occupata eſt ſtudijs, ijsdem verò ſceleribus implicata? ſcisne, Symphoriane, cur Rex Pellæus captivas Perſicas, oculorum dolores nominaverit in militia? nôſti, quare veteres Amazonem in annulo cælaverint? fortem nimirum Viraginem in corde Ducis æternitatis capaci. Fortitudinem, Conſtantiam in bene dotatam Conjugem ducat, quæ libertatem, non liberos pariat: quales etiam M. Tillius, non cum ulla femina mortali, ſed cum immortali Victoria communicavit. quæ quidem cum ampliſſima dote adhuc Juveni nupſerat, tam fidelis & ſincera, ut adultera nunquam audierit, fidem ſemper illæſam ſervârit. Non mihi hîc Lipſia ſuſpiciones ingerat violati tori: vicit & ibi Tillius; ubi plura facinora edidit, cùm vinci videretur, quàm cùm ſæpe vicit.

Ego verò & hoc contendo nunc: caſtitatis præſidio, magis defendi Ducem, quàm militum turmis. Siquidem omne vitium obſcurat hominis laudes, minúsque idoneum magnis rebus conficiendis reddit: neſcio autem, quid libido amplius in vires tentet, & animos in fæce reptantes proculcet: Unde qui voluptatem amant, plerumque ad hoſtis conſpectum trepidant: ſive ut ne perdant, quod amant; ſive ut ne ſentiant, quod timent. Phryges ſunt, & turgentibus tamen buccis perſonant triumphos. Infla tubam: pulſa tympana: flagellatis adſtabunt pectoribus, & ſolventur; ut, ſi nihil dicant, ſentiantur tamen expaveſcere.

 veſcere.

vescere. At integra mens in casto corpore, aliter se habet. nescit metuere inflectique; præsente hoste præsentiùs erigitur: firmatur laboribus, mulcetur periculis. præteritarum rerum non pudet: in eventuras spei plena fertur, & decus excoquit militare. Ac vide, Symphoriane, quàm justis rationibus me tibi committam: quàm nihil susceptæ causæ diffidam. Non existimo eos tantùm bello ineptos, quos naturæ timiditas constringit, vel libido laxat, vel fortuna retardat. Credo etiam timidiorem indolem, illecebris tamen & vilitati non obnoxiam, subinde præclarè assurgere. opinor etiam infelicibus nonnunquam castitatis subsidium prodesse. Scio autem indubius, fortissimos quosque & fortunæ charissimos, à libidine oppressos subversósque esse. Scipio Africanus clausis ante captam puellam oculis majorem triumphum vjdit, quàm cùm Carthaginem dedit pessum. Finito Punico bello, simul atque castus esse desijt, nec felix permansit. Ille terror Romanorum Hannibal, quàm diu incubuit in Alpes aceto rumpendos, & glaciem sæcularem horridis è rupibus submovit, Ductor exercitûs rigidi, asperi, inconcussi; tam diu victor in peregrino solo stetit. Vix Capuæ consedit, emollitus deliciis & thermis, perijt ille vigor: invictus vinci potuit, quia Cannas suas Capuanas accessit. Constantior in hoc castæ mentis proposito perseveravit M. Tillius, in quo & vitam clausit, effecitque; ut veterum exempla

Ducum

Ducum laudare quidem aliquando, ſed in comparationem admittere non debeamus. Diſce miles militare: Galba eſt, non Getulicus: vetus olim diſciplina in caſtris perſonuit. diſcat bellatrix poſteritas militare. TILLIUS eſt, non Hannibal, qui documenta vivendi pugnandíque dedit. Dicit ille: ET TARENTINI SUUM HANNIBALEM habent. Dico ego: & Germani ſuum TILLIUM habent. Finierat Alphonſus. at Symphorianus, quod reponeret, non habebat, in ruborem penè datus. tantùm illud, ne omnino mutus videretur, ſubjecit: Tu me antea, Alphonſe, in militibus laudandis occupatum, inſimulâſti nimiæ diligentiæ: cave, ne idem de Panegyri tua ſentiam: quaſi melioris facundiæ fontem, multâ operâ effoſſum, tantùm in Continentiæ laudes derivaveris. Ne ambigas velim, ait Alphonſus: modò intelligas, quid intenderim. ut nimirum, quibus iſtæ vires animiq; non ſunt, militare deſinant; aut certè pernicioſos affectus freno rationis coërceant. Sacri illi ſint & piaculares, qui neceſſitatis vaniſſima ſpecie vitij labem prævelant.

Quid verò dicam de militum inſolenti nimis aſſuetudine gravíque malo, quo Deum Superóſque impunè ſe laceſſere, proniſſimè arbitrantur? an & hanc impietatem defendes? credámne ego, bonæ mentis micam in perjuris hominibus ſuperare, qui plures contumelias in Cælites jaculantur, quàm lanceas in hoſtes? ut quid timidi habentur apud vos Divûm religioſi

Impietas maximum militiæ malum M. Tillium ne afflavit quidem.

ligiosi cultores? ut quid generosi, quorum omne votum maledictis tonat, vibrat fulgura, & fulminandas execrationes? quorsum tot diræ, & infaustiora bubonum carminibus verba, quibus Cælum terrámque flagitiosissimè incessant? nempe Sacramentorum si non multiplicentur myriades, cum horrore audientium, mandata segniùs urgebuntur, & jacebunt inermia? atqui M. Tillius potuit bellorum labores, officiúmque Ducis religiosissimo erga Deum innectere obsequio. fieri hoc posse grandævus bellator docuit: pudebit discere neoptolemos, vix unius aut alterius lustri milites, sæpenumero tirones? Concludo: vana solùm temeritas est, & prodigiosa petulantia, secum ipsa ex lubidine certans, voluptatem in sacrifico linguæ vitio quærere. Prosperi bellorum eventus è manu Dei fluunt: hic à petentibus injuriosè offenditur, Gigantum insanissimo more in astra surrectis, eadémque rabioso murmure pulsantibus. Si hostes, si ex Thracia, aut Odrysiis stabulis protrusi, si in Sole Lunáque aliisque Planetis, inscij Conditoris, profanas cogitationes sisterent, excusari posset barbararū mentium miseranda caligo. Nunc ijdem, quibus Christus suum nomen communicavit, gloriantur protervis assultibus, quà verborum quà facinorum, ejus amicos, eundémque Judicem verberare. Exemplo sint tristissimo tot passim locis diruta templa, laceratæque Divorum imagines. quæ dedecora, quemadmodum

Ca-

Carolus V. summo cum dolore aspexit, deploravitque; ita M. Tillius, ubicunque vulgi ignavia aut piaculo militum, Dei cultum imminutum vidit, ingenuo luctu commotus, summáque vi ultorem injuriarum stringens gladium, visus est manantibus etiam lacrimis, animi sui vulnus contestari.

Quod ad ebriosos choros, insanámque perpotandi dulcedinem attinet, breviter hæc dico: non damnare me læta convivia & humanitate referta, si lubet, etiam ferculis distenta. Scimus bella ad unguem pacis non esse dimetienda. veri milites sudore æstúque defessi, procumbunt in herba, & abliguriunt, quod præ manibus habent. abundare & deficere nôrunt: in utrumque parati, assuefaciunt se copiæ & inopiæ: cibos è fortunæ culina petunt parabiles, humorique, cui vita innatat, reparando natos. ut frugi ventrem expleant, non necesse habent, in prædones degenerare, aliorum patrimonia domósque & cellas excutere. Ex istorum militum genere aliquis, oblatis à fortuna lautitijs fruitur, sed non effeminatur: grates agit danti; neganti non irascitur: optat, non expostulat. si habet, bene est: sin, bonâ mente expletus est. aquam, Falernum, polentam, gallinámque, siccam & pinguem bovem, effætum vividúmque taurum pari lubentiâ, faucibus in utroque nec quicquam exasperatis frangit. meliora nunquam respuit, sed primùm, cùm

Sobrietas rara Castrorum virtus à M. Tillio constanter culta.

habet, desiderat. Tales ego ad Martis prandium, quandoque etiam ad cœnam Jovis invitavero. non itidem eos, qui omnes suos hostes super mensa debellant, turrésque & mœnia uvidis mero digitis depingunt in quadra. Vah horrida bella, quæ Thraso gerit! strenuam manum, quam Pollex ducit! apage sagatas hasce cucurbitas, & abdomina bellorúmque impedimenta, inutiles truncos, temeto vinóque spumantes! modò obliment hiatus suos, unde unde, nihil admodum dispiciunt. neque ego propterea tales nominabo fortes impavidósque; si eò dementiæ progressi, ex inauratis mortuorum calvis bibant, ac sanitatis novum scelus, propinent alteri ex aliorum funere. Cohorruit ad hoc facinus Symphorianus, & an audiverit, an legerit, interrogat. Factum tenet, respondit Alphonsus: ídque Historici fide digni prodiderunt. Tu æquo animo sustine, quæ commemoravi fusiùs. Profuerit fortasse, tres istos scopulos cognôsse, ad quos omni ævo infames, plurimæ semper militum classes sunt allisæ. Ceteri animi motus ut edomandi sint, à Bojaria ex M. Tillij mente audivimus. Illud certum est, magnam industriam, longum rerum usum, felicémque prudentiam ad hoc requiri: ut ne affectum non omnino illaudatum, bello autem necessarium opprimas: neque tamen rebellem, contumacem, damnosum gliscere patiaris. Cedò enim, si iram, quæ cos militiæ est, penitùs

Tres militiæ scopuli, Impuritas, Impietas, Ebrietas, bonis militibus exemplo M. Tillij vitandi.

tùs exstirpes: an non languebit acies etiam in campo? Constricti nervi non exerent se: tuba sonante propterea non movebitur exsectus animus, & absque stimulo suo: timendúmque tandem, ne in ipsa fluat arma ignavus tepor segnísque mollities, vigore consumpto. Quòd si nimiùm indulseris, neque moderèris iræ subsultanti, ubi accesserit caloris copia majórque impetus, stragem time: excusso rationis imperio, inflammatum te super hostes effundes, sæpe quidem non inultum, inter cadavera moriturum; nunquam tamen cum clementiæ aut consilij laude victurum. Quocirca prudentissimi Duces iram ut thesaurum asservant, quem tempore pacis clausum habent; indicto bello aperiunt, neque prodigunt statim: sed ne fraude quicquam cæcóve agendi modo intervertatur, provident: deinde computantes debitum, ratam meritámque portionem hosti ferociter adnumerant. Qua in re atque animi potentis moderatione, quantùm M. Tillius eminuerit, opinor nemo est, qui nesciat. Hic orbem pro præcone habet, victásque gentes pro testibus. Ubi finijt, Alphonso Symphorianus etiam gratias egit, nedum succensuit, dictitans: intelligere nunc se liquidiùs, quantis bella indigeant animis, omnino gloriosis conferta periculis: utilitati quidem Reipublicæ plurimùm profutura; non minùs tamen privato homini, nisi caverit,

Qualis ira militem deceat?

rit; nocitura. accuraturum se, ut in bello id, quod optimum est, eligat, & oratio suum momentum habuisse videatur: nunc verò ab auribus ad oculos redeundum esse.

Roma indicat, quomodo creverit, & à Tillio defensa sit.

Invitabatur identidem Roma ad querelarum & lugubris officij cultum: solebátque id cùm Alemannia, tum disertiùs ipsa Bojaria non sine exquisitis cærimoniis facere. Roma, Tillium, inquit, non lugeo: spes animosa me fulcit, illum in cælis jam triumphare. id tamen gratiâ illius fecero; ut quemadmodum ego in hanc majestatem à parvis initiis excreverim, quantùm quidem ex nutricibus meis discere potui, vobis patefaciam. Intelligetis deinde, meritò Tillium Vestrum, pro Romani Imperij conservanda dignitate ita decertâsse.

Credite posteritas: non semper maxima Roma,
Et Caput orbis erat: quondam dùm parva jacebam
In cunis, & adhuc lactens, alimenta benigna
Cruda papilla lupæ dedit: hinc reor illa deinde
Invasit me dira fames, ut tota vorarem
Regna, nec antiquæ congestis pultibus Albæ
Sustentare gulam possem, contenta Sabinis
Finibus, & Latij spicâ. crescentibus annis
Tam pretiosa etiam rabies succrevit edendi.
Non potui satiari epulis, nisi mensa secunda
Imperij Pomum nobis ad prandia ferret.
Nunc alij cœnant illud: vos discite plura.
Parvula, (penè pudet, nostros evolvere mores)

Cùm

Cùm mea me nutrix duris gestabat in ulnis;
(Acca vocabatur) nihil, aut non plurima scivi
De Mundo. in parvum quandoque ferebar agellum.
En tuus hic Roma est, Nutrix dicebat, agellus:
Hic tuus est. quid enim ploras? Virguncula quid fles?
Tunc mihi cantabat Phrygijs erroribus actum
Æneam, aut dulci præventam morte Creusam:
Atque mihi similem, nisi quòd puer esset, Iulum.
O quoties cecinit! si scires Roma, quid esses:
Gauderes. Martis generoso ex sanguine nata,
Stirpe Iovem contingis avum. Sic blanda tenellam
Solata est; nostros sic demulcebat amores.
Dein tacui: aut carpsi duo vel tria grana soporis.
Ire volens, quoties cecidi? Nutrice monente,
Objurgante etiam, quando me gramina vidit
Audaci calcare gradu. Iam repere quibam,
Non poteram fari tamen: & quæ verba loquebar,
Balba, fuere sono medio truncata: nec ipsa
Sæpe, quid his peterem, Nutrix agnoverat Acca.
Sed mirum est. jam tum voce affectare videbar
Sceptro aliquid simile, aut quòd collaceret in ostro.
O error! cùm quid nitidum, sceptrúmque poposci,
Non intellectæ monstraverat Acca ligonem.
Lustrum degebam. neque dum, quid bella, quid arma,
Quid catapulta foret, quid talia nomina, nôram.
Mitis & absque dolo, sine vi, sine viribus, insons,
Virgo viros fugi: potuique hoc parva puella.
Verùm omnes quoscunque patres, matrésque videbam,
Accas innocuo semper de more vocabam.
(Mirum est; hic nullam prorsus risisse Dearum)
Ah! nondum ullius simplex spectacula Circi
Audebam, aut Magno Pompejo æquale theatrum.

Nondum ullus Cæsar, Marius vel Sylla forenses
Vendebat lites: nondum sua rostra disertus
Tullius in media resonans erexerat urbe.
Nondum ullæ thermæ. Traiani ubi visitur arcus,
Spica brevis steterat, spolium non nobile falcis.
Verrucæ fuerant septem, quas cernitis Arces.
Arduus hic collis, qui nunc ingentia portat
Templa, nihil fingo, securæ credite, gibbo
Pumilionis erat similis. (risere; sed alto
Pensârunt gemitu.) Tyberim non pyxide magna
Clausissem, aut vitro: pretiosos cujus ab ore
Sorbebam bombos, manantes lacte caprino.
Paulatim crevi fraterno sanguine pasta,
Pincerna tradente Remo. tellure levavi
Corpus, & erexi reptantia celsiùs ossa;
Ac pedibus solidata steti: mox verba loquebar
Clara & amœna, croco, suavíque fluentia melle.
Non dixi: tetuli vescos; *et*, an haspicis, Acca?
Indugredi quieo: *sed docto comptiùs ore*
Dicebam: Nutrix viden Acca? incedere possum:
Quod comedam, mecum ipsa tuli. *dein ludere parvâ*
Incepi gavisa, pilâ, (quæ excrevit in orbem)
Vt pueri pueræque solent. haurire cruorem
Belli guttatim tantùm, modicisque labellis:
Si deprensa forem, totum cratera bibisse
Sanguinis, erubui. porrò quæ nostra cupido est,
Institui varias nugas: ab origine fossas
Ducere, vel potiùs speciem simulacráque prima
Fossarum: portas, Capitolia, mœnia, vallum.
Omnia parva tamen: neque enim, quæ duxerat, ipsa
Magna fuit. sensim florenti corpore major,
Contempsi bullas, & nescio quas minimas res:

Pa-

Paſtorúmque nuces (ſcis Fauſtula fida) reliqui.
Inde togam ſumpſi, prætextatámque juventam
Abjeci, cœpíque loco mihi Conſulis eſſe,
Regibus ejectis. Tunc mortua jam fuit Acca:
Sola relinquebar. mea tela, haud tela vocavi,
Sed pila. at nondum tam ſæva ac horrida pila,
Qualia conſtratis vidit Pharſalia campis.
Tandem etiam iraſci, galeis galeata minari,
Obliquare oculos didici. faſtigia, turres
Primas exſtruxi. ſeptem mox collibus ingens,
Tanquam crinali muro redimita Cybelle
Viſa, repercuſſi campos, orbémque replevi
Majeſtate mea. Samnites, Celtæ, Faliſci,
Veij, Lucani, Senones, Trebia, Allia, Cannæ,
Punica bella, meis licèt obluctata triumphis,
Debebant ſervire, jugóque cadaver & iras
Subdere: tunc Martis ſenſi genitoris avíque
Auxilium, qui me ditione Aquilísque ſecundis,
Terrarum Dominam, & multis donavit opimis.
Felix, qui tali decoratam munere Divûm
Defenſor nullo patitur ſuccumbere bello!
Non tu pro minima certâſti, maxime TILLY,
Communíque Deæ; cujus licèt alma poteſtas,
Imperiúmque verendum & formidabile pondus,
Sic moderante Deo, Germana in pectora totum
Sederit, Auſtriacas mentes, & Numina quædam
Terrarum: non idcirco mea nomina muto.
Romanum Imperium ſervâſti maxime TILLY,
Me quoque.

Allu-

Imperii Romani maiestas apud Austriam considet.

Assurexerant canenti omnes Deæ. Austria etiam explicata facie, & è remisso luctu hilarescente, vehementer, ut apparebat, sibi complacuit, cogitanti, se tam nobile Depositum tot à sæculis jam nulli impunè violatum conservâsse: tanti imperij pondus in Austriacos humeros consedisse: quod etiamnum Archiduces sui, summa cum moderatione, pietate, clementia, dignitate, justitia suaviter juxta ac fortiter administrent. Devolvi hunc favorem ex Numinis bonitate ac sapientia, quo Rudolphum Habspurgicum Conditorem Cæsarei Stemmatis impertiverit. nihil alienum à munificentia DEI esse, si virtuti quædam præmia etiam in isto orbe persolvat. in quo quid præstabilius digniúsque Austriacis dare potuisset, quàm orbem universum?

Austriæ encomium

Alphonsus se cohibere nequijt, quin Austriam in hunc modum tacitè alloqueretur: Salve, ô Serenissima Moderatrix terrarum, Imperij Præses, Aquilarum Custos, Hæreticorum terror, Amazon potentissima, Bojariæ Soror! Tibi gratiarum illustrium copiosa suavitas favórque Altissimi, quia mitis es, terras possidendas dedit. Tibi solis avem, alendam purissimo tuorum Cæsarum radio, commendavit. Tibi Roma non invita, quos ab V. C. diversorum Consulum laboribus peperit triumphos, cum nomine virtutéque concessit. Tu nobis Rudolphos felices, Frideri-

dericos fortes, Maximilianos bellicoſos, ſapientes Carolos, Leopoldos, Ferdinandos pios protuliſti. Tu à tot hoſtibus laceſſita, ſemper tamen plures amicos inveniſti. Quoties Viennam Othomannidum ferox infeſtavit exercitus: ſed armorum cœlique defendentis non ſuſtinens ferreum nimbum, retro cum pudore ceſſit? jam centum millia, jam trecenta Suleimanni rabies effuderat; & videbaris obſeſſa, antequam obſidenda. invenit tamen virtus animoſa viam, & præclarâ fiduciâ ſolicitante Numen, ſuppetias æther tulit, iterúmque ad immanſueti Bosphori ſaxa, Turcarum Thracúmque colluvies recedere compulſa eſt. Tunc primùm minuetur potentia tua, cùm ſenio mundi fatiſcentis nutabit omnis poteſtas, montibúſque in valles confuſis Regnum incipiet, cujus finis non erit. Hæc ille. cui ego: Aedepol! Alphonſe, gratiam bene multam inibis, ubi cognoverit hæc Dea oraculis tuis incluſas laudes. aliàs illam natura liberalis inclinat ad bona diffundenda, quæ habet. utut ſit: Auſtriæ multa debentur, multa Bojariæ, omnia Deo: cujus ſingularem providentiam quis non admiretur, ſecum volutans; quo ordine, qua lege, quibus decretis ſtatuerit hunc mundum gubernare? Ut ipſa Roma confeſſa eſt, quàm parva, quàm tenera, imbelliſque in tam potentem Heroinam excrevit? quod in allegoria poëtica audivimus, ita tradunt hiſtoriæ.

Romulus cupiditate dominandi elatus, è pastorali casa altissimas cogitationes hausit. Molitus fossas, aratrum circùm urbem designandam duxit: congregavit volones, profugos, miserósque; horum opera fundamenta jecit, portas statuit: incolis quibusque addixit spatium. deinde leges tulit, Remo fratri, transilienti fossam, perniciosas. Ubi multitudo exaucta est, ordinavit Rempublicam: successu temporis Populus jam numerosior majórque urbe grassari cœpit, ut se distenderet. hinc secuta bella, paupertas, divitiæ, morbi, mortes. Interim quæ intendebatur ditio, propagata est. Ubi finitimæ terræ accesserunt, cupiditas in dissita Regna venit. Spolia totius orbis Romam migrârunt. expulsis Regibus constituti Consules, qui senatores antecelluere, timuerunt Senatum. hi immane quantum sudârunt, ut terminos Imperij proferrent. Certum illud, florem Asiæ, Africæ, Europæ à Roma pependisse. Augusto Euphrates, Nilus, Danubius, Rhenus servitium præstitere. Claudius etiam Britannias aperuit. Trajanus Armeniam, Arabiam, Daciam adjecit. quanta hæc potentia! Sed deinde urbs ista occisa est penè nimijs bonis. luxuria atque ambitione magnæ res eversæ: communia jura, post Pharsalicam pugnam fugato Pompejo, in Julium Cæsarem translata, ab hoc in Successores fluxere. Clarissimè tamen elucet, indefessâ operâ ingentique conatu ac valido nervo virtutis opus fuisse, ad talium

Re-

Regnorum exordia progreſsúſque ſtabiliendos: non otio pacis, vino, marcore, luxúque diffluentibus hæc Imperia creviſſe. Adhuc loquebar: cùm Juvenis unus, ut ſtatim augurari licebat, Martis armiger ſe ſe intulit, procerus & ruber, ſudore, pulvere, vulneribus luculentiſſimis inſignitus probè. Ferebat ingentem umbonem, & in illo Bella Tilliana uncialibus figuris ſculpta. is gaudio turbulento plenus, trucem hujuscemodi cantum effudit. Chorus.

CHORUS IV.

Extra M. TILLIUM paucos nôsse genium veræ Virtutis ac Gloriæ: pauciores illum assequi: Epidictici Carminis reducta varietate, modulando comprobat.

Quàm cæca gens mortalium est! veros nequit
Adipisci honores, & opulenta præmia.
Non in liquidi vulnere palmitis
Natat excelsi Gloria genij.
Non incubat rosetis;
Non prandet in viretis.
Non nitet vultu, neque delicatos
Ventilat crines, madidos amomo.
Non vano Diademate
Pressat verticis aream.
Non inter molles cantat amica choros:
Non, inquam, visa est esse puella levis.
Nec opacâ latet umbrâ platanorum,
Nec anheli Phaëtontis fugit astrum.
Non in Sidonio recumbit ostro,
Nec dormit Tyrio jacens grabato:
Non levibus ludit citharis, auróque bicorni:
Nec digitis infringit ebur chordásque sonantes.
Nulla fila, nulla pensa,
Laneósve ducit orbes.
Non fæminarum gaudio
Obliviosa diffluit.

Sed cum virili robore
Perfert dolorem vulneris.
Sed cruenta stringit arma,
Ferreósque gestat orbes:
Sed pilis ludit, tormentorúmque curuli
Fulmine, & ex alio fundit sua cantica cornu.
Sed duro jacet explicata saxo,
Cùm vult Herculeum videre somnum.
Sed in æstu vel in agris, glaciata
Aquilonis super Vrsa rotat hastas.
Sed valat excussis sanguinolenta comis:
Miles io! miles, torva puella canit.
Sed celsâ galeæ jubâ
Nigram Cæsariem premit.
Sed rubet vultu, patulámque frontem
Multo sanguine pingit, & furore.
Sed prandet alliúmque,
Cepásque, olúsque crudum.
Sed in egelido flumine Strymonis
Natat excelsi gloria Genij.
Hunc morem ab ipso TILLIO, *vel Gloria*
Didicisse debet, aut ab ipsa TILLIVS.

Canebat hæc armiger iste hilari cum ferocia; festóque sono, ex imis ducto pectoribus, inundabat aures; ut tanquam à classico animaremur. Præsertim Symphoriano pulcher hic furor placuit, exclamanti: quantùm, ô quantùm à Paridis Lyrâ discrepat Pelides cithara! malim audire has voces, quàm quibus olores immoriuntur, vel ambulantes silvæ auritas arbores Orpheo demittunt. Armiger ad extimum tumbæ solummodò marmor admissus, illud, quo debuit, oscu- Armiger Martis littoras à Marte con-

ſcriptas Auſtriæ atque Bojariæ tradit.

oſculo genúque veneratus, Umbonem eidem acclinavit: exin honoris officio perfunctus litteras dedit; unas Auſtriæ, alteras Bojariæ. illæ in rubro erant albis ſcriptæ; hæ in pelle leonina, Criſtâ ex Martis caſſide raptâ exaratæ. Auſtria prior ferrea vincula & adamantem, quo obſignabantur, curiosè diſſolvit. pòſt epigraphe lectâ ſubriſit, oſtendítque Bojariæ: quæ ridenti tantùm ſimilis, cœpit etiam ſuum vellus evolvere, ita unguibus caudáque inter ſe conſertis implicatum, ut unus unguis ex nodo ſecluſus integrum involucrum explicaret. Ut legit immerſas notas, ſenſúmque cognovit; admirata Martis ingenium, vultu explicato commendare viſa eſt, ſtatuítque apud ſe exequi, quæ ſcripſerat. quid verò eſſet, nos neque tum noſcere, neque etiam conjecturâ aſſequi potuimus. id notatum eſt, Bojariam ſecum colluctari debuiſſe, ut in eo affectu permaneret, quem Mars fortaſſe imperaverat. Videbatur aliqua re nova delectari, quæ tamen mœrorem non excluderet. Sed etſi triſtabatur: inter illam triſtitiam, quam primùm in ſe vocabat indulgens, & eam, quam ex funere CHARISSIMI TILLIJ percipiebat, multùm diſconvenerat. prior enim acriter intuenti non tam ſincera, copioſa, naturalis, quàm poſterior, plenum animum occupans, apparuit. At Auſtria veriſſimis tenerrimiſque gemitibus reſolvit animi ſui ſenſa, dum acerbiſſimas perlegeret litteras: variéque mutato vultu, quòd vulnus infli-

ctum ſentiret, abſque loquela loquebatur: ſubinde in has voces: Igitur hæc Mars mihi? & jam? non credideram. cur igitur priùs conceſſit? ô Geta! Rogavit etiam Bojariam, ut ſui Leonis rugitum explicaret. hæc; nihil admodum, niſi ut te conſoler, multò verò maximè id præſtabo, finitis exequijs: ubi, ſi libeat, diſertiùs hac de re ſermonem miſcebimus. nunc tanti Funeris luctus alio queſtu non videtur temerandus. Auſtria eò altiùs ingemuit: &, ô funeſtas mihi litteras, ait, funeſtum Armigerum, qui tulit! At non hæc mihi Mars ſemper fefelliſti igitur me. Non amas Auſtriam: Non amas Sororem meam Bojariam. Verè è Caucaſo exciſus es, Scytha, Thrax, Sauromata. Dicebat hæc inflammato vultu, luctúque terribili inter lacrimas ardenti. Symphorianus, Deum bonum! ait, quæ mala invaſerunt Auſtriam? quæ mortes ſunt igitur nuntiatæ? Illa, audi Soror, inquit, quàm fidelis iſte noſter, ſi Dijs & Deabus placet, ſit elegans Mavors; (& legit litteras Bojariæ, ſcitiſſimè tum nutu, tum geſtu Auſtriæ Martiſque litteris adremiganti) Scriptæ erant in hunc modum.

Epiſtola Martis ad Auſtriam; in qua gladium Tillii donatum repetit, in bellis contra Suecum uſurus.

MARS BELLORUM PATER ET DOMINUS HEREDITARIUS, AUSTRIÆ SUÆ SALUTEM ET CLYPEUM.

Moturus in Suecum, tuos & Bojariæ hoſtes, dum armamentarium meum perluſtro, vidi aliquos enſes

deesse, quos ante quinquaginta annos in flumine Hebro, vivóque Strymone tinxeram. Iratus Cyclopibus ignavis, quòd hâc de re priùs non admonuissent; vel me non quæsito, alijs & fors non sine ingenti pretio accommodâssent; omnes omnino ex officina tractos, in malam rem ire jusseram. ij respondêre, se verò nullum gladium ulli Duci unquam nisi meo imperio dedisse: eos, de quibus absentibus quererer, eodem imperio datos esse. Unum Tampierio, alterum Bucquoyo, tres M. Tillio, duos Illustrissimo Duci Fridlandiæ. Cœpi diem locúmque & ordinem requirere, compertæque fidelitati attestantium assensum dedi. Quare, ô dilecta Austria, cùm tui causâ occuper in Sueco profligando, plurimùm verò gladio Tilliano, quem tibi donaveram, confidere liceat: quæso te obtestórque, si possum, etiam impero, ut illum ipsum gladium jin meum armamentarium remittas, à me nunc hisce in bellis stringendum. Scripsi etiam Sorori Bavariæ tuæ: útque te propterea solaretur, admonui. habe fidem & obsequere, certa, Suecos nullo certiùs quàm M. Tillij Gladio vindice profligari posse. Et verò decet, ut quem viventi dederam, pluribus victorijs sacrum post fata recipiam. Ita tibi augures Aquilæ semper applaudant, & diu tuus Ferdinandus vivat! Vale, méque in obsequia paratum admitte.

Datum anno Imperantis Ferdinandi II. decimo tertio; die mihi sacro.

Hæc

Hæc promissa tua? ô Mars! ô Marspiter! repetivit incenso clamore Austria: apparet, quòd omne jus tuum in armis sit: nihil præter arma noveris, inelegans, rudis, an & improbus dicam? nullas certè Leges Placitáque Cæsarum meorum didicisti. Nescis, PROMISSUM CADERE IN DEBITUM? atqui donatio validior est, ET STATIM TRANSFERT DOMINATUM; multò maximè, si res in manum veniat. facta est Cæsari. ULTRA QUINGENTOS SOLIDOS VALET. SED NEQUE INOFFICIOSA FUIT, ut filia tua Roma conqueri possit; quando in ipsius etiam utilitatem hæc donatio cedit: NEC EGO INGRATA, ut opinor, tibi revocandi caussam dedi. Quid faciam? Soror! si Gladium reddo, carebo munere: nisi reddidero, contumax caput non pugnabit. Reddam equidem, (& lacrimabatur indignans) reddam. Bojaria argutè nutrivit luctum, & quasi solatium aspersura, revera tamen uberiores ciens gemitus: quid lamentabimur, ait, spoliatæ hoc gladio? tamen & nos jam ultrò concessimus. facilè ferro caremus, modò non uti deberem; aut illa manus adjuvaret, quæ hoc ferrũ duxit. sufficiat nobis, etiam Marti in amoribus & delicijs hunc Gladium esse, quem tanta ambitione reposcat. sed peracto honore funerali, quid in rem tuam sit, providebo. Deinde Bojaria pia de TILLIO encomia meditans, congessit, quibus Austriam magis adhuc accenderet, memoraturam apud se, cujus Herois Gladium restituere, indigno modo fuerit coacta. Quare

Boiaria Austriam indignè ferentem, quòd Mars Gladium repetat, solatur.

re Cæluin Cælique Conditorem & Funus alternis reſpiciens, ac conſuetudine quadam lugendi jam facilis in planctum, M. Tillij laudes hoc elogio proſecuta eſt.

M. TILLIUM, ut nullis inhiâſſe prædis conſtat; ita pleramque partem ſpoliorum, Divæ Virgini Mariæ conſecrâſſe oſtenditur.

Qvis vel ab invidia cæcus, vel amarus ab ira,
Vel tumido faſtu linguâque procacior audet
Dicere, quòd magnus pro Nummo ditia bella
Geſſerit, inque ſuum lucrum converterit hoſtes?
Teſtis, magne Deus: túque ô Bellator Orion:
Qui de ſideribus Martem comitaris euntem
Nubilus, & longâ romphæâ perfuris axem;
Tu quoque teſtis eris: (namque iſti credimus aſtra
Cuncta favere Duci) quòd non deſpecta ſecutus
Iurgia prædarum, currus onerârit opimis,
(Et poterat) non ille rubrum nitidúmque metallum,
Ex belli plauſtris Pacis congeſſit in arcam,
Explorator opum. Poſtquam molimina rerum
Ingentésque pio tractavit pectore curas,
Fortibus incubuit factis, ſolique labori
Obvius, Imperium valido moderamine cinxit:
Nil breve, nil parvum meditari viſus, & omnes
Collectos in corde Duces conatibus æquans
Expreſſit ſimul, & ſimul in certamina miſit.
Illi convaſent, illi commercia curent,
Gloria quos nugis ſpecioſis diſtinet, & qui vilis animus qui ſordidus auro eſt.
Plus enſis quàm cordis habent. Sed vile putavit
Tillius hoc, quidquid non cum virtute peractum,

Et

Et cum laude foret, quid enim possessa tot annis
Sarcina, dicebat, nostróque indigna labore
Profuerit? quando juvenem quærenda fatigat,
Dedecorat quæsita senem. Ducis impedit ausa,
Militis enervat: gravat hunc, sæpe opprimit illum:
Socordes utrosque facit; trepidóque pavore
Implet, & urgentes stimulos ad bella retundit.
Pulvis, amor Patriæ, sudor, Victoria, virtus, Divitiæ veri militis.
Vulnera, divitijs sunt annumeranda. caducis
Tetrica mens inhiet: nos immortalia dona
Speramus: promissa placent, quibus annuit æther.
Cætera vel non magna nimis, vel tempore fluxa,
Vel non certa satis, juvat, & contemnere fas est.
Si mea bella velim, curásque & robur & iras
Vendere; novi equidem pretium, non una cicatrix
(Quanquam non unâ fruimur) vel Gange rubenti,
Totius vel fonte Tagi mutabitur. Aurum
Splendet: at hoc cælum longè magis. aspice, quali
Castra Planetarum Mavors fulgore coronet.
Vtile censetur; fateor; tamen utile nunquam,
Cùm ratio dictet, præponi debet honesto.
Quàm timidi vilésque animi, qui semper in Hermo
Flaventíque natant Rheno, quà spumeus exit,
Scissa vado ramenta vehens: quibus ista videntur
Maxima, quæ tellus imis abstrusa cavernis
Abdidit, & dirum fossori præbuit omen.
At non & nobis eadem indulgente Deo mens:
Nec vocat obscuræ gazam conquirere glebæ:
Quæ quid opus? quæ sponsa mea est, non indiget isto
Fœderis illicio: nam dotem habet ipsa superbam.
Illa mea, illa mea est: qua non opulentior ulla; Quam Sponsam amaverit defenderítque Tillius.
Oetingæ colitur, sacra sublimis in æde.
Et spes est, nos forsan ab hac (quæ gratia blanda
Virginis, & morum clementia dulcis) amari.

Huic mea bella licet, curásque & robur & iras
Consecro, & hoc voveo quæcunque in fata lacertos.
Si jubeat nigros aliquando irrumpere ad Indos;
Memnoniam penetrabo domum: si quærere Nilum;
Ille licet profugus, patriæque incertus oberret;
Vestigabo tamen, fontémque ostendere cogam,
Et nunquam visum caput. Imperterritus ibo
Solis ad occidui thalamos: ubi Nereus imo
Solvit anhelantes gelidi sub gurgite ponti
Cornipedes, atque emergens speculatur Eoos.

Divæ Virginis tutelâ vicit Tillius.

Ista meas acies CASTRORUM MATER *obumbrat,*
Exarmátque suos hostes. hæc temperat iram,
Et validas facit esse minas. hæc dirigit enses
Consilio stabili, capulúmque in vulnera ducit.
Sive sub armisonis regalia lilia Gallis
Defendi; sive in Turcas Dacósque rebelles
Movimus, adjuvit præsens: si vera fatemur,
Hujus ab auxilio Pragensis gloria fluxit:
Túque tui fati lacrimas rabiémque doloris
Tergere cœpisti tandem, Regina malorum
Aspera, cognatis fœdata Alemannia bustis.
Hæc tua subvertit Badensis plaustra tyranne,
Ferratásque rotas, & formidabile mortis
Inventum. hujus opem supplex Moguntia sensit;
Quando cæsorum volvente cadavera Moeno,
Sacrilegi prædonis equos furiásque timere
Desiit. Hæc Cimbri cornu fastúmque repressit,
Contudit, ejecit, faucésque elisit hiantes.

Pathetica Oratio M. Tillii ad divam Virginem Oetinganam versu expressa.

Salve Virgo potens, Oetingæ nobilis Hospes!
Quæ super antiqui serpentis lubrica colla
Insistis, triplicisque malum jaculabile linguæ
Sanguineásque jubas, & ahenæ pondera squamæ
Sancta calce premis, furit ille, atrúmque venenum
Sibilat: & varios frustra torquetur in orbes.

Pulchra

Pulchra quidem, Lunámque super solémque venusta
Præradias: neque enim noster te afflavit Adamus,
Aut pomi fatalis odor: sed gratia totam
Servavit nitidam, macula sine criminis ulla.
Verùm ubi conceptum fudisti Numen in auras,
Tunc Dea tunc Virgo, tunc te formosior ipsa.
Tunc simul & Mater, tunc te quoque gratior ipsa,
Tunc aliquid, quod si coner, non dicere possim,
Tota decora, Sion O Filia, tota decora es.

Regia progenies magni Davidis, in uno
Crine tui colli vulnus fixura pudicum,
Mater obumbranti Virgo submitteris Austro:
Hic te fæcundam divino flamine fecit
Absque toro. Magnæ Matris tibi noscere nomen
Dulce datum; sed non ideo servare negatum
Virginis: in cumulum pretiosa encomia surgunt:
Et tanti fuerat forsan, sine Virgine Matrem
Esse DEI; sed utroque capis cum Nomine fructum
Collecti decoris. venter quem lilia vallant,
Et qui portavit Numen, verè ille beatus,
Nullos Lucinæ meruit tolerare labores.
Tota decora, Sion O Filia, tota decora es!

Hortus conclusus: sed in hoc includitur unà
Ver Arabum, Cilicúmque æstas, rurisque beati
Autumnus, sanctique parens vindemia musti.
Regis in accubitu suavem tua Nardus odorem
Assyrio præ thure dedit. Tu virgula fumi,
Palma Cades, Cedrus Libani, cyparissus Ephratæ,
Virga virens Iessæa, & vitæ optabile Lignum;
Gratius umbrosa platano, conspectius alno,
Fertilius tiliâ, longa procerius orno,
Tota decora, Sion O Filia, tota decora es!

Nigra quidem, formosa tamen: quia scilicet ussit
Déque-coloravit te Sol Altissimus: inde

Tam fuscus color est, & raræ gratia formæ.
Cernite prodigium sacris memorabile fastis:
Vritur igne rubus, sed non exuritur igne.
Castas flamma nives ardendo innoxia lambit:
Vellus ab Eoo nequicquam rore rigatur,
Cætera dum fletu materno gramina manant!
Tota decora, Sion O Filia, tota decora es.

Quàm fulges! (certè fulges) quàm magna videris!
(Magna videris enim) multa in Galatitide terra
Sinceri vultus, multæ risere puellæ:
Nulli te vultus, nullæ vicere puellæ.
Pulchrior Hesterâ, felicior esse Rebeccâ
Crederis, ac Sarâ melior, fœcundior Annâ:
Iudithâque, licèt forti magnâque Merari,
Fortior & major: fuerit licet illa venusta,
Tu tamen excellis: tantùm semel illa tyrannum
Vicit, & infestum caput à cervice revulsit.
Tu strato toties inferno Holoferne triumphas.

Terribilis Castrorum acies: hoc nomine Virgo
Sæpe vocanda mihi, sæpe auxiliata: corusca
Nunc, ô nunc gladios. & viribus instrue dextram
Te donaturam spolijs: non obruat hostis,
Non perimat: dignos potiùs servetur in usus,
Vulneribúsque vacet. Certè tu digna labore
Defendi nostro; mea quæ præcordia cælo
Imples, & vivis recreas afflatibus Orbem.

Terribilis castrorum acies: me plurima voti,
Oro, reum damna, dudúmque assueta vocari,
Annue: sis Clypeus noster, sis cassis, & umbo,
Ac lorica mihi: neque enim his confidimus armis,
Quæ timidâ sunt facta manu, solóque pavore
Ingenium fabricavit, iners ad bella, tubásque,
Et veras mortes, & dulcis vulnera famæ.
Te propter mea bella calent; te propter anhelat

Nec

Spiritus in corde hoc: placuisti sola, placebis
Sola, places sola, & non est Sponsa altera, non est.
Castra sub auroram cùm bellatura movebo:
Consurgens Aurora veni. non illa, cubili
Quæ mœsta egreditur, cognatáque funera deflet,
Ac matutinis lavat udas roribus herbas.
Tu generosa veni Genitrix, & pravia solis:
Cuius in augusto respirant sidera vultu,
Fessáque mulcentur; rursúmque in gaudia fundunt
Laxatum crinale jubar. Tibi splendidus æther
Cesserit indutos Salomonis pellibus ignes.
Cùm sitio, & rabies pugnæ sedata quievit:
Tu Fons signatus; tu vitæ lucida vena;
Tu Puteus viventis aquæ; qua proluo siccum
Guttur, & amissas illo bibo flumine vires.
Carmeli florentis apex: quem nulla pruina
Tempestásque tegit; non grandine verberat imber:
Ipse Aquilo tumidis buccis pulsare veretur.
Si licet, O Virgo! maneant immota, precamur
Fœdera, quæ sanxi. tuus en hic miles ad aram
Procumbo, sertúmque fero; quod nobile gemmis
Partheno-fusca-polis, stanti ad sua mœnia misit.
Te decet: oblato dignare adstringere crinem:
Sitque sacræ flammæ pignus. non nescio, quali
Florescas mitra, & longè melioribus astris
Antè mices. vibrat jubar exultante pyropo,
Sidereis diadema rosis. quandoque capillis
Das fluere, & nodum demis: tunc nigra refundi
Cæsaries humeris, & scintillare videtur:
Accurrunt Zephyri, stellæ sua lumina miscent
Ambitione vaga. Facies animosa, diéque
Largo plena nitet: blanda reverentia lucis
Emicat, & sancti formosum fulgur honoris.
Vt tota in cælo, sic totum in pectore cælum,

Tam

Nec tantùm in manibus, sed in ipso Filius ore est.
Tota decora, Sion O Filia, tota decora es!
Non hoc diffiteor: sed enim, quæ Ancilla vocari
Non dedignata es: sertum, quod TILLIVS offert
Ille tuus servus, (si vis, & Sponsus,) amicâ
Suscipe Diva manu, capitique impone corusco.
Si verum est, hac in (nam verum audivimus) Æde
Semper opem sensisse tuam, quicunque rogavit:
Si nunquam sine supplicibus, miserisque benigna
Hanc habitas aulam: neque discordante repulsâ
Destruis orantem, & voti non pœnitet ullum:
Si reus ob noxas, commissáque crimina vitæ
Tristior, hîc Matrem, libertatémque salutis
Invenit, & dulci mansuescunt pectora luctu:
Esto memor TILLI DVCIS, ac præsagia firma.
Et quem defendis vivum, post fata cadaver
Non exclude domo: da, cùm nigra venerit hora
Funereis invecta rotis; ut bella gerenti
Occidat in Bavarâ tellure suprema mihi lux.
Nec tempus, nec fata queror. sat viximus annis,
Sat Marti, campóque datum.
(Ingemuere omnes: & Boicæ Diva profusè
Flevit, & ad sacram contorsit lumina tumbam.)

Votum Tillianum ut, cùm moriendum erit, moriatur sepeliatúrque prope D. V. ædem.

Austria dolori interim vacabat: cui non mediocrem adjecit fervorem memorata in Virginem Virginum pietas inclyti Senis: solebátque dicere, eò se flagrantiùs desiderare illius Herois ensem, qui raro in bellis miraculo, pietatis decus militari gloriæ commiscuerit. Dixeram hîc liberè Alphonso: equidem non displicuit mihi inflammata ingenuis precibus facundia, verbísque sublimibus religiosum animum Ducis erga

Cælitum Reginam bene valde affectum commendans.

An non enim orationis auditæ suavissimus sensus est, animo etiam tuo? Ad quæ Alphonsus: nihil abnuo, delicatas hasce preces esse, amore gaudioque & sidereis floribus plenas. ac ipse Poëta quidem includendo eas numeris, multus certè fuit & admodum tener, in exornanda laude fæcundæ Virginis: ut dubio procul magnificæ de ea existimationis nobile pretium laturus sibi videretur; quando pietatis inspersæ animique obstricti sensa pronuncians, ea postmodum certis atque aureis vinciendo compedibus, eleganter compsisset. Sed amabo te: armatum Ducem in tam molles affectus erupisse, mihi persuadeam? Tillium decebat rigidior oratio, qualem principio audivimus, bella, tubas, internecionem hostium, gloriam Dei resonantem. interstrepentibus lituis olorina carmina non conveniunt. Opinor ego, suspiria illum, sed grandioris animi duxisse, solicitudine, curâ, timore, prudentiâ, religione plena: qualia memorant se quotidie arbitratos, qui fores observârunt, dum horis antelucanis, nocturnisque item cum Deo Divisq; agebat, ac si præsens alloqueretur præsentes, calidè & altè locutus. Post ejus obitum in schediasmate, ab ipso propria manu exarato, reperti sunt alterius, hoc est, nobilioris & regiæ venæ versus, quos quotidie in necessitatibus usurpabat. inter eos etiam isti:

TILLIJ jacula precatoria, quibus Cælum petebat.

DEUS Virtutum converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris sanguinum salva me.

Respice in me, & miserere mei: da imperium puero tuo, & salvum fac filium Ancillæ tuæ.

Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt: & odio iniquo oderunt me.

Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur mihi superbi.

Redime me à calumnijs hominum: ut custodiam mandata tua.

Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige me in viam rectam propter inimicos meos.

Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.

Esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij: ut salvum me facias.

Eripe me de manu inimicorum meorum: & à persequentibus me.

Exurge Domine, præveni eos, & supplanta eos: eripe animam meam ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tuæ.

Educes me de laqueo hoc, quem abſconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.

In manus tuas commendo Spiritum meum: redemiſti me, Domine Deus veritatis.

Nimirum, in hunc modum animi reverentis, aut invocantis ſenſa declaravit M. Tillius, magno, non molli affectu; neceſſarijs, non adeò delibutis mellitíſque precibus aſſuetus: ut me quidem arbitratore pronius credere ſit, ſuave vinctúmque eloquium à Poëta pro ſuo, non pro Tillij obtruſum nobis eſſe. Ita Alphonſus, ampliùs pergens, niſi vellicâſſem admonendo, ut ne tam ingratus in Editorem hujus ſpectaculi haberi vellet. quid enim? inquiebam: an quæ huc uſque ſive in aures, ſive in oculos ingeſſit divina quædam vis, ſolicitâ mentis curâ, pro dubijs diſcutere nos poſſe exiſtimas? Oraculi potiùs vicem ſint audita; ſpectata, miraculi: noſtrum non eſt, proferre ſententiam de ſententijs Dearum; ſed in animum demiſſas reverenter habere. Quid ſi oſtendero utriuſque opinionem, nitidiore tamen ſenſu hauſtam, ſuum momentum habere? Ego enim ſic cenſeo: M. Tillium in periculis, in diſcrimine præſentium prœliorum, ad Deum fudiſſe preces, quas tute protuliſti: partâ victoriâ, ſecundùm quietem lætitijs ſecuram, ad Divam Virginem unicè ſibi dilectam, longè alteras. quippe hanc non timere habuit; ſed amabilem totam, non

nisi amare medullitus. Venerabatur igitur, ut Dei Matrem: implorabat, ut Patronam: coluit, ut Reginam: ut Sponsam, amavit. solitus festos ipsi dies omnes reddere solenniores, præmisso jejunio, sacris accumbendo epulis. Neque verò horror armorum, infestique conflictus, incensi piè animi vires extinguere valent. Nôsti Hymnum Casimiri, Poloniæ Regis, ac Reginæ Cæli amantissimi Principis: Hunc si non omni die, sæpius tamen M. Tillius dixit: at quos illa suavis oda non nutrit ignes? quàm sonorè influit, facilíque metrò blanda nectit obsequia? quo, ut ita dicam, fluctu disertissimorum affectuum aures animúmque inebriat?

Vellem, ut votum saltem Legionis Tillianæ legisses. mirareris profectò illius novam dignitatem, fiduciámque Numine Mariano plenam. Istud non rogatus communicabo, ut intelligas juxtà mecum, signa Tilliana quid distent Veterum Romanorum signis, etiam Unctis: quæ plerumque non nisi immanis fastus aureis litteris inscripserat.

attende sis.

Votum

VOTVM LEGIONIS TILLIANÆ, DUM VEXILLA benedicerentur.

Vexilla Christi, quæ micant;
Vexilla Matris, quæ volant;
Vexilla Tillij novimus:
Dux cùm sit amborum pius.
Hæc ante vestras ponimus
Aras, ut illis prosperas
Voces velitis dicere;
Et cælitus defendere.
Signis sub his bellabimus:
Signis sub his donabimur
Victoriis, Tilly Duce.
Hæc vota cælum suscipe.

Fortuna bellica M. Tillii, quare tam constanter bona.

Mirentur alij jam, licet, fortunæ Tillianæ constantiam, tam pertinaciter uni ſemper Duci adhærentis, nunquam ne ad momentum fugitivæ. Dicant, in hiſtoriis nihil unquam ſimile ſe legiſſe, audiviſſe nihil hac tempeſtate bellorum. Dicam & ego, ſed non mirabor. Quis enim DIVÆ VIRGINI ſervivit, & ſuccubuit? Quis illius opem imploravit, & votis non potitus eſt? Jactabat olim Themiſtocles, ad bella duobus ſe potentiſſimis Numinibus comitatum venire, Suadâ & Violentiâ. Vellem, ut naturæ nunquam conceſſiſſes, magne Græcorum Ductor, aut natura tibi conceſſiſſet noſtra ſpectare certamina. Vidiſſes SUADAM, FAVUM DISTILLANTEM in tentorijs: ſenſiſſes VIOLENTIAM TERRIBILEM, UT CASTRORUM ACIEM in prœlijs: in quibus nonnunquam fama vicit, ſolum ſæpe nomen pugnavit, abſentia terrori fuit: TILLIUS præſens, uti fulmineus Jupiter, & tonitru timebatur. Quale autem & quàm illuſtre hoc votum eſt, quod militare Sacramentum firmavit? VEXILLA CHRISTI: Vexilla Regis; cujus poteſtati hæc bella ſubdidit; gratiæ commendavit, dedicavit gloriæ. QUÆ MICANT: Dignitate Crucis, pretio clavorum, ſplendore vulnerum.

Explicatur efficax huius voti dignitas.

I.

II. VEXILLA MATRIS: Admirabilis in bello, amabilis in pace, potentiſſimæ in utroque. QUÆ VOLANT. Inter hoſtes diffuſa, per medios hoſtes illæſa, ſupra hoſtes glorioſa.

III. VEXILLA TILLY NOVIMUS: Noverant & hoſtes, ſecurè fixa in caſtris; ſtrenuè agitata

in prœlijs; plura reportata ex victorijs. DUX CUM SIT AMBORUM PIUS: Sacramentum est dictum, veritatem audivimus. Tillius ut aliquid à Dei Parente impetret, ut à Virgineæ Parentis Filio: quo, precor, strategemate, quibus utitur argumentis? DUX CUM SIT AMBORUM PIUS: ac si diceret: Domina Oetingana, Patrona Bojariæ, Cælique Regina! si Te amo, si tibi fidele juramentum præstiti, si tibi milito, si Tillium tuum non aspernaris: polliceor mihi victorias. micabunt vexilla, volabunt. HAS ANTE VESTRAS PONIMUS ARAS: quas Majores nostri erexerunt, veneramur: Romana Religio sacras esse jussit, amplectimur: Hæretici destruere vellent, nos prohibemus: UT ILLIS PROSPERAS VOCES VELITIS DICERE: Vah! contra hostes pugnaturis; Jo! pugnantibus; Te Deum laudamus, victoribus. ET CÆLITUS DEFENDERE: Sive minis terrendo hostes: sive præsidio fulciendo amicos: sive bonis auspicijs excitando animos. Voti damnatus es non semel ô M. Tilly! confitere te reum esse. siste dona, appende spolia, saluta Virginem. paruisti Cæsari: tibi pronus æther. SIGNIS SUB HIS BELLABIMUS: sine formidine, summa cum alacritate, spe certa victoriæ. SIGNIS SUB HIS: Quæ Ferdinandus Cæsar concessit, Elector Maximilianus provexit, Dux Tillius illustravit. DONABIMUR VICTORIIS: Quales nulla vidit antiquitas, nostra suspexit ætas, omnis

IV. V. VI. VII.

VIII. omnis mirabitur posteritas. TILLY DUCE: Invicto semper ob pietatem, dilecto Superis ob castitatem, terribili hostibus ob fortitudinem. HÆC VOTA: toto pectore profusa, hastis & gladiis propugnanda, usque ad mortem valitura. CÆLUM: cui TILLIUS militat, sua bella consecrat, quod meritus exspectat. SUSCIPE: ut soles, ut confidimus, ut TILLIUS meretur.

Ita nimirum, ô Symphoriane, ita prorsus è pulvere ad Capitolium itur, longóque ordine instaurantur nobiles triumphi. Si cælestibus armamur præsidijs: si Clypeo Divæ Virginis, QUÆ SOLA CUNCTAS HÆRESES INTEREMIT IN UNIVERSO MUNDO: quam deinde phalangem, quos inimicos expavebimus? Fatui fuere Athenienses, quòd simulacrum Victoriæ absque pennis implume, erexerint; ne avolare posset. TILLIJ victoriæ alatæ fuerunt, ut citiùs advolarent: sed alas addidit Virgo, una Virgo decoravit, Virgo aliqua celerem volatum promovit. nertes Lacedæmonij, apud quos Mars in vinculis detinebatur, ne pugnaturi Martem non haberent. Bellatori TILLIO Mars liber arma ministravit, non vinctus: hostium tamen numerosos exercitus catenis vinctos trahens.

Hungariæ ad parentalia adventus.

Talia mecum Symphoriano differente, commotam ecce tremore scenam ingressa Regina est, formâ notabili, quamquam neglectâ parumper, pulveréque bellico obsita, more Amazonum cum pharetra & sagittis. multus sanguis in genis, vibrans lumen in oculis,

lis, acer in ore gemitus, quos compeſcenti ſimilis retrahere quodammodo nitebatur. criſtata caſſis renidebat optimo metallo. Cùm ambigeremus, quæ & unde veniret, ipſa è magnis cogitationibus in manifeſtum defluens luctum: Heu Hungaria! exclamavit.

Conqueritur Hungaria, à fama ſe delusam, diverſa nimis de M. Tillij vulnere ac funere ſpargente: venturam ſe citiùs fuiſſe, ſi certiùs audiviſſet, quod tandem ſummo cum dolore percepit: habuiſſe omnino ſe ſpem, aliquando liberatum iri à Turcis, niſi Dux iſte jam nunc exſpiràſſet.

Regneas veris ululatibus impulit aures
Fama volans? ergo ille jacet, quo ſtante tremendi
Imperij moles nunquam eſt mihi viſa jacere.
Atqui ego credideram, non in vitalia plumbi
Miſſilis errorem rapidum penetràſſe; ſed oſſa
(Hoc quoque grande nefas) ſolùm temerare profano
Impulſu, haud aliud quidquam de ſtragibus auſum.
In pejus decepta fui. triſtiſſima rumor
Diſtulit, ut rediens luctu majore noceret.
Profuerat, citiùs noviſſe: haud anxia votis
Aſtra fatigàſſem; nec mœſtis turbida curis
Interea miſeræ vidiſſem ſomnia noctis.
Funere narrato, quod res eſt, pulla, comáſque
Sciſſa ſupinatas, conſperſáque ſanguine fuſo,
More meo ſolemne ſacrum, lacrimáſque dediſſem.
Nunc geminata mihi cauſſa eſt, geminata doloris
Cauſſa mihi, & pleno ſucceſſit pondere fatum.
Nempe ego Regnum humile, & fingenti obnoxia famæ,

Deludi potiùs, quàm verum audire merebar?
Aut non digna fuit, communi & simplice luctu
Hungariæ fortuna frui? nisi nube solutâ
Mortis inundarent totam lamenta; fuisset
Vile nimis: quanquam hoc reputans & glorior, & me
Præfero in hoc luctu. tanti doluisse sit istum
Ampliùs Heroa, amplexúmque inferre sepulchro.
(Ingentem reliquæ Divæ mirantur amorem
Lugentis, caussásque petunt, & discere: quando,
Ac ubi inaudierit de Magno Funere famam.
Illa solo attollens vultum, gavisa rogari,
Annuit, aspexítque omnes. dein talia fatur)

Rogatur Hungaria, ut narret quando acceperit famam Tillianæ mortis.

Tempus erat, quo jam disclusâ cornua fronte
Cæli aries, rutilique lavabat velleris aurum.
Fertilis in flores, laxatáque germina, nodo
Pannoniæ turgebat humus, taurósque vocabat
Pastor ad undantes erecto gramine campos.
Sola ibam per me: multúmque irata superbis
Odrysijs, quonam usque feram mea crimina, dixi,
Aut quando ejectis purgabo hæc pascua Turcis?
Tam dilectus ager, tam pinguia culta Galeso
Certatura jacent, Nilúmque bibentibus arvis.
Silva viret, vivunt fontes, nitidíque Tibisci,
SAVIQVE ingenui. quin & spumantia latè
Flumina, DRINA superstagnans, argenteus VNA,
MVRA celer, DRAVVS lenis, per nostra vagantur
Oppida, & admisso lambentes mœnia gyro,
Penè etiam in Patria civili jure fruuntur.
Sunt mihi visendæ præ magnis urbibus urbes,
Attestante Deâ Cybele: velut illa fateri
Dignata est; quando comitata prioribus annis
Mygdonios currus nostris adverterat oris,
Méque penes voluit sua non invisa calere
Orgia, crinales buxo inclinantia muros.

Vt

Vt non immeritò felix, ornatâque tantis
Dotibus, Europæ pulcherrima filia dicar.
(Riſerunt modicum Divæ, ſubitóque pudore
Mœſtam iterum ſtrinxêre genam: nihil illa notavit)
Sed cui dives opum Regio deſponſa reſervor,
Tótque procis ambita toro? quas ſentio tedas?
Prô ſcelus! impuros Arabes mihi pronubus horror
Ingerit, & Mauros, inviſáque vota tyranni
Threicij, nempe ille meo potietur amore
Trux Othomanigenûm (non poſſum dicere Cæſar)
Prædo nocens? mea jura, meos ſibi computat ignes
Pro thalamo, dotêmque petit, me ſcilicet ipſam.
Tota etenim ſum dos, & qui me ſponſus habebit,
Dotem habet in ſponſa: Sponſæ dos altera non eſt
Quàm Sponſa ipſa. ſcit hoc noſter crudelis amator,
Obtruditque faces. ſed enim jam fœdere certo,
(Quid me Maure vetas?) jam toto pectore nupſi
Auſtriacis. habeo, quem non dimitto, maritum
Auſtriacum. Domini pulcher, quem diligo, ſanguis,
Boicus à Matre eſt: (nutu generoſa modeſto
Bojaria aſſenſum dedit:) eſt à Cæſare Patre
Auſtriacus. (dulci ſuſpiria duxit amore
Auſtria, conſeruítque manus, & baſia fixit:
Omnia adhuc ſunt mœſta tamen.) cede, improbe, cede
Rivalis: niſi me cogas, obnoxia non ſum:
Sic quoque luctabor. miſeram me prædo cruentus
Infeſtat, vímque igne parat, vímque omnibus armis
(Ingemuere omnes) terret mulcendo, minisque
Blanditur, miſeriſque modis divexat; & hoſtis
Cùm ſit juratus, non vult tamen eſſe videri.
Interea ſpoliat, noſtriſque inceſta ſuperbit
Luctibus, & lacrimis, & fœdis Luna rapinis.
Illa IAVARINVM tenet, & connubia Budæ
Barbara turpis init, noſtrâque epulatur in arce.

Exerere Hungariæ defensor, sive SERINVS
Ossibus ex magnis, aliquis redivivus in arma:
seu de monte nigro Dux SCHWARZENBERGIVS ultor.
Vana precor. manes sua transegere beati
Sæcula: vivorum mihi solicitanda cupido est.
O! si finitis tandem Germania bellis
Respiceret nostras acies, virésque juvaret
Conjunctas. O! si, quem tot speramus ab annis,
TILLIVS ad nostras vultum converteret urbes.
Hujus ego ingenium, mcrésque, & prælia novi,
Victricésque manus; & nunc quoque classica festo
Cum fremitu audimus: cumulata ut plaustra triumphis
M. Tillius miles veteranus Hungariæ. *Currant per totum, quà sol patet aureus, orbem.*
Bruma mihi, totiésque æstas, trigesima fluxit:
Ex quo bellantis jam tunc suspeximus hastam,
Sub Duce Mercurio; & semper memorabile vulnus.
Ille modo adveniat: possum in mea sceptra reponi.
Ille triumphato capiet diadema tyranno.
Ille meas aquilas nativo sole replebit:
Non illo infando, qui diri sideris omen
De Byzantino prospectans æquore vibrat:
Vnde mei colles, mea prata, amnésque tremiscunt.
Talia dicebam, indignans, & plurima, quæ non
Iam memini. celerata dein vestigia movi,
Ascensu superans Regalem tristior Albam,
Méque salutavi.
Cùm novus ecce volat, quà portâ nescio, rumor,
Secretum lugubre ferens: hic murmure primùm
Rumor de casu M. Tillij varius incertúsque in Hungaria. *Fracto, mox majore, & denique clamat hianti*
Ore: jacet, jacet, & lapsa spes nulla salutis.
(Ingemuere omnes atque aures arrexêre)
TILLIVS exanimis cecidit. Variatáque fama,
Ingenio ambages cecinit, diversáque mussans,
Nunc solum vulgavit equum; nunc addidit ipsum

Procubuisse Ducem. modò cordis in ima sedente
Vulnere transfixum: modò per caput ense cruentum
Demerso. jam glande fuit percussus ahenâ:
Iam crus confractum. rursum hæc correcta: curulis
Tormenti majore globo, quà tempora sidunt,
Derasum facie ambustâ, excussóque galero,
Fama recens alio jactantior ore vehebat.
Quid facerem? indolui, cupiénsque audire, quod opto,
Tristia narrantes odi, & narrare coëgi.
Vt verò nigris etiam fama horrida pennis
Allapsa est; cœpitque necis miserabile murmur
Spargere: confudi vultus, atratáque comptos
Turbavi crines: nervo languente pependit
Arcus, & ex humeris laceræ fluxere pharetræ.
Sic igitur vehemens & formidabilis agro
Visa dolore fui, mox Regi adstrata; supremum,
Dixi, obijt viditque diem cum vulnere magno
TILLIVS occumbens: quo non tam TILLIVS ipse,
Quàm simul Imperij corpus venerabile læsum est.
Iuro tibi. si fila Dea vel plura dedissent,
Vel saltem flavo de nobiliore metallo:
Ille truces Bassas, Muffitique, & cetera monstra
Finibus è nostris poterat dispellere in Orcum.
Ille tuos hostes, & nostræ Pellicis altós,
Cornibus abscissis, poterat contundere fastus.
Túque tot adstrictus titulis Hymen auree, Ferdinande potens, nostro solus fruereris amore.
Namque ipsa primis, & adhuc vernantibus annis
Arduum, & ad nostram pugnantem cominus Albam
Vidimus Odrysiæ complecti cornua Lunæ,
Inque aliquot partes diffracta remittere Turcis.
Heu! nihil obstiterat fatis tam nobile pectus?
Nec talem potuit virtus avertere cladem?
Vadimus exequias celebrare, & flebile magno

Fama mortis conturbat Hungariam, quæ mox illam Regi Ferdinando III. defert.

Officium luxu cineri praſtare ſepulto.
ANGLIPOLIS, ſtadium Martis (Dea Boica ſurgens
Erubuit, decuitque rubor quaſi ab Iride mixtus)
Armatum aſſervat funus, luctúque triumphat.
Sic effata viam rapio, & quo cernitis oſtro,
Triſti refulgenti dirúmque, huc ſordida veni.
Nunc ô conſortes Divæ, comitésque ſeveri
Concilij: (obliquè aſpectans clementer obivit
Quamque, incenſa genas, ſqualore venuſtior ipſo)
Vos in tam ſacri luctûs arcana recepta,
Pergite cum mundi invidia deplangere mecum.
(Surrexêre omnes pariter: paritérque ad tumbam
Convertêre oculos; paritérque iterum avertêre.
Inde choro abſiſtunt junctæ, altérnisque gementes
Funebria implacidis numeris encomia miſcent.)

Conſurgunt Deæ ut ſupremum honorem funeri habeant.

Sola Auſtria nondùm conſentit, indignata gladium Tillii â Marte repeti Quare adhuc privato dolore ægreſcit

Ibant ſupremum officium facturæ. nihil venerabilius illâ lugubri omnium ſpecie fingi poteſt; lugubrius nihil illâ venerabili præſentiâ. Sola Auſtria (mirum!) conſentire noluit triſti & ultimo Choro. Martis illam importunæ urgebant litteræ, & reſtituendi chariſſimi pignoris aureum ferrum ſolicitabat amantem. Lacrimabatur, & à tumba recedebat; & quo piaculo meruiſſet hoc ſupplicium, à Bojaria ſciſcitabatur. Turbine lacrimarum concedente, affectuum diſcors pietas exarſit: inde digna doloribus verba quærens, cùm vidit inſtare finem, plangens iraſcebatur Marti. neque tamen rationes Martis improbavit. Fortaſſis enim, dicebat, gladio TILLIJ opus erit. non quodlibet ferrum in hanc cervicem deſcendet. Reddam igitur? omnino, ſi illo enſe Auſtriacos Bojósque

protegat, operæ pretium erit. Auſcultabant Divæ & mirabantur. Belgium, re intellectâ, mœſtum ſubriſit, neque non optavit; quando non minùs ipſa carere debeat, ad quam tamen potiori jure ſpectet. Erat igitur penè ardentius inter Deas de hoc gladio certamen, quàm cùm inter ſe Ajax & Ulyſſes pro Achillis clypeo, minis atque facundia conflixere. Bojaria ingeniosè admodum ſcitéque compoſitam technam diſſimulans, ſuaviſſimè ſolabatur, non ſine voluptatis aculeo. Auſtria, nil moror, inquit, reddo. Quin propterea non ingemiſcam, quis prohibebit? Comitis Serini, Maximiliani primi, Caroli V. omnium meorum arma poſſideo. Franciſci I. Galliarum (Gallia invidendâ reverentiâ ſe obnoxiam exhibuit, & inclytum Nomen regaliter ingeminans repetivit: viſa eſt omnibus placere ſcita lectáque indoles) Caſtrioti, pluriúmque, quorum arma oculis univerſi Mundi aſpectabilia indulſimus, nos penes honor ſingularis eſt, cultúsque: & Mars dubitat de M. Tillij gladio? non dubitat; utetur tantùm: peracto bello, remittet. nimirum quemadmodum Bucquoij, aliorúmque Ducum, remiſit. ut verbo dicam, crudiſſimus eſt Superûm, ad nullam humanitatem informatus, inter Cyclopes carbonúmque fumos educatus; Numinis, ſi quo pollet, ara Sicula & vagina eſt. Dixi. Dixit talia, ferventi calidóque luctu acerbior. mox remittendo muneri faciens vale, non quidem ut Dido Æneæ gla-

dium,

dium, tam diro eventu, simili tamen, hoc est, magno gemitu, syllabásque non gratas numerante, affata consedit. (mirantur Divæ.)

Extremum alloquitur ensem M. Tilii cum deinde Marti traditur a.

ENsis care mihi, nostros frustrate lacertos,
Iam nec Præsidium, Deliciúmque meum.
Siccíne te repetit, qui te mihi præbuit antè,
Et debes iterum Martia castra sequi?
Villosâ stringêre manu; quem ferre decebat
Austriacas, sceptrum quæ tenuere, manus.
Fulsisses mediæ pictis in postibus Aulæ
Pendulus, aut summis fixum anathema tholis.
Sed Pater hoc Gradivus eget. nempe ense Gradivus?
Arte coloratos instruit ille dolos.
Transmittam tamen, ut non sit, quod jure queratur:
Novi ejus bilem: nam calefacta furit.
At non hoc servare fidem est, non verba Deorum
Intemerata loqui; sed puto, verba dare est.
Apparet, quanti faciat civilia jura:
Dat specimen docti scilicet ingenij.
Hoc gladio rumpit fædus, quo fœdera sanxit;
Cùm me Bojariæ nexuit ille meæ.
Ah! priùs Elysios Rhodopeio in culmine flores
Quæsissem, & Geticæ mellea dona nivis:
Quàm Mars ut me isto privares munere: non sic
Decipies iterum perfide: quare alias.
Ensis care mihi, nostros frustrate lacertos:
Iam nec Præsidium, Deliciúmque meum.

Sic fata, in Bojariam oculos conijcit, illam enixè rogans, ut quæ Mars ad ipsam spectantia in Rhombis ferreo stilo exarâsset, quando à se munus hoc repetivit, communicare non gravaretur: deinde se illico in

ultimi planctûs consortium, concentúmque divinum ingressuram esse. Cogitabat Bojaria, arcanum Gradivi deinceps non ampliùs violari; etsi illud ipsum nunc insigniter mœrenti panderet. Requirere hoc sororium amorem, qui religiosissimo tactu ferri obfirmatus exauctúsque fuerat. Si distineret ulteriùs afflictam, odium, & displicitos affectuum tumultus se incursuram: imò ne parentalia quidem ullum fore finem habitura. aperuit igitur dulcissimæ Sorori omne Sacramentum: Probavit te Mars, ô Austria! experiri voluit, an hoc donũ æstimares. num jacturã ejus facilem crederes: certè id, quod parvi pendimus, etiam sine gemitu relinquimus. amata perdituræ, in curas acerrimas, & soliciti mœroris indaginem, rixas animi vocamus. Sed tu quidem dignâ æstimatione insignis vaginæ memorabile metallum exornâsti. lacrimis conspersum læta recipe, méque & TILLIUM nostrum fidens ama. (Austria defixa, vultúque vario hæserat.) hoc addo, mihi inventum istud adscribendum non esse. Marti refer in excogitatis: qui etiam in litteris ad me missis obsecravit, ut rei gestæ seriem dignarer observare, ac rescribere. Ita se res habet: fortunet, cui lubuit invenire. Quis hîc explicet tenerrimos Austriæ affectus? videbatur in novum vivendi usum sibi revocata, nunc primùm gustare fructum hujus lucis. gaudebat tam sincerè delusa, & probabat ingenium, quod antè contempserat, ignara, Martem

Intelligit ex Boiaria quid Mars amicissimę litis invento exploraverit.

in utriusque Epistola componenda ab argutiore Deo adjutum, rude ingenium capútque obtusum tantisper galero Mercurij texisse. (quasi verò Mars suapte indole tam scitè loqui possit!) petijt deinde sibi chirographum ostendi. & mox Bojaria vellus Leonium explicuit. sensus vibicum potiùs, quàm litterarum iste fuit:

MARS BELLORUM ET REMULI PATER, BOJARIÆ SUÆ SALUTEM ET CLYPEUM.

Epistola Martis ad Boiariam.

SCRIBO TIBI STILO VETERI. UT, SI AUSTRIA CURIOSA ESSET, NON INTELLIGERET: AUT SI INTERCIPERNTUR, NON PATERET EARUM SENSUS. ITA LOCUTI SUMUS ÆVO EVANDRIO. ADVERTE. HÆC SUMAI COPI 'ST. CONLIGE. DUELLICUM GLADIUM ANQUISIVIT AUSTRIA. TUTEMET EXPERIRE, NUMNE AMET. NUMNE MUSSET. SI EJUS CUPEDO GRANDESCIT; AUT SIS OCULIS IN AMITTUNDO TIMEFACTA FLUENTER UVESCIT: MANIFEST' 'ST AMASSERE. LINQUE ERGO ILLI INDU MANU, NE ME INCILET SURPENTEM. CLARICITABO ID FERRUM, QUO VOS CONCOPUI AVI. O PAVE HUMUM: BONA PERVOLGO. PUNCTO TEMPORE TU-

DITA-

DITAVIMUS SUECOS. QUEM JAM TUIMUR MACTABILEM VALIDO PROTELO. NIHIL INDUPEDIT. CONVOLSUM DISSUPAT TUUS, QUI INNUMERALI CUM MILITE VENTAT. MAXIMITAS HOSTIUM ET DISFERITAS NON EST TANTA. TRIPECTORA NON SUNT, NON ANGUIMANI. NORICA URBS VACEFIT, QUIA CONTAGU FUNGITUR VOLGIVAGO. SUMIT AUGMEN, DUM PUTRORE TABENT SÆCLA EQUORUM. NIHIL VITIGENU' 'ST. MANABILE NON HABENT: ESSE NENUQUEUNT. MODO ABSIT STRIGOR, EGO UT CLUEAT VINDICTA DILUVIABO HOSTICUM SOLUM, ET SANGVEN PRESSABO. B. V. EX CASTRIS, DIE MIHI SACRO. ANNO A PRAGENSI VICTORIA IIIIIIIII.

Tuus MARSPITER.

Suſtinuit deinde Bojaria interpretari verboſum ænigma: quod deterſâ caligine in iſto clariore ſenſu refulſit. *Hac ſumma mearum ad te litterarum eſt. collige. Auſtria quidem bellicum gladium M. TILLII acquiſivit, me donante: ſed explora, an ejus amore tangatur, & reverentiâ. Si magnâ cupiditate flagrat poſſidendi; aut amiſſura, madidis oculis ubertim fleat, timeátque detrimentum; patefeciſſe amorem ſcias: quare in manibus ejus relinque, ne me accuſet querula, quaſi ſurripuiſſem. Enimverò ferrum iſtud, quo amicitiam veſtram confirmavi, non dubitabo inter præcipua bellica rei inſtrumenta ponere: exulta, quate terram, Bojaria: nam bona nuncio. jam* Explicatur Auſtriæ.

nunc tundemus egregiè Suecos. cujus castra conspicimus cincta, magno impetu invademus. Nemo ullus impedit. Princeps tuus cum magna militum manu adproperat. hostium copiæ minimè gentium tam validæ sunt, nec tam fortes aut feroces. Norimberga paulatim evacuatur à saviente peste, quæ tristi malo populum dirè populat. cadavera putrescentium equorum exaugent luem. vix intus jam aliquid habent, quod rodant; aut vini, quod bibant. Nisi intempestivum frigus conatibus meis obstiterit, manifesto vindictæ exemplo inundabo hostium castra sanguine. His explicatis Austria mirari, gemitúsque jam non doloris testes, sed indices gaudiorum exprimere cœpit. Divæ aliæ illi exprobrare amicè simplicis animi lepidam ferociam, quâ reum Martem læsæ Majestatis damnaverat. Et quàm immitia conjecit verba in innocentem? inquiebant: Mars debuit malè audire: Mars crudus esse: Mars fœdera rumpere: Mars nullas scire leges. Quin Austria semetipsam verecundè irridens, simúlque excusans, culpæ suæ non injucundos errores, libenter audiebat.

Consultatio Provinciarum, ubinam Tillius sepeliatur.

Secundùm hæc deliberatum est, quem locum illustrissimis exuvijs M. Tillij exornare vellent. quævis in sua provincia aut regno nobilissimum cum ambitione offerebat. Bojaria rem suam agi videns, atque in medium consuli, ubi Conditorium eligendum esset; non dubitavit & ipsa exponere, quod sensit. quare nihil cunctata, postquam cæteræ honoris causâ sententias suas principe loco dixerunt, quâ extemporali potuit eloquentiâ, ita disseruit:

Non

Non istud video nunc demum agi, ut supremi officij cultu celeberrimum hoc funus exornetur; sed quemadmodum quæque se hoc funere exornare possit. ideóque tot locorum nomina proferuntur, & felicissimum cujusque Regni gremium panditur, suscepturum fortissimi Herois ossa. Placebit utique pijs manibus nobile obsequendi studium, quos tam eximiâ humanitate atque incredibili ámore etiam in ipso tumulo permulcetis. nolent proinde dignitatem ac honores, quibus afficitis, cum veterum Ducum fortuna mutare. Etsi enim illorum funeribus dimidiatæ majorum effigies, manibus sæpe, oculis, auribus, & naso carentes, prælatæ fuerint statuæ; aut curribus vectus fumosarum imaginum ingens exercitus: nihil tamen inde solidæ gloriæ in cinerem redundavit; nec tali pompâ elati Numæ, Valerij poplicolæ, Menenij Agrippæ, Metelli, Æmilij, honoris solatium senserunt. Vos ô serenissimæ, non quidem duo millia coronarum aggeritis ad tumbam M. Tillij, ut L. Syllæ aggessit olim populi celebritas: non tria lectorum millia stravistis. veruntamen, quod ego præstabilius æstimo, vestrarum Regionum Mausolæa illustrissimis manibus dedicare paratis. quod quàm ex æquo & ritè statueritis, haud difficilè intelligo. Porrò aliud nondum planè perspicio: deceátne Bojariam, & fas sit charissimas sibi exuvias è cupitis amplexibus dimittere. Herculem Oeta, quo gloriatur, non dimisit:

 misit:

misit: Hectorem Troja poposcit, non reddidit. ut quid ego spoliari me sinam Tillio meo? liberè dicam, quod sentio. pace vestrâ, ô serenissimæ, non sustinebo hanc jacturam ferre: facilior sit alterius sepulcri: istius certè vix expianda foret omnibus Libitinæ sacris. non grata satis esse, patienter audiam; ingrata; nunquam: futura talis, si funus hocce alteri concederem. quid ergo est? vereor, ut ne vos habeatis? minimè. sed officij mei esse judico, honorare mortuum, quem vivum dilexeram. Veniat, quæso, in mentem strenuorum facinorum, quæ tot annorum morâ impendit aulæ & castris meis; quódque ad vicem nostrarum rerum est, Imperio Romano. quin ipsis in finibus ditionis nostræ pro me pugnando, grande vulnus accepit, demum occubuit. Et succenseat quisquam, si non in partem veniat dividundi sepulcri?

Sed Belga est, Belgio debetur. deinde quid? est & Austrius, Gallus, Hungarus, non sanguine, factis tamen. Sed Belgium produxit: Sed Bojaria provexit: quem genuit orbi, cælo ego genui. me præsente animam immortalem Conditori suo reddidit. An existimatis, occasum Viri minùs memorabilem esse, quàm ortum Infantis? imò morte obsignatos triumphos, quàm vitâ nascente inchoatos vagitus? etiam istud negabitur, admodum convenire, ut, cui tanti Ducis fatalis casus summum mœrorem attulit, ita eidem non omnino nullũ solatium afferre, quà potest, videatur?

tur? terrifica fulmina sunt: subinde tamen eadem læta nunciant. Mors Tillij omnino amara mihi visa est: quin possit tamen illa ipsa pacare dolorem meum, nulla dubito. præsertim si dulcissimæ exuviæ intra meas curas steterint. ubi verò stabunt, imò ubi conquiescent? Confidite: dignitas loco non deerit. parte illâ, quâ mansuetiore agrorum cultura floreo, & mitissimæ cælorum respirant auræ, Oettinga est, venerabile antiquitatis nomen jam olim adepta. ibi divinum cubile visitur, sacrarium, inquam, Divæ Virginis Mariæ, admirandis supráque naturæ vires pluribus effectis rebus inclytum; fulgétque donis opulentissimis: quorum non minima M. Tillius in illud amplissimâ manu congessit. Hac M. Tillium in æde componam. Favete vos, etiam vestram caussam suscipienti.

Finierat Bojaria. ast alijs Deabus nec in mentem venit obluctari. consensere omnes: mutatis sententijs, unum idémque voluere, jussere. Quare paullulùm à tumba recedentes, atque si illam Oetingæ jam viderent, summâ religione coluerunt. abstitere in choros: & quæcunque loquebatur, tanquam fatidico Numine agitatata, in majestate canendi fervebat, major cæteris visa. Promiscuè autem in vices ibant, ut quamque Deus inflammaverat.

Lessus Dearum super M. Tillio.

BOJA-

I. BOJARIA.

Non ergo te vilis humus, sed nobilis ævo
Accepit, Genióque loci dignissima sedes.
Si quid in his fulget pretiosum finibus usquam,
Si sacrum, si divinum, si denique charum
Dilectúmque mihi; totum concessimus ultrò
Funeris obsequijs: fruere his, ô nobilis umbra,
Sedibus, OETINGÆQUE tuam complectere Divam.

II. AUSTRIA.

At non in Geticis Martem implorabimus arvis.
Illic se virtus pulchrique ferocia belli
Migravit præsens, felicem ubi TILLIUS armat
Compositus terram, duplici jam Præside tutam.
Quam sibi delegit Regina augustior olim,
Delectúmque ornat meritis: Oetinga deinceps
Militibus veneranda dabit decreta sagatis.

III. HUNGARIA.

Auguror: his adytis sese Victoria cludet.
Vt, quando auspicijs quærentur bella secundis,
Miles ad hunc tumulum teneatur stare, futuris
Intentus, multúmque rogans, edictáque poscens.
Quicquid abhinc statues; posito tantisper honore
Armorum, cupiet consultum scire, tuúmque
Nomen ad excubias fors tessera TILLIUS ibit.

IV. ALEMANNIA.

Si constricta metu nimiùm præcordia frigus
Perculerit, timidásque animos pulsaverit horror:
Quam primùm trepidi vox ista feretur ad aures
Militis: Oetinga fuimus dedit omina noster
TILLIUS: afflavit vigor ossa, & sensimus urnam

Com-

Commotam. simul his, Borea ceu turbine torta
Saxa volant, celeres, celeres terrore remisso
Ambabus rapient bellum crudeliter ulnis,
Non exspectato sonitu, Vexilla sequentur,
Et tubicen primùm pugnam, quum fuderit hostem.

BELGIUM. V.

Si nimis audaces furiâ sufflante calores
Hauserit importuna cohors, responsáque bello
Nota petet, dederítque eventûs signa sinistri:
Non centum, non mille boves, non mille elephanti
Militis unius ducent ad prælia frustum:
Non si cum calida totus Mars irruat Ætna,
Exstimulétque jecur, venásque ardore virili
Torreat, ac tepidum procerâ verberet hastâ
Pectus: & ut pugnet, Pompeij aut Cæsaris ensem
Offerat, Annibalisque astus, Macedûmque phalanges:
Vel micam generosa animus infuderit ira.
Omen abest, bellúmque vetat Dux TILLIUS auctor:
Arma manúsque tremunt: longóque in carcere servat
Captivum vagina suum: ne liber in auras
Erumpat, metuens præfectus carceris horret.
Mors dura ante oculos, hostisque instare videtur.

GALLIA. VI.

Quòd si fortuna melioris origine faustum
Annuerit bellum, non indignante Gradivo:
Ilicet exilient omnes, raptimque ferentur
In spem victricis palmæ. fera corda, trucésque
Ardebunt oculi. vis inflammata juventæ
Intrabit mentes: bellum, bellum omnibus unum:
Hoc poscunt voto, & mixtâ singultibus irâ.
Nec vires auferre furor, nec dura valebunt
Pectora conflictu cunei turbare rebelles.
TILLIUS in campo; totísque vocabere castris.

VII. ROMA.

Hanc ergo Iani templo ſapientiùs ædem
Prætulerim: quiſquis pacem, vel prælia quærit,
Accedat, tentétque fores. ſi janua clauſa eſt;
Bella tonant, miráque novus vice vertitur ordo:
Indue texta ſagi brevis, & citò corripe telum.
Hoſtis habet patriam. ſed tu ne cede: feroces
Inſtinctus animi Ducis hujus tumba juvabit.
Si datur ingreſſus: pacem revereberis almam,
Nil timidus. ſecura quies per Boica rura
Floret: ſpica bonum facunda Virginis annum
Efficit; in falces gladios conſumpſit arator.
Quare adeò ſubſterne genu, manibúsque levatis
Funde preces calidas; votísque recentibus aras
Accumula, Numénque Deæ clementis adora.
Pòſt Tumulum ingentem mirare, & lumine luſtra:
Et dic: Iſte fuit, Patriæ qui impendit ovantem
Per tot bella animam. Proavi dixêre Parenti:
Ille mihi: tibi nunc memoro: tu Nate, Nepoti
Trade, ut ab illius diſcant Pronepote Nepotes.
TILLIVS Imperio donavit vulnera ſeptem,
Bojariæ octavum, & totum ſe denique funus.

BOJARIA.

Non ſolùm Oettingæ tumulum tibi Gloria fixit:
Sed totum ex æquo Mundum juſtiſſima merces
Obtulit: & Pragæ ſitus es: Regalis ad Albæ
Munimenta ſitus: ſitus es pugnacis in agro
Wimpffenæ. quicunque locus te bella gerentem,
Vincentémque tulit, Pario veſtigia ſaxo
Signavit, vetuítque mori. quot prælia vidit,
Marmora tot ſtruxit: tua quo tentoria campo
Explicuit miles, jam plurima Pyramis extat.

AU-

Audiebamus hæc, belli horrore præsentissimo perstricti. Alphonsus: quid TILLIUM lugemus? ait: ita parentare mortuis, est vivos orbi ostendere. Quid ampliùs exspectamus ab illo? audit, videt, pugnat, vincit, vivit adhuc, & vivit gloriosè. quid cupimus? bella? hinc erumpunt. triumphos? ex hac tumba egrediuntur. consilia? ex sepulcro consulit. Exclamaverat ergo Belgium: Utinam in liberos virtus tanti Ducis transcurreret! at enim cum cælibe exspiravit iste vigor. quàm maluissem in pulchra prole Parentem agnoscere, parvulúmque Joannem his ulnis gestare! docuissem illum ad scuta gladiósque reptare. scobe ferri perfudissem vultum, & docto jam cristas agnoscere, sarissam ventilâssem. id modò me solatur cogitantem, in Nepotibus saltem M. TILLIUM, immane votum meum, vivere.

Tillius si non in filiis, vivet in Nepotibus suis.

Bojaria suarum partium esse existimans fœcundam Ducis castitatem defendere: non est, inquit, quòd vereare Belgium: liberos M. TILLIUS plures, quàm Epaminondas habuit. & his quidem sepulcra non parantur: nunquam enim occident. Inde pro dignitate hoc commonstratura, noluit vulgaribus periodis rem circumscribere; sed suadente Deo, qui pectus intraverat, in heroicos versus cælestem animum concussit.

Habet etiam posteritatem castus Tillius

Continentia militantis laudata, & fœcunda Tillianis Victorijs.

INteger & pugnax animus, si magna meretur
Præmia: quanta tuus nulli tractabilis igni
Femineo, Dux magne, feret? quem nulla voluptas
Vicit, & à licitis etiam contempta reliquit,
Mollior illecebris intactum flamma rigorem.

Pauci hac in pugna triumphãt.

Sunt alij quoque, qui vincunt: vincuntur at ipsi
Non minùs, & vitijs proni succumbere gaudent.
Bella gerunt; bello miseri moriuntur in uno.
Arma ferunt Martis, sed non sine conjuge Martis.
Expugnant urbem; mox expugnantur ab urbe.
Tecta urunt flammis, Cyprióque uruntur ab æstu.
Ardua tela rotant: nec tela Cupidinis arcent.
Glande quidem feriunt; sed prosternuntur ab arcu:
Quique viros mactant, pueri sunt victima cæci.

At tu, quem duplex bellorum balthens ornat,
Atque insueta sacris Ducibus miracula nectunt:
Non solùm adversas acies, infestáque signa
Vexillis collata tuis, animosus aperto
Æquore fudisti camporum, aut montibus altis:
Verùm etiam aërios hostes, quibus una potestas
Est, versare dolis homines, tenebrisque pudendis
Fallere demersos; plusquàm mortalibus armis
Heros semideus pepulisti à pectoris aula,
Armatus scuto Fidei, galeáque salutis.
Contra delitias mens immansueta, virilis,
Cruda, ferox, scopulosa fuit: quam flectere firmam
Nec vitij potuit dulcedo, nec orgia carnis.

Non tamen in sterili virtus te riserit ævo:
Multos Bellonâ qui obstetricante triumphos,

Majo-

Majores alijs genuisti: nempe Gigantes Liberi M. Tillij, quos in Victoria coniuge sustulit, sunt Gigantibus, non Pigmæis similes.
Terrigenis olim similes: non qualibus implet
Pigmæis parvas naturæ ignavia cunas.
Quin etiam passim per mundum uxorius audis:
Ex quo Diva tibi nimiùm Victoria nupsit,
Non nisi te solo, TILLI, gavisa Marito.
Cimbrica pugna tua est soboles: quam Rege cadente,
Affectu Patris, natam à tellure levâsti. I.
Sanguineáque lavans, in nomine Cæsaris, undâ,
Misisti ad reliquos fratres, Duce Marte Viennam:
Vt Iovis Austriaci felix aleretur in aula:
Os humerósque Patri similis, nec cetera dispar.
Pugna cruentato resonans Turlacia campo II.
Est tua Progenies, primo vagrandis ab ortu,
Vagitúque ferox illo, qui terruit hostes.
Hanc clypeo exceptam, multóque ardore coruscam,
Bojariæ misisse Duci memoraris: ubi ingens
Tristitiæ strages facta est, optatáque partûs
Gaudia mœstæ urbis dirum pepulere dolorem.
Maximus ille infans ferro stipatus & hastis,
Vexillis tectus laceris, & pulvere plenus,
De tabo fumabat adhuc: tamen omnia pulcher,
Et facilis vegetúsque, & nostris utilis armis.
Talem progeniem forsan Pharsalia nunquam
Enixa est: neque jam gravidâ Carthagine bellis
Scipio, vel Fabius triginta sustulit annis:
Aut etiam luscus Cannis prægnantibus Afer.
Quàm felix pater est, quem tam numerosa propago
Respicis! hæc tuus est sanguis, tua vulnera, TILLI:
Sic natos agnosce tuos: quósque auspice tedâ
Funestâ nimiùm, thalamísque atrociter usa III.
Partheno-pulchra-polis peperit tibi nigra puella.

Optabat sibi quæque Diva tam strenuam sobolem: Et Belgium quidem: si tu hanc, ait, numeras; næ ego sterilis Mater non sum.

Finis Parentalium. Jam denique ad abitum se paraverant, permistis familiari mœrore cærimoniis intenti · quidquid Persæ & Assyrij laudabile, Ægyptij sacrum, Romani sumptuosum, Alemanni virile in Parentalibus usurpaverunt, in unum cumulum conferentes. Nulla non voces in laudem Funeris solvit. Nulla non Funeri reverens assurrexit. omnium vox erat: Tua, ô TILLI! gloria perennabit in Imperio Romano. Gallia te veneratur: Hungaria te deplorat: Roma te laudat · Belgium te colit: Bojaria, Austria atque omnis Alemannia, mirantur: jámque adeò singulæ encomium tibi tuum volentes concinimus. Rem autem ita peregerunt, ut, si quæpiam laudibus dictis abire vellet; pededentim recederet, & officio fecisse suo satis censeretur: si, quæ permanere; sæpius Chorum iteraret, & tandem, gratiis illi à Bojaria habitis, abire sineretur. Bojaria honoris causâ exordiri permissa.

BOJARIA.

O! quàm te memorem bello Dux inclyte TILLI!
Non alium similem tibi nostra hac protulit ætas.

AUSTRIA.

Hi toties æquo sudantes Marte lacerti
Cædibus innumeris: istud Germania ferrum,
Quod jam vix credas, peperit tibi sæpe salutem

GAL-

GALLIA.

Has Henrice manus laudâsti Quarte, tuísque
Strenuus accitas voluisti astringere bellis.
Prudens judicio mentísque indagine solers,
Istarum manuum quòd tanti feceris usum.

BELGIUM.

Quàm tibi certa fuit felixque in prælia dextra!
Sive peremisti: tam pulchrâ morte superbus,
Quisque suos potuit solari hoc nomine manes.
Sive pepercisti: veniæ tam nobilis hostem
Non puduit, grates cumulantem, & ad arma paratum:
Quòd pretiosa tuo meritus sit figere ferro
Basia, id halanti blandum pulsantia labro.

ALEMANNIA.

Quidquid iners ætas neglexit: quidquid iniquum
Perdidit ingenium, rabiésque immanis habendi
Abstulit; ille iterum, dispulso turbine rerum,
Restituit virtute suâ, mitique reduxit
Imperio, & validis protexit fortiter armis.

BOJARIA.

Tu Dani fastum domuisti, & vindice ferro
Morgani furiale nefas: hinc Cimbrica Tethys
Imbelli glaciata metu, formidine solâ
Torpuit, ostensis frendens immane catenis.

AUSTRIA.

Cùm tonuit belli nubes, ut fulmen in hostem
Irruit, armorum vibrans penetrabile fulgur.
Castra, suásque acies clemens pervasit ut astrum.

ROMA.

Qui tua bella sequi studet, aspirátque triumphis

Ambitione tumens : is Solis quærit habenas;
Et Phaëthontæo citiùs fumabit in amne.

BOJARIA.

Vix exspirâsti, contemptor luminis hujus,
Bellatricem animam : mox contremuit titubante
Terra gradu; motúmque novum molita, bis auras,
Bisque Lyci contorsit aquas : ter gurgite rupto
Proxima divisit mirantibus æquora ripis.

AUSTRIA.

Quam lapsus signavit humum, venerabilis omni
Posteritatis erit senio, natisque Nepotum;
Dicéntque: hic cecidit, cúmque illo tota salutis
Machina. visura stimulante cupidine gentes
Accurrent, tantæ mirantes fata ruinæ.

BOJARIA.

Vt te vilis humus, nullisque incincta cupressis
Abderet, & tumba vulgari clauderet antrum:
Quid tibi subtractæ spacium telluris obesset?
Qui per te magnus, semper tibi sufficis unus.
Certiùs & meliùs nôsti, quàm longa tuorum
Sit mensura pedum : quæ corpore digna ferendo
Terra levis : quo te cupias vestire jacentem
Cespite, & ingentes tumulo quos porrigis artus.

AUSTRIA.

Vt te nemo canat, nullus sciat; ipsáque vatum
Relligio taceat frustra celebrare rogata:
Nec responsa sonent montes, percussáque plectris
Barbita; & à mutis fugiant præsagia Musis.
Nónne tamen te facta satis loquerentur & arma,
Quæ pia movisti, collisáque casside cassis,
Cum clangore tubæ canerent? magna ora triumphi
Pandunt, éque tuis spirat facundia bellis.

ALE-

ALEMANNIA.

Ecce Ducum Ductor! cujus laus cognita castris,
Vita probata Deo, virtus spectabilis hosti.

AUSTRIA.

Te tuba rauca sono, valido te classica pulsu,
Te litui lugent pleni vocalibus auris.

BOJARIA.

Te mœsti flevêre Duces: te militis horror,
Extinctum trucibus lacrimis confessus, amavit.

AUSTRIA.

Ipsi adeò magni montes, quos propter iniquas
Prostravisti acies, silvaque, & vallium opaca
Sunt audita queri, nubis resonante procellâ.

BOJARIA.

Ipsi adeò trepidi fluvij, quos sæpe cruenta
Strage retardâsti, jam liberiore meatu,
Et sine funeribus sese mirantur abire.

AUSTRIA.

Dum Mœnus, dum Molda fluit, dum turbidus Ister,
Caruleóque feret Rhenus cava robora dorso:
Semper Theutonicis tua fama coletur in oris.

BOJARIA.

Dum Leo sidereus stellas, dum Boicus arma,
Dum gladium Mavors, Aquila dum fulmina portant:
Mortuus, in nostro tamen ore & pectore vives.

Itaque ultimùm abscessit Bojaria. atque hæc non sine magnifico pietatis sensu relicto, manus Austriæ conserens. Jámque vacua prorsus scena, honorem tamen adhuc Divinum à Dearum vestigiis impressum

ſpirabat. cùm Symphorianus, qui interea contemplatione nobiliſſimarum laudum, laudéſque canentium defixus ſtupebat, quaſi experrectus: Superi me ament, ait: quanta virtus homini parit encomia! Num, ſi TILLIUS aliis quibuslibet negotiis ſe implicâſſet, tantarum rerum monumenta honori ſuo deferri vidiſſet? Virtus igitur, ut ego quidem judico, bellica pietate Numinis mixta, ſummum in terris mortalium bonum eſt. Abſque hac dum vivimus, mortui ſumus: & ſi mortui, bis ſepulti. Ephæſtionem denis millibus talentorum extulit Alexander M. in domo, ubi hic exſpiravit. Cornelio Syllæ poſt fata, ex thure ſpicíſque Arabicis ſtatua legitimæ magnitudinis erecta eſt. quid hæc ad honores TILLIO habitos? quid verò illi, ut tales haberentur, æquale TILLIO geſſerunt?

Tumba Tillii vel ut Mundi tabula eſt.

Ex aſpectu hujus tumbæ erudimur non aliter, quàm olim ex mundi tabula Socrates Alcibiadem erudivit. Diſco bene vivere, mortem non timere, gloriam contemnendo conſequi, divitias conflare ſpargendo, bellare vincendo: diſco, virtute fretus, pericula & calamitates hoſtiúmque minas inſuper habere. video vanitatem mundi, decus virtutis, fructum honoris. Audivi, quæ in milite, quæ in Duce requiruntur. Quid autem mirabimur, TILLIO parentâſſe integra Regna? cùm ipſe hoſtis extinctum laudatúmque militari ſuſpirio honoraverit, dixeritque palàm:

Hoc

Hoc mortuo nullus est, quem metuam! tumulato Tillio, quot non jacebunt? *Judicium Regis Sueci de Tillio.*

Non diſſimilia dicturum Alphonſum, occupant ſex atrati Juvenes, qui omnium primi venerant, & eodem habitu, quo priùs. Tunc, ſine, inquiebam, Alphonſe: hi more conſueto finient. Intelligo pol! hæc omnia adgubernâſſe Apollinem. illi haſtis inverſis pulſantes ſolum, voce à dulci naturæ genio commendabili, ita cecinêre.

CHORUS V.

Monet, ut M. Tillium nullus ambitiosè æmulari, aut ſuperare contendat: futurum enim priùs, ut talis, velut alter Phaëthon cum ludibrio deficiat, quàm exæquet.

Tillij famam ſuperare nullus
Militum tentet: niſi qui coruſcos
Cynthij currus, petulans & alter
Filius Solis Phaëthon, tumultu
Commovens cælum petet, inſolenti
Hujus exemplo Iuvenis futurus
Fabula Mundi.
Ille ubi Patrem properare vidit
Per duos axes, redeunte ſemper
Prævià ſtellà: madidos jugales
Et viâ feſſos, ſimul ac marini
Tinxerint fluctus, iterum citatis
Paſſibus vaſti peragrare cæli
Nobiles campos, ſibi nil timendum
Credidit natus, nimiùm protervis
Viribus fidens. nec opus ſtupendum
Cenſuit; nubes ſuper, & planetas
Inter, & ſtellas prope, concitatâ
Provehi Patrem medium quadrigâ:
Sic, ut æquali ſpatio viarum
Terga ſervato regeret Phlegontis.
Quin ubi pulchros ab honore menſes,

Et

Et puellares ſpeculatus horas,
Hauſit aſpectus & amoris ignes:
Vidit, exarſit, petiítque currus.
Heu! miſer ſcandit, ſubitóque voti
Pœnitet. dum vult moderari equorum
Igneos motus, timuit Booten,
Et boum ſeptem glaciale pratum:
Quique curuato ſpatioſus anguis
Sibilat gyro. timuit leonis
Flammeos rictus, & inauſpicati
Scorpij chelas. rapit ergo pronum
Bellua currum.
Inde turbatus trepidavit æther,
Palluit Lunæ Chorus, & repreſſo
Aſtra concentu tacuêre muta.
Frigidum cœpit rota pervagari
Devians axem. tepidos triones
Sudor invaſit nive diſſolutâ.
Tu puer, fili malè glorioſe,
Propter errorem Iovis igne pulſus,
Decidis. fumat Padus, atque fulmen
Eluit lymphâ. miſeræ ſorores
Frondibus rorant querulis, & udo
Luget extinctum lacrimoſa fratrem
Littore ſilva.
TILLIVM quiſquis ſuperare geſtis
Rebus, aut bellis cupit æmulari:
Fiet hic alter Phaëthon, ſuisque
Excidet auſis.

Hæc audaci vultu multúmque præfidentes. Nos, an adhuc aliquas laudes numeraturi eſſent plauſibi-libus

libus metris, præſtolati, ereximus audientiam. Verùm illi ſubducto vultu, clausisque galeis, inter Decemviros immobiles conſedere, vultibus haſtisque ad tumbam verſis. Et jam ſenſim calore ætherio ſubtracto, Cyrrhæique Numinis vi recedente, ſpeculationes poëticas nos quoque pati deſijmus. Poſt paullò mortalibus ceteris ſimiles, ſolas vaneſcentium imaginum umbras deprehendere poteramus; non verò aliquid videre, quod prioribus ſpectaculis dicendique majeſtati congrueret. Demum in illo ipſo loco (erat cumprimis Religione ſingulari, maximámque facundiam ſpirantium pietate in Cælites venerabilis) ſtare alter alterum comperimus, quo favorem primum numeroſæ ſapientiæ experti, in armati funeris ſacrarium nobis ingredi videbamur. Beneficium vivacis memoriæ manſit: adeò objectæ ſpecies rerum, ſacrúmque phantaſma modo miro efformatum tenaciter cohærebant. Alphonſus atque Symphorianus mihi gratiis actis, & adhuc ab occurrentium viſarum rerum floridiore reminiſcentia penè attoniti, quod præterea dicerent, non habebant: illud unum rogantes, ut ad beneficia adderem promiſſionem diligentiæ meæ: atque hæc Parentalia prorſus eo ordine funebrique luxu & dignitate, qua videramus celebrata, conſcriberem: dictitantes, nullius operæ pretium majus facturum me eſſe. Sic diviſi ſumus.

Quomodo Scriptor Parentalium, cum ſociis inde exierit.

Symphorianus castra sua repetens, clàm mihi: At enim ego jam didici, qualem deinceps militem agere debeam, quem Ducem sequi, & quid in Duce imitari. Tu, si nos amas, spectacula hæc denotabis Musarum radio, & militibus Tillianis Amicisque ostendes, pollicitus sum.

Ubi abierant, regessi mecum primordia prærogativæ tam singularis; aditum ad hæc Parentalia concedentis. Jam novi, inquiebam, quæ qualésque sint illæ Deæ, quas somno Religioso involutus, videbar intueri ad TUMBAM TILLIANAM, querelas, amorem, gaudium luctúmque miscentes. Itáne illa Bojaria fuit? & hæc Austria? & tam amabilis atque ex ingenio compositus cum Marte dissensus, consensúsque dulcior? Ergo, Mars ille vir tam anxio dolore fuit formidabilis? Ut flebilibus modis Hungaria Belgiúmque ingemuit? ut Gallia luculento testimonio virtutem defuncti extulit? Et ô MAGNE TILLI! inquam: ô Heros dignissime iis laudibus, quas audivimus! bellum inchoant etiam inertes; non nisi fortes finiunt: vetus verúsque sermo est. Finijsti fortissimè, ut vidimus. vidimus illa arma, quæ adoranda reliquisti nobis: priusquam te sideribus inferres, vidimus. Contigit tibi, quod quibusdam in certas urbes tendentibus evenire solet; si ingredi velint, statutâ lege arma ad portam relinquere

com-

compulsis. Tu in pacis illam Civitatem beatam, déque vivis lapidibus exstructam Hierosolymam ingressurus, post tot bella stragésque hostium cingendus auro coronario, cogebaris arma & tela deponere: atque ita inermis, sed victor; cingulóque exsolutus, ad decretos tibi triumphos properâsti. Vive, ô bellator orbi in exemplum date: & laudes tuas canentibus in humili, Tu sublimis ignosce!

Regi sæculorum immortali & invisibili, soli Deo honor & gloria.

I. Tim. I.

ILLVSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI COMITIS DD. JOANNIS TILLII CARDIOTAPHIUM.

Sive

EPITAPHIUM CORDIS TILLIANI OETINGÆ SEPULTI.

CUJUS VITA MILITIA, MORS TRIUMPHUS,
ET COR NUNC EST, UBI THESAURUS FUIT.
HUMILIS ANCILLÆ HUMILITATEM:
CASTUS, MATREM CASTITATIS COLUIT:
MILES, CERTAMEN DEI CERTAVIT:
FIDEM SERVAVIT:
CURSUM CONSUMMAVIT:
IDEO REPOSITAM JUSTITIÆ CORONAM
REDDIDIT ILLI DOMINUS,
JUSTUS JUDEX,
ULTIMA DIE APRILIS,
ANNO CHRISTI,
M. DC. XXXII.

Gratulationes Vrbani VIII. Pont. Max. ad Illust. & Excell. DD. Comitem JOANNEM de TILLY.

De ejusdem laudibus & obtentis ab eo Victoriis.

URBANUS VIII.

Dilecte fili, Nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Conversi sunt totius Europæ oculi in Nobilitatem tuam, tibique nationum omnium voces plaudunt. Inimici etiam ipsi, dum tibi iratos Cælites & infestos exercitus precantur, satis luculenter impiis sacrilegi odij votis declarant, quàm metuendum cæli fulmen & impietatis flagellum sit hoc tempore in Germania, fortitudo, & pietas Nobilitatis tuæ. Hæc nominis tui fama, juventutem bellicæ laudis appetentem, è remotis etiam patriis evocat ad castra tam gloriosi ductoris. Nam præterquam quòd eos istuc allicit exemplar virtutis & spes victoriarum, sperant etiam fore aliquando, ut pro illustri militaris gloriæ testimonio, in Europa habeatur, fidem & fortitudinem approbâsse Nobilitati tuæ. Ea opinione imbutus dilectus filius Clemens Detus, sub tanto Duce vitam Catholicæ Religioni devovit. Quem Florentini generis claritudo, & militaris ingenij indo-

les

les adolescentem ad exteras nationes & Germanica bella deduxit, eum satis commendatum putamus Nobilitati tuæ, ipso voto & conatu. Quia tamen singulari charitate ejus fratres complectimur, voluimus diligenter Clementem commendare Nobilitati tuæ. Gratissimum autem Nobis fuerit, si ille apud te senserit sibi non solùm gloriosum, sed fructuosum etiam esse Romani Pontificis Patrocinium. Beneficia certè, quibus hujus juvenis spes humanitas tua excitabit, non exiguo erunt Nobis solatio, qui Nobilitati tuæ Apostolicam benedictionem peramanter impartimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die xx. Decembris M. DC. XXV. Pontificatûs Nostri Anno Tertio

Ioannes Ciampolus.

URBANUS VIII.

Dilecte fili, Nobilis vir, Salutem & Apostolicam benedictionem. Dextera cæli & flagellum impietatis habetur hoc tempore in Germania, virtus & potentia Nobilitatis tuæ. Illuxerunt coruscationes legionum tuarum DANIÆ perduelli, & illa ab eis sensit torqueri fulmina ultionis Omnipotentis, fœdam testata formidinem, Regis fugâ & deditione oppidorum. Plaudet conatibus tuis fama posteritatis, & Pontificia vox frontem istam galeâ salutis armatam, meritæ laudis palmâ coronat. Sequere, dilecte fili, Dominum exercituum in Catholicis castris deprœliantem: ille verò venerabile istud senium, viribus juventutis roborabit, ut perfectum triumphum de hæreticis desertoribus per Tillium Ducem agere possit Religio. Nunc autem cupimus te ad Osnaburgensem Ecclesiam, suo Præsule viduatam, non solùm oculos adijcere, sed etiam, si res exiget, arma convertere. Quàm firmum fidei propugnaculum ibi dirutum sit, moriente dilecto filio nostro Itelio Friderico Cardinali Zollerano, publicus Ecclesiæ dolor testatur. Facilius quidem est, tam bono Antistiti subrogari hæredem dignitatis, quàm virtutis. Conari tamen debemus, ne sacris illius Episcopatûs infulis, sacrilega impietas

exor-

exornetur. Non te latet, qui conatus futuri ſint hæreticorum, ut tam inſignem poſſeſſionem Catholicis adimant. Quia verò non niſi contra jus atque fas illuc aſcendere poſſunt; quos ratio & lex non coërcet, vi & armis deterrendi ſunt ab injuria. Quid præcipuè, & quâ opportunitate conandum ſit, meliùs quàm ſollicitudo noſtra, decernere poterit prudentia Nobilitatis tuæ, cui totius ratio eſt exploratior. Omninò nil eſt intentatum relinquendum, ut in inſigni illâ Eccleſia Catholicus Epiſcopus dominetur. Speramus ex ejuſmodi materia, uberes gloriæ fructus percipiendos eſſe à Nobilitate tua, cui Apoſtolicam benedictionem impartimur. Datum Tuſculi ſub annulo Piſcatoris die XVIII. Octobris M. DC. XXV. Pontificatûs Noſtri Anno Tertio.

Ioannes Ciampolus.

URBANUS VIII.

Dilecte fili, Nobilis vir, Salutem & Apostolicam benedictionem. Benedictus Dominus, qui docet manus tuas ad prœlium, & digitos tuos ad bellum. His verbis alloqui decet Nobilitatem tuam, quæ veræ militiæ leges esse testatur Divina mandata, in timore Domini constituens laudem fortitudinis. Qui has bellandi artes callet, eas victorias consequitur, quas tibi solemne est de hæreticorum perfidia reportare. Quare Cæsarea castra non solùm fortitudinis arcem, sed etiam pietatis templum fieri dicuntur, tam religiosi Ducis exemplo. Harum laudum commemoratione Nobilitatis tuæ triumphis plaudit Ecclesia Romana. Trucidatas nuper DANICAS LEGIONES, erepta vexilla, minitantis Regis fugã, nationes omnes in urbe loquuntur Comitis Tillij beneficia. Tantæ Victoriæ decus Nos tibi gratulamur, atque hoc Pontificiæ lætitiæ monumentum inter virtutis tuæ trophæa extare voluimus. Sanè Apostolicæ charitatis testimonijs frui par est Nobilitatem tuam, quæ metus in gaudium & pericula in victorias convertens, periclitanti Religioni atque Imperio securitatem restituit. Nostra autem solatia non mediocriter auget fortitudinis tuæ constantia, quæ non solùm conscium suæ infœlicitatis hostem invictum pugnare coëgit, sed etiam insequi-

tur

tur dissipatum. Adhuc oppressæ legiones invitant victrices gladios, ad hauriendum reliquum impietatis sanguinem. Eja igitur dilecte fili, in hæresis excidium Deum Ducem, & tuam virtutem sequere. Sciat tantis cladibus superstes Rex Danus, se post turpem fugam nobilioribus Cæsaris triumphis, & digniori propriarum miseriarum spectaculo servari, & iniquitatis comitem fore infelicitatem. Nos tantum decus triumphatori exercitui, tantúmque beneficium Religioni Catholicæ assiduis precibus comparare studemus; ac Nobilitati tuæ Apostolicam benedictionem peramanter impartimur. Datum Romæ apud S. MARIAM Majorem sub Annulo Piscatoris die XXVI. Septembris. M. DC. XXVI. Pontificatûs Nostri Anno Tertio.

Ioannes Ciampolus.

URBANUS VIII.

Dilecte fili, Nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Impia illa Virgo, quæ cælesti sponso nubere noluit, cùm facta esset adultera Satanæ, MAGDEBURGENSIS CIVITAS, experta tandem est ultoris Numinis furorem coruscantem in dextera Nobilitatis tuæ. Contorquere voluit Omnipotens per manus Catholicorum exercituum fulmina cælestis indignationis, quæ incolas & tecta Civitatis Ecclesiam aspernantis, devorârunt sicut stipulam. Tu verò post tot stipendia & trophæa, triumphalis senex, tanta auctus victoria, potuisti lavare victrices manus in sanguine peccatorum. O decus dignum, cui Cælites plaudant, quod Reges cupiant! Mutata est per te rerum facies in Septemtrione. Ubi enim hæretici furentes audaciâ, minitabantur incendia templis, catenas Principibus, contumelias Sanctis, nunc in Magdeburgensi clade consternati coguntur formidare impiæ potentiæ finem. Vive ac triumpha fœliciter Nobilis vir, tu laus Israël, tu honorificentia populi nostri, qui convertere Nobis potuisti sollicitudinem in gratulationem, & metuentem Religionem galeâ salutis & frameâ ultionis armâsti. Nulla planè Natio in hoc Urbis Theatro de tuis laudibus conticescet. Diceris enim munivisse semper sancti-

mo-

moniâ, fortitudinem, nec minùs fœliciter cupiditates in corpore, quàm hostes in varijs provincijs edomuisse. Jam verò tantarum laudum commemoratione augetur publica spes, quæ freta Deo, in Catholicis castris excubanti, & Principibus pij belli auspicibus, videtur non temerè in Germania diadema perfecti decoris Catholicæ Religioni à tua virtute polliceri. Eja age Nobilis vir, sequere Deum, qui te hac victoria vocat ad integrum devictæ impietatis triumphum. Omnino verò enitere, ne quid in consulentium deliberationibus decernatur, quod dimicantium militum odia irritet, & haberi possit victrici Religioni inutile aut indecorum. Benedicimus tibi, dilecte fili, intimo paterni cordis affectu, atque oramus Deum, cui omnia vivunt, ut in senio Nobilitatis tuæ velit ad publicæ spei fœlicitatem inutile robur revirescere. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XVIII. Junij M. DC. XXXI. Anno Pontificatûs Nostri Octavo.

Ioannes Ciampolus

F I N I S.